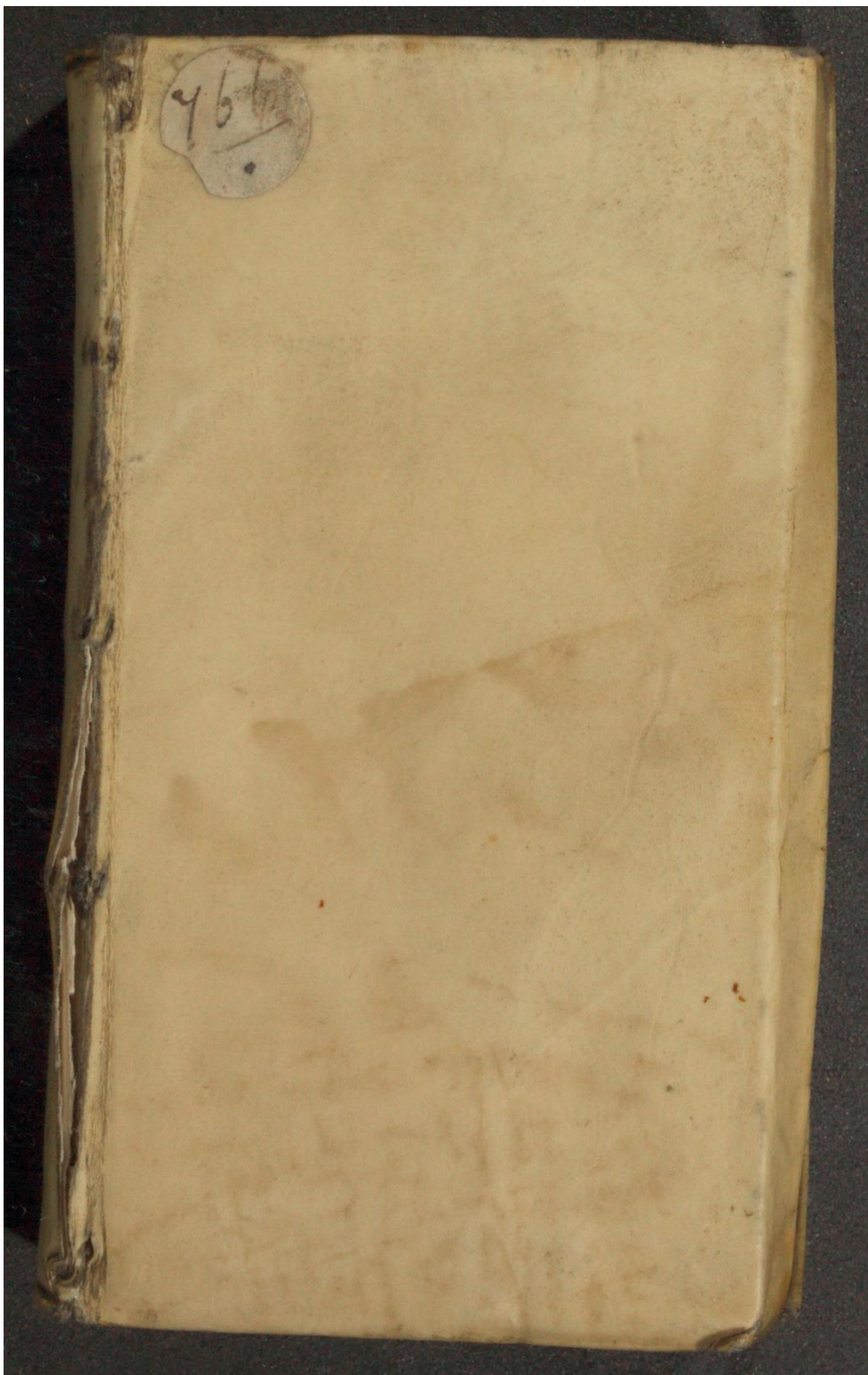
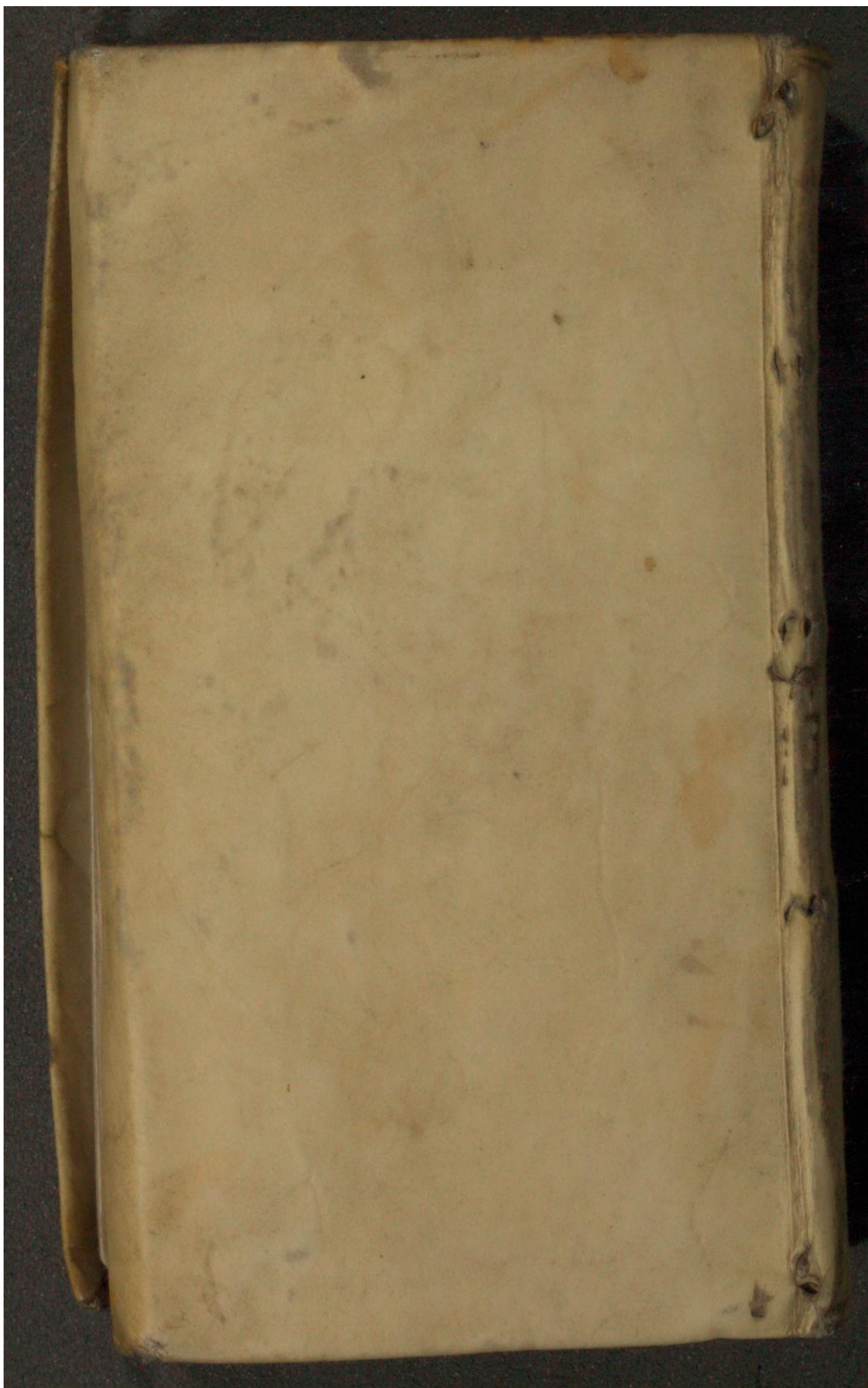

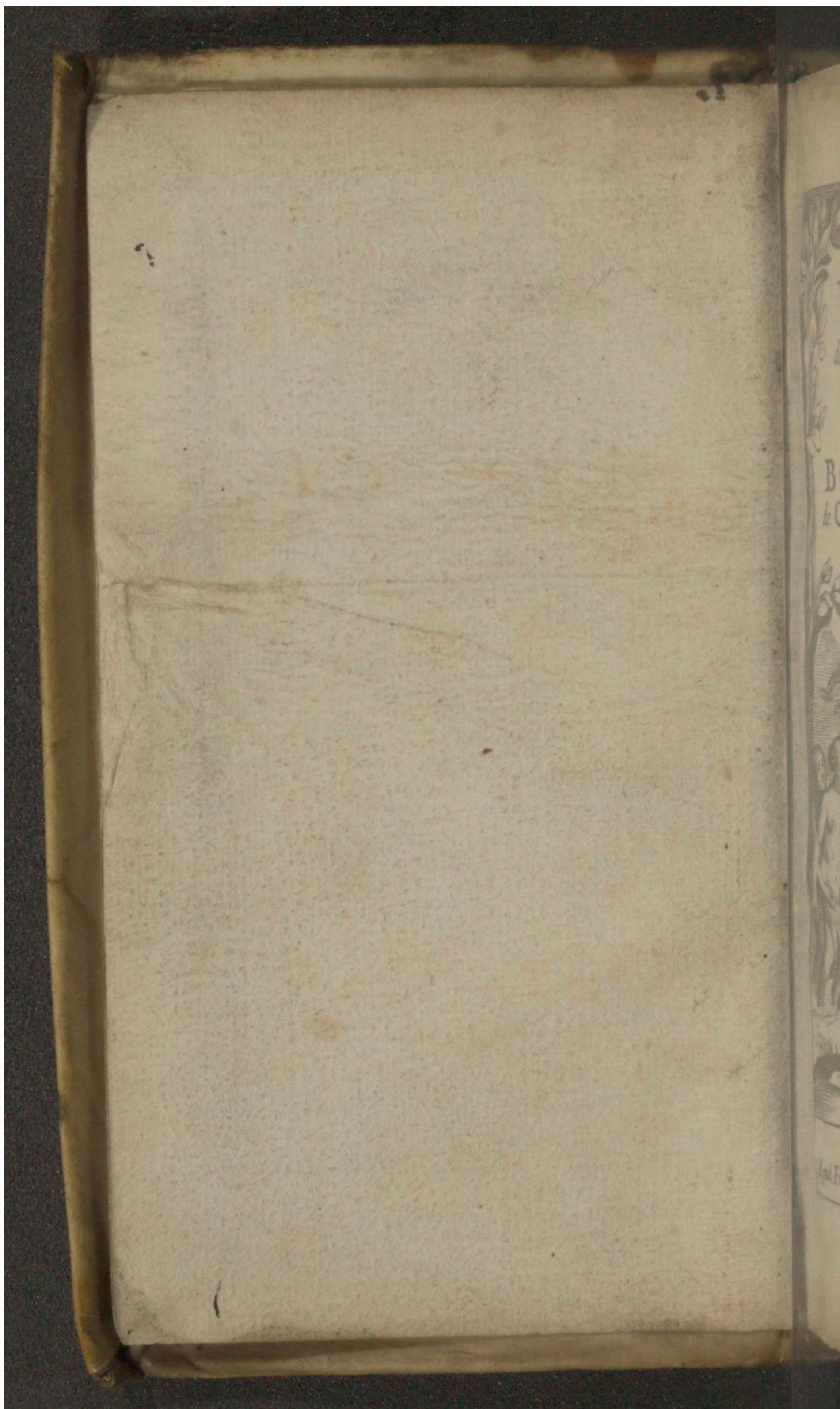

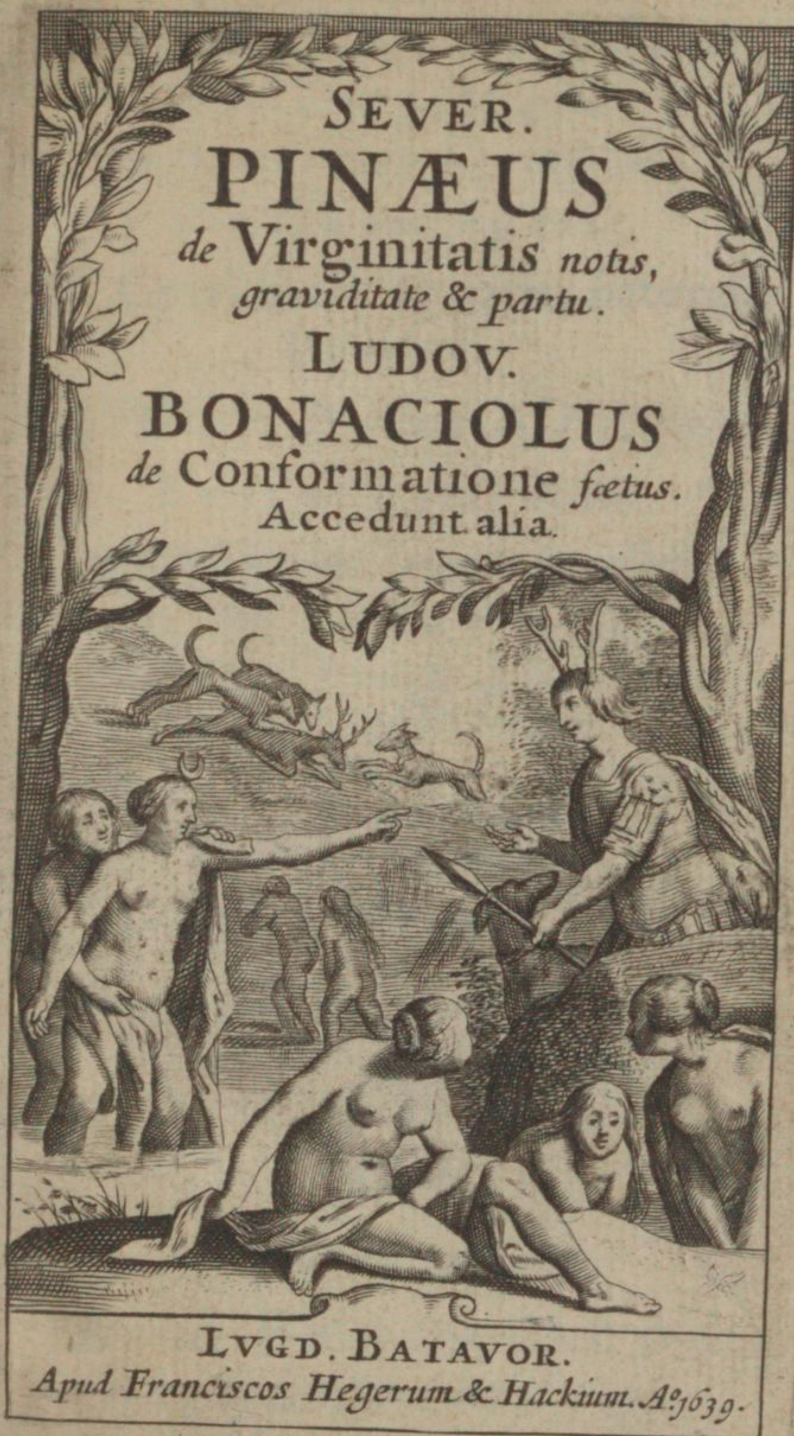
J. vi. Pin

7/6

26613 10/6

Hodgson
23/6/10.

SEVER.
PINÆUS
de Virginitatis notis,
graviditate & partu.
LUDOV.
BONACIOLUS
de Conformatione fœtus.
Accedunt alia.
LVGD. BATAVOR.
Apud Franciscos Hegerum & Hackium. A°. 1639.

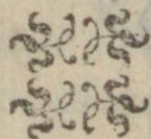
SEVER. PINÆVS *Carnut.*
Parisiis in Chirurgia Magister. I.
de Integritatis & Corruptionis
VIRGINUM NOTIS:
De Graviditate & partu naturali
Mulierum.

LVDOV. BONACIOLI *Ferr.*
ENNEAS MULIEBRIS:
Ad Lucretiam Ferrariæ Ducissam.

FEL. PLATERI Basiliensis,
De origine Partium, Earumque
In utero conformatione.

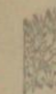
PET. GASSENDI
de Septo Cordis pervio,
OBSERVATIONES.

Accedunt Indices novi & pleni.

Lugduni-Batavorum,
Apud FRANCISCOS
Hegerum & Hackium. 1639.

Vtriusque Medicinæ

STVDIOSIS

SEVERINUS PINÆUS

S. P. D.

SI nostra cura & labore (viri studiosissimi) eorum qui vos præcesserunt studiis aliquid adjumenti, levaminis & ornamenti ab hinc triginta annis attulimus: cum plantas nunc in horto exoticas, nunc ruri ubique per æstatem vulgares ostendebamus, earumque classes seu genera summa, intermedia, & infimas species, quibus facile in communem & certum usum revocabamus, & per hyemem privatim & publice anatomen cadaverum non tantum hominum, sed etiam brutorum animantium celebrabamus, non nobis, sed Deo sit gloria.

Nunc

Nunc vero vestris conatibus non minus faventes, & aliquid in communem utilitatem adferre volentes, duas observationes physiologicas, & (si velitis) anatomicas vobis proponimus atque exhibemus: quarum primam fere omnes esse Chimæram putabunt propter diversam authorum qui de ea scripserunt, opinionem, quæ est, De integritatis & corruptionis virginum notis, & de claustro virginali quod Hymena omnes uno consensu vocant. In quo describendo, quia novi (ut opinor) & soli esse videbimur, vos præmoniti speculatores, & subinde judices estote, sicut & alterius observationis, quæ est de ossium pubis ab invicem & ossium ilium ab osse sacro in partu naturali distractione. Quam quidem nostram opinionem Neoterici fere omnes infirmant: nos vero rationibus pluribus acti, authoritate veterum comprobati, experientiaque nostra atque oculata fide doctissimorum virorum adhuc superstitum

confir-

confirmati, rem longe aliter ſe habere ſentimus. Quare in poſterum cum medicinam facietis, ut gravidis provideatur, iiſdemque parturientibus & pueris ſuccurratur à vobis, hoc Opuſculum minus ſane, quam par erat, elaboratum, in lucem emiſimus, omniumque judicio expoſuimus emendandum. Quod ſi gratum vobis atque æquo animo acceptum eſſe noverimus, alterum de facili methodo diſcendorum ſimplicium, quod jam paratum habemus, propediem emittemus, veſtriſque oculis ſubiiciemus.

Valete, & Pinæum
veſtrum amatote.

Lutetiæ Kalendis Ianuariis 1597.

Totius hujus Opusculi Physiologi Summa.

I. Præfatio, in qua multa narrantur à Galeni temporibus neglecta, & alia à Neotericis observata.

II. Liber primus, qui distinguitur in novem capita brevibus argumentis locupletata; quibus subnectuntur tria Problemata parthenica: item tabula una continens omnium partium pudendarum, tam virginum quam mulierum, nomenclaturas.

Alter vero liber undecim capitibus absoluitur, quibus tabula una eorum quæ in spatio septem septimanarum matri & fœtui accidunt, inseritur.

Item sex figuræ, quarum prima, tertia, quarta, quinta, & sexta sunt fœtuum abortivorum: Secunda vero est falsi germinis, sic vulgo dicti, circa quadragesimum diem à conceptionis die ejecti.

His accessit eorum quæ notatu digniora sunt, perspicuus Index.

*Hortus amœnus adest mulie-
bris. sed cave operta Sacra bonæ, Di-
væ, prodita detegere.*

F. Mor. P. R.

AD

CANDIDVM LECTOREM

PRÆFATIO.

*Verissimum quidem est illud quod vulgo dicitur (amice lector) † Deũ & naturam ejus ministram nihil frustra fecisse. Id vero maxime fabrica & compositio corporis humani docet, sive integrum illud, sive ejus partes etiam minimas spectes. Harum quippe cujusuis * usus aut actio homini adeo necessaria est, ut quemcumque in admirationem facile trahat. Quod summus ille naturæ minister & interpres Galenus (qui jure meruito medicorum tanquam lumen ab omnibus non modo philiatris, sed etiam philosophis cæterisque authoribus habetur) docuit in suis libris anatomicis, & in his præsertim quos de usu singularum partium composuit, cum partes illas explicat, quæ utrique sexui ad generationem inserviunt.*

†. Arist. c.4.lib.1. de Cœlo sub finem.
*. Cap.2. lib.1. & cap.1. lib.17. de usu partium.

Sunt autem in viris triplices præcipuæ, vasa nempe spermatica, testes: & penis, qui multis nominibus donatur:† alii enim virgam virilem, alii veretrum, colem, mentulam, mutonem, & alii penem vocant: & particulariter quisque suo idiomate nomina infinita fingere solet. In mulieribus vero sunt vasa spermatica, testes & uterus constans suis partibus simplicibus & compositis: quas ut varias habet & multiplices, sic pluribus officiis & muneribus fungitur. Qui Galeni libri postremo à nobis præcipue commemorati, etiamsi ita tersi fuerint & apprime contexti, ut nihil fere in his desiderari queat, tamen authores propemodum omnes quotquot à Galeni temporibus extiterunt, sive antiquiores fuerint, sive recentiores, philosophi aut medici quantumvis docti, imo omnes (paucis admodum exceptis) qui hodie medicinam faciunt & chirurgiam exercent, videntur ex professo multa subticuisse, quæ in his continentur pulcherrima, scitu dignissima, & maxima necessaria, non solum medentibus omnibus, sed etiam pharmacopœis & obstetricibus. Inter ea autem numerantur quæ de symphiseos specie altera, quæ videlicet cum medio fit, scripta sunt: hæc vero triplex

†. Columb. c.15.lib.11. rei Anatom.

*triplex eſt à triplici ſubſtantia intercedente, aut materia denominationem aſſumens, cartilagine nimirum ſynchondroſin, nervo * id eſt, ligamento ſynneuroſin & carne ſyſſarcoſin: quarum primis duabus in hoc duplici tractatu egebimus, cujus quidem prior erit de integritatis & corruptionis Virginum notis: alter vero de graviditate & partu naturali mulierum. Omiſſæ quoque fuerunt aut ab iis penitus neglectæ (niſi à doctiſſimis quibuſdam noſtris amicis) anaſtomoſes illæ duæ, quæ prope baſin cordis fœtus ſitæ ſunt, & ſummi Opificis beneficio factæ propter fœtus commoditatem dum adhuc eſſet in utero matris ſuæ, quarum uſum in hac præfatione explicabimus, ſiquidem illarum poſthac mentionẽ facere mens non eſt. Altera ergo illarum eſt, quam primo loco ſtatuimus à vena cava auriculam dextram cordis jam ingreſſa ad arteriam venoſam poſtremo tendens, quæ ſeptũ inter duas cordis auriculas (quod nihil eſt aliud quam auriculæ utriuſque pars altera alteri appoſita & communi vinculo conjuncta) ſitum penetrat foramine amplo, & hæc arteria venoſa revera vena tunc eſt tantum tum ſtructura tum officio & uſu, quia tunicam ſimplicem ut vena habet, & ſan-*

*. Gal. in præfa. lib. de oſſib.

*ſanguinem aptum † ad nutritionem & accretionem pulmonum defert, qui talis omnino eſt, qualis eſt ille, qui ad reliquas corporis partes propter eundem effectum & uſum defertur. Altera vero anterius poſita anaſtomoſis eſt, & ab arteria magna ad venam arterioſam tendit, quæ quidem vena arterioſa; dum videlicet eſt adhuc in utero matris fœtus, & in eo vivit, revera arteria eſt ſimpliciter, quod habeat tunicam arteriæ, & ejuſdem munere fungatur: defert enim ad pulmones ſanguinem tenuem & ſpiritum, ab arteria aorta deſumptum, mediante dicta anaſtomoſi ad vitam illis præbendam. Quæ duæ anaſtomoſes (inquit Galenus) * poſtmodum pereunt, id eſt, poſt aliquot, ut puta, quatuor aut quinque annos à nativitate. Hæ ſiquidem ita perfecte obliterantur, ut nihil quicquam veſtigii penitus appareat, nec diceres ſanguinem unquam ab uno vaſe ad alterum hac transfluxiſſe, ſi oras, illius quæ erat cava, junctas & unitas inter ſe, & hujus corpus longiuſculum minime cavum, ſed ſolidum conſpiceres. At quæ nunc de anaſtomoſibus diximus, etiamſi ſæpius contingant, tamen in quibuſ-* dam

† Gal. cap. 6. lib. 15. de uſu part.
* Gal. ibid.

dam ſectis hominum cadaveribus, qui perfectam attigerant ætatem, viſa eſt iſta; quæ à vena cava ad arteriam venoſam tranſit, foramen habens manifeſtum, ſed anguſtum valde & obliquum: quod in duobus tantum animadvertimus, etiamſi pluſquam in triginta aliis diligenter quæſiverimus. Tertio præterea illud foramen à nobis viſum eſt, deinde omnibus qui aderant oſtenſum anno 1595. menſe Octobri cum anatomen celebraremus publice in ſcholis medicorum præſide doctiſſimo viro Domino Mercatore doctore medico, quod adeo paruum & obliquum erat, ut non niſi ſtylo tenui & curuo inter duas tunicas nondum penitus unitas propter earum duritiem perducto, apparebat. Quantum vero ad alteram anaſtomoſin, quæ arteriæ vicem geſſerat, quamvis ejus corpus medii tranſuerſi digiti longum, ſic à prima conformatione compoſitum, ita ut vas potius quam anaſtomoſis videatur, non eſſet deletum ſemper, tamen adeo attenuatum † & vietum erat factum atque ſolidum intus, ut potius nervi quam arteriæ aut venæ effigiem præ ſe ferret. Verumenimuero quia prædicta anaſtomoſis à vena cava in arteriam venoſam ſemel fortaſſis, aut bis ter-

† Andreas laur. lib. 2. operis anatom.

ve ad ſummum, idque obſcure doctiſſimo medico & chirurgo Leonardo Botallo ſicut & nobis videre contigit in his hominibus, qui ad perfectam pervenerant ætatem, in omnibus pueris, & junioribus brutis animantibus, ut vitulis, nec-non in quibuſdã ſenioribus & majoribus, ut vaccis, bobus & equis: anaſtomoſin eã in omnibus ſimiliter ſervari, & in hominibus ſemper reperiri illi quandã occaſionem credendi præbuit, & ſcribendi eandem anaſtomoſin eſſe * venã arteriarũ nutricem. Sed ni fallor, fallitur ipſe, quandoquidem in ſenibus raro admodum reperitur: & ſi in quibuſdam reperiatur, id præter naturæ inſtitutum fit, propter eam quam antea diximus rationem. In omnibus enim natura delere & abolere conatur, ut Galen. ait loco citato: quod, qui plura ſecabunt cadavera hominum, proculdubio obſervabunt, & dictis ſcriptiſque confirmabunt. Qui vir doctiſſimus, & ſummus medendi artifex Dom. doctor Botallus etiamſi veram hiſtoriam anaſtomoſεων vaſorum, quæ ſunt prope baſin cordis, non videatur intellexiſſe, præſertim ejus, quæ conſpicua eſt in auricula dextra cordis (cujus ſolius mentionem facit) ad exortum coronariæ venæ ejuſdem viſce-

* In calce lib. de Catharro.

visceris, & in auriculam sinistram pervia, quæ mediante à vena cava eandem auriculam dextram ingressa in arteriam venosam eique adnatam auriculam sanguinem effundit: siquidem venam arteriarum nutricem vocat, ac si in provectioribus ætatibus, ut in prima, singulis hominibus cæterisque animalibus, quæ viva in utero gestantur, atque sanguine in eodem nutriuntur materno, inesset, videreturque facile. Observatione tamen & descriptione ejusdem doctoris atque admonitionibus doctissimi atque acutissimi ingenii viri Iacobi Dionei chirurgi Regii collegæ nostri contextum elegantissimum, qui sexto & decimo quinto de usu partium, ut dictum est, habetur, legimus diligenter, aliisque explicuimus, & prædictarum duarum anastomoseωn ibi descriptarum situm, magnitudinem, figuram & usum non sine magna omnium admiratione privatim & publice ostendimus. Neglectio autem prædictarum anastomoseωn atque illarum usus, & Gal. contextus, necnon veritatis indagandæ majorum nostrorum segnities effecerunt, ut embrionum pulmones crasso nutriri sanguine, ut reliquas corporis partes non agnoverint, nec existimaverint fœtus recenter in lucem editos, eosdem graviores seu pon-

 dero-

*derosiores multo, nigrioresque habere his, qui jam per aliquot septimanas aut menses aërem per os, nares, fauces, & asperam arteriam non solum ad cordis caloris & spirituum vitalium refrigerationem, sed etiam ad eorum conservationem & augmentum traxerunt & exceperunt. Et præterea sanguinem iterum attenuatum & elaboratum in dextro cordis ventriculo, cujus systole pellitur in venam * arteriosam, quem pulmones assumunt ad sui nutritionem, qui ideo post hæc magis albicantes spongiosi & leves facti sunt quam antea & propter motum frequentem. Ad quem naturalem infantium habitum, qui videlicet omnes, eo quo dictum est modo, pulmones habent ponderosiores quam postea nunquam, cum parcius quam par erat attenti majores nostri Galeni successores extiterunt, in causa fuere & adhuc sunt ut fœtibus & pueris recens natis quamplurima symptomata terrifica & lethalia acciderint, non docentes matres nutrices & assidentes ancillulas modum enutriendi eos in prima ætate, sumpta indicatione à dictorum pulmonum naturali pondere, ab insueto munere & officio, quod est in perpetuo fere motu esse, & etiam à partium thora-*

* Syl. lib. 3. Isago. anat. cap. 18.

thoracem moventium, & excrementa in pulmonibus contenta expellentium imbecillitate. Propterea factum est, fitque adhuc, ut major fœtuum æditorum seu infantium pars statim ab ortu intereat, aut saltem tres quatuorve ætatis annos non attingat: eorum vero qui statim à nativitate, ut diximus, excidunt, plurimi derepente moriuntur, unde nutrices & matres sæpe suffocationis eorumdem accusantur. Et præterea quoniam in cadaveribus eorum, si forte secta fuerint, pulmones crasso sanguine pleni & saturato rubore suffusi reperiuntur, hoc efficit, ut idipsum quoque confirmetur ab iis qui adsunt & præsunt, quoniam puerorum habitum naturalem ejusmodi esse non animadverterunt, neque ab aliis edocti sunt. Verum suffocationem istam accidisse à prava victus ratione, illegitima necessariorum administratione & usu, ut à nimia thoracis constrictione in cunabulis, & decubitu humiliore in dorsum, censemus, sicut & in capitis plus æquo denudatione, ex qua humoris à cerebro præ nimio calore aut frigore aëris ambientis affecto fusi aut expressi, fit rheuma in pulmones, è quibus, in paruulis & infantibus nulla fit sputitio, aut alterius humoris serosi aut pituitosi excretio, & propterea illorum

 obru-

obstructio, gravitas & oppressio fiunt tantæ in thorace (matre non conscia) ut suffocationem afferant funestam. Suffocationum vero quæ accidunt infantibus lactendo & cubando propter os & nares obstructa, sunt alia signa: illis namque mortuis vestigium cavum & papillæ rotundæ impressio inter utrumque labrum apparet, & lactis guttulæ quædam in asperam arteriam & bronchiorum principium deerrarunt, atque his spuma in ore copiosa adest, faciesque livida fit admodum, atque labra. De glottide quoque laryngis & ejus duplici sinu pariter nihil penitus scripserunt (quod sciamus) quotquot à Galeni temporibus authores extiterunt præter doctissimum virum Gasparum Bauhinum Basileæ professorem anatomicum & botanicum, nec cur epiglottis sic vocetur, rationem reddiderunt, multoque minus certi quicquam de integritatis & corruptionis Virginum notis protulerunt. Quas tamen symphyses, anastomoses vasorum cordis, glottida & ejus sinus duos cum his notis virginitatis ante viginti annos publice in scholis medicorum & privatim apud nos ex Galeni mente demonstravimus non sine magno auditorum & omnium spectantium commodo, eoque magis quod ad relationes quæ judi-

judicibus fieri ſæpiſſime debent, ſi quid aliud unquam, neceſſaria ſit iſtarum cognitio. De quibus, ea de cauſa naturæ ordinem ſequentes virginitatis & corruptionis puellarum notis in hoc primo libello (amice lector) deinde arrepta occaſione eorum quæ ſucceſſive fiunt, de graviditate poſt deflorationem agemus, & poſtremo ſymphiſeωs oſſium pubis inter ſe & oſſium iliûm cum oſſe ſacro per ſynchondroſin & ſyneuroſin ſimul junctorum, quæ in partu fieri ſolet naturalem dilatationem maxime perſequemur. Quam quidem pluribus rationibus, authoritatibus & teſtimoniis ocularibus fieri, fœtantium & fœtuū commodo, demonſtrabimus: & probabimus, quicquid Neoterici plures contra ſcripſerint, alii tacuerint, & immotis tantum labiis alii quadam ex parte verum eſſe dixerint. Eorum enim quidam dilatationem ullam prædictorum oſſium in partu fieri plane dictis ſcriptiſque negant: alii poſticas duas ſymphyſes quæ ab oſſibus iliûm cum oſſe ſacro fiunt, quodammodo admittunt & anticam penitus reiiciunt: ſed omnes tanquā ad aſylum ad coccygis retroflexionem ſeu retroceſſionem potius confugiunt, quam nos in hoc naturali miraculo nihil conferre aut obeſſe poſſe, ut ſuo dicetur loco, cen-

eo, censemus. Quod cum fecerimus, naturam non adeo novercam esse, ut nonnulli volunt, satis superque demonstrasse putabimus, docentes illam constrictionem insignem ossium pubis inter se & ossium ilium cum osse sacro necessitatis tempore; ejusdem naturæ providentia relaxari, plurimumque dehiscere, & egressuris fœtibus matrū uteros quasi repagulis sublatis, aperiri. Sed si in aliqua parturiente officii immemor segniorque facta fuerit natura, aut in opere peragendo imbecillior, hoc illi accidisse verissimile est, quod tardius proli indulserit aut temperamento sicciori semper prædita aut male conformata fuerit. Propterea mulieres in utero habentes, & pueros adhuc in eo degentes ac stabulantes non sic negligendos esse hortamur, sed omni auxilio & arte juvandos, ut non minus saltem diligentes se præbuisse videantur medici & chirurgi in partibus dilatandis, per quas exit fœtus de utero matris, quam quum editus est, in iisdem constringendis solliciti sunt. Quod fit apte & convenienter si medicamenta emollientia quæ voles forma parata symphysibus prædictorum ossium pubis & iliûm adhibita fuerint, ut natura docet, atque ipsamet quantum potest præstat. Quæ ossa his in symphysibus adeo vehemen-

hementer constricta sunt reliquo vitæ tempore, ut citius alibi, puta, in medio sui frangerentur, quã à causa quadam procatartica ab invicem diducerentur, quæ tamen tempore partus distrahuntur. Sed antequã de his plura persequamur, quæ fiunt in gravidis & parturientibus: æquum esse videtur, ut ea prius quæ in virginibus & defloratis seu corruptis conspiciuntur, in medium proferamus. Te autem monitum volumus (amice lector) hoc opusculum primum nos gallicum fecisse; sicque in publicum proditurum decrevisse ad eorum sublevationem, qui judicibus & parentibus referre debent de conformatione naturali aut vitiata pudendorum virginum aut innuptarum, quarum hæ maximam vim à procis integritati suæ, illæ vero nullam à maritis aut saltem sponsis imbecillioribus & fatuis illatam fuisse conqueruntur. Sed cum primas delineationes quibusdam exposuissemus, cognovissemusque horum alios ad lasciviam, alios ad vaniloquium & procacitatem potius quam ad fructum aliquem ex eo sibi & reipublicæ utilem colligendum expetere; instituti nostri rationem mutavimus, atque in sermonem Latinum convertimus, philiatrisque

solis & literatis hominibus devovimus * *Horatii exemplo impulsi, sic scribentis:*

Odi profanum vulgus, & arceo,
Favete linguis. Carmina non prius
Audita, Musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.

Bene vale, & cœptis faveto.

* Initio Odæ. 1. lib. 3.

PAR-

PARVI SEU IMI VENTRIS MULTIPLEX

Est acceptio, & in eo (exceptis pudendis) omnes fœmellarum genitales partes sunt recondita.

CAPUT PRIMUM.

Filiarum ſeu puellarum virginitatis notas, quæ ex ſola anatome ſeu potius naturali conſtructione & diligenti ejuſdem inſpectione petuntur, exprimere atque oſtendere volentes, mulierum quoque, id eſt, corruptarum habitum declarabimus; ut aliæ aliis oppoſitæ, vel juxta ſe poſitæ, earum differentiæ magis innoteſcant. Sed quoniam earum partes in pluribus convenire & in paucis differre videntur, ſi negligentius inſpicias, ideo dicen-

dicendum esse prius æquum videtur de partibus communibus, deinde ad particulares erit veniendum. Sunt igitur utriusque partes genitales, quæ fere omnes sitæ & absconditæ sunt in ima ventris inferioris parte, qui locus & pars corporis vulgo apud nos paruus venter appellatur, nec immerito, quamvis anatomici pauci ejusmodi vocabulo utantur. Hypogastrium enim ab his sumitur pro continentibus partibus anterioribus & imis ventris inferioris & non pro parvo quem nunc intelligimus ventre, cujus antequam ulterius progrediatur anatome, saltem brevis & superficiaria nobis facienda est, ut partes hujus omnes præsertim fœminarum explicentur; quarum præcipua esse videtur uterus, * qui nihil est aliud quam naturæ campus in quem semen utriusque sexus partim iniicitur partim attrahitur, ut nova humani generis proles, multiplicatio & ejusdem conservatio tandiu fiat, quandiu summo creatori placuerit. Paruus venter de quo nunc agitur, etiamsi pro infima tantum ventris inferioris parte sumatur, ut dictum est, tamen tripliciter potest intelligi: vel enim

* *Arist. cap. 2. lib. 1. de generat. animal.*

enim ſtricte pro ventre illo parvo, in quo veſica ſola ineſt, quomodo accepiſſe videtur Diocles Cariſtius in Epiſtola ad Antigonum regem ſcribens, corpus humanum dividi in quatuor partes, nimirum in caput, thoracem, ventrem & veſicam, ut Paulus Æginæta † refert: ſeparatur autem iſte venter paruus à magno ſepto ſeu pariete quodam interjecto à productione peritonæi facto, quæ productio à collo veſicæ per ejus partem poſticam & fundum ad umbilicum uſque extenditur, quam fulciunt atque ſuſtinent vaſa tria, quę in ligamenta degenerarunt, vrachus videlicet à veſicæ fundo ad umbilicum perductus, & arteriæ duæ umbilicales, quæ deſcendunt ad iliacas fœtuum quibus inſeruntur. Late, ut vulgus ſumit, quando nempe vult ſignificare eam cavitatem quæ antice oſſibus pubis, poſtice oſſi ſacro, lateraliter inferna parte oſſium ilium & iſchii terminatur. Latiſſime vero accipitur paruus venter pro tota illa ventris inferioris parte, quæ à fine antico ſeu ſpina coſtæ supernæ oſſium iliûm incipit, & ducta utrinque linea tranſverſa ad medium ſpatium inter umbilicum &

† *Cap.* 100. *lib.* 1.

& ſpinas oſſiũ pubis ſeſe extendit, comprehendens intra ſe omnia quæ inferne ſita ſunt. Quovis autem modo accipias, partes habet continentes communes & proprias, deinde contentas. Communes continentes ſunt epidermis, cutis vera, panniculus parum carnoſus hoc in loco, & adeps. Propriæ vero ſunt inferiores muſculorum abdominis, & eorundem aponeuroſeωn fines atque ſuperiores oſſium pubis partes, idque antice: poſtice vero os ſacrum & quæ ſuperpoſitæ ſunt partes, lateraliter denique infernæ oſſium iliûm partes cum muſculis interna in facie atque externa ſitis, ſuis generalibus tectis involucris, cute videlicet & cæteris. Præterea undique proxime conteguntur, & continentur omnes contentę peritonæo cum quibuſdam ab eo productionibus. At in parvo ventre continetur veſica ſola quando ſtricte ſumitur, & quando latius, eo quo nunc intelligitur modo, adduntur uterus & inteſtinum rectum. Sed quando latiſſime cum ſupradictis præparantia continentur quoque vaſa ſpermatica, teſtes mulierum, & magna ilei inteſtini portio, quod in mulieribus, quemadmodum in viris aliquando de-
ſcendit

ſcendit in inguina, potius quam aliud, per peritonæi dilatationem, (nam dum inteſtina deſcendunt in inguina dilatatur naturalis productio, & nova producitur tanquam vagina) & productionem præter naturam ſimul utramq; factam, aut uterum deorſum pellit, fitq; utriuſque nimirum inteſtini & uteri prolapſus. Sed quoniam partium genitalium mulierum hiſtoriam perſequi polliciti ſumus, de his nobis agendum eſt. Sunt ergo triplices genitales partes. nempe vaſa ſpermatica, teſtes & uterus: vaſa ſex ſunt, quatuor præparantia, duæ venæ, & totidem arteriæ. quarum illæ oriuntur, dextra à trunco venæ cavæ deſcendentis infra renes, ſiniſtra vero ab emulgente, & arteriæ ambæ à trunco aortæ enaſcuntur. Quæ vaſa præparantia antequam attingant teſtem utrumque, dividuntur in duas partes, quarum una ad teſtem ſeminis materiam, altera ad uteri corpus ejus nutritionem ſeu alimentum proprium & fœtus magna ex parte, & ſanguinem menſtruum expurgandum, & cum eo humorũ colluviem defert. Reliqua duo vaſa ejaculatoria appellantur ſeu deferentia, quæ

à teſti-

à teſtibus orta ad uteri cornua,* extenduntur, ſemenque deducunt perfecte coctum in uteri capacitatem, ad cujus explicationem nobis properandum eſt quamprimum. Eſt ergo uterus genitalis pars femellis omnibus maxime viviparis propria conſtans ſimplicibus partibus & compoſitis: ſimplices ſunt tunicæ, venæ, arteriæ, nervi & ligamenta. Tunicæ autem duæ ſunt propriæ, una quæ craſſa eſt, & fere carnoſa in duas dividua, fibris rectis paucioribus intus, & foris pluribus tranſverſis prædita: altera tunica eſt communis à peritonæo producta circa exortum vaſorum ſpermaticorum præparantium, & à regione renum ad teſtes & corpus uteri fertur ipſum involuens, quæ quamvis ſit tenuis, tamen ſatis valida eſt: atq; etiam in duas, ut reliquæ omnes corporis membranæ, excepta pia matre, facile à diligenti anatomico dividi poteſt. Recipit uterus octo vaſa, quatuor ſuperiora, ut dictum eſt, duas venas à ſpermaticis & totidem arterias, utrinq; unam quæ ut ſupra commemoravimus, fœtui ſanguinem ad vitam & ad nutritionem, dum mulier gravida eſt, cum quatuor inferio-

* *Aut-loco proximo.*

inferioribus mox exponendis præbet. Ea vero vaſa ſunt duæ venæ hypogaſtricæ, & duæ quoque arteriæ, quæ aſcendunt per latera colli uſque ad medium uterum ubi coëunt cum ſuperioribus, fitque vaſorum communio atque ſanguinis & humorum in eo contentorum per idem uteri collum & ſinum pudoris derivatio & expurgatio. Habet quoque uterus nervos à lumbis & oſſe ſacro, qui excipiunt quoſdam ramulos ſexti paris nervorum cerebralium: quo fit ut tanta ſit ejuſdem cum renibus, ſtomacho, pulmonibus, corde & cerebro præſertim poſtico ſympathia. Sunt etiam uteri ligamenta quatuor, duo quidem ſuperiora, de quorum origine & ſubſtantia jam dictum eſt, quæ in fundum uteri prope cornua inſeruntur: alia duo ſunt inferiora, rotunda, & ita rubentia, ut quidam putaverint eſſe muſculoſa, immo muſculos eſſe aſſeruerint, qui ejuſmodi ligamenta concomitantur, ut in virorum vaſis ſpermaticis muſculi cremaſteres aſſident, eoſque motui matricis inſervire voluerint, quorum opinioni lubenter ſubſcribo. Exiſtimo enim matricem his moveri & ſurſum trahi, aut ſaltem firmari & roborari, hiſque

impe-

impediri ne uterus relaxetur aut decidat, ut fieri ſolet, propter gravia onera, quæ multa ſæpius ſuſtinet, diuque continet, tum etiam propter ingentes conatus quos præſtat in fœtibus emittendis deorſum extrorſumque pellendis: denique propter clamores, labores & humores, qui à toto corpore huc defluunt, quique non tantum humectare, ſed etiam partem relaxare poſſunt. Oriuntur iſta ligamenta ab anteriore oſſium pubis parte, non tamen ab oſſibus ipſis vere, ſed tenuiter à membrana carnoſa ſeu potius adipoſa ipſa oſſa pubis mediate tangente & inveſtiente, & aſcendunt ad muſculorum abdominis aponeuroſes oſſium iliûm coſtis alligatas, & oſſibus pubis, penetrantque eo modo foris intro, quo vaſa ſpermatica præparantia intus foras, in viris deſcendunt in ſcrotum, & ejaculatoria aſcendunt ſupra os pubis, ut cavitatem ventris inſcendant, tandemque in corporis uteri fundum lateraliter inſerantur.

Quatuor

Quatuor partium uteri ſeu matricis compoſitarum exactior conſideratio.

CAP. II.

SUpereſt ut de partibus uteri compoſitis,(quę quatuor ſunt) paulo accuratius quam antea de ſimplicibus dicamus, quarum prima omnino externa eſt, quæ quia pluribus ac diverſis admodũ partibus conſtat, ideo pluralitatis nomine donatur,pudendaque in neutro genere vel partes pudendæ appellantur.Appellatur quoque proprie hæc prima & externa pars vulua, quaſi vallis ſeu valua (quamvis totus uterus in ſuas quatuor partes dividuus vulva vocetur à Gal. * quia mediante rima ampliſſima in duas dividitur partes, dextram videlicet ac ſiniſtram, quæ clauduntur & aperiuntur, ut valuæ alicujus domus inſignis, & ab invicem, quando opus eſt, diſtrahuntur vel diducuntur aperiunturve

* *Lib. de diſſectione vuluæ.*

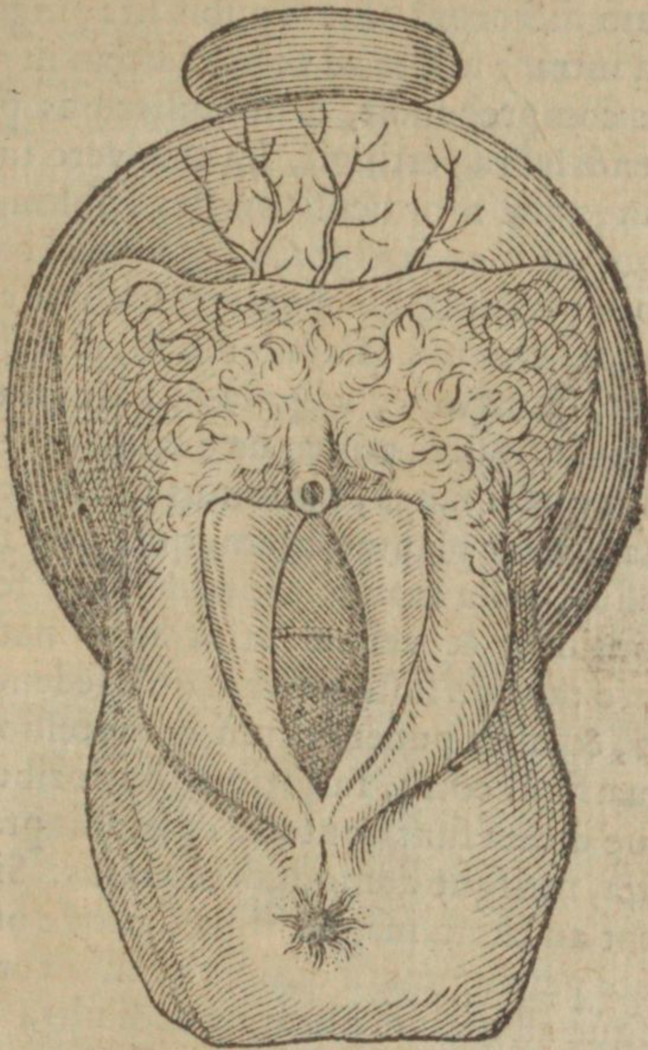
turve minimo negotio. Hanc partem à Gal. † cunnum vocari legimus duplici in loco forſan à cuneo * aut impreſſione ejuſdem & fiſſura quam effingere ſolet. Notandum eſt obiter particulariter & proprie vulvas appellari utramque partem, dextram & ſiniſtram clauſtri virginalis ſeu hymænis, aut productionis naturalis inferno fini ſinus pudoris appenſæ, quæ tunc apparent quando virgo deflorata fuit atque corrupta. Altera vero uteri pars ſinus pudoris eſt; tertia collum verum: & quarta corpus ipſius uteri appellatur. In quibus omnibus exponendis multa conſideranda veniunt: nam genitalium inſtrumentorum conſtructionem quivis admirabilem inveniet, inquit Gal. † de utriſque ſcribens, virorum nempe & mulierum, ſi eorum compoſitionem, magnitudinem, comformationem, & reliqua omnia diligenti animo perpendat, quæ partim in hoc libello primo, partim in ſequenti explicabuntur. Itaq; virginum & mulierum pudenda dicuntur illæ omnes partes quæ exterius circa orificiũ ſinus pudoris ſitæ ſunt, cui adhærent aliæ,

† *Initio ejuſdem lib.* * *Vnde dicitur cunus.* † *Cap. 3. de uſu part.*

aliæ, aliæ vero ſunt ab eodem ſatis longe diſſitæ, omnes tamen abſque ſectione conſpicuæ: ſed ut earum plures virginibus & corruptis ſunt communes & omnino ſimiles, ſic quoque ſunt aliæ quæ inter ſe tantum differunt, quantum integritas à corruptione diſtat. Etenim virginitatis ſuæ ſunt notæ, ſicut & corruptionis penitus contrariæ. In virginibus enim flos perelegans, in corruptis vero laceratus eſt, unde tales defloratæ vocantur, cujus tamen dicti floris foliola non deperduntur, immo, quandiu vivit mulier, ſervantur, ab invicem tamen diſtincta & valuarum more diſpoſita in his omnibus quæ nondum peperere, aut parvos quamvis maturos fœtus in lucem emiſerunt. Sed in aliis quæ multos geſtarunt in utero fœtus, eoſque magnos & craſſos, aut his quibus uterus prolabitur, invertiturque ſinus pudoris, valuæ penitus delentur, remanentque tantum carunculæ myrtilocides quatuor, quæ uſum habent utrumque obturandi proxime & immediate orificium ſinus pudoris atque impediendi aëris, pulveris leviorumque corporum ingreſſum in prædictum ſinum, de quibus ſuo loco dicetur. Par-

tium prædictarum aliæ ſunt adeo exter-
næ, ut oculis omnino ſubiiciantur, aliæ
vero ſunt interiores, quæ non niſi ex-
ternarum facta diductione patent: &
rurſus earum plures utriſque virginibus
nempe & corruptis communes, paucæ
vero particulares & propriæ, quam par-
tium diviſionem in ſequenti tractatu
perſequemur. Sed prius de utriſq; com-
munibus, deinde de his quæ virginibus
peculiares ſunt agemus, & tandem per
corruptarum notas hunc primum libel-
lum concludemus: atque iis apprime
cognitis, nos noſtriq; ſucceſſores Chi-
rurgi in poſterum tutius & facilius pa-
rentibus, judicibus, cæteriſque homini-
bus quando opus erit de virginum in-
tegritate, aut corruptione conqueren-
tibus referemus, ſatisfaciemuſque. Ut
ergo partes virginum atque mulierum
ſingulas communes externas perſequa-
mur, incipiemus ab his quæ magis pa-
tent, nullaque, ut id fiat, explicatione
egent.

Sunt

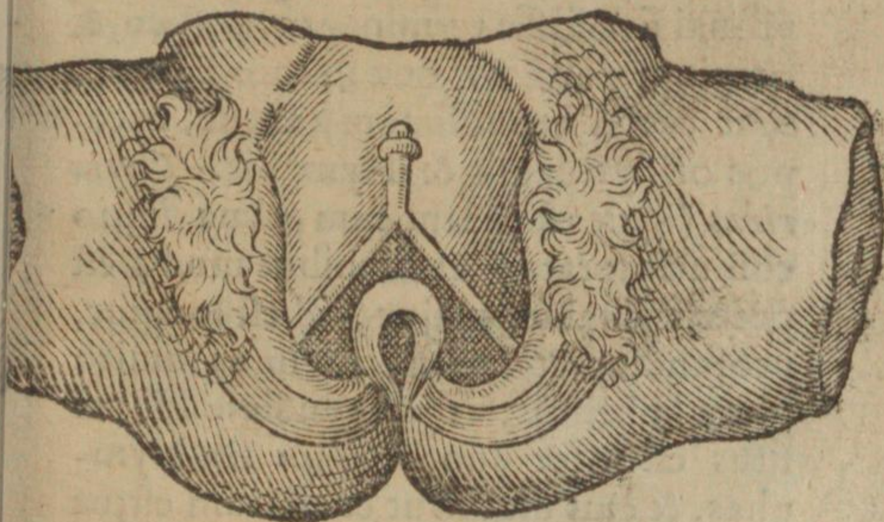

Sunt autem pubes labra duo pudendi, magna rima quæ in medio eorum consistit, & in ea Nympharum productio. *Pubes* est ea pars quæ sita in anteriore ossium pubis parte pilis tegitur in ætate provectis, & à linea transversa supra spi-

nam̃ dictorum ossium pubis sita, inguina intra se usque ad colis radicem in viris comprehendit, & in mulieribus pudendi labra pertingit. Labra vero sunt tanquam monticuli molles, oblongi, compositi ex substantia quę in toto corpore parem non habet: etenim sunt cutanea, carnosa quodammodo, glandulosa, spongiosa, adiposa & naturaliter callosa (minus tamen hæc labra callosa sunt quam nates, hæ minus quam vola manus aut planta pedum, quia hæc incessui, vola manus apprehensioni fere continuis & vehementioribus: nates vero tantum sustentationi quæ sedendo fit, & labra pudendorum compressioni quæ fit in coitu, rarioribus mitioribusque dicata sunt) contecta cute, pilis prædita, utrisque admodum tenuibus. Sita sunt ad latera magnæ rimæ, atque ossa pubi pertingunt, à quibus quasi exorta usque ad natium plicaturam & ultra anum versus extenduntur. Rima vero magna, de qua supra mentionem fecimus, à regione synchondroseos ossium pubis fere media superficiarie incipiens inter labra deorsum posteriora versus tendit, & in latum atque profundum semper aucta, tandem in limbo orificii

sinus

ſinus pudoris poſtico terminatur, prope iſtum locum quod interfæmineum eſt, vel etiam interforamineum (ſic enim placet appellare) quod inter duo foramina inſignia ani videlicet & ſinus pudoris aut verius foſſæ (ſiquidem hæc exterior eſt) & medio dictæ rimæ extra labra apparent, & propendent duæ apophyſes partim carnoſæ, partim membranoſæ quas vulgo NYMPHAS appellant, quamvis Nympharum partes ſint tantum minimæ. Hæc ſunt quæ de partibus communibus externis ſummatim dicenda habebamus.

Sequuntur aliæ partes externæ communes, quæ ſine prædictarum diductione prius facta nullo modo patent,

ſed diſiunctis atque diductis ab invicem pudendi labris, loco unius quæ antea *rima* apparebat, tres ſeſe offerunt inſignes, quarum duæ ſunt collaterales & minores, dextra una, altera ſiniſtra ſitu, figura, profunditate, longitudine & uſu omnino pares. Hæ autem inter prædicta labra & πτερύγια conſpiciuntur, quæ quidem initio ſui ſunt parum cavæ, atque ſuperius ſive anterius quam labra ipſa exoriuntur, nec non in progreſſu profundiores fiunt, non labrorum tamen infernum finem attingunt: ſed in limbo orificii ſinus pudoris ſeu pronai ſive foſſæ terminantur poſtico, & omnium partium quæ in toto corpore ſunt cutim tenuiſſimam habent, exceptis oris prolabiis & Nymphis. *Tertia rima* (quæ eſt eadem cum prima initio commemorata) ut omnibus modis eſt cæteris duabus major, id eſt longior, profundior & latior, ſic in ea multo plura habentur, ut mox audies. Hujus ſitus eſt inter duo πτερύγια ſeu Nymphas, & ejus uſus ſicut & aliarum eſt, ut videlicet partes melius jungantur, claudantur aperianturque. Quæ autem in ipſa majori rima animadvertũtur quinque ſunt: Primum eſt, quod quo magis retror-

retrorſum vergit, eo magis fit profunda & lata, ita ut inferior poſteriorque finis tanquam in foſſam degeneret: alterum eſt Clitoris, cujus ſitus eſt in fine anteriore & ſuperiore dictæ rimæ; tertium eſt urinæ ductus, in cujus extremo eſt orificium colli veſicæ admodum breve, & in ejus ambitu prominentia quædam carnea, à qua orificium ipſum tegitur: quartum eſt orificium ſinus pudoris in medio prædictæ foſſæ locatum, quod in virginibus longe aliter quam in mulieribus compoſitum videtur: de quo dicetur poſtquam Nymphas & Clitorida explicuerimus: quintum eſt foſſa prædicta ſatis cava, & utcumque lata, quæ & pronaum poteſt appellari, quod ſitum ſit ante pudoris ſinum, qui naviculæ figuram & uſum pre ſe fert, in quo agri naturæ cultori ſpatiari licet præcipue ante congreſſus primos cum anguſtioribus, donec ad ſinum pateat aditus.

De Nymphis duabus in pudendo muliebri sitis, earumque nomenclatura & usu.

Cap. III.

Nymphæ πτερύγια Græcis, alæ Latinis vocantur, à nobis perpetuo pro iisdem particulis sumuntur; quæ duplices sunt, videlicet utrinque una, mollis, spongiosa, triangularis, angulis inæqualibus prædita, duobus nimirum acutioribus, antico uno postico altero, & tertio inferne producto extra labra pudendi obtusiore, ut mox dicetur. Sunt etiam qui ex valuis à Joberto * & nobis dictis Nymphas constituere volunt. Galeni authoritate fulti in introductorio, ut ajunt, quem male, ni fallor, interpretantur. Galenus enim eodem in loco Nymphas Ægyptios excindere consuevisse scribit, & tamen non sunt valuæ quæ excinduntur: quare ad vitandam rerum & verborum

rum

* *lib. 5. errorum popularium cap. 4.*

rum confuſionem Nymphas à valvis diſtinguemus, quamvis Nymphæ valuarum figuram ementiantur, & uſum ſimilem habeant, præterquam quòd valvæ proprie dictæ. & carunculæ myrtiloides ſunt multo minores Nymphis, ſinuique pudoris tantum, idque proxime & immediate, ut carnea productio collo veſicæ inſerviunt & appenduntur: Nymphæ vero non ſic, ſed utrumque muniunt orificium mediate, ut mox audies. Nymphæ ſunt multo majores quā primo intuitu apparent. Incipiunt enim paruæ & fere junctæ, dextra videlicet & ſiniſtra à limbo ligamentoſo cutis quæ eſt in poſtica parte orificii ſinus pudoris, ubi primus habetur angulus, & in magna rima inter utrumque labrum deliteſcentes aſcendunt, & ubique fere ſeſe tangentes protenduntur uſque ad oſſium pubis ſynchondroſeos infernum finem, & ibi alterum angulum efficiunt atque eminentiam carneam producunt, quę cum altera tranſverſa paulo inferiore tanquam præputium efformant, quo Clitorida Balano haud diſſimilem contegunt, & tandem unitæ ſupra Clitorida, levi prominentia quaſi linea aſcendunt ad rimæ maximæ principium. Præ-

terea ab eorum medio fiunt productiones extra labrorum oras, ſed non multum propendentes, quæ ſubſtantia, figura & colore criſtam galli gallinacei inferiorem, & ſub gutture ejus domeſticæ avis poſitam referunt, in cujus extremo tertius angulus antea commemoratus ineſt. Quæ mediæ productiones nympharum aliquando in tantam longitudinem (inquit Paulus Æginæta †) præter naturam excreſcunt & augentur inter labra virginum aut mulierum pudendorum, ut exciſione ſit opus ad impedimentum & dedecus quod his partibus adferunt, tollendum. Frequentius autem apud Ægyptios quam apud nos aut cæteras nationes id vitii genus mulieribus accidit, ſed aliquando uno in latere tantum, rarius in utroque, ut rarius virginibus quam mulieribus accidere ſolet, adeo, inquam, familiaris eſt hic affectus Ægyptiis mulieribus, ut Bronchocele Alpium incolis, longitudo capitis Lutetianis, necnon Indiis occidentalibus & in Chinæ regno habitantibus narium ſimitas. * Quantum autem ad cauſas auctæ magnitudinis prædicta-

† *Lib.6. cap.70.* * *In hiſtoria Chinæ parte ſecun. lib.2. cap.6.*

dictarum caruncularum attinet, possunt esse generales, ut fluxio & congestio, aut speciales, externæ, ut casus aut tractio digitis facta; antecedentes & conjunctæ ab humoribus, de quibus in presentiarum non plura dicemus, cum potius partium historiam quam morborum curationem persequamur. Hæ vero particulæ, quas Nymphas vocavimus, potius tunica (quemadmodum etiam oris prolabia & cæteræ ejus partes,) quã cute vera tectæ videntur: quarum usus est (inquit Galenus †) talis mulierum pudendis, qualis præputio peni virorũ & vuulæ ori. Istæ enim impediunt ne levia corpora, ut puluis, aut aër frigidus sinum pudoris aut vesicam ejusque collum ingrediantur, & urinam tanquam inter duos parietes deducunt è rimæ maxime fundo acceptam, seu fine inferno colli vesicæ eductam, tanquam è tubulo fontis aut scaturigine in oblongũ spatium utrinque compressum, effusam, unde late & cum sibilo absque labrorum pudendi irrigatione foras prosilire conspicitur. Sed quare dictæ particulæ Nymphæ appellentur, non satis constat, attamen quia Nymphæ idem quod spon-

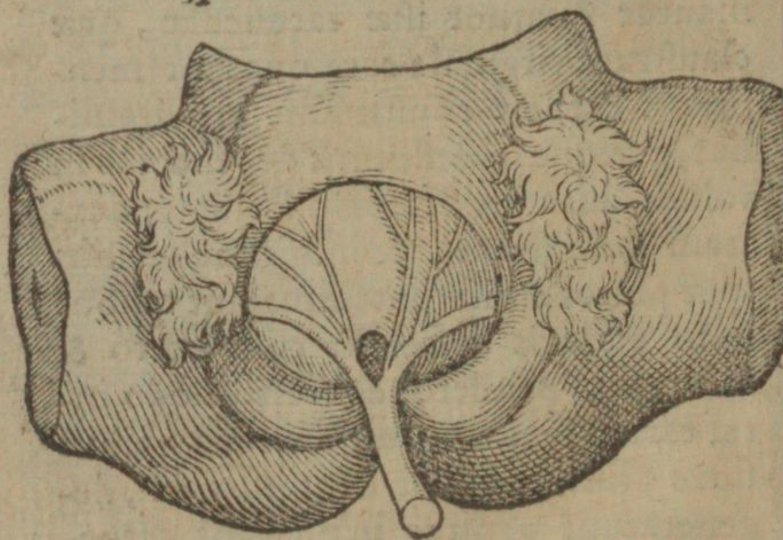
† *Gal. lib. de dissect. vulvæ initio.*

ſponſæ ſignificant, dicemus Nymphas hic merito ſic vocari; quoniam hæ ſunt primæ quæ ſponſum admittunt in opere peragendo, propter quod ſponſalia fiunt, quæ nihil aliud ſunt quam futurarum nuptiarũ repromiſſio & nuptiarum repromiſſio & nuptiarum cauſa finalis liberorum procreatio: vel nymphæ quaſi lympharum numina dicuntur mutato unico elemento, quia hæc aquis & fontibus præſunt: ſic carunculæ quãdoquidem meatui urinario, ſinuique pudoris, ejuſque orificio, è quibus tanquam è fontibus aquæ & humores ſæpe proſiliunt, adſtant, magno harum partium & ductuum commodo, ut dictum eſt, ideo jure merito nympharum nomina ſortitæ ſunt. Adde quod ſi latius ſumatur nomen nympharum, videlicet pro montium præſidibus, & arborum diis aut deabus, in pudendis mulierum atque partibus genitalibus earum aliquid ſimile ineſſe, nemo eſt qui ignoret, ſi oſſium pubis, partium ſuperpoſitarum & adjacentium, quaſi promontoria & colliculos, nec nõ pilorum multitudinem ſpectet, matriciſque conſtructionem, munus & officium atque arboris cujuſdam floridæ fructiferæque natu-

naturam animadvertat, his nympharum nomen maxime conveniet. Et præterea has carunculas tanquam deas tutelares, aſtites, propitias & vindices experietur, quod ſanitatis & lætitiæ partium ejus loci omnium, ſicut & earumdem doloris & mœſtitiæ ſunt ſemper participes, judices & conſortes. Ergo perpetuo vocentur nymphæ, nec pro nymphis ſumantur quatuor iſtæ carunculæ, quæ clauſtrum virginale cum quatuor menbranis carneis conſtituunt in virginibus, quæque in defloratis degenerant in valuas duas in extremo ſerratas, dextram & ſiniſtram, & in his mulieribus quæ plures emiſerunt fœtus, aut quibus ſinus pudoris deſcendit cum utero & invertitur, pendetque veretri modo inter earum femora, aut denique quibus ſinus orificium valde dilatatum eſt, degenerarunt penitus in quatuor carunculas myrthi baccas referentes. Nunquam etiam nymphæ labra appellentur? ſunt enim hæ diverſæ & apprime diſtinctæ partes, ut oſtenſum eſt ſupra.

De clitoride ſeu tentigine ſeu Veneris œſtro & dulcedine amoris, atq; de caruncula quæ in extremitate colli veſicæ conſpicitur.

Cap. IV.

Nunc ratio expoſtulat, ut quid ſit Clitoris, ſeu tentigo, de qua ſic ſcripſit Juvenalis: * *Clauſit adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ*, ſeu veneris œſtrum, expona-

* *Satyra 6.*

ponamus. Sed antequam hoc fiat, oportet primum rem paulo altius repetere: In mulieribus igitur quemadmodum in viris duo ſunt ligamenta foris rotunda, dura & craſſa, intus vero cava, unde nervi cavi appellantur, ſpongioſa & vaſorum multitudine intetrextorum plena, quæ oriuntur à ſymphyſi ſine medio facta inferne & utrinque inter oſſa pubis & Iſchii, & à loco vicino qui eſt inter dictam ſymphyſin & Iſchii tuber, à quo muſculi quoque duo, penis utrinque unus ducunt originem, quem cum opus eſt, erectum tenent prædictaque ligamenta concomitantes aſcendunt verſus ſynchodroſin oſſium pubis, in cujus infima parte coëunt efformantque corpus pudendi ſeu virgæ virilis, quę horum oſſium perioſtio & ligamentis per membranas alligatur, accepto tamen & ſibi aſcito prius veſicæ colli fine inferno & uretræ principio. Muſculi quoque penis duo ſunt, alii à levatore ani exorti, & meatui urinario ſubſtracti, quæ deſinunt in pene pluſquam medio, prædictumque ejus meatum exprimunt, quemadmodum duo alii ſæpe commemorati ejus corpus firmant. Notandum eſt prædicta ligamenta caver-

noſa

nosa inter se non ita perfecte uniri, quin latus unum penis ab altero linea quadam media alba possit, intus præsertim, distingui: unde si virga secetur per transversum, tria notatu digna apparent, duo videlicet corpora spongiosa in medio nigra & sanguine plena, linea prædicta alba ab invicem distincta, & tertium his substat urethra. Hi musculi hoc in loco nervos etiam admittunt insignes productos ab osse sacro, & inter se mistos, cum quibus venæ & arteriæ ab hypogastriis secundum colli vesicæ ductum feruntur ad mentulæ latera ejus dorsum versus, deinde per totum ejus corpus ut aliæ venæ & arteriæ per cutim à pudendis delapsæ disperguntur. Nolo hic immorari diutius, & glandis quæ in extremo penis est sita, longam narrare historiam, quæque ut ipse, substantiam spongiosam habet, paulo tamen solidiorem intus: glandi etenim toti nulla cutis adhæret, sed membrana solum proxime ipsam investit, mediate vero à penis cute producta atque reflexa ejusdem fit involucrum seu tegumentũ, quod præputium nuncupatur & ligamentum ejus ex nervorum extremitatibus inferne situm conficitur, quod frænum seu filum vocant.

vocant. Multas pudendi virilis proprietates, actiones & uſus, ut ea quæ de erectione, motu, extenſione, robore, & optima compoſitione, ſeu conformatione, dici poſſunt, prudens omitto, cum ea ſint præter inſtitutum, quare ad Clitorida revertamur. Diximus igitur mulieres ut viros habere ligamenta cavernoſa ſeu ſpongioſa venis, arteriis, nervis & muſculis congeneribus prædita, initio diſtincta, ſed quæ aliquantulum progreſſa, nempe in ſynchondroſi ima conjunguntnr, corpuſq; penis efficiunt unum ſatis durum & ſolidum, quod membranoſis tantum ligamentis oſſiũ pubis diviſioni, eorumque ligamentis & perioſtio alligatur, à quo loco apparere incipit, & tanquam tegi præputio videtur, quum antea ligamenta iſta cum cæteris muſculis nempe & vaſis ſub nymphis latitarent, nec niſi firmiter appreſſis digitis duobus indice & medio perciperentur, donec tanquam in balanum degenerarint. Quæ cum ita ſe habeant, animadvertimus Clitorida mulierum à mentula virorum quidem differre longitudine, meatus communis urinæ & ſpermati, & muſculorum unius paris defectu: ſed cum ea convenire ſitu,
ſub-

substantia, vasorum illuc sanguinem & spiritus deferentium copia, tensione seu erectione, titillatione vero prævalere maxime in iis quæ raro Venerum exercent, eandemque appetunt. Quare mirum non est si authorum quidam Neotericorum hanc mulierum particulam (Columbus * præcipue) œstrum Veneris & dulcedinem amoris appellaverint: siquidem visæ sunt earum quædam, quibus cum blande tractaretur ista productio, semen ocyssime emisisse. Hæc enim est pars qua mulieres parum prudentes, libidinosæ, & plusquam brutali impetu percitæ invicem abutuntur in confricationibus, unde confricatrices appellantur: non autem nymphis eas mutuo intromittendo in sinum pudoris, ut nonnulli somniarunt, quoniam Nympharum corpus est quovis fatuo pene ad id præstandum ineptius, multoque minus propter mollitiem attritioni aut titillationi convenit. Carunculæ vero in extremitate ductus urinæ sitæ unicus habetur usus nobis explicandus: hæc nimirum data est à natura ad præpediendum aërem externum ne ingrediatur capacitatem vesicæ post emissum lotium

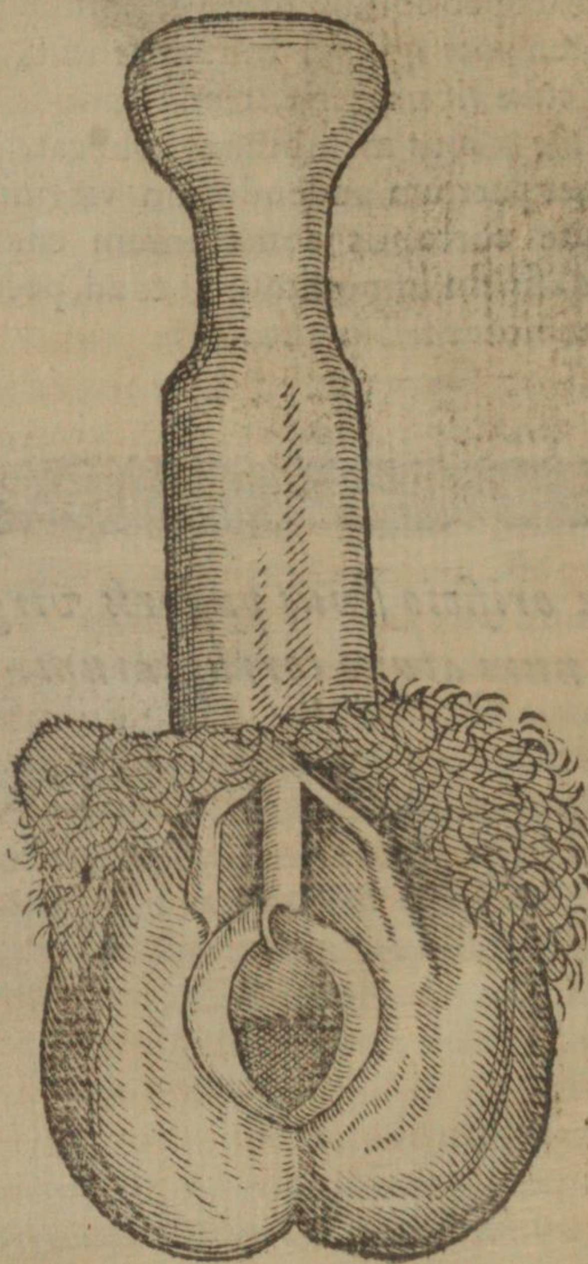
* *lib.* XI. *rei anato.*

lotium per collum breve & latum: ejus tamen pars quæ ad fossam tendit, carunculæ vicem gerit, claustrumque virginale & ejus membranas roborat. Hic igitur partium pudendorum virginibus atque corruptis communium enarrationi finem imponimus, & ad peculiarium notas festinamus.

De orificio sinus pudoris virginum atque corruptarum.

CAP.

Cap.

CAP. V.

Sequitur orificium ſinus pudoris explicandum; quod tanquã in pronao ſeu foſſa ſedem habet (ut diximus) quodque omnino differt in virginibus ab orificio ſinus mulierum : ſiquidem in virginibus tale eſt penitus quale à natura efformatur. Sed mulierum ſinus orificium tale ſemper conſpicitur in poſterum, quale relinquitur poſt compreſſionem, deflorationem & corruptionem per coitum cum viris videlicet dilatatum & lacerum, abſque ulla ſpe recuperandæ unquam integritatis priſtinæ; ſed potius cum certitudine majoris dilatationis & apertionis futurę, præſertim ſi iterum comprimantur, fœtuſque edantur, niſi Rhagades, dura & magna cicatrix aut ſcyrrhus (ut aliquando per morbum fit) in ambitu dicti orificii ſupervenerint, à quibus quidem anguſtius redditur. Hos affectus in pluribus nos vidimus mulierculis, quas ob id mariti ſubire amplius nunquam potuerunt. Prædictum ergo virginum ſinus pudoris orificium eſt in ejuſdem pendulæ præductionis extremi-

tate

tate situm, quam circularis quædam cavitas sita in ambitu radicis ejusdem cingit, & hæc productio partim carnosæ, partim membranosæ est substantiæ, eidem sinui, suis corpore & cavitate multo angustioribus continuæ, figuræ rotundæ, in extremo acutiori, unico foramine præditæ, & latitudine ad summum unius medii transversi digiti longæ, quæ idcirco extra nympham multoque minus labrorum pudendi oras, quibus undique circumsepta est, nunquam apparet, sed in medio fissæ supra commemoratæ semper abscondita manet. Tantum abest igitur ut nymphæ vocari debeant ejus productionis laceræ partes quæ in valuas aut carunculas degenerarunt: quum istæ nunquam excrescant, ut nymphæ aliquando solent, aut producantur in mulieribus, ut contra potius semper imminuantur, & sinum versus reducantur. Ista productio multis nominibus donatur, vocatur enim flos virginum, hymen quasi limen addito elemento (l) bucto, germen floris, nonnullis Columna & claustrum virginale appellatur, quod quidem in ingressu transversim situm quæ veteres quidam male existimaverunt. Quæ particula

ticula componitur ex quatuor carunculis myrti baccas referentibus, quæ sitæ sunt tanquam in quatuor angulis dicti sinus, in singulis videlicet singulę, membranosæ & rugosæ illius vaginæ sinus pudoris fœminarum, in quam virilis inditur penis dum copulantur cum maribus, & venereis utuntur amplexibus. Quas quatuor carunculas connectunt sive ligant inter se quatuor membranæ carnosæ, sitæ singulæ in singulis interstitiis caruncularum, quibuscum fere æqualiter protenduntur. Itaq; dicta productio ex quatuor carunculis & totidē membranis facta & in conum truncatum finita, admodum similis fit germini, seu capiti, seu (ut barbaro hoc utar vocabulo) bucto rosæ, Galice *bouton de rose*, florum pulcherrimæ semiexpanso, sive longitudinem, sive crassitiem, paulo tamen minores, aut rotunditatem inspexeris, adæquatis prius, id est, sectis vel penitus sublatis quinque fratribus foliaceis dicti germinis seu bucti capulam constituentibus, de quibus quidam poëta sic scripsit in Epigrammatis.

Vere novo varias educit Dædala flores
Nec roseo est terris ullus amabilior,

Hic

Hic croceos superat quos Thmoli colis odores,
Et tener è terra divite mittit Arabs
Inde sibi roseis circundare pulchra corollis
Tẽpora, nec voluit sacra carere Venus.
Quin etiam vates dicunt (si credere fas est)
Auroræ irriguis atria plena rosis.
Nec mirum si grata diis, quum diva colore
Se imbuat, ut superis gratior ipsa foret.
Huic niveos inter flores largitus honorem
Præcipuum est, mundi qui regit arte domum:
Ac rem ne sacram violarent ora ferarum,
Custodire suum jussit utrumque latus
Fratres: sunt ex quinque duo cum crine decoro,
Tot quibus est pilis arida cæsaries
Vltimus at vere custos, rigidusque satelles
Marte comæ partem perdidit horribili:
Ergo naturæ miracula cernere fas est,
Quinque rosæ fratres cum statuunt capulam.

Quæ causa est cur eadem productio flos virgineus à nobis vocetur, qui cum integer est, quia virginitatis notam univocam & omnibus certissimam præbet, idem solus illæsam significat, & alium hymenem præter ipsum quærere, vanũ est, quicquid fictum scriptumve sit ab iis qui

qui nos præcesserunt. Sed notandum est in quibusdam virginibus carunculas & membranas eas conjungentes, atque productionem quam efficiunt esse nunc breviores, nunc longiores, crassiores aut tenuiores quam in aliis, sicut & orificium, quod est in ejus extremo, in quibusdam est latius, & in aliis angustius: unde minor aut major in primo concubitu difficultas: Hæcque productio recte à Galeno membrana præputio similis vocatur, est enim producta & in extremo perforata, ut præputium, sed est paulo carnosior & mollior præputio. Quod si prædictus flos vim & violentiam ab impetu mentulæ & compressione passus fuerit, nec tamen facta est ejusdem in orificium & sinum pudoris intromissio, membranæ tantum lacerari incipiunt, nec productionis formam amittunt, quia carunculis adhuc cohærent. Prima autem membrana quæ vim patitur est antica colli vesicæ monticulo inhærens, deinde postica, quibus laceratis effinguntur duæ valuæ, dextra una, sinistra altera cohærentibus adhuc ejusdem lateris carunculis duabus mediante salva interjecta utrinque membrana, postremo collaterales, quæ sæpius ad

primum partum usque integræ servantur, præsertim ubi masculorum virgæ sunt mediocres, & virginum carunculæ breves & crassæ, atque orificium sinus pudoris illarum latius quam in cæteris existit. Contra vero duæ collaterales aliquando lacerantur primæ in deflorationibus seu constuprationibus virginum, quando videlicet carunculę posteriores sunt solito viciniores, & anteriores duæ valde conjunctæ cum monticulo collo vesicæ innato. Quod si mentula crassa sit, nec orificium solum, sed & sinum subjerit, pervaseritque ad ejus fundum, tunc membranæ inter carunculas positæ prius commemoratæ ad sui radicem & antea descriptam circularem lineam per medium corporis, aut qua parte alteri caruncularum alligantur penitus rumpuntur, lacerantur, atque in seipsas contrahuntur: & cum vicinis partibus, id est carunculis quibus adhærent, uniuntur ita perfecte, ut deletas omnino esse judicares, maxime cũ fœtus emiserunt perfectos, ut videre est in pluribus quibus cũ parvuli erant, aut grandiusculi pueri, membranosum sub lingua ligamentum, filum vocant, exsectũ est, in quibus nullum postmodum secti

liga-

ligamenti veſtigiũ remanet. Quæ membranæ cum lacerantur fit dolor major quidem in junioribus quæ deflorantur propter partium ſiccitatem, ſed in his minùs ſanguis exfluit propter vaſorum exiguitatem. In natu vero grandioribus, & iis pæcipue quibus menſes fluere ſolent, contra minor fit dolor propter hymenis humiditatem & laxitatẽ; plus ſanguinis tamen effunditur propter ampliora vaſa, & ſanguinem fluentem & fluere paratum. In quibus omnibus carunculæ quatuor prædictæ quamdiu viuunt, etiamſi plures, triginta ſi velis, fœtus in utero habuerint, geſtaverint, maturoſque ediderint, ſervantur ad interitum uſque. Quæ quidem carunculæ, aut quæ ex his & membranis fiunt valuæ; quamvis propter lacerationem membranarum & frequentem atque cum impetu factam à viris compreſſionem reflectantur: ſurſum ad ſinus muliebris orificium multo quam antea latius factum: uſu tamen non deſtituuntur, ſed valde neceſſarium habent, præſtantque. Proxime ſiquidem obturant iſtud orificium impediuntque, ut dictum eſt ſæpe, ne aër frigidus, aut pulvis, aut corpuſculum aliquod externum ſinum ingrediatur,

diatur, ut nymphæ ſecundo loco & labra pudendi atque ligamentum cutaneum ſi ſuperſit tertio & exteriori id munus obeunt, quemadmodum oris etiam labra ſi ab externis numerare incipias primo, lingua ſecundo, tertio uvula, & quarto loco glottis laryngis impediunt eadem ne intro ferantur in Trachejam arteriam involuntarie aut in Oeſophagum. Quum igitur carunculas iſtas in mulieribus etiã ſenio confectis intueri liceat abſque ſectione ulla, ſed partiam pudendarum exteriorum digitis tantum in utrumque latus facta diſtractione; cumque veſtigia ſicut & in omnibus corruptis clauſtri virginalis & hymenis laceri & dirupti lippis & tonſoribus manifeſta ſunt, mirum eſt quomodo de virginitatis notis dubitaverunt dubitantqué adhuc, nec parthenicorum conſtructionem, poſitum, & figuram, nec eorundem rimas poſt corruptionem animadverterunt viri ſagaces, quum fabricæ corporis humani diligentiſſimi perquiſitores fuerint. *Falſa enim alii de virginitate & hymene decantarunt, alii fatua protulerunt, ſcripſeruntque*, exiſtimantes illum eſſe membranam tranſverſim ſitam nunc in extremitate infer-

inferna sinus pudoris, nunc in medio cavitatis ejusdem sinus, eamque alii cribri modo esse perforatam, & per ea foramina urinam emitti tanquam per tubulos plures aut cribri foramina, sicque integram virginitatem judicabant. Alii verò in medio unicum esse foramen dicere maluerunt: ad quam membranam venæ feruntur & arteriæ, quæ in primis coitibus seu conatibus venereis disrumpuntur, unde sanguinis effluxus in omnibus fieri debere contendunt. Alii nullas esse membranas, sed latera sinus uteri dextrum & sinistrum, vel potius interiorem partem ejus cum posteriori adhærescere dicunt, ita ut in distentione quæ à subeunte fit pene vasa aperiantur aut lacerentur quædam, unde sanguis emanare solet. Sed ista omnia vana sunt, non enim hymenē membranam unam, sed quatuor esse asserimus, non eandem esse transversam, sed omnes rectas ab inferno fine sinus pudoris deorsum tendentes, non quatuor esse tantum membranas hymenē ipsum constituentes, sed & quatuor carunculas quoq; concurrere ad virginale claustrum & florem puellarum componendum. Qui flos seu seu claustrum virgi-

nale, aut bucton seu columna nonnullorum non plura habet foramina parva, sed unicum tantum satis insigne, illudque non est in extremitate sinus, sed est in extremitate claustri, seu productionis sinui appensæ. Præterea sanguis qui exit in defloratione, corruptione, aut constupratione virginum non à vasis tantum ruptis & apertis insignioribus procedit, sed à membranis carneis laceratis & à carunculis diductis & attritis. Uteri sinus quem male collum vocari à quibusdam diximus, latera, seu interior & posterior pars non juncta sunt, sed semper distincta, inestque cavitas insignis etiam in recens natis, per quam humores ab utero virginum præsertim grandiorum & sanguis menstruus foras expurgantur. Operæprecium est quoque audire aut legere quorundam scripta qui virginem non corruptam esse dicunt, si filum ei ab extremo naso ad coronalis suturæ medium & finem sagittalis, per glabellum & frontem mediam extensum, collum ejusdem puellæ intra se comprehendere possit.

Com-

Comparatur claustrum virginale ocello gariophilato & lilio, ut supra germini rosæ.

CAP. VI.

Quod si quis animo complecti & mente concipere non possit, quo modo virginum integritas earumque defloratio dignoscatur, & quærat quam ob causam vulgo utamur hoc vocabulo vel nomine (deflorationis) nec similitudine adducta germinis seu bucti rosæ semiexpansi in utriusque cognitionem devenire potuerit, facile intelliget si vetonicam altilem hortensem majorem seu ocellum gariophilatum non semifloridum, sed florem omnino explicitum habentē sibi proponat, cujus similitudo valde convenit cum virginis partibus ejus integritatem significantibus. In vetonicæ enim gariophilatæ seu ocelli gariophilos redolentis floris figura duo consideranda veniunt: Primū folia in gyrum disposita (quæ pampæ

barbaris & olitoribus vocantur) quorum à germine pediculi virentibus capulis circunsepti, & tanquam in una cauda sunt conjuncti; de quibus postea plura dicentur: alterum est cavitas, oculorum cavitati similis, unde denominationem assumpsit, in cujus medio ejusdem floris foliola & stamina, ut & in oculi cavitate sita sunt cilia, sic in virgine sunt partes externæ pudendæ videlicet, labra, nymphæ & earum particulæ tanquam plura folia majora (quibus foliorum verbis utuntur etiam nebulones in suis lenociniis, fœdis colloquiis & locutionibus) & est productio seu claustrum virginale in fossæ seu pronai medio positum, quod ocelli floris folia minora refert. Sed floris nomen quia multifariam sumitur, explicare primum oportet latius, seu improprie nimirum & strictius, seu proprie: latius pro omni re quæ cæteras bonitate, pulchritudine aut dignitate antecellit, aut pro omni re quæ sana minimeque corrupta est, in quibus quidem modis virginitas ipsa virginitatisq; notæ accipi possunt. Quid enim inter homines laudabilius, pulchrius aut dignius pudica & honesta virgine? Contra vero quid corrupta (etiam

præ-

præclaris corporis & animi dotibus prędita) turpius, abjectius aut vilius haberi aut excogitari poteſt? Nihil profecto magis horrendum etiam parentibus laſciva, nihil propinquis deteſtandum magis contaminata puella: nam de ea nullus bene ſperare in poſterum audebit, omnes vero contemnere & irridere non verebuntur. Late etiam & improprie adhuc nomen floris ſumitur pro quadam tenuiſſima ſubſtantia farinæ volatili ſimillima, quæ caulibus, præcipue nudis herbarum & ſtirpium omniũ, atque fructibus maturis & intactis inſidet, quæ ſpectantibus jucunditatẽ præbet, & integritatem ſignificat: hoc etiam modo flos virginibus convenit, & operæpretium eſt intactam virginem videre, & cum ea verſari. Quid enim modeſtius, quid venuſtius, quid denique ſuavius virgineis ſermonibus? Stricte autem & proprie ſumitur floris nomen pro plantarum omnium præcipue herbarum pulcherrima parte, quæ tunc producitur, panditur & apparet, cum plantæ ad ſuum vigorẽ & ſtatum pervenerunt, quod nomen hæc pars retinet, floſque nuncupatur, qui non tantum ſeminis futuri ſpem inducit ſpectantibus: ſed e-

tiam ejuſdem figurarum atque colorum varietas oblectat, necnon facultas multiplex, quibus differentiis diſtinguuntur genera & ſpecies, mares à femellis noſtrates ab exoticis & hortenſes ab incultis. Et quemadmodum nil pulchrius aut ſuavius flore, fructu aut ſemine in plantis legitur: ſic in virginum corporibus nihil integritate, hymene & ejus flore præſertim illæſis & intactis præſtantius habetur aut deſideratur: hoc enim prudentiam, caſtitatem & optimos animi mores ſignificat. Quum igitur floret ocellus gariophilatus, ejuſque floris foliola explicita ſunt atque ordine ſimplici, duplici vel triplici in gyrum diſpoſita in medio ſui cavitatem efficiunt ſuperficiariam ſimillimam cavitati faciei hominum adhuc viventium quę circa oculos conſpicitur, quæque Græcis γλένη appellatur, unde flos iſte nomen accepit ocelli. Circa autem radices ſive pediculos ejus dum viget, remanet ſemper capula. Quod ſi ejus ocelli vel ſenio vel nimia humiditate & vi aliqua proprie dicta capula laceretur, pediculoſq; amplius foliorum floris retinere non valeat, ita ut iſta huc & illuc ferantur: tunc pulchritudo quę in ſitu dictorum folio-
rum

rum & ſingulorum conſtructione erat poſita, amittitur, floremque ruptum atque crepatum deturpatumque eſſe dicimus, nec amplius præ manibus habere cupimus, ſed proiicimus : ſic etiam virginum clauſtri & hymenis, aut floris nuncupati membranis laceratis carunculæ retrahuntur ab invicem & diducuntur, tuncque virgines deturpantur, deflorantur, & male audiunt, ac proinde è conſortio aliarum virginum (niſi nupſerint) eiiciuntur. Quæ defloratio ſeu pendulę productionis dilaceratio ab illata vi & violentia à Chirurgis animadvertitur, judicaturque facile maxime ab iis qui mediocriter verſati ſunt in hyſterotomia. Præterea virginitatē florem nuncupari, aut ſaltem flori comparari debere maxime lilii dicebat vir doctus Renatus Beroaldus, ſummus œconomicus, plantarum ſtudioſiſſimus, mihique amiciſſimus. Nam lilii flos ſuo niveo candore humilitatem & benignitatem ſignificat, viſum oblectat, animū exhilarat atque reficit ſi tantummodo reſpiciatur. At vero ſi tangatur atque manibus pedibuſq, teratur, fœtet, nauſeamque parit : ſic puellæ quandiu virgines ſunt & prudentes, ſemper aliquid

beni-

benigni & propemodum divini præ se ferunt & spirant: At vero illæ frequentiore virorum consuetudine si utantur, plurimum gratiæ & venustatis deponunt. Quod si earum virginitas tangatur, integritasque lædatur, ita ut de his aliquid detrahatur, singulorum aures & nares inde offenduntur, & præ corruptionis fœtore torpescunt atque inficiuntur. Hujusmodi autem mulieres ex virginibus factæ quemlibet in posterum admittere absque dolore possunt, quem antequam claustrum virginale disrumperetur, non nisi eum labore & dolore tolerabant. Certissimum enim est omnes virgines, quamvis ætatẽ nubilem attigerint, coitumque exoptaverint, primos congressus habere difficiles: & dolores pati alias aliis majores, propter membranarum lacerationem, atque sinus & ejus orificii angustorum necessariam dilatationem, quæ fiunt in primis conflictibus venereis, nisi menstrua eo temporis momento fluant, duobusque, tribus quatuorve diebus ante fluxerint. In his enim nulla est fere penis intromittendi viris & admittendi virginibus difficultas, propter partium præhumidarum relaxationem atque lubrici-

bricitatem, ita ut membranæ carnosæ carunculis interpositę minimo cum negotio, & nullo fere dolore dilatentur, cedantque subeunti mentulæ potius quam lacerentur. Unde quidam nuptarum suarum alioquin castissimarũ puellarum suspectam habuerunt virginitatem, ad cujus contextus probationem, *historias* hîc *duas* vere comicas subjungere atque conscribere placet, quarum prima talis est. Nobilis quidam Jurisperitissimus domisellam sexdecim annos natam virginem castissimam in uxorem duxerat, quæ nuptiarum tempore & die menses patiebatur, passaque fuerat tribus ante, ut postea duobus adhuc diebus continuis ei fluxerunt. Is autem fluoris ignarus, cum præ cupiditate æstuaret libidinis satiandæ & nuptam arderet, vespere facto, quamprimum in thoro cum ea dormiturus decubuit. Verum sopori minus quam Veneri uterque addictus, statim suam nobilis aggressus est, quam primo insultu & vix salutato hymene compressit, subiitque facile, hinc maritus tristis effectus, suspectam uxoris alioquin pudicæ habuit castitatem. Mane autem summo venit socrus genero dicens se admodum ægre tulis-

tulisse tota nocte quod superiori die nō cum monuerit, suæ filiæ ante tres dies menstrua abunde fluxisse, fluereque adhuc. Quod cum sit, dixit illa, abstinere viros ab hujusmodi virginum & mulierum consortio toto purgationis tempore, ut honestum, sic iisdem uti sordidum, atque legibus divinis, naturalibus & humanis vetitum atque prohibitum est, propter multa quæ inde sequuntur incommoda. Quare mi fili, inquit illa, quum filia mea, nunc, ut opinor, tua uxor nondum munda sit, & plane purgata, si mihi credas, solus ad aliquot dies dormies, aut saltem ab ea abstinebis. Quibus verbis libenter annuit recenter uxoratus, dissimulans etiamsi mœrore & tristitia esset confectus propter multas concurrentes opiniones quæ illius animum exangebant, agitabantque. Modo enim de reliquenda uxore tacitus cogitabat, modo de lite movenda apud summos judices pro dissolutione matrimonii, facilius sua opinione & judicio consummati existimans fortasse tantis deliciis nephas esse absque labore frui: ut poëta comicus ait, sicque perplexus quasdam probationes vel nugas potius investigare conten-

contendebat, quibus idipſum exequi poſſet, infinita denique alia deliramenta quæ occurrebant, in utramque partem apud ſe diſſerebat. In his autem dum verſaretur dubius, tres elapſi ſunt dies & totidem noctes abſque conſolatione ulla, etiamſi rem totam negotiumque ſuum aperuiſſet integre medico phyſico amico ſuo qui (ni fallor) medicus aliquam corporis libentius, quam tanti affectus animi curationem ſuſcepiſſet. Interea purgatio domiſellæ abſolvitur, ipſaque nullius culpæ ſibi conſcia, & tantæ mariti mœſtitiæ ignara lætatur, ſperatque brevi tempore bene ſibi futurum, & proinde fotum ad munditiem pro more parandum ſibi curat atque admovet. His peractis elapſiſque ſtatis diebus ſocrus prudentiſſima generum monuit ei licitum eſſe quando vellet cum uxore dormire, & tuto proli indulgere; jacuerunt una, ſed perperam prima ac altera nocte rem habere conati ſunt, unde utriq; conjugi gravius quam antea malum accidit. Sed tertio die tandem voti compotes facti; lætati ſunt, quiete & amice in hunc uſque diem vixerunt, prolemque habuerunt fœcundiſſimam. Quamobrem nobilis Iuriſ-

peritiſ-

peritiſſimus, ejuſque amici quidam mirabantur, quibus ipſe veram & integram hiſtoriam ſæpe, ſerio & jucunde narrare ſolebat. *Altera hiſtoria eſt*, mercatoris cujuſdam nomine Bigami à nobis vocati, quia pro ſecunda vice matrimonium contraxerat cum virgine euſarca ejus vicina, duos & viginti annos nata. Horum autem nuptiæ factæ ſunt, cubuerunt ſimul fluentibus adhuc menſtruis purgationibus, rem ſemel habuerunt, ſed ita facile, liberaliter & opportune egerunt, ut ex virgine facta ſit mulier, quæ eodem temporis momento concepit, gravidaque ipſa fuit. Poſtridie vero nuptiarum Bigamus mane ſummo ſurrexit, atque ad merces emendas cum ſuis ſociis rura ſatis longinqua petiit, nec reverſus eſt ante vigeſimum diem. Is dum ruri eſſet, rerumque ſuarum ſatageret, in memoriam ſæpius revocabat facilem quem habuerat unicum cum uxore nova congreſſum, nec omnino ſuſpicione caſtitatis ejuſdem vacabat, quamvis hac de re conqueri unquam non decreviſſet: ſiquidem à longo tempore uxoris amantiſſimæ & parentum ejus famam audiverat, agnoveratque optimam. Reverſus vero domū

Biga-

Bigamus & uxor dormierunt ſimul, ſed rem habere tentarunt fruſtra iſta prima vice, propter anguſtius multo redditum quam antea ſinus pudoris orificium, poſt fluxionem menſtruorum & partium pudendarum exſiccationem. Qui propterea mirari non deſinit, contra, plurimum torquetur, & apud amicum quendam conqueritur, dicens ſe facilius cum uxore dum virgo eſſet, difficilius vero cum eadem gravida conveniſſe. Signa enim graviditatis apparebant inappetentia ciborum nempe, nauſea perpetua, decolor facies, membrorum laſſitudo & alia. Verum Bigamus mercator & non philoſophus erat, neſciebatque iſtas partes ſicut & alia corpora membranoſa quæ humectantur plurimũ dilatari & extendi poſſe, & cum exſiccantur, conſtrictiores & anguſtiores fieri. Quare virgo corruptam & corrupta ei virginem referebat. Nec mirum hoc cuiquam videri debet: etenim virgines quæ ſemel tantum aut bis coïerunt, idque fluentibus menſtruis verius dilatationem ſolam, eamque parvam quam lacerationem ſimul ullam paſſæ fuerunt. Quod utrumque vitium etſi accidiſſet, reparatur tamen facile atque cito curatur:

tur: cessatis namque menstruis, ut sicciora illis mulieribus pudenda redduntur & proinde constrictiora & angustiora: sic Venere ab iis quæ corruptæ fuerunt, atque semel aut bis tantum cojerunt longe valere jussa, quia accedit quies partium, si earum quædam ab invicem recenter solutæ parum dissideant, eadem procul dubio reuniuntur, & integritati pristinæ restituuntur, ita ut gravida esse possit cui etiam virginitatis notæ iterum appareant. Ista autem quæ diximus de his quæ menstrua patiebantur dum defloratæ fuerunt, de aliis quoque dicere possumus: idem enim his atque illis accidere potest, dummodo à Venere & coitu abstineant. Matres ergo aliæque mulieres quæ puellarum earumque famæ & honoris curam habent, videant caveantque ne dum matrimonio eas conjungunt, integritatis suspectas reddant maritis, nisi prius de earum purgationibus si patiantur, præmoneant. Patiuntur autem sæpius dum nubunt virgines præsertim maturę viro, bene habitæ, & singulis mensibus expurgari solitæ, quia tunc lætantur plurimum, ambulant, saltant, & denique totum corpus magis antea exercent at-
que

que movent, animumque exhilarant, unde menses accelerantur, diutiusque perdurant. Satis ergo superque virginitatem quæ filiarum propria est, ejusque notas & signa ex orificii sinus pudoris, & ex ejus naturali constructione persecuti sumus, demonstravimusque his violatis, quomodo ex virginibus corruptæ fiant, quas in postetum mulieres semper quotiescumque earum mentionem faciemus, appellabimus.

De signis quæ mulieribus fœtis conveniunt.

CAP. VII.

Diximus antea quid mulieribus sit peculiare, quibusque signis dignosci queant, si addiderimus veluti pro corollario, quòd mulieres habent pudendorum labra levigatiora seu depressiora & pilos eorum ex cute erumpentes crispos magis quam virgines nisi equitare sæpius domisellarum Italicarum & Gallicarum more as-

ſueverint. * Atque etiam eas quæ pepererunt cutim ligamentoſam in parte poſtica orificii ſinus pudoris ſitam habent multo laxiorem, quæ cutis laxitas quia ſemper fœtis iiſque ſolis adeſt, niſi prolabatur uterus, fœturæ ſignum unicum & univocum eſto: cui cutis epigaſtrii rugoſitas adiicitur, quamvis quibuſdam illa non accidat. Plures enim videntur mulieres quæ multoties pepererunt quibus tamen ventris cutis rugoſa non eſt, ut iis quæ parvos, quamvis maturos fœtus ediderunt, ut ſunt obeſulæ, aut paucos, ut viragines conſueverunt, quia in illis cutis facile, & in his raro diſtenditur, unde vis nulla infertur ut rugæ poſthac conſequantur. Sunt etiam quædam aliæ quæ collo & humeris appenſo ſublevaculo ſive ſubligaculo ex canina pelle aut tela linea conſtructo, thoraci lumbis, quo præcincto ſic concinne ventrem tumidũ ſuſtinent, ut nullæ aut paucæ rugæ poſt partum appareant. Contra vero ſunt quædam mulieres quę nunquam pepererunt, immo etiam virgines, viri, adoleſcentes & pueri qui hydrope laborarunt, deinde ſanati ſunt, quibus adeo venter diſtentus

* *Iobertus errorum popul. lib.6.* cap.4.

tus fuit ab aqua in ejuſdem capacitate contenta ut cuti vis illata fuerit: quibus naturæ beneficio & artis operibus exhauſta & evacuata adiutis eadem contrahitur, in eaque rugæ quædam aliquando apparent, unde colligimus ventris rugas conſtituere ſignum æquivocum tantum. *Recenter* autem *puerperæ ſignis* & ſymptomatibus dignoſcuntur, nimirum lacte in mammis turgidulis contento, dilatatione inſigni & tumefactione œdematoſa partium pudendarum, lochiorum & aliquando lactis per uterum expurgatione aut cum urinæ mictione, necnon oſſium pubis ab invicem diſtractione. Quæ quidem diſtractio etiamſi in omnibus non tantum mulieribus pariendo, ſed etiam brutis animantibus fœtulos emittendo utplurimum fiat, tamen hujus ſæculi philoſophis & medicis non eſt in confeſſo: unde detrimentum omni animantium generi non minimum adfertur, ut poſtea videbitur. Iſta ſunt quæ naturalem & fœlicem partum ſubſequuntur ſymptomata, quæque eadem ſunt fœtæ mulieris ſigna vulgaria.

De

De quibusdam quæ non raro accidere mulieribus puerperis solent in difficili partu.

Cap. VIII.

Sunt & alia signa simul & symptomata, quæ partum recentem demonstrant extraordinaria & insueta cæteris multo majora & periculosiora, partuique difficili succedentia, qualia sunt matricis totius inflammatio, gangrena, corruptio & putrefactio, & ejusdem casus, ut uxori cujusdam ludimagistri vicini & amici nostri accidit, quæ tamen supervixit per tres annos, sed misere. Siquidem una cum matrice, postica vesicæ substantia quæ ei incumbebat etiam corrupta fuit ad ureterum fere implantationem & eorum ingressum in cavitatem ipsius vesicæ, unde guttatim urina per ulcus vesicæ in corpus externum intestini recti effundebatur: deinde foras distillabat per locũ in quo erat sedes uteri aut sal-

tem vaginæ ejuſdem antequam in putredinem abiiſſet. Cui urinæ ſtillicidio alia duo ſuperuenere ſymptomata: alterum fuit oſſium pubis tanta ſtrictura & conſtrictio natura vacuum abhorrente, ut ne minimi digiti extremum non niſi vix immitti potuiſſet in locum unde ſinus pudoris & totus uterus per putredinem abjerat. Alterum, exulceratio partium infernarum ſeu pudendarum una cum urinæ ſalis, aut tartari aut fæcis admodum incraſſatæ circa pilorum radices concretione & adhæſione. Minora ſunt, ſed tamen calamitoſa quæ ſequuntur, nempe ruptio ſeu laceratio veri uteri colli, aut ſinus pudoris antice cum poſtica veſicæ parte: unde fit ulcus tandem calloſum per quod urina in veſicam à renibus per ureteres delapſa, contineri non poteſt, ſed ſtatim effluit per dictam lacerationem poſticam veſicæ in ſinum pudoris, deinde foras. Quod tunc deprehendes facile, ſi ſtylum argenteum aut alium per veſicæ collum in ejus cavitatem immiſeris, & digitum indicem aut ſtylum alterum in ſinum pudoris introduxeris: efficies enim ut duo corpora immiſſa concurrant atque (ut inquiunt Chirurgi) nudatim ſeu imme-

diate

diate ſeſe tangant, quod ex ſtrepitu aut ſaltem ipſo contactu deprehendes. Alias vero poſtice finditur ſinus pudoris aut verum uteri collum, & cum eis rectum inteſtinum, & tunc per eundem ſinum ſtercus è recto inteſtino educitur, quam utramque laceratione͂ & membranoſorum corporum ruptionem poſticam nimirum & anticam vidimus, ſed ſæpius anticam. Sed, an exulcerationes, lacerationes & ruptiones iſtæ accidant nimia diſtenſione à puero exeunte facta, aut ab obſtetrice partes prædictas digitis & unguibus lacerante, an ab utroque, in poſterum diſputabitur, concludeturque tanti mali tres poſſe eſſe cauſas, unam matris, alteram fœtus, tertiam obſtetricis.

De

De sinu pudoris, secunda uteri parte, qui male à pluribus collum appellatur.

CAP. IX.

Quantum ad alteram uteri partem attinet, dicimus merito sinum pudoris vocari quod habeat cavitatem profundam & latam, os vero multo angustius: & eorum opinionem miramur, qui totam rimam amplissimam sinum muliebrem vocarunt, quum sinus nomen ei nullo modo conveniat. Cæterum tanquam vagina quædam est in quam inditur penis virilis, quæ naviculæ cujusdam formam habet, unde pronaum prædictæ rimæ pars posterior & cutis quæ eidem sinui aut naviculæ præest à nobis appellatur, necnõ fossa, quia tanquam vallis est monticulis undique cincta. Nihil autem in virginibus peculiare habet sinus pudoris; præterquam quod in iis angustior est quam in mulieribus, quia nihil est unquam ejus cavitatem ingressum aut ab

ea egreſſum ſolidi & craſſi quod dilatare potuiſſet: ſed menſes tantum aut humores qui expurgati fuerunt omnes liquidi, qui quidem irrigare aut humectare, non autem dilatare aut vim aliquam illi inferre poſſunt. Cavum autem eſſe ſinum pudoris à prima conformatione inſigniter in bene conformatis puellulis eſt veriſſimum, quod in plurimis recens natis & ſubinde mortuis à nobis parentũ rogatu ſectis obſervavimus, in quarum prædictum pudoris ſinum, digitum indicem, & in clauſtrum virginale minimum ſeu auricularem immiſimus, nec obſtaculum à membrana aut vaſis ullum in medio ſitis, ut nonnulli volunt, invenimus, nec ſecto in longũ ſinu quidquam quod obſtare poſſet vidimus, aut ſenſimus. Hic ſinus membranoſus, nervoſus & ubique rugoſus eſt, magis autem in ingreſſu quam in medio aut fundo antice veſicam verſus, quam poſtice ad rectum inteſtinum: eſt enim inter utrumque ſitus. Quod natura effecit ad majorem amantium voluptatem, ſed adverſim non averſim concubantium: nam in antica & ſuperna balani parte dorſum penis verſus non modo aſperitatem, ſed fere circularem prominen-

tiam

tiam ſeu projecturam ipſa poſuit, qua blandus fit attritus, & inde titillatio major quam ſi averſim pecudum more concumberent. Unde colligere eſt unicum eſſe naturalem hominibus gratum & prolificum coëundi modum, in quo viri & fœminæ mutuus fit amplexus & partium genitalium copula aptior, titillatio major, ſeminis virilis injectio directior in cervicem & uteri cavum, ejuſque attractio, retentio atque conceptio tutior, propter mulieris ſitum, & uteri ac ejuſdem partium motum, aptiores. Hæc enim pars in coitu movetur nunc ſurſum, nunc deorſum, alias dilatando ſe aut conſtringendo, aut etiam ſubſaltando; ſurſum, ut longiori mentulæ cedat, deorſum, ut eidem breviori occurrat & ſemini, ſubſtantia & rugis ſinus atque uteri, ut ligamentis obſequentibus. Quare non inepte ſed jocoſe à quodam dicebatur omnes viros cum omnibus fœminis, & omnes fœminas cũ omnibus viris convenire poſſe, ſi cætera conſentiant. Siquidem iſte ſinus fit in coitu quantum voles brevis aut longus, digito tamen immiſſo indice, aut commodius pollice ejus fundum attingi poteſt, atque veri colli principium, quod

vulgo orificium interius uteri vocatur, atque tractari, durumne ſit & ſcyrrhoſum, clauſum vel apertum magis quam decet, rectum vel in aliquam partem contortum, delapſum vel ſurſum retractum, exulceratum vel non exulceratum. De latitudine & amplitudine vero non ſic res ſe habet, ſemper enim eſt capaciſſimus pudoris ſinus, ita ut nō mirum ſit quomodo adeo craſſa quæ immittuntur peſſaria aut alia corpora continere poſſit abſque recti inteſtini & veſicæ nocua compreſſione: cui fæcum egeſtio tarda & difficilis, atque urinæ frequens mictio ſuccederent, niſi amplior multo & vaſtior eſſet ventris imi interna capacitas in mulieribus quam in viris.

Sequuntur tria problemata parthenica.

Suntne pudenda puellarum aliquando ut maſculorum male conformata, & ſi ſint, Chirurgiane emendari poſſunt?

PRIMVM PROBLEMA.

IN conformatione corporis cujuſcumque individui naturam ludere aliquando nemo dubitat, ita ut ex infinitis ejuſdem ſpeciei & ſexus animalibus vix aut nunquam duo ſimilia reperias: quæ varietas tanta non in delineationibus tantum & figuris, ſed & in animi moribus etiam poſita maxime à temperamento pendet. In partibus ſingulorum conſtruendis eadē quoque ſæpe aberrat propter defectum aut exceſſum materiæ, aut propter ejuſdem in aliquam partem & locum, ubi non opus erat, tranſlationem: unde vitium duabus partibus accidit, uni in de-

fectu, in excessu alteri. Idipsum autem hominibus frequentius quam cæteris animantibus fieri solet propter intempestivam Venerem, maxime vero circa renes & genitalia utriusque sexus. Videre enim sæpe contingit in uno & eodem subjecto plures venas emulgentes & arterias ad alterum renem aut ad utrumque ferri: plures quoque spermaticas quas à truncis venæ cavæ & arteriæ magnæ descendentis, aut ab emulgentibus præter solitum vario modo exortas & diductas. Renes ipsi etiam variant, aut enim majores sunt solito aut minores, aut unus tantum est maximus, aut quatuor parvi: sæpius vero duo mediocres, quorum alter, nimirum sinister, frequentius deficit quam dexter, aut statim à conformatione siccessit, inutilis fit & iners. Quod in duobus sectis cadaveribus his novissime elapsis annis observavimus, primum fuit domisellæ de Raco. præsente D. Miloto doctore Medico celeberrimo, alterum vero dominæ Veron, quæ ambæ concives & vicinæ nostræ fuerunt. In utroq; enim cadavere sinister ren excarnis penitus erat, & ejus vasa apparebant contracta & exsicca, aliquid adipis in ambitu ha-

tu habentia: magnitudinem & figuram minoris fabæ non excedebat aut hujus loci glandulæ, quæ divisioni nervi costalis per totum mesenterium majori sui parte distributi, apponitur. Genitales quoque variant partes, ut est prius dictum, virorum nimirum in numero & origine, præsertim vasa: testes quoque in situ, numero, duritie & mollitie, sunt enim sæpe laxiores aut constrictiores, aut molliores, & aliquando nō descendunt in scrotum: sed in inguinibus manent, & aliquando, sed raro admodum, tres in scroto testes reperiuntur. Veruntamen quod pro tertio sæpe judicatum est, tandem nascentis hydroceles initium esse comperimus. Sed frequentius in pudendorum conformatione natura ipsa ludit & aberrat, alii enim longum penem, alii brevem, tenuem alii aut crassum, præsertim in extremo jumentorum more habent; alii phymosi aut paraphymosi laborant, ut aliis ligamentum balani adeo breve est atq; crassum, ut virga omnino in arcum trahatur, dum natura eam erigere contendit. In aliis vrethra glandem non attingit, & in quibusdam penis nullo modo perforatus est, contra vero in aliis perforatum, &

tanquã in duas partes divisum est scrotum circa exortum penis, ubi nempe terminatur collum vesicæ: ideoque penis brevis admodum totus ibi latitat tanquam inter duo labra pudendi muliebris ac si Clitoris tantum esset. Quod facile rudioribus imposuit hujusmodi pueros seu masculos esse, aut femellas, aut hermaphroditas. In femellis quoque multa deficiunt, aliquando enim parum aut nullo modo iis est perforatus sinus pudoris, nec cavitas ulla inest, aut orificium solum parum est apertum: quia carunculæ aut membranæ carnosæ quæ istud componunt sunt in extremo unitæ aut ab invicem parum dissitæ aut fossa exterius sita non apparet, sed ligamentum cutaneũ & labra pudendi duo inferne continua sunt, aut nymphæ cohærent inter se. Clitoris aliquando quoque producitur magis quam decet, ita ut mulierculæ credant infantem masculum esse potius quam femellam. Ex quibus malis conformationibus quamplurimis, paucę quidem in masculis & pauciores in femellis Chirurgia emendari possunt. Attamen tuto & facile quædam ad naturalem habitum reducuntur, prę-sertim cum sinus quidem cavus est, & aper-

pertione tantum externa indiget, quod appreſſis digitis judicatur, aut etiam quando tumor cum dolore & tenſione à menſibus retentis & collectis fit & in cavitate uteri, collo ejuſdem, ſinu pudoris & locis circunjacentibus percipitur: aut cum dilatare orificium tantum anguſtius oportet, aut nymphas & labra continua ſolvere, aut ligamentum cutaneum novacula ſcindere & relaxare, ſubducto prius baculo ligneo, ſtylo ferreo aut argenteo ſtillicidii more excavato, aut forficibus, immiſſo altero convenienti, id eſt, fere rotundo cultello ſeu brachio. At vero quibus orificiũ ſinus pudoris eſt valde carnoſum & craſſum, parieteſque ejuſdem ſinus ſeſe contingunt cohærentque, iis Chirurgia nihil aut parum proficitur: ſiquidem dicti parietes vix diduci poſſunt & cavitas fieri apta nequit, neque facta conſervari, immo iterum inducta cicatrice dura adeo conſtringuntur, ut penem intromitti, difficiliuſque fœtum emitti ſinat. Verum ſi immiſſo digito, aut ſpeculo tenui, aut quovis inſtrumento alio interius orificium veri colli uteri deprehenderis, & tamen anguſtiorem ſinum pudoris totum vel quibuſdam in locis

annulatim compoſitùm & corrugatim judicaveris, facta ſcarrificatione utrinque ſatis profunda aut inciſione levi convenienti inſtrumento ad juſtam dilatationem & conſuetam amplitudinem revocabis, ad cujus conſervationem opera & labore opus eſt, & feſſulis admotis ſeu ſubductis donec cicatrix inducta fuerit, ut nuperrime factũ fuiſſe nobiliſſimæ mulieri ab expertiſſimis Chirurgis collegis noſtris accepimus.

An ſexus fiat mutatio, ſeu filiæ in filium converſio.

PROBLEMA SECUNDUM.

Eorum opinionem mirari non deſino qui femellas mutari poſſe in maſculos contendunt, quum nulla ſit ratio aut argumentum ſati s validum quibus id probari poſſit præſertim in hominibus. Etenim ſunt utriuſque ſexus partes genitales adeo inter ſe diſſimiles in ſubſtantia, magiſque in cõpoſitione, ſitu, figura, actione & uſu, ut diſſimilius quicquam vix reperiri

periri poſſit, & quanto magis inter ſe ſimiles ſunt cæteræ omnes totius reliqui corporis partes (exceptis mammis, quę quamvis primario à natura datæ ſint ad cordis & ejuſdem calóris & partiū thoracicarum munimentum & conſervationem, tamen in mulieribus ſunt tumidiores propter uſum quem ſecundario habent) tanto minus genitales partes unius ſexus cum alterius partibus conveniunt, ſi conferantur, maxime vero earum uſus propter quē ſolum & nunquam propter ſeipſas ſingulæ partes corporis expetuntur. * Sunt igitur utrique ſexui partes generationi dicatæ, verum in coitu mulieres materiam, viri vero formam ad embrionem & puerum conficiendum naturæ miniſtrant. Coitus ergo neceſſarius eſt ut id fiat, ſed coëundi appetitus longe diverſus eſt: nam mares Venerem appetunt ut depleantur, ſemenque ſuum extra ſe tanquam in alium locum ceu agrum eiiciant, fœminæ vero contra ut impleantur: utrumq; enim ſemen virile & proprium recipiunt, & quandoque concipiunt. Quamobrem omnes ſaltem majores uteri partes cavæ ſunt ad colē excipien-

Gal. de uſu part. lib.17. cap.2.

cipiendum aliæ, aliæ vero ad ſemẽ prolectandum, concipiendum & fœtũ continendum. At vero maſculi contra genitalibus partibus præditi ſunt poroſis tantum & fere ſolidis, duriuſculis & rotundis omnibus excepto pene qui meatum habet, quo quidem natura abutitur ad ſemen deducendum in uteri aut vicini alicujus loci capacitatem, à qua poſtmodum ſæpius dictum virile ſemen injectum effluit. Quod autem penis habeat longitudinem & cavitatem omnes norunt, verum hanc potius ad lotium emittendum, & illam ſolum ad agri culturam & ſeminis deductionem pauci notarunt. Præterea mulieres genitales habent partes in imo ventre ſitas & reconditas, renumque regioni per vaſa & ligamenta membranoſa alligatas, quæ ptopterea deſcendere non poſſunt, multoque minus abſque relaxatione magna propendere, unde dolor, exulceratio & humorum fluxio fierent: quomodo igitur ex mulierum genitalibus partibus viriles fiant non video, quibus tamen ſolis ſaltẽ in hominibus & quadrupedibus ſexuum fit diſtinctio. Sed unde error iſte tandiu perſeveraverit, perſeveratque adhuc ut credatur filiarum in filios

lios conversionem fieri, quid sentiam libenter enarrabo; dicamque obstetrices quasdam, & post eas plures mulierculas quę parturientibus adesse solent deceptas duplici modo fuisse olim, ut nunc quoque decipiuntur, existimantes primo ex infantibus quibusdam recenter in lucem editis qui cum filii essent, filias tamen fuisse; & secundo ex iisdem filiabus filios evasisse. Quod unico exemplo & recenti historia facile fieri posse, ut sic hallucinentur mulierculæ, ostendetur. Sed primum eorum meminisse oportet, quæ superiori capite seu problemate à nobis scripta sunt: Naturam videlicet in corporibus hominum fabricandis non raro aberrare, ne dicam ludere; maxime vero circa partes genitales utriusque sexus hominum. Ad *historiam* igitur festinat narratio. Lutetiæ circiter annum millesimum quingentesimum septuagesimum septimum in vico sancti Dionisii mulier quædam noctu peperit filium, qui festinanter propter virium imbecillitatē baptisatus fuit pro filia quæ Joanna vocata est, quam paucis post diebus pro masculo & filio mater prima, deinde alii viri & mulieres agnoverunt non sine magna omnium admi-

admiratione & applauſu, Joannemque ex tempore puerum appellaverunt. Erroris cauſa fuit, mala conformatio partium genitalium penis videlicet brevioris & penitius tanquam in ſuperna parte rimæ maximæ reconditi, Clitoris more inter duo labra & nymphas pudendi fœminei latitare ſoliti, quę partes in hoc puero apprime effictæ erant propter conſtrictiorem *ῥαφὴν* iſtam, quæ per medium ſcrotum inter duos teſtes excurrit, à radice penis incipiens inferne & ad perinæi locum & anum uſque extenditur, unde latera duo ſcroti eminebant tanquam labra pudendi muliebris in quorum medio à rima quoque erat. Vides quomodo pueri duplici mala conformatione iſtarum partium prędictæ mulieres fuerint deceptæ, alioſque deceperint quamplurimos, inter quos parochus ſeu paſtor ipſe fuit. Parem *hiſtoriam* audivi ſæpe à D. & Magiſtro Franciſco Nodeo Chirurgo doctiſſimo collega noſtro, cui ſæpius ultro narranti fidem adhibui propter viri authoritatem & novitatem rei, quæ oculatiſſimis quibuſque, ſed incautis hominibus errandi occaſionem prębere potuerit, quũ una ex parte defectus materiæ, & ex al-

tera

tera excessus à natura fuerint commissi, in pueri partium genitalium exteriorum seu pudendorum conformatione naturali.

An virgines corrumpantur absque consortio viri?

PROBLEMA TERTIUM.

A Causa antecedente sola aliquando fit tanta humorum fluxio in uterum ejusque ligamenta; ut earundem sequatur partium relaxatio, cui si aliqua procatartica causa accedat, ut clamor, vociferatio, exsufflatio, alui cum conatu dejectio, difficilis mictio, tussis, omnis denique alvi compressio & labor, in ponderibus ferendis, gravioribus trahendis, pellendis aut sublevandis deorsum facile intestina & uterus propelluntur: tuncque sinus pudoris compressus & inverti coactus claustro virginali graviter incubat, ejusque ruinam minatur & adfert, in quo solo virginitatis notæ observantur. Cum ergo prædictum claustrum virgi-

virginale ab omnibus quæ ſuprapoſitæ ſunt partibus ſic comprimitur, vimque maximam patitur, nec inferius deſcendere poteſt propter firmam cohærentiam & alligationem quam habet cum collo veſicæ, recto inteſtino, ligamentis Clitorida conſtituentibus, cæteriſque vicinis partibus ſenſim non tamen ſine dolore dilatetur ejus orificium neceſſe eſt, atque membranæ quæ carunculis interjectæ ſunt lacerentur. In his vero virginibus quæ digitum aut aliud quippiam præter penem in ſinum pudoris ad voluptatem immittunt, non res ſic ſe habet: Etenim clauſtrum virginale iis non rumpitur, ſiquidem dolorem ullum ſentire nolunt dum per ſe voluptuantur. Quod cum factum eſt, ſinus pudoris inverſus & dilatatus delabitur foras, propendetque inter virginis femora, figuram atque ſitum mentulæ virilis, vel potius inteſtini alicujus præ ſe ferens, necnon craſſitiem ovi ſaltem gallinacei, & longitudinē trium quatuor aut quinque digitorum habens. Iſta inverſio ſinus pudoris quæ vulgo uteri prolapſus appellatur, eſt ejuſmodi, ut interna dicti ſinus pars fiat externa & ſuperna inferne conſpiciatur. Cum autem iſta ſuperve-

pervenerunt omnia, virginitatis notæ penitus tolluntur delenturque, nec amplius differentia ulla eſt quantum ad ſenſum viſus & tactus attinet, inter tales virgines & mulieres à viris corruptas, quæ plures maturos eoſque magnos in lucem emiſerunt pueros, etiamſi prædictarum virginum uterus, ejuſque ſinus in locum priſtinũ reducatur. Quod in duabus ſimiliter affectis caſtiſſimis virginibus animadvertimus, nec cuiquã mirum videri debet, ſi clauſtrum virginale hoc pacto dilatetur, ejus membranæ lacerentur, deleanturque ad uteri ejuſque ſinus inverſi foras prolapſum, quum idipſum fiat propter penis multo tenujoris in prædicti ſinus capacitatem, ingreſſum, atque etiam quum clauſtri orificium naturaliter ſit ſatis apertum. Præterea ſi comparetur clauſtrum illud virginale cum productione naturali peritonæi nullo modo cava & valide conſtricta; quæ nihilominus tamen in pluribus cujuſcunque generis aut nationis, ætatis, ſexus atque vacationis fuerint, ſæpe dilatatur, & cum ea ſimul nova producitur ab interna dicti peritonæi parte; per quam utramque inteſtinum aliquod (ſæpius tamen Ileon) ad teſtem

uſque

uſque deſcendit. Prædicti autem humores initio hujus aſſertionis commemorati, ut varii ſunt, & multiplices, ſic varius eorum fluxus & effectus fœminis accidit cujuſcunque ætatis fuerint, conditionis aut regionis: otioſis tamen magis familiares ſunt, & divitibus quam pauperibus & operariis. Puellæ enim & valde juvenes ætatis videlicet quinque, ſex, ſeptem, octo, novem, decem, undecim, duodecimve annorum non raro hujuſmodi humorum fluxu continuo infeſtantur, magiſque grandiores natu abſque ullo præcedente aut ſubſequente menſium profluvio, vel contra: necnon mulieres, quibus ceſſato menſtruali profluvio, & gravidis, quæ eodem penitus carent, perpetuo fluunt aquei, tenues & frigidiſſimi humores, alias craſſiores, ſubcrocei & acres pudenda fere ubique exulcerantes. Unde gonorrheæ fœde ſuſpicio & ulceris à contactu impuro contracti, inducitur, & inde lites moveri plures vidimus coram judicibus puellarum famulos aut vicinos aliquos accuſantibus violenta conſtupratione. Alias vero quæ erant maturæ viro, corruptas fuiſſe voluntarie & conſentientes dicebant parentes, quas proinde

inde non modo jurgiis & clamoribus, ſed & verberibus afficiebant. Nuptas quoque vidimus quæ in maritos aſſurgebant, & contra, nam mariti ſuas uxores accuſabant. Quas omnes querelas compoſuimus ſæpe aſſerentes & oſtendentes puellis reliquiſque omnibus, cujuſcunque ætatis fuerint fœminis accidere poſſe, ut non à contagione aut virulentia quadam externa tanta profluvia & ulcera promanarint, ſed à prava univerſi corporis humorum per uterum ſeſe expurgantium ſcaturigine & colluvie. Unum ſupereſt nobis dicendum quod ſæpius vidimus in diſſectis cadaveribus puellarum ſeu virginum & aliarum mulierum profluvio uteri albo dum viverent laborantium, quæ ob aliquem morbum alium gravem extinctæ fuerant. In utero enim earum humorem limpidiſſimum invenimus, qui è cavitate ejuſdem guttatim ſtillabat per verum collum in ſinum pudoris, in quo candorem tantum acquirebat, ut cretam aut calcem diſſolutam in aqua dixiſſes, & ejuſdem mixtionis craſſitiem quoque, in aliis majores, & in quibuſdam aliis minores. An vero id fiat, id eſt, iſta albedo & inſpiſſatio humoris antea tenuis

nuis & limpidiſſimi, acquiratur coctione aliqua, vel aëris externi appulſu frigidi potius, ut videtur, aliis judicandum proponimus. Advertendum quoque eſt humorem aqueum prædictum expurgari ſæpe per uteri ſinum in virginibus & in quibuſdam defloratis gravidis & non gravidis: unde colligere eſt non ſemper per venas, quæ ad uteri corpus feruntur, hiantq; quando opus eſt ſuis oſculis, in ejus cavo prædictum humorem derivari: ſed etiam per eas delabi quæ ad infernum finem veri colli uteri deſinunt, & præſertim in gravidis, in quibus exacte clauſus eſt uterus.

Problematum finis.

Tabula f. 93. 94.

ICI

e &

ro-

ivi-

ſa-

oné.

rte.

is fa-

ius ,

gini-

ere ,

hoc

exe-

inter

di-

pro-

tati-

bus

Communes

Virginum atque n

nuis
ne ali
gidi p
propo
hume
ri sæp
in qu
gravi
per ve
tur, h
lis , i
deriva
ad inf
nunt,
bus e

Tabula pudendorum fœm.

- Virginum atque mulierum partes pudendæ.
  - Communes
    - Pubes.
    - Labra. 2.
      - Dextrum
      - ſiniſtrum
    - Productio.
      - dextra
      - ſiniſtra.
    - Nymph. 2
    - Rima ampliſſima in qua apparent —
      - Rimæ collaterales. 2.
        - dextra.
        - ſiniſtra.
      - Nymphæ 2. inferne ſerratæ.
        - dextra.
        - ſiniſtra.
      - Clitoris.
      - Colli veſicæ orificium.
      - Monticulus carnoſus.
      - Foſſa ſeu pronaum.
      - Orificium ſinus pudoris.
    - Ligamentum cutaneum.
  - Propriæ.
    - Virginum.
      - Conſtrictio Ligamenti cutanei & ab eodem foſſæ contectio.
      - Productio medii transverſi minimi digiti longa quæ dicitur.
        - Hymen.
        - Clauſtrum virginale.
        - Bucton Barb. ſeu germen.
        - Columna nonnullis, in qua veniunt conſiderandæ extremitates. 2.
          - Inferior dentata in ambitu.
          - Superior circulari cavitate cincta.
      - Compoſitio ex 4.
        - Membranis.
        - Carunculis.
        - } Unitis.
    - Mulierum.
      - Laxitas ligamenti cutanei.
      - Laceratio.
      - Retractio.
        - Carunculararum.
        - Membranarum.
          - 1, 2, 3, 4 } Hymenē conſtituentium.
      - Valuæ duæ.
        - dextra,
        - ſiniſtra.
      - Dilatatio ampla.
        - Sinus pudoris & orificii ejuſdem.
      - Manifeſtatio rugarum ſinus pudoris & earum præcipue quæ initio ejuſdem ſitæ ſunt verſus collum veſicæ.

OPVSCVLI PHYSIOLOGICI LIBER SECUNDUS.

In quo tractatur de graviditate & partu naturali mulierum, probaturque ossium pubis ab invicem & ossium ilium ab osse sacro utrinque fieri distractionẽ.

De collo uteri tertia ejus parte.

CAP. I.

In hoc opusculo duo nobis facienda initio proposuimus, primum est puellarum virginitatis & deflorationis notas ostendere, quod in priori libro præstitimus: in hoc autem secundo superest ut alterum exequamur, nimirum ossium pubis inter se, & iliûm cum osse sacro utrinque distractionem in partu naturali fieri, probemus. Quod rationibus, authoritati-

bus & exemplis oſtendimus, atque doctorum virorum adhuc ſuperſtitum teſtimoniis confirmabimus: & non tantum in mulieribus, ſed etiam in omnibus viviparis animalibus (cætera enim his oſſibus animalia carent) eam quoque fieri concludemus. Sed prius nobis graviditatis mentio facienda eſt, poſtquam uteri duas reliquas partes interiores explicuerimus, nempe collum verum & corpus ipſius uteri: ſiquidem ſuperiori libello omnes ſimplices & cõpoſitas duas priores, ſive exteriores, nimirum pudendum & ſinum pudoris, ſi non exacte, ſaltem ſatis dilucide, expoſuimus. Prima igitur quæ explicanda venit, totius uteri pars tertia collũ eſt, quod conſtat ſubſtantia membranoſa, ſicut reliquæ ejus partes. Collum autem verum ſeu cervicem matricis cum Fallopio * dicimus eam partem eſſe cæteris tenuiorem & anguſtiorem, ut Galenus † etiam partes oſſium tenuiores cervices appellat, in quarum extremo ait, eſſe capita nunc longiora, alias breviora pro ratione dictarum cervicum: omnia tamen rotunda corporis integrã effigiem & compoſitionem ſequutus, in quo

* *In obſervat.* † *In præfatione lib. de oſſib.*

quo cervix ſeu collum tenujus ſitum eſt inter caput & truncum ipſius corporis, ut nemo ignorat: ſic pars iſta quam verum uteri collum appellamus, tenujor eſt multo cæteris, ejuſque ambitus anguſtior ſinu pudoris inferiore & matricis corpore ſuperpoſito, in quo multa ſcitu & notatu digna cenſentur. Primum eſt ejus ductus ſeu cavitas, quæ quamvis adeo ſit anguſta, ut vix ſtylum aut ſpiculæ ferrum majuſculum, aut ad ſummum parvi calami ſcriptorii tubulum admittere poſſit, & pollicari latitudine longa ſit, per eam tamen omnium opinione virile ſemen iniici recta in cavitatem corporis uteri debet, ut fiat utriuſque ſeminis occurſus, conceptio, fermentatio, puerorum conformatio, & eorundem poſtea accretio. Quæ tamen anguſta cervicis via nos docet virile ſemen vi matricis impleri, cupientis attrahi potius quam virgæ virilis, quaſi induſtria aut naturali inſtinctu recta iniici: niſi enim mulier delectetur in coitu, ſemenque uterus appetat atq; proiiciat, ſtatim prædictum ſemen quantumvis valide ejaculatum effluit, minimeque concipitur. Præterea advertendus eſt ingreſſus ſeu orificium colli prædicti, quod

quod quamvis maxime amplitudini & cavitati ſinus pudoris continuum ſit, nihilominus tamen anguſtiſſimum ſit, ſemperque connivet excepto eo temporis momento, quo ſemen virile prolectat trahitque uterus: aut quando per id ipſum fit ſolemnis quædam evacuatio, qualis eſt menſtruorum expurgatio, aut vitioſorum humorum, aut puris derivatio, irritæ conceptionis expulſio aut fœtuum emiſſio. Tunc enim hiat apertumque eſt plurimum iſtud orificiũ colli veri uteri; quod vulgo, *Le coronnement de la mere* dicitur ab obſtetricibus, quia dum partus tempus accidit, idipſum quod alio tempore parvum utrumque oblongum & tranſverſum ſit, figuramque referat oris catuli recens nati, aut tineæ piſcis: eo inquam tempore, rotundum coronæ modo fit, nec ſtatim amplitudinem ſinus pudoris habet, ſed ſenſim dilatatur. At Medicis & Chirurgis vulgo orificium interius uteri nuncupatur, etiamſi ingreſſus cavitatis uteri non ſit; ſed ejuſdem colli tantum, ut jam dictum eſt, quod orificium prædictumq; collum cum ſemel ingreſſum eſt, ſemen viri ſpirituum impetu & pudendi virilis longitudine delatum ejuſ-
que

que robore eiaculatum, & matricis attractrice vi & facultate prolectum ne facile effluat, natura aſperitates longitudini totius cavitatis dicti colli appoſuit atque efformavit, quales boum aut ſaltem felium in linguis videre licet, que radices habent inferne ſitas, acies vero interne ſeu ſuperne tendentes: unde ingreſſum facile egreſſumque difficile ferunt. In collo uteri inſuper utrinq; exterius ſunt multiplicia, eaque inſignia digitatim aut pectinatim diſpoſita atque inſita vaſa à venis majora quam ab arteriis, quæ ejus ſubſtantiam penetrant atque in cavitatem dicti colli deſinunt, aperiunturque, quando opus eſt, quibus menſtrua (ſi quæ fluant in gravidis) expurgantur omnium opinione & conſenſu, atque virginibus quibus adhuc uterus clauſus eſt (ſi diis placet) quemadmodum & illis propter conceptum ſemen aut embrionem ſeu fœtum contentum in ipſo utero. Quæ opiniones duæ mendoſæ videntur, quarum prima eſt, gravidas tantum mulieres & non alias purgari per collum uteri: nam omnes per dictum collum purgantur, omnibuſq; uteri humectantur: altera quod virgines habent uterum clauſum, quæ

rationi & experientiæ contraria eſt: eſt enim in bene conformatis virginibus omnibus via aperta & ab orificio exteriori illius productionis quæ clauſtrum virginale conſtituit ad orificium colli, & à dicto orificio ad fundum uſque uteri continua. Anguſtiæ quidem duæ inſignes ſunt in orificiis prædictis tantum, ſed nunquam obſtructiones niſi in gravidis mulieribus, in quibus ſtatim à cõceptione ad partum uſque toto videlicet geſtationis tempore os uteri eſt ita exacte clauſum, ut ne ſpecillum quidem poſſit intromitti (inquit Galenus *) quod tamen non eſt neceſſe, ut experientia quotidiana docet: fiunt enim in gravidis magnæ evacuationes ſanguinis, & humorum purgationes ab interna capacitate ipſius uteri affatim fœlici cum ſucceſſu, aliquando pravæ conceptiones ſalvo fœtu eiiciuntur: ſed hæc rara ſunt, rariores quoque, ſuperfœtationes, frequentiſſimæ vero abortiones quæ propter compreſſionem & ſubagitationem gravidarum & alias ob cauſas accidunt. Quare valeant qui membranam quandam in orificio interiori uteri conſtituunt, ſeu potius ejus colli, ut dictum

* *Cap. 7. lib. 15. de uſu part.*

ctum est, quam cole lacerari subeunte seu rumpi volunt, antequam virgo perfecte corrumpatur. Quod si ita esset, virgines nunquã purgarentur suis mensibus; nec unquam devirginarentur, perpetuoq; maneret ista membrana, quum viri mentula tantummodo huc usque ad titillationem & nunquam ulterius intromittatur propter ipsius uteri instabilitatem & prædicti veri colli angustiã: quare quærere tam alte virginitatis aliquam notam vanum est atque ridiculum. Quod autem mulieres purgentur suis menstruis per collum potius quam per uteri corpus, probat Columbus, † quia (inquit ille) multo plura & majora sunt vasa in eo quam in ulla alia uteri parte. Præterea exemplo cujusdam mulieris *Sanctæ* nomine tantum & non re ipsa, quæ propter male ante actam vitam laqueo suspensa jugulataque est, quo tempore menstrua patiebatur, cujus cadaver secuit, diligenterque observavit dicta menstrua expurgari per collum tantum, & non per cavitatem aut corpus uteri. Ibi enim copiam sanguinis vidit, & vasa superius dicta pectina-

 tim

† *Columb. lib.6. unico cap. constante ad finem.*

tim seu digitatim insita, plena sanguine fluente aut fluere parato, necnon collum atque sinum pudoris madida cruore & minime uteri cavitatem animadvertit. Similiter duarum mulierum cadavera secuimus, quibus menses fluebant internecionis seu suspensionis tẽpore, in quibus prædictas colli uteri venas amplissimas vidimus, sanguinem menstruum effundentes copiosum in collum uteri verum & sinum pudoris, & nullas in corporis uteri cavum. Huic orificio colli aliquando cancri aut scyrrhi superveniunt incurabiles, eoq; magis si menstrua deficiant, quia sanguis qui expurgari solebat, ibi diutius cunctatus, remoratur & calefit, rarius in fundo cavitate ipsius uteri maligna ista ulcera & tumores nascuntur.

De quarta totius matricis parte, & fœtus formationis tempore.

CAP. II.

Nunc ratio exigit ut de corpore uteri dicamus, quæ particula quamvis à nobis in partium enarratione quarto loco tantum posita sit, omnium tamen præstantissima est, ejusque gratia cæteræ factæ sunt, tum simplices, tum compositæ, cujus rei rationem antea reddidimus. Uterus proprie dicitur hæc pars ab utre, quia cava est, & impleta distenditur utris modo. Corporis autem uteri substantia reliquarum partium substantiæ similis est, videlicet membranosa, quanquam in his sit quædam differentia. Nam pudenda utcunque carnosa sunt & mollia, sinus pudoris rugosus & asper, collum durum & angustum, sed propria corporis substantia medio quodam modo habet: est enim illis (pudendis scilicet) durior & compactior, his vero mollior

conſpicitur: denique uterus magnitudinem atque figuram habet pyri mediocris, ſed in gravidis major redditur, ut in virginibus & nunquam fœtis minor exiſtit, quam in his quibus ſæpius intumuit venter. Uteri corpus ſemper ſitum eſt in hypogaſtrio ſeu ventre inferiori interius inter veſicam & rectum inteſtinum, quibus ſuo collo & ſinu pudoris alligatur: ipſum vero corpus liberum eſt, nullique annectitur ut extendatur contrahaturque liberius. Uterus concipiendi generandique inſtrumentum eſt, quod ut commode fiat in ipſius corpore prædicto, cavitas eſt fundum verſus bifida nullo ſepto, ſed tantum linea recta in dextram & ſiniſtram partem diviſa, *bonæ* Mathioli ſeu fabæ vulgaris capax, quæ cavitas ut ingreſſum, per quem ſemen virile admittit attrahitque, habet manifeſto cauum: ſic fundo ipſum corpus præditum eſt, in quo duo ſunt cornua exterius ſita, in quibus ejaculatoria mulierũ vaſa ſpermatica tantummodo poroſa deſinunt, per quæ ſemen proprium in dictam uteri cavitatẽ mulier ejaculatur. Quod utrumque ſemen cum in utero ſemel conceptum eſt, miſcetur, fermentaturque: &, ut Hippo-

cra-

crates * inquit, iſta fiunt ante ſeptimum diem, à ſeptimo vero die ad undecimum aut duodecimum ad ſummum ex puriſſima ſeminis utriuſque portione formatur fœtus perfecte, qui etiamſi initio tam parvus ſit, ut vix magnitudinem formicæ, aut minimi grani frumenti habeat: in eo tamen corporis partes omnes apparent, ſaltem externæ majores, ut caput, collum, truncus & extremitates, quæ cæteris tamen minus perfectæ ſunt, omnes vero ſua cute ubique conteguntur, imo etiam ſexus facile diſtinguitur. Apparent quoque vaſa umbilicalia, quæ quantumvis tenuiſſimis pilis aut filis ſericeis tenuiora chorio membranæ exteriori fœtus uno extremo, & umbilico ejus altero adhærent rubentia, & humori aqueo (ſudores vocant) in amnio proxime fœtum involuente, & eundẽ cum ſudoribus continente, innatantia conſpiciuntur. Quod Ariſtoteles quoque quodammodo obſervaſſe videtur: ſcribit enim ſeptimo libro de hiſtoria animalium cap. tertio:
„ Mas inquit, qui quadrageſimo die
„ exierit, ſi in quodvis aliud mittatur,
„ diffunditur atque aboletur: ſed ſi in

 aquam

* *Libello de Nat. pueri.*

„ aquam frigidam, cogitur, consistitque
„ veluti in membranula qua rupta fœ-
„ tus ipse apparet magnitudine formi-
„ cæ majusculæ, & membra jam inde
„ discreta, tum cætera omnia, tum ge-
„ nitalia constant, & oculi quemadmo-
„ dum in cæteris animantibus prægrã-
„ des. Deinde subjungit: sed fœmina
„ quæ intra tertium mensem eruperit,
„ indistincta est, quæ autem quartum
„ adepta est mensem, finditur, & reli-
„ quam distinctionis effigiem brevi tem-
„ pore accipit, tandemque fœminam
tardius perfectionem in utero quã ma-
rem acquirere concludit, eamque ad
decimum mensem sæpius quam marem
protrahi censet. Hic Aristotelis con-
textus partim mihi arridet, partim vero
minime: quod enim dicit fœtum con-
spici magnitudine formicæ majusculæ,
certissimum est, sed non expectandus
dies quadragesimus. Quadragesimo e-
nim die fœtus est longitudinis digiti au-
ricularis viri perfecti, qui etiãsi in quod-
vis aliud mittatur, quam in aquam, non
tamen diffunditur aut aboletur, sed ossa
tantum emolliuntur, & tanquam in car-
tilagines seu duras membranas degene-
rant si in aceto macerentur; siquidem in
eo jam

eo jam plura ossa perfecta sunt, ut viginti quatuor costæ, ossa duo genæ inferioris & clavis utraque: brachia vero, femora & tibiæ ossa quidem sunt, sed imperfectas habent epiphyses & omnino cartilagineas. Reliquæ vero totius sceleti quadraginta dierum pueri concepti partes, cartilagines sunt tantum, ut spina tota, ossa sterni, maxillæ superioris, utriusque manus extremæ & pedis cum suis digitis: ossa tamen iliûm, scapularum, & quædam capitis quæ lata futura sunt, jam aliquod in medio sui rudimentum ossis habent ut in quinta sequenti figura ostenditur: præterea nõ consistit in membranula fœtus, tegitur enim sua cute. Quod si quis dicat Aristotelem intellexisse per membranulam amnion: respondetur, eam membranam longe distare à fœtu: etenim non nisi mediante humore copioso ipsum continet & contegit. Quare de membrana, quæ loco cutis habetur, potius ipsum intelligere voluisse quam deamnio putandum est. Nam etiamsi fœtus formica non sit major, humoris tamen pondus sex aut septem unciarũ in ambitu ejus habetur, cui aliquando innatat, aliquando vero immergitur absque

ullo periculo : quia non per nares, neque per os ſpiritum attrahit, ſed per umbilicum duplicemque arteriam exortam à chorio fœtus ſua placenta adhæreſcente concamerationi uteri materni poſtici. Quæ arteria duplex ex radicibus infinitis, tanquam in truncos duos, ſeu inſignes ramos unitis fit, & per latera vrachi una cum vena dictum umbilicum fœtus pertingit, tandemque in arterias ilias, ut ſupra dictum eſt, deſinit, & ſanguinem atque ſpiritum in eaſdem effundit deferendum in ſingulas fœtus partes. Illud quoque ab Ariſtotele ſcriptum experientiæ repugnat : nā in fœtu duodecim dierum, aut ad ſummum viginti, ſexus ſatis aperte, ut dictum eſt ſupra, diſtinguitur. Quod ut quiſque facilius intelligat, quatuor hic hiſtorias narrabimus, picturiſque aliquot illuſtrabimus. *Prima hiſtoria* eſt mulieris honeſtiſſimæ (cujus conſuetudine & familiaritate lubentiſſime utimur) quæ adhuc vivit nondum quadragenaria, temperamento melancholica, & toto adoleſcentiæ atque juventutis tempore ſic habita, ſemper in ea humore melancholico prædominante, quæ proinde adeo frigida manſit, ut ante vi-
ginti

ginti tres ætatis annos menſes ei non fluxerint, mammæ non intumuerint, glabræ ſingulæ partes corporis, capite excepto, remanſerint, fluoreque uteri continuo, aqueo, frigidiſſimo ſæpius albo ad vigeſimum octavum annum ſic affecta fuit, & huc uſque in neutra conſtitutione vixit. Quo vigeſimo octavo ætatis anno cœpit meliuſcule habere: menſes enim rubri fluxerunt, inordinanate tamen, tandem poſt annum concepit ceſſante cruento, lento continuo ab utero fluxu, quem fere trimeſtri tẽporis ſpatio paſſa fuerat ſed illa graviditatis neſcia more ſolito vixit, ambu--lavit, ſeſe exercuit, duodecimo autem à conceptu die, vim quandam levẽ paſſa, læſa eſt, & vigeſimo primo abortiit, qui nonus erat à læſione dies, fœtulum emiſit una cum ſecundis integris, & nullo modo laceratis chorio, amnio & alantoide membranis, neque ſudoribus effuſis, ſed omnibus integre ſervatis. Quæ omnia ſimul compacta magnitudinem & delineationem hujus ſequentis primæ iconis referebant. In hoc globo ſeu potius ovali mole ad ſimilitudinem cavitatis uteri effic̃ta apparebant

ea quæ

ea quæ ſequuntur, * placenta dicta videlicet, quæ poſticæ parti chorii exterioris primæ ſecundarum membranæ inhærebat, fœtus formicæ mediocri aut minimo grano frumenti craſſitie & longitudine reſpondebat, ſudoribus innatabat mediantibus vaſis umbilicalibus adeo exilibus, ut delineationes tantum rubræ viderentur, quibus, chorioque appenſus erat, aquarum ſeu ſudorum ſelibræ pondus fere amnios continebat. Parem hiſtoriam videramus anno 1580. ſed tanquam per tranſennam.

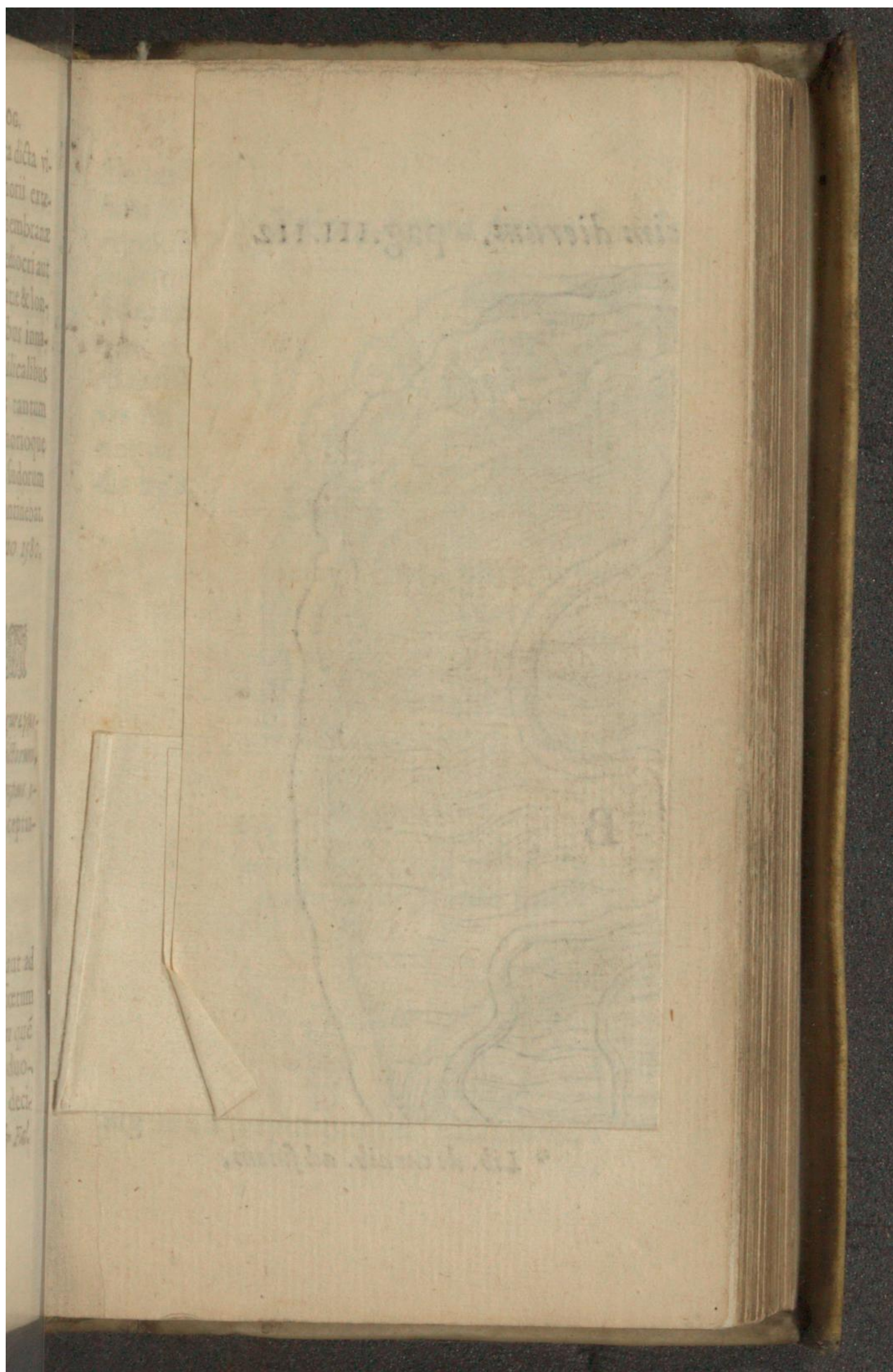

In hoc capite quinque habentur figuræ puerorum eadem magnitudine depictorum, qua præditi erant dum ante tempus emiſſi fuerunt, & una irritæ conceptionis, quæ ſecunda eſt.

Cap. III.

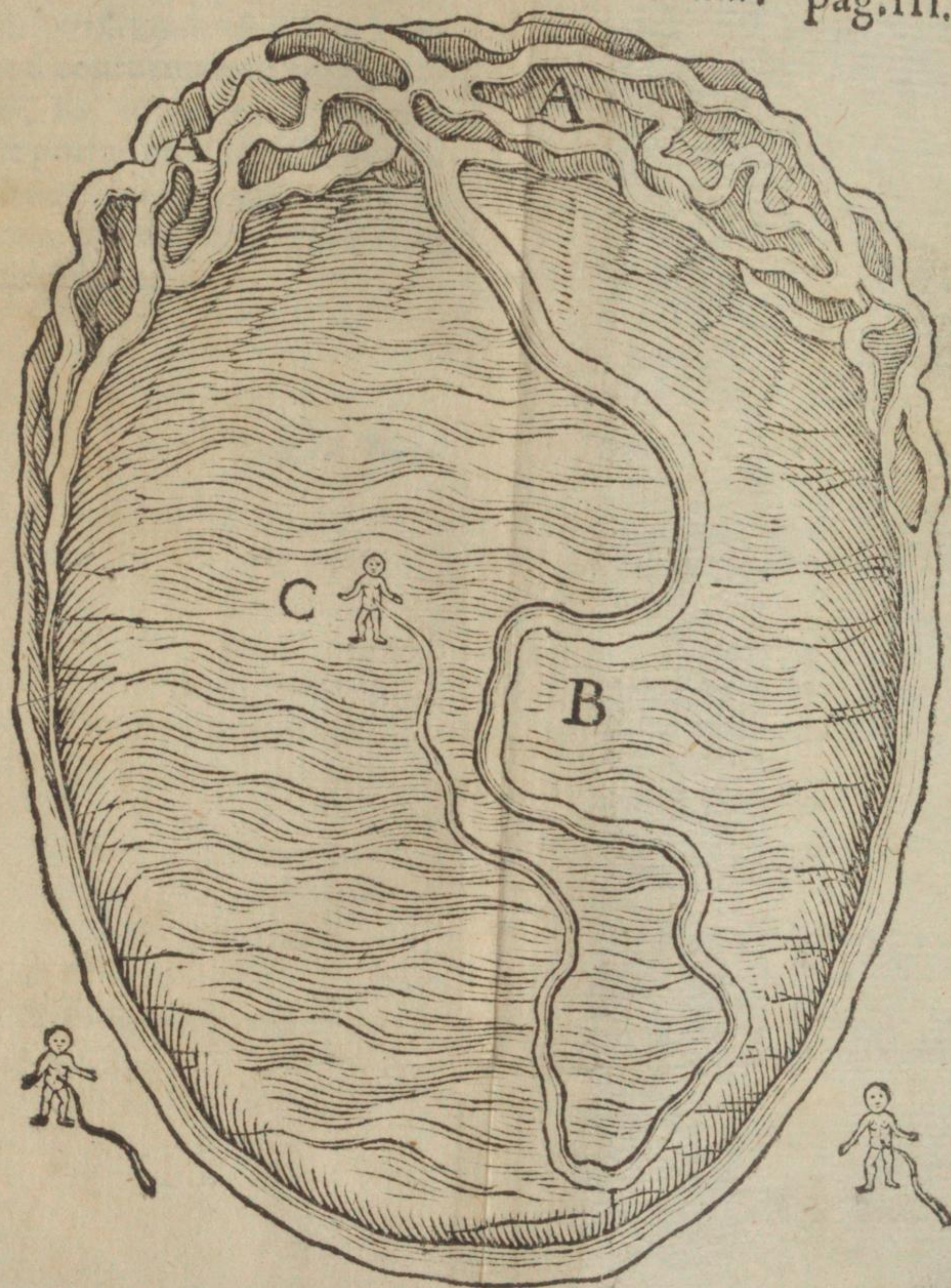
Diximus duodecimo, aut ad ſummum, vigeſimo die fœtum formatum eſſe, quoniam quẽ hîc depictum exhibemus, potius duodeci-

* *Columb. lib. 12. de re anatom. & Fal. in obſer. anato.*

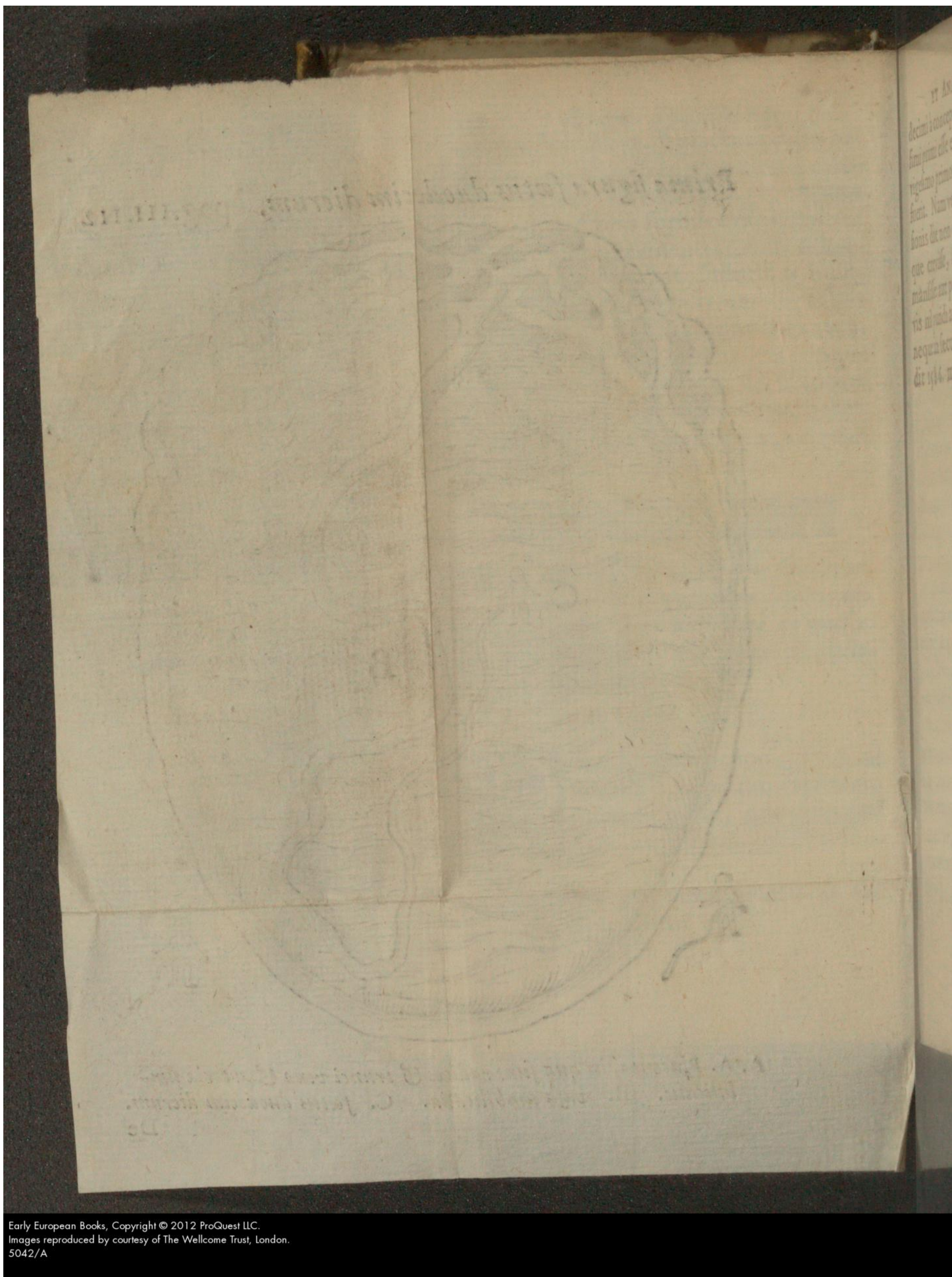
* Columb. lib. 12. de re anatom. & Fal. in obser. anato.

Prima figura fœtus duodecim dierum. pag.111.112

A. A. *Placenta, in qua ſunt radices & trunci venæ & arteriæ umbilicalis.* B. *vaſa umbilicalia.* C. *fœtus duodecim dierum.*

De

decimi à conceptione diei, quam vigesimi primi esse existimamus, etiamsi die vigesimo primo à conceptione emissus fuerit. Nam verissimum est ipsum à læsionis die non conformatum fuisse, neque crevisse, sed in eodem statu permansisse: aut potius contabuisse, quamvis nil putidi aut pravi coloris in abortu neque in secundis viderimus. Hoc accidit 1586. mense Martio.

DE pri-

E prima fœtuum conformatione sic sensit scripsitque Hyppocrates. * Porro, in-
,, quit, vita hominis septem
,, dierum est: primum etenim postquã
,, genitura in uteros pervenit, in septem
,, diebus habet quæcumque habere de-
,, bet: mirari autem quis possit quo-
,, modo id sciam: verum multa vidi hoc
,, modo: meretrices publicæ quæ de se-
,, ipsis periculum fecerunt, ubi cum vi-
,, ris rem habuerint, sciunt quando in
,, ventre concipiant & postea conceptũ
,, intra se perdunt. Postquam autem
,, jam perditus, elabitur velut caruncu-
,, la. Hanc carunculam in aquam con-
,, jectam si conspicatus consideraveris,
,, omnia membra habere reperies & o-
,, culorum regiones & aures & manus
,, & manuum digitos & crura & pedes
,, & pedum digitos, pudendum & reli-
,, quum totum corpus manifestũ. Quare mirum nulli videre debet si iconem pueri tam exigui hic depinxerimus, quũ præsertim ea quæ ab Hippocrate & Aristotele scripta sunt de primis fœtuum conformationibus viderimus, ostenderimusque pluribus medicinæ & Chirurgiæ

* *Lib. de carnib. ad finem.*

giæ ſtudioſis, dum Lutetiæ in collegio Longobardorum & alibi noſtras celebraremus anatomias. *Altera hiſtoria* eſt ejuſdem mulieris quæ duobus annis poſt primam imprægnationem eodem menſe Martio falſum germen (quod vocant) ejecit, quod nihil aliud erat quã imperfecta & manca graviditas ſeu imprægnatio à ſemine imbecilliori aut frigidiori, aut utroque intemperatis. Erant autem ejuſmodi duæ quidẽ membranæ, una tanquam chorion externa, & altera ut amnios ad invicem junctæ adhæreſebant ubique, ut ſolent. Nam materia & forma placentæ chorio poſtico appoſita videbatur: in interiori vero tunica, ut in ſuperiori & in ſequenti figura videre licet, fere ſelibra humoris aquei continebatur ſine fœtu vaſisque umbilicalibus. Moles tamen iſta magnitudinis & figuræ ſuperioris erat, unde hic animadvertere licet humorem iſtum qui in amnio colligi ſolet, videturque in ambitu fœtus non ſudorem eſſe, nec totum provenire à ſudoribus fœtus, quandoquidem in hac manca imprægnatione ſeu potius irrita conceptione humor quidem erat ſatis copioſus, ſed à vaporibus per ebullitionem

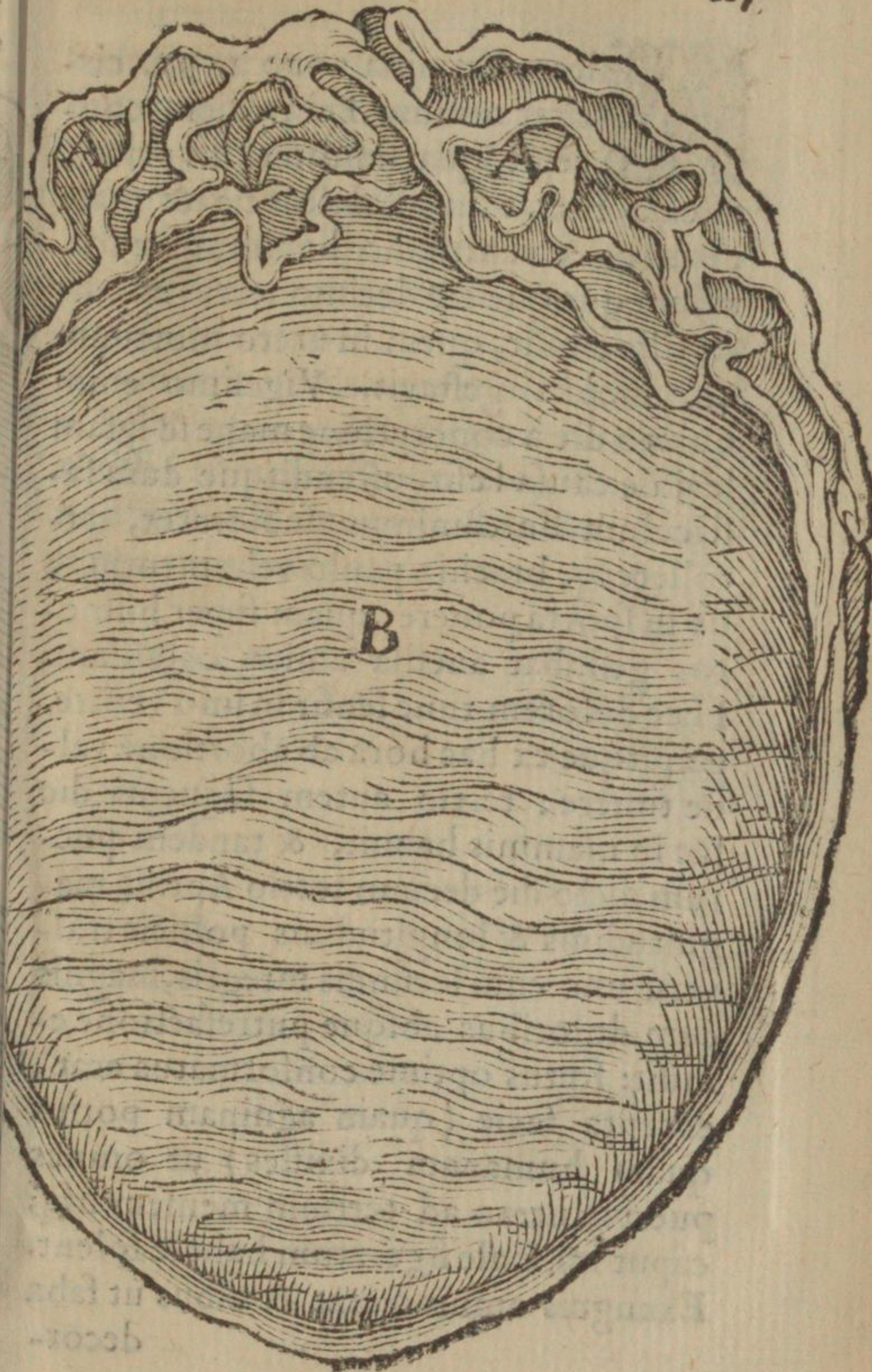
ſeu

ſeu fermentationem ſeminis elatis, concretis & collectis in amnio, coacervatus. Et præterea exiguus adeo fœtus non tantum humorem aqueum per ſudores depoſuiſſe potuit, ut in prima figura videre eſt. Sunt aliæ falſæ imprægnationes ſeu germina, ut quæ ſequuntur, ſcilicet molæ uteri, quæ durant multos in annos, augenturque plurimum, quęque ſunt carnes informes cum paucis aquis: & aliæ quoque cum quibus inſunt multæ aquæ, & hæ ante quadrageſimum diem ejici foraſque emitti ſolent. Hæc Domina poſt hæc pluries concepit, peperitque fœliciter, elapſis tamen à nuptiis octodecim annis ante primum partum.

Secunda figura eſt pravæ imprægnationis, ſeu falſi germinis ejecti circa quadrageſimum diem à conceptione.

A. A. *Placenta.*

B. *Pars chorii levigata & centrum globi apparet aqua tantum.*

Altera

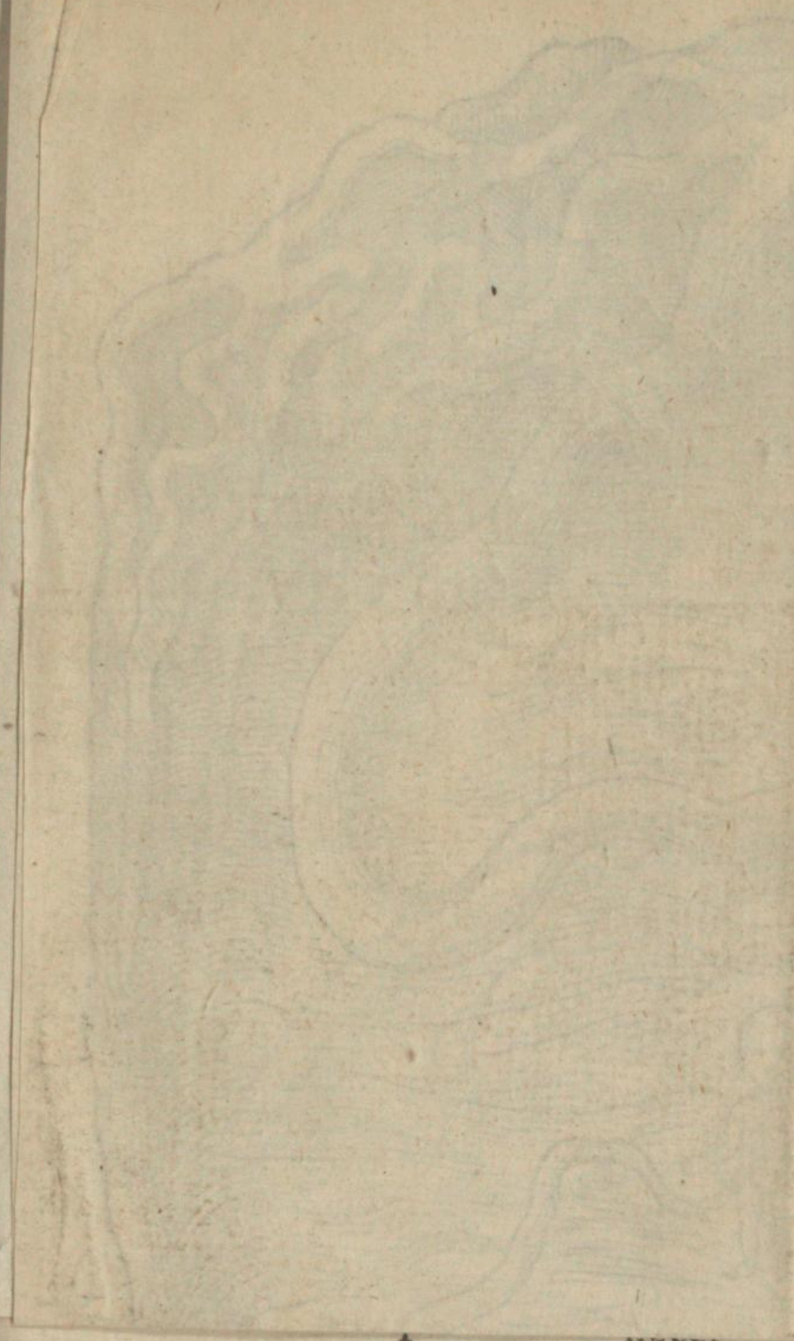
Altera Domina anno 1591. circiter nonum Febr. diem concepit, quæ ſimiliter, ut prior, affecta fuerat in adoleſcentia & male ab utero & ventriculo habita, quæ fœtulum quoque die decimo tertio menſis Aprilis emiſit, quem in utero mortuum 46. diebus geſtavit. Vigeſimo enim quinto die à conceptione mane ſe ipſam levi de cauſa læſit, offenditque dum faſciculum linteaminum ſublevaret, attolleretq; brachia paulo vehementius, ut in ſporta poneret, quam ſuper humeros geſtabat ancilla amicæ cujuſdam. Hæc dolorem tunc ſenſit in imo ventre, cœpitque ex hac hora ab abortione valde timere: tertio autem ſequenti die lac in mammis habuit, & tandem puerum dicto die decimo tertio Aprilis magnitudinis & longitudinis pollicis trãſverſi una cum ſecundis integris, magnis cum doloribus abſque putrefactione emiſit: fœtus optime conſormatus erat, excepta facie (quam agninam potius quam humanam dixiſſes) ut omnes pueri in utero ad tertium menſem uſq; caput ita male figuratum habere ſolent. Exanguis omnino erat & albus ut faba

decor-

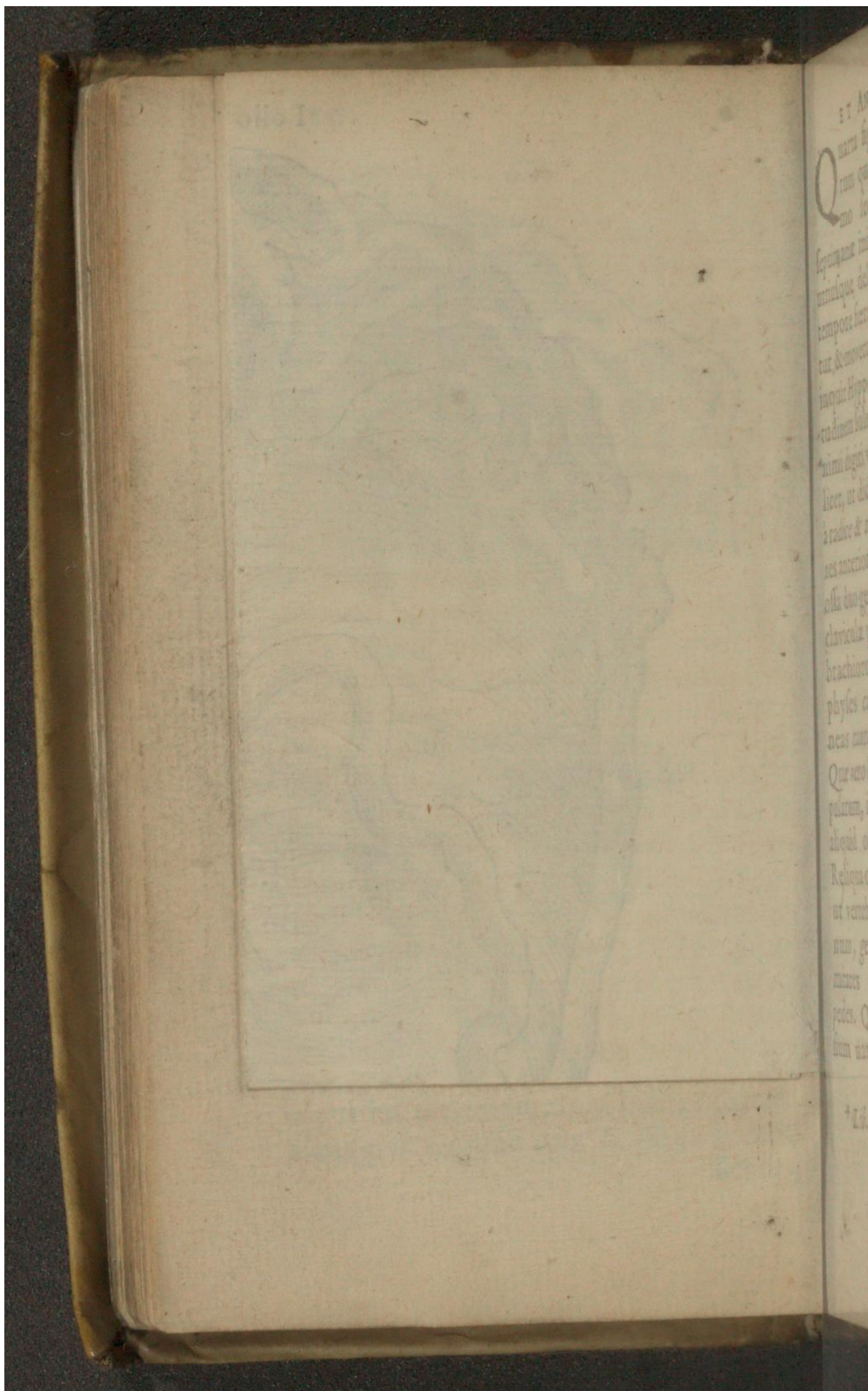
decorticata aut glandula aliqua, quia in humore aquoſo quadraginta ſex diebus integris permanſerat, & nullum interea ſanguinem à matre, à læſionis tempore, receperat propter ruptum umbilicum ejuſq; omnia vaſa, quorum alterum extremum fœtui, alterum vero chorio adhærebat, eaque cauſa fuit cur non vixerit, multoque minus accreverit à dictæ læſionis die. Poterat autem, ſi vixiſſet alimentumque recepiſſet, uſque ad abortus diem increviſſe ad longitudinem unius fere palmæ.

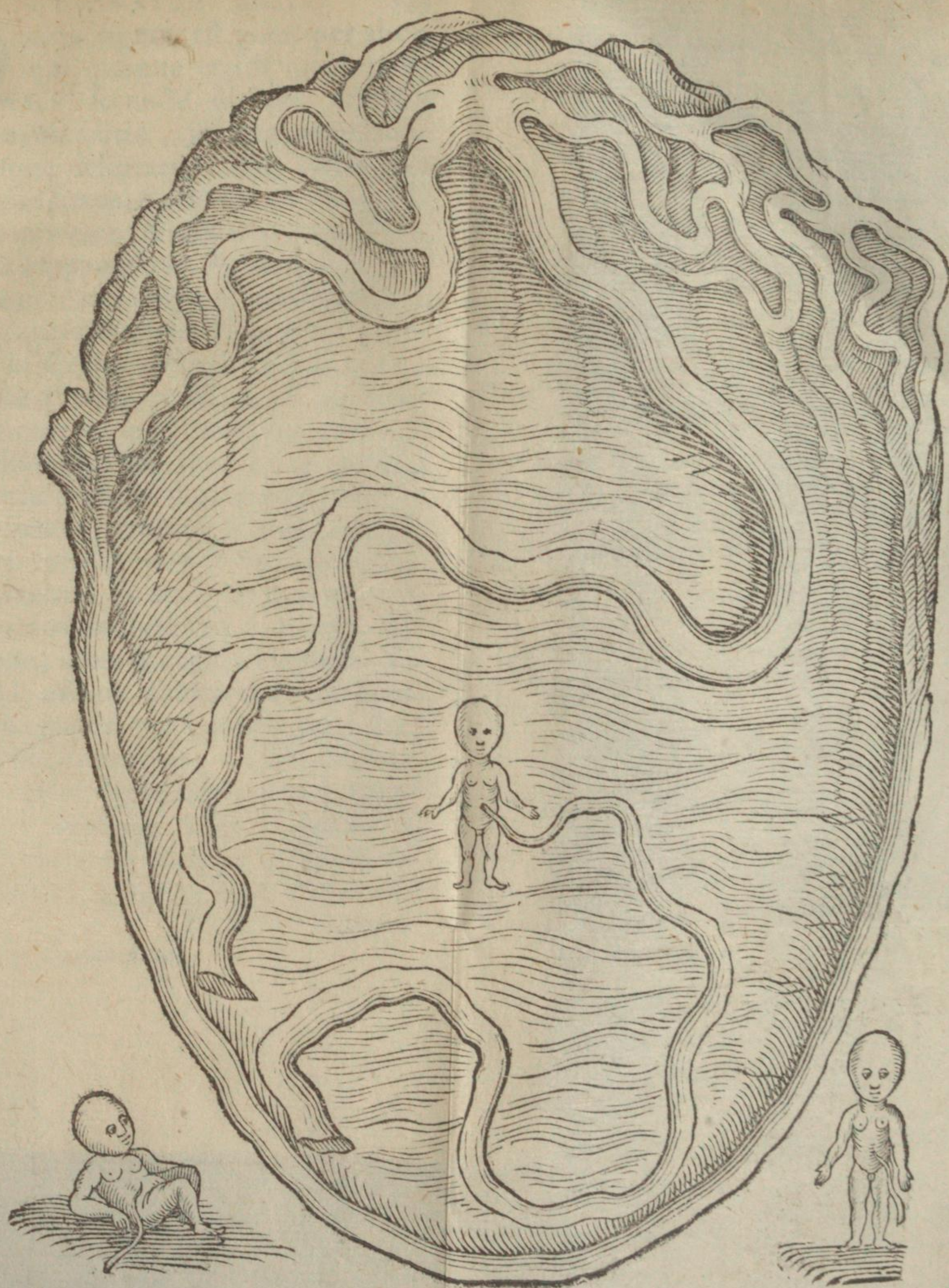
Tertia figura eſt magnitudinis fœtus abortivi, & ſecundinarum ejus, qui vigeſimo quinto die à conceptione utroque ſanguine privatus fuit, propter vaſorum umbilicalium ruptionem.

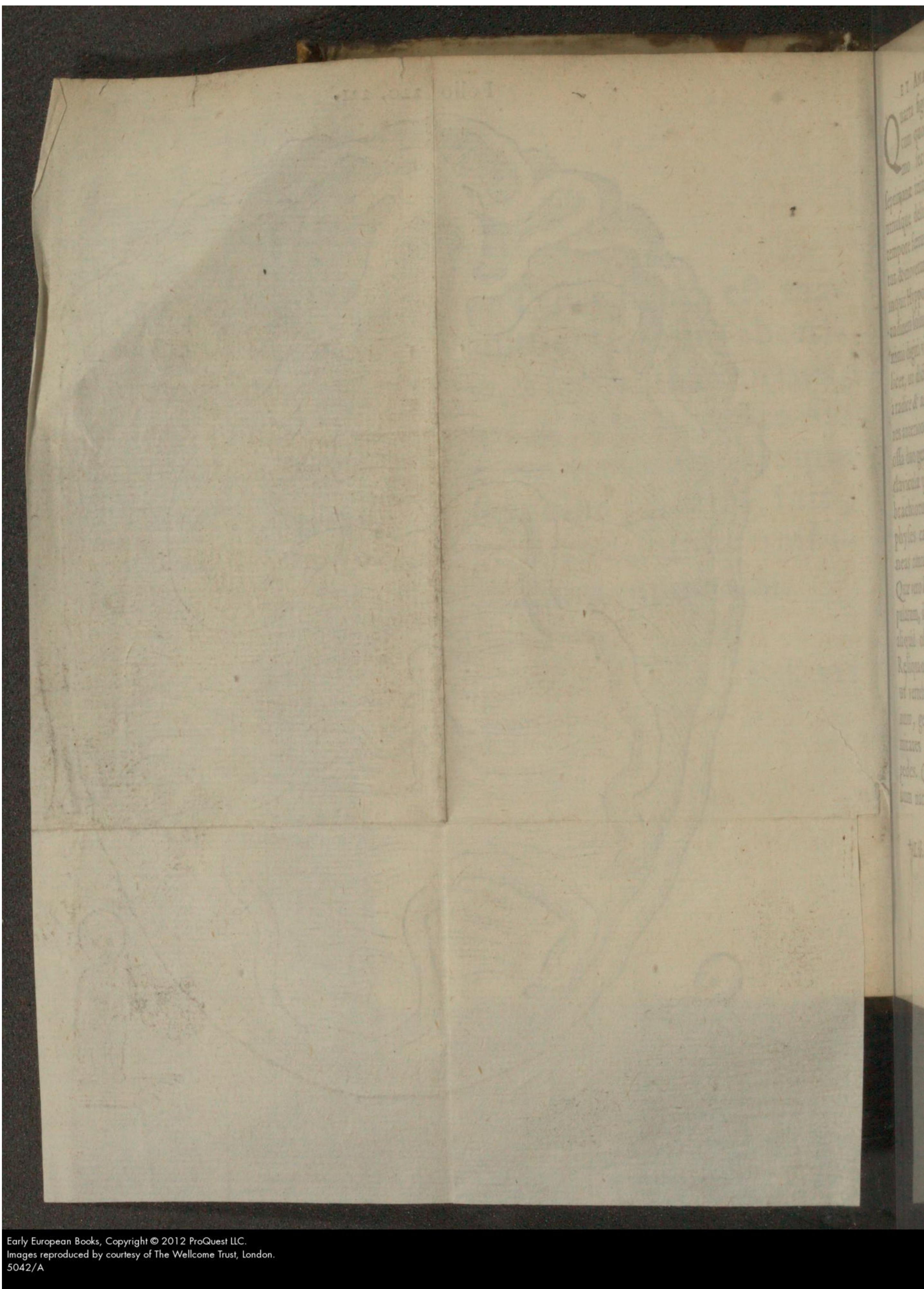
Fol. 121

* *Lib. de nat. pueri.*

Quarta figura eſt pueri per abortum quoque emiſſi quadrageſimo ſecundo die aut ſeptimæ ſeptimanæ initio, in qua magnitudo utriuſque delineatur: quo geſtationis tempore fœtus, ſi femella eſt, articulatur & movetur: ſi vero mas, trigeſimo, inquit Hyppocrates, * tuncque longitudinem ſolum habet & craſſitiem minimi digiti viri perfecti. In quo videre licet, ut dictum eſt ſupra, coſtas omnes à radice & tenui epiphyſi ad cartilagines anteriores uſque omnino oſſeas, & oſſa duo genæ inferioris atque utriuſq; claviculæ perfecta. Sed cubitorum oſſa, brachiorum, crurum & tibiarum epiphyſes cartilagineas & fere membraneas tantum in utroque fine habent. Quæ vero lata futura ſunt, ut oſſa ſcapularum, ilium & capitis in medio ſui aliquid oſſeum ſolummodo habent. Reliqua omnia meræ cartilagines ſunt ut vertebræ racheωs, os ſacrum, ſternum, gena ſuperna fere tota & extremitates ſummæ, videlicet manus & pedes. Quorum citius perfectorum oſſium natura quoque uſum citius eſſe

* *Lib. de nat. pueri.*

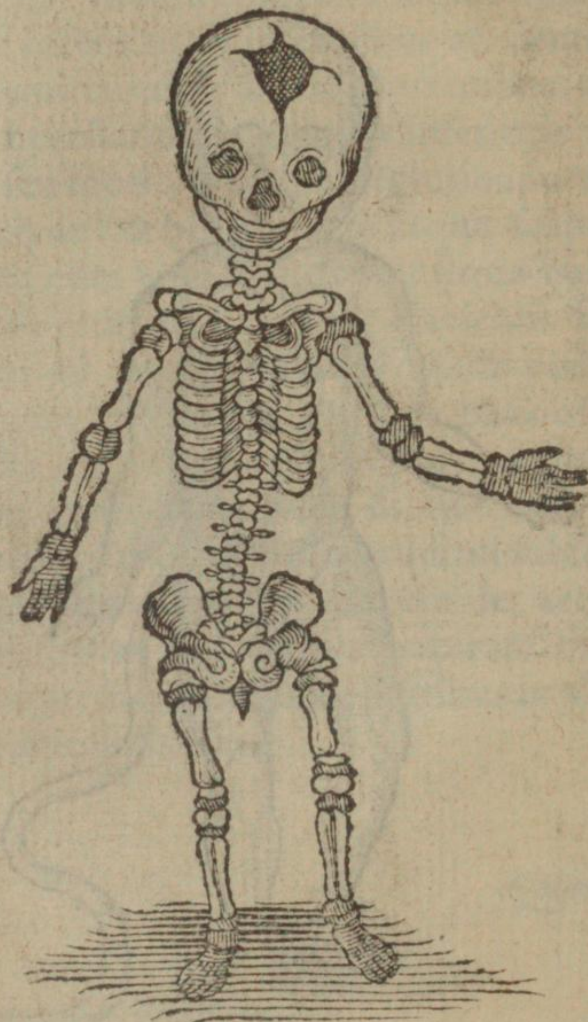
necessarium docet, ut costarum ad cavitatem thoracis efformandam & firmandam atq; cæteras partes continentes exteriores sustinendas, ut contentæ non comprimantur, nec spiritus opprimantur. Libera enim & liberalis respiratio recens natis infantibus ac decrepitis aut cujusuis ætatis hominibus æque necessaria est, ut genæ inferioris actio seu motio, quæ in deglutiendo fit præcipue: & brachiorum atque scapularum cum trunco corporis firma connexio, quæ mediantibus claviculis fit, citam ad robur partium ossium perfectionem requirunt. Quibus basis ossis yoidis, quia radicem linguæ quamprimum mobilissime fulcit & sustinet, & ossicula aurium tria, quę auditui subserviunt, succedunt & mature in utero perficiuntur. In quibus naturam licet admirari providam sicut pluribus in aliis operationibus suis.

Quarta

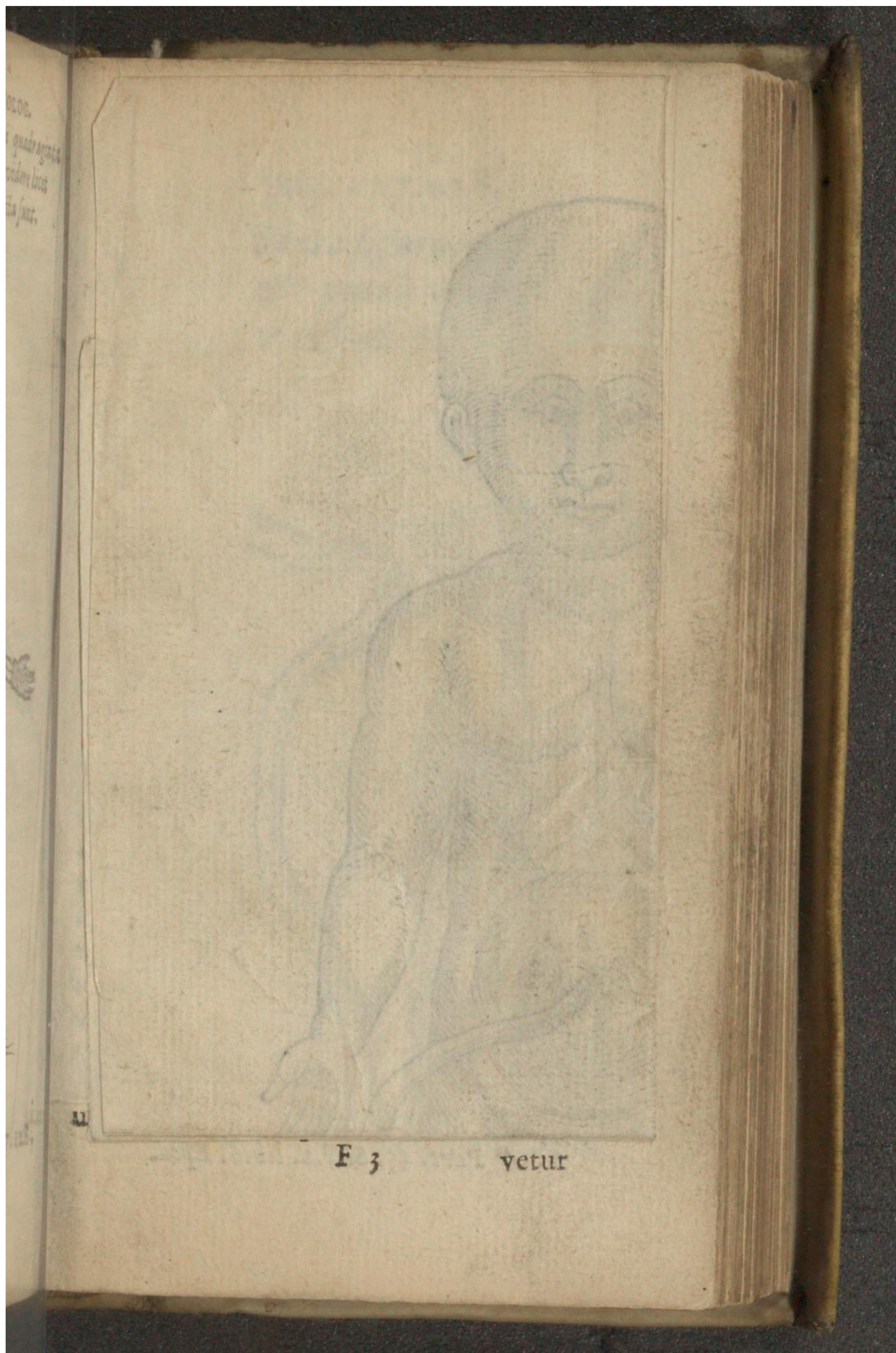
Quarta figura fœtus seu pueri quadraginta duorum dierum concepti, & ejus magnitudinis.

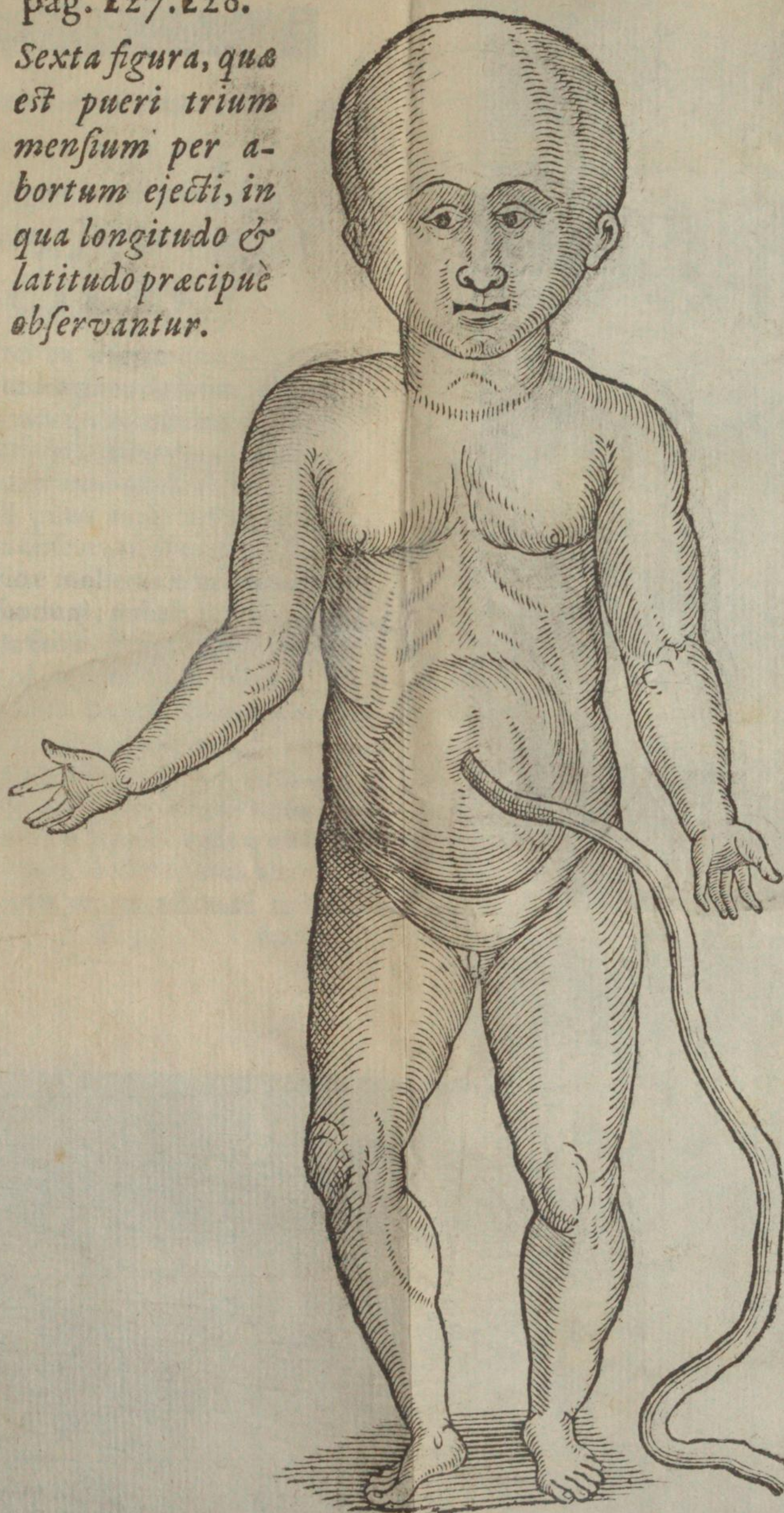

Quinta figura sceleti pueri quadraginta duorum dierum, in qua videre licet quænam ossa jam perfecta sunt.

Sexta f.127.128.

pag. 227.228.

Sexta figura, quæ est pueri trium menſium per abortum ejecti, in qua longitudo & latitudo præcipuè obſervantur.

De tempore quo moventur in utero pueri, deq; magnitudine & figura eorum in utero, & diverso partus tempore.

CAP. IV.

Inter ea autem quæ tempore quadraginta duorum dierum à conceptione fœtus in utero fieri dicta dicendaq; veniunt, unum est nobis non omittendum, nimirum quod pueri tunc moveri incipiunt, sed ita obscure ut plerumq; matres seu gravidæ mulieres non sentiant: quæ autem sentiunt, pulicis aut formicæ motum referre dicunt. Quæ causa fuit & adhuc est, cur sæpissime affirment se suos nunquam sensisse pueros ante tertium fere medium mensem, id est, circa septuagesimum diem, idq; rarius, aut quartum incipientem, id est, nonagesimum diem frequentius, quia à quadragesimo secundo die ad dictum alterutrum terminum parum admodū movetur

vetur fœtus in utero (niſi motu accretionis, de quo non hîc agitur) ut annotavit Hyppocrates * cum de mare loquitur. *Articulatū eſt, (in neutro genere, melius, articulatus eſt) conſtitit, citius motus inquinatur, tardius augetur, Græcè* κινηθὲν ἐμβλώθη *ita verti debet Mas motus ſtatim ceſſat, id eſt, fit ceſſatio à celeri motu quem natura aggreſſa eſt. In utero quidem mas ob loci caliditatem (nam in dextro potius utero formatur) & materiæ diſpoſitionē facilius & celerius formatur, movetur, ſed fœmina extra uterum citius gliſcit & creſcit : ſed* ἐμβλήνθη, *id eſt reprimitur motus celer naturæ,* & fit quædam relaxatio & remiſſio ex parte naturæ quæ prout primos ſuos conatus intendit adiuta caliditate materiæ & loci oportunitate, omnem marem in lucem emitteret ſeptimo menſe civili & lunari. Nam quicquid in diebus ſeptuaginta movetur, id eſt in duobus menſibus & dimidio menſis, in triplicitatibus perficitur, id eſt ſeptimo menſe : ſic fit quædam μβλύνσις, id, eſt repreſſio remiſſio motus feſtinati: unde quæcunque abortiones fiunt aut partus potius ſeptimo menſe hi marium ſunt, rariſſime fœminarum.

* *Part. 45. Sect. 2. lib. 6. Epid.*

narum. Curvatur tunc puer figuramque assumit sphæricam in utero, quam optime Realdus Columbus † descripsit & alii plures depinxerunt. Circa autem finem tertii mensis à conceptione fœtus longitudine palmari præditus est, & quarto cum dimidio pedali, & sic crescit in dies ad partum usque. Cum vero emittitur, longitudinem habet cubitalem cum manu extensa & digitis. Multa interim animadversione digna censeo, primum est quod ad septimum mensem gestationis aut saltem ad quadraginta duos dies usque ante partum (quod tempus pariendi omnino in mulieribus incertum est, ut ait Aristotcles; * Nam à septimo ad decimum ambobus exactis scilicet, maturi fœtus eduntur, ante septimum vero abortus tantum vocantur, & ante fœtus formationem effluxus) matrix & cum ea fœtus sursum semper ascendunt & mirum in modum extenduntur, intestina loco moventur situmque naturalem amittunt præcipue tenuia, quæ restituuntur statim à partu: fundo enim suo matrix ventriculum ad-

† *Lib* 12. *rei anat. cum de situ infant. in utero scribit.*

* *Cap.* 4. *lib.* 1. *de generat. animalium.*

versum pertingit, epiploon colligit pellitque sursum, quod unicum non facile præ mollitie & libertate extenditur, unde mulieres pleræq; inappetentes fiunt. Verum septimo mense elapso non amplius aut parum fœtus ascendunt, neque matrices, etiamsi augeantur: imo vero posteaquam per aliquot dies constiterunt, descendere potius videntur, portamque versus qua transeundum erit, sensim tendunt. Notandum est insuper pudenda gravidarum humore mucoso tunc temporis, id est septem ante partum septimanis, madefieri, & tumere atque levi dolore præhendi, paulatimque dilatari & præcipue in regione symphyseωn ossium pubis & ossis sacri cum ossibus latis. Iste autem dolor non ratione humoris in subjectas partes delapsi alioquin benigni, aut tumoris ab eo facti percipitur, sed ponderis matricis & fœtus decumbentium in eas partes, quarum ligamenta membranosa & periostia ab illis premuntur & distenduntur, unde dolor ad partum usque perseverat: sicque ossa quæ, antequam tumeret uterus, adeo constricta erant, ut nulla arte, nisi sectione prius facta, diduci potuissent: ea tamen tempore par-

partus, motu relaxationis aut dilatationis ex instinctu naturę facto ab invicem distrahuntur mediante eo humore mucoso quo imbuuntur, emolliuntur & relaxantur eorum synchondroses, omnesq; inferiores & pudendæ mulierum partes. Quod non solum tactu, sed etiã visu deprehenditur: facilius autem ista fit distractio in juvenibus & his quę sæpius pepererunt, quam in cæteris quæ rarius aut tardius imprægnantur. In omnibus vero pudendorum labra & nymphæ maxime protenduntur, sinus pudoris & orificium ejus quod externum est, atque verum collum, quando res urget, dilatantur, serosa & utcumque glutinosa præmittuntur: non solum in mulieribus, sed etiam in omnibus viviparis animalibus, in quibus quoque sudores fœtus accedẽte partu incrassantur & tanquam in mucilaginem vertuntur, qui quidem ruptis membranis à valido fœtu fores percutiente, vincula solvente, atque eosdem humores ab utero expellente, dum ęgressum is appetit, fluunt, & ductuum parietes, quibus adhærent facillime, oblinunt, sicque viam lubricam, magno fœtantium & fœtuum commodo, reddunt. Nunc quoq; pueri

jā utero egreſſi ante quadraginta duos dies nunquam aut raro admodum rident, neque dealbeſcunt: ſed rubicundi manent propter loci, unde noviſſime prodierunt, caliditatem, & alimenti antea ſuſcepti, nempe ſanguinis materni colorem,* qui nunquam in chylum album vertitur, ſed ruber ſemper manet, donec aëri externo per id tempus expoſiti fuerint, illumque attraxerint, atque alimento quod in chylum album primo convertitur, uſi fuerint. Præterea torminibus vexantur, viſum habent inſtabilem, nec quemquam agnoſcunt, quæ omnia ſequenti ſchemate enarrabuntur.

* *Hippo. ad finem lib. de ſeptimeſtri partu.*

Tabula 135. 136.

Tabula continens

Ante partum.

Matri.

Post par

A conce-
ptionis
die acci-

...regionis singulis humorem muco-
sum

Tabula continens plura quæ ſeptem ſeptimanis fiunt.

A conceptionis die accidunt in ſpatio ſeptem ſeptimarum incluſive vel excluſive.

- Matri.
  - Ante partum.
    - Retentio menſtruorum tanquam in penu poſitorum.
    - Appetentia
      - Dejecta.
      - Depravata.
    - Tumefactio mammarum.
    - Mutatio coloris naturalis faciei.
    - Iliũm & Pudendorum
      - Tumefactio.
      - Dilatatio.
  - Poſt partum.
    - Imbecillitas virium.
    - Lochiorum purgatio.
    - Cruditas lactis.
    - Reſtrictio
      - Pudendorum. & Iliorum.
    - Reſtauratio virium.
- Fœtui.
  - Ante partum.
    - Conformatio quam præcedunt
      - Delineatio.
      - Articulatio.
    - Motus animalis.
    - Suſceptio animæ rationalis.
    - Statio.
    - Deſcenſus ad pudenda, id eſt, ad partum præparatio.
  - Poſt partum.
    - Rubedo totius corporis.
    - Privatio riſus.
    - Ignorantia mera.
    - Inſtabilitas oculorum.
    - Torminum afflictio, &c.

De distractione ossium pubis in partu naturali, deque rationibus quibus ea probatur. Item quot sint pariendi modi naturales, quotque non naturales, obiter explicatur.

CAP. V.

Sequuntur causæ & rationes quibus probari potest, ossa pubis ab invicem & ossa iliûm ab osse sacro ante partum & in ipso partu distrahi posse & debere, idque fieri sensim, critice tamen, atque mense septimo incipere, & sex aut septem septimanarum spatio ad partus horam augeri & perfici. Prima igitur ratio qua probatur ossa pubis ab invicem & iliûm ab osse sacro distrahi, est, quia natura quæ machinatur viam, eamque facilẽ quantum potest fœtibus egressuris extra matricem demandat omnibus partibus genitalibus infernis, tum internis, tum externis earumque vicinis, ut sensibus patet, quæ partui nocere, aut eundem juvare possunt, ut symphysibus ossium ejus regionis singulis humorem mucosum

ſum quendam, ut dictum eſt, calore mediocri & benigno ſpiritu præditum, ut eo partes imbutæ emolliantur, dilatentur & relaxentur. Quod humidum cum calido præſtat, ſicque via lubrica & ſatis ampla reddita fœlix partus conſequitur, dummodo alia tria accedant, videlicet materna vis, & facultas expellendi, fœtus vincula ſoluendi, & utriuſque optima partium conformatio, quæ ex parte matris conſiſtit in legitima omniū poſitione, figura & numero, relaxatione & diſtractione per dictum humorē mucoſum à natura illuc demiſſum, aut arte, hanc invalidam, tardam, aut ſui muneris oblitam adjuvante & excitante: medicamentis aſſumptis ad utriuſq, vires conſervandas, augendas & reſtituendas & admotis fotibus, balneis, emplaſtris, unguentis & oleis emollientibus, quorum non eſt parva ſuppellex ad oſſium prædictorum ſymphyſes laxandas. Fruſtra enim ſinus pudoris, ejuſque orificium & collum verum uteri totum, & reliquæ omnes vicinæ partes, ut labra & nymphæ dilatantur, niſi oſſa ipſa ab invicem diſtrahantur. Quod quidem fieri nequit, niſi prius cartilagines quibus iſta valide u-

niun-

niuntur, madefiant prædicto humore. Ex laxitate enim & constrictione dictarum symphyseωn (matre & fœtu, bene habentibus & validis) pariendi facilitas pendet, quum cæteræ partes molliores, facile quantum opus est distendantur, ac egredienti fœtui cedant. Præterea ex parte matris nihil præter naturam esse debet, ut est στυλοειδὴς διάφυσις quædam vel ἀγκυροειδὴς in interna ossium pubis aut Ischii facie, quæ obsunt fœtibus, ita ut nonnisi mortui emitti possint, quod à nobis pluribusque aliis Medicis ac Chirurgis Lutetiæ visum in cadavere honestissimæ mulieris, in difficili eam ob causam puerperio vita functæ, quæ dictam apophysin prælongam præter naturam habebat ossi pubis sinistro innatam intus prope synchondroseωs infernum finem. Os pubis tali præditum apophysi alias dedi Domino Pareo primario Regis Chirurgo. Ex parte fœtus, præter imbecillitatem, causæ etiam difficilis & infœlicis partus esse possunt, ut si major est, aut ejus aliqua pars præ crassitie, ut est caput aliquando, cujus ossa sunt aut ampliora, ut in macrocephalis aut perfectiora, id est, quæ transitui minus cedunt, aut quando idem

caput

caput non prius, ut ſolet, exit facie verſus inteſtinum verſa, ut omnes in partu naturali ſolent, quicquid nugentur quędam mulierculæ parum ſapientes, quæ mares pronos, femellas vero ſemper naſci ſupinas affirmant, quamvis utriſq; ſit communis hic exeundi modus. Poteſt enim fœtus (qui ſudoribus propriis innatat, nullique parti alligatur, adhæretve præterquam ſecundis mediantibus vaſis umbilicalibus) paulo ante partum aut in ipſo partu vertere faciem ad lumbos, & os ſacrum cum vaſa ipſa umbilicalia, quibus appenditur, ſint admodum longa, ſicque converſus ſolutis vinculis & membranis diſruptis pronus egreditur fœtus, ſive mas ſive femella fuerit. Qui egrediendi modus eo frequentior maribus eſſe debet, quo ſunt fœmellis robuſtiores. Igitur ſive pronus, ſive ſupinus matris utero exeat fœtus, caput prius non tantum ſeſe offerre, ſed etiam foras exire debet, & hic eſt prior pariendi modus naturalis. Sequitur alter qui multo periculoſior eſt, ideoque minime naturalis à quamplurimis eſſe dicitur, fitque quando pedes juncti præcedunt, quo modo fœtus ſive mares ſive femellæ fuerint, ſupini ut pluri-

plurimum egrediuntur, difficilius tamen ſupini quam proni in lucem emittuntur propter menti ſeu maxillæ inferioris oſſibus pubis adhæſionem: qui ſitus varius varium ſæpius diſcrimen matri aut fœtui adfert: hunc tamen lubenter naturalem vocaremus, quum cæteri omnes non naturales ad ipſum facilius & ſalubrius Chirurgi manu obſtetriciſve reducantur, atque ſi opus ſit, pueri extrahantur. Reliqui omnes pariendi modi pravi ſunt & præter naturam, alij tamen aliis periculoſiores quos enumerare, qua poterimus fide & brevitate, aggrediemur. Expoſitis ergo ſalubribus & naturalibus modis difficiles & periculoſiores obiter in medium adducemus, à minus periculoſis exorſi, quos omnes ad quinque revocabimus. Primus ergo eſt quando una cum capite brachium alterum aut ambo ſeſe offerunt, qui quidem emendari, & ex difficili & non naturali naturalis fieri poteſt, reductis intro brachiis: tunc enim caput ſolum præcedit, quod foras una cum toto corpore pellitur à matre robuſta. Verum *Hoc opus, hic labor eſt*. Alter difficilis fit, ſi lumbi aut nates exeant priores, duplicatum enim corpus fœtus habent. Tertius prædictis

dictis duobus difficilior est, qui fit quando tibia una cū capite vel brachiis duobus vel altero tantum sese offerunt orificio, dum egredi conantur pueri. Quartus vero est difficilis partus quando scapula summa sese offert prima. At quintus & ultimus est quando venter pueri primus occurrit, matricisque hianti coronæ incumbit, necnon obstetricis tactui atque digitis obiicitur cum umbilico, qui modus omnium difficilimus & funestissimus est; hoc enim modo ex multis fœtibus oblatis vix unus servatur, quia fœtus in posteriora duplicatio aut flexio omnino præter naturam est, nec à Chirurgo quantumvis perito, aut obstetrice in caput aut pedes cito puer convertitur, ut facilius utero exeat. Interim quippe dum in mora est, vasa umbilicalia refrigerantur, comprimuntur, conciduntque in sese, ita ut neuter sanguis possit amplius ad fœtum deferri, qui propterea defraudatus nectare vivifico, misere ei moriendum est, quum miserabile remedium miserabiliorē exitum adferat, à quo mater nec periculo vacat. Quantum vero ad difficilem & non naturalem partum attinet, si per otium & hujus vitæ usuram liceat, Deo duce,

duce, alias tractare poterimus, ut quemadmodum physiologiam nostram à naturali conformatione partium genitalium fœmellarum præcipue & totius fœtus, ejusque egressu naturali ab utero incipimus: sicque Chirurgicam Thærapeuticen à gravidis male affectis exordiemur, ut pueris adhuc in utero conclusis primum, parituris que periclitantibus opitulemur. Sed redeundum est nobis unde digressi sumus, aliæque rationes sunt adducendæ, quibus probatur quomodo ossa pubis inter se, & ossa ilium cum osse sacro utrinque in partu naturali distrahi possint.

De cæteris rationibus, & causis probationis prædictæ distractionis ossium & ilium quæ fit in partu naturali.

CAP. VI.

Altera ratio petita est à fœtuum corporis crassitie, qui nusquam per tam angustam viam transire possent, nisi fieret maxima partium

omnium inferiorum ſeu pudendarum communium & propriarum dilatatio, quemadmodum in ventre toto geſtationis tempore à natura factum eſt. Etenim non matrix tantum & ejus partes diſtentæ & dilatatæ fuerunt ut fœtum continerent, ſed etiam epigaſtriū totum ſæpius ad cutis ruptionem uſq;, cæteræque partes contentæ, mobiles præcipue, ſitum amiſerunt, ut ſupra diximus & oſtendimus, idque neceſſario accidit. Videmus enim mulieres tenuioris & brevioris ſtaturæ, alias rarioris contexturæ & junceo fere corpore præditas, quæ propterea aliis ſunt anguſtiores conſtrictoreſque, majores tamen edere fœtus quam quæ ſunt habitiores: unde ſingulas hujus regionis partes relaxari debere concludimus. Tertia ratio eſt à naturali compoſitione partium ſumpta, quæ eſt ejuſmodi, ut nunquam oſſa iliûm cum oſſe ſacro & pubis inter ſe coaleſcant, niſi per ſymphyſin abuſivam aut accidentariam, * ut in fractis oſſibus ac deletis ſuturis videre eſt: contra vero natura diſtincta iſta oſſa in omnibus & maſculis & fœminis ad extremam uſque ſenectutem ſervat, etiamſi funda-

* *De quibus Fallop. in obſer. anat.*

fundamentum ſint reliqui totius corporis circa quod movetur & firmatur. Quę procul dubio ſymphyſi ſine medio coaluiſſent, ut in cotuyle infra ſupraq; uniuntur eadem iliûm, Iſchii & pubis oſſa, ad robur majus (niſi aliquando neceſſitatis tempore diſtrahi ab invicem debuiſſent, motumque dilatationis ab inſtinctu naturæ paſſura forent. Quomodo quoque latera duo genæ inferioris in extremo mento, oſſa quatuor occipitis, & duo frontis ad facilitandū partum ſemper diſtincta ſunt naſcente puero, quæ tamen ante biennium uniuntur, ut epiphyſes quoque omnes quæ ſunt in extremitatibus omnium fere magnorum & mediocrium oſſium, & ea quæ ex cartilaginibus fiunt oſſa, tandē coaleſcunt citius alia, alia vero tardius cum oſſibus quibus adnaſcuntur. Quarta ratio à puellis quæ nondum quindecim aut ad ſummum octodecim annos attigerunt, depromitur, atque etiam à ſenioribus virginibus, quæ quidem corpus junceum, hypogaſtrium & Ilium utrumque valde anguſta habent, quæ ſi nubant gravidæque fiant ſtatim à nuptiis, aut mulieres quæ antea non pepererint in uteroque habeant, iis omnibus

ilia

ilia diſtenduntur, hypogaſtrium amplius fit, nates & oſſis ſacri regio latiores apparent, maxime vero quando partus tempus accedit, id eſt ſex aut ſeptem ante enixum ſeptimanas. Quod non niſi propter dilatationem ſymphyſεων prædictorum oſſium accidit cartilaginibus ſpongiæ modo humore mucoſo imbutis à natura provida illuc demiſſo: & ſeptem aliis à partu ſeptimanis purgantur uteri lochia, humor prædictus abſumitur, omneſque uteri & pudendorum, quæ intumuerant, partes atque vicinæ cartilagines exſiccantur, & oſſa conſtringuntur. † Qua in re naturam licet admirari, quæ artificio penitus divino non minus in repagulo ſeu obſtaculo tollendo provida fuit, ut facile ex utero fœtus egrediatur quam utrumque parentem ad prolificum ſemen ejaculandum diſpoſuit, & idem in utero concipiendum, fœtum ex eo efformandum, nutriendum & augendum curavit: hiſque peractis partes omnes continentes, communes & proprias ad priſtinum fere ſtatum corporis externum reſtituit. Quinta ratio ab experientia petitur, quod virgines quæ tardius nubunt, nempe

† *Hip. lib. de natura pueri.*

nempe annos triginta quinque aut quadraginta natæ, tardius quoque concipiunt pariuntque, aut aliæ etiam mulieres, quæ quanvis juvenes nupſerint: tarde tamen & declinante jam ætate aliquas ob cauſas quoque conceperunt & enixæ ſunt, longiſſimos, difficillimos & periculoſiſſimos habent primos partus, atrocioribuſque multo cruciantur doloribus his quæ ſunt juniores, aut quæ ſæpius antea pepererunt, niſi parvì admodum fœtus edantur. Sed unde id fiat ſi quis ex nobis quæſierit, dicemus ſiccitatem & primariam conſtrictionem prædictarum ſymphyſeωn in cauſa eſſe, quæ progreſſu ætatis contrahuntur: accedente enim ſenectute corpora exſiccantur, & humore ſuo benigno, ſpiritu & calore prædicto privantur quo partes ſingulæ irrigantur, excrementitio vero abundant inutili & nocuo. Et idcirco partes tunc parum admodum & difficile propter contractum jam habitum relaxantur, niſi arte provideatur. Quod commode fieri poſſet, verum huc uſque non ſolum neglectum eſt à practicis, ſed etiam damnatũ male ab iis jacto fundamento ex falſa hypotheſi: crediderunt enim cartilagines ſymphyſeωn non hu-

mectari, emolliri, dilatari, multoque minus ossa natura aut arte relaxari aut distrahi, quod tamen (doctorum virorum pace dixerim) authoritati, rationi & experientiæ ipsi repugnat. Dilatationem igitur istam in partu fieri hujusce temporis plures Medici & Chirurgi negant. Omnes vero mulieres urbanæ & rusticæ credunt naturæ instinctu edoctæ, in usumque revocant. Memini enim sępius me vocatum fuisse ad mulieres rusticas parturientes liberandas, suoque onere & periculo gravi atque dolore levandas, quibuscum plures alias vicinas & amicas, ut fieri solet, assistentes mulierculas reperiebam, quæ obstetricis jussu in difficili partu, ægræ crura ad utrumque latus unum trahendo diducebant, divaricabantque. Quod ut facilius præstarent, manus τῷ κλεῖνι, valuis & orificio sinus utrinque admovebant, synchondrosinque vi relaxabant ad ossa pubis vehementius constricta quasi sublato lungurio aut nodo constrictiori soluto, distrahenda prius tamen symphyseωs regioni adhibitis emollientibus & relaxantibus ut oleo liliorum & butyro recenti solis, aut cum radicibus bismaluæ, foliis ejusdem maluæ &

væ & parietariæ coctis in aqua fluviali aut alia, pistis & expressis, deinde frixis cum prædictis oleo & butyro; ut his admotis dilatata via & patentiori facta facilius emitteretur puer. Equidem aptius id factum fuisset si doctos Medicos & Chirurgos, non censores, sed coadiutores aut imperatores habuissent, à quibus methodum dilatandi vias didicissent. Sexta ratio desumpta est ab observatione Anatomica: hi enim qui mulierum & virginum plura cadavera secuerunt, videre potuerunt, illas quæ nunquam conceperunt, esse longe angustissimas, easdemque habuisse cartilagines inter hæc ossa sitas, quibus mediis uniuntur admodum tenues, siccas & fere nullas aliarum respectu: sed quibus in utero sæpius habere, pluriesque parere contigit, etiamsi longo tempore post ultimum partum objerint, in his interiectas cartilagines crassas reperiri certum esse, in iisdemque ilia & ossis sacri latera ampla atque ossa pubis ubique, præsertim inter spinas anticas ossium pubis latitudine insigni ab invicẽ dissidere. Quæ vero aliquoties tantum ut semel aut bis pepererãt, medio quodam modo habere; quod etiam ex in-

ſpectione matricis probatur. Nam ut in his quæ nuſquam conceperunt matricis corpus tenue eſt & paruum : ſic in his quę pluries enixæ ſunt, craſſius ſemper remanet ad extremum uſque vitæ diem, & in his quæ raro aut ſemel mediocris eſt, hæcque perpetuo vera ſunt, dummodo his partibus nihil præter aut contra naturam acciderit. Septimam & ultimam rationem à Gallico nomine deprompſimus: Gallis enim noſtris non abs re, *Les os barrez* appellantur, & corrupte à Galloprovinciabilibus, *L'os bertrand*, à græco vocabulo Τὸ βαρὺς quod idem atque pondus aut quid ponderoſum ſignificat. Hujus tamen dictionis acceptio duplex eſſe poteſt atque ratio. Prima, quia oſſa pubis quæ tribus, ut diximus, conſtant iſchii, ilium & pubis proprie dictis oſſibus ponderoſa ſunt per ſe. Altera quod maximum pondus ſuſtinet, nempe corpus totum, etiamſi oſſi ſacro iſtud officium atque munus attribuatur ſoli. Nam ſi quis diligentius inſpiciat, reperiet ipſum os ſacrum à latis oſſibus, quæ conſtant tribus iiſdem ſupradictis, nimirum pubis iſchii & ilium ſymphyſi immediata unitis ſuſtineri, & iiſdem omnes infernas partes appen-

appendi atque inniti : aut quod verisimilius est, ossa pubis Gal. *les os barrez* vocantur, quia idem illis accidit quod urbium porticulis, domorum ostiis posticis, ponticulis pluribus, vicis ignobilioribus, subterraneis & obscurioribus cloacis, quæ pro necessitate nunc clauduntur & obducuntur muro, aggere, januis, crateribus ferreis, ligneis, aut fixis humo postibus & vallis, quibus aliquando longurius aut repagulum, tractilia aut versatilia inseruntur, immittunturve. Quæ omnia munimenta seu instrumenta quia progressum & commeatum atque transitum, id est ingressum aut egressum per ejusmodi loca fieri antea solitos impediunt, sub nomine *barriere* comprehenduntur. Alias vero aperiuntur, omnia obstacula tolluntur, & libera via redditur ad ambulandum, aliaque negotia peragenda pro necessitate. Sic quoque pubis ossa inter se & ilium cum osse sacro toto vitæ tempore constricta sunt, excepto necessitatis partus tempore, quæ eo, quo dictum est modo, valde inter se distrahuntur atque eorum symphyses relaxatæ dilatantur, si non semper & omnes simul, saltem in pluribus posteriores duæ aut anterior

ſola dilatari conſueverunt. Hæ ſunt rationes ſeptem quibus oſſium pubis ab invicem & oſſium ilium ab oſſe ſacro diſtractionem in partu fieri neceſſe eſſe ſummi Opificis & naturæ ejus miniſtræ beneficio contendimus, quas veterum Græcorum, & Arabum authoritate, & doctiſſimorum virorum adhuc ſuperſtitum oculata fide ac teſtimonio confirmare conabimur.

De probatione diſtractionis oſſium pubis & Iliûm ab authoritate.

Cap. VII.

Hyppocrates libro de natura pueri circa finem ſic ait: *Mulieres quæ pariunt graviſſimis torquentur doloribus, hæ vero maxime quæ non conſueverunt, & adhuc incipiunt: ſed dolores lumbos præcipue & alia occupant: tunc enim diſtenduntur diſtrahunturque ab invicem.* Hæc eſt Hyppocratis ſententia quam ſic interpretari licet, ut nimirum per oſſa ilium intelligantur quo-

que ossa pubis & ischii. Nam si hic locus intelligeretur de ossibus ilium tantum, distinctis ab ossibus ischii & pubis, ut apparent in junioribus antequã horum fiat symphysis sine medio circa xvi annum ad summum, ad quid dixisset dum ossa ilium ab invicẽ distrahuntur, quum nunquam uniantur inter se mediante cartilagine sola, sed interjectum semper habeant os sacrum quocum uniuntur utrinque, dextro videlicet ac sinistro in latere, citius enim scripsisset ossa prædicta ilium distrahi ab osse sacro quam ab invicem. Pręterea etiam si re vera secundum Hip. hic locus intelligatur de postica parte ossium iliũ tantum quatenus uniuntur cum osse sacro, quæ quamvis habeant illud medium, non desinunt tamen distrahi ab invicem, id est, majus acquirere spatium inter se prædicta ossa ilium dum pariunt mulieres, quod fieri nequit nisi crassioribus factis cartilaginibus inter ipsa ilia & os sacrum sitis, prædicto humore mucoso prius imbutis, quibus mediis uniuntur. Sit ita. Quid impediet, quo minus cartilago oblonga quæ inter pubis ossa sita est, analogia quadam quam habet cum posticis possit etiam imbui

& dilatari, ſicque oſſa diſtrahi, quũ præſertim utero ejuſque collo & ſinui pudoris ſit proximior, à quibus humor prædictus præſertim dimittitur ad pudendas & circumpoſitas partes relaxandas? Unde ratio nulla eſt cur oſſium mulierum pelvim ſeu cathedram (ut ajunt) perforatam conſtituentium, non tantum alvo deiiciendæ, ſed etiam brachiis corpori apte ſuſtinendo toti valde accommodam, uſu, figura & compactione referentium citius poſtice quam antice fiat diſtractio, & in una ſymphyſi quam in altera dilatatio, niſi quis anticam ut viciniorem, quæ inter duo oſſa pubis ſita eſt potius, quam poſticas duas dilatari velit atque contendat. Tertia denique accedit ratio, quod illud innominatum os tribus conflatum oſſibus (ut dictum eſt) totum, nunc os pubis, nunc os Iſchii, & quidẽ ſæpius os ilium tempore Hippocratis, ut nunc quoque appellabatur. Quare non vetemur concludere per oſſa ilium Hippocratem intellexiſſe pubis etiam oſſa; quæ propria & peculiari ſymphyſi relaxata ab invicem in partu diſtrahuntur: quum harũ trium ſynchondroſeωn eædẽ leges ſint idemque uſus. Quod confirmaſſe videtur

idem

idem Hippocrates * de gravidis & partu ſcribens, cum ait: *Quibus nihil intra conſtitutum tempus accidit ſingulis, partus vitales fiunt, apparentia in quibus menſibus fiunt. Labores in circuitibus, quicquid in ſeptuaginta diebus movetur, in triplicitate perficitur, & quicquid in nonaginta diebus movetur, in triplicitate perficitur. Poſt menſes dextra & ſiniſtra hiant.* Id eſt, exactis totis novem aut ſeptem menſibus os pubis utraque parte dextra & ſiniſtra aperitur, atque os ilium utrinq; ab oſſe ſacro diſtrahitur, ut exitus facilior & ſalubrior fœtui excludendo ſollicitetur. Quæ interpretatio poſtremæ particulæ licet Fœſio viro doctiſſimo non probetur, referatq; totam ad menſtruam purgationem, tamen quæ præcedunt verba me ab hac prorſus avocant, ad illam vero amplexandã quam nunc ſector, præcipitem agunt. Ergo præcedunt talia. Quibus nihil intra „ conſtitutum tempus accidit, ſingulis „ partus vitales fiunt, ubi docet iis mulieribus vitalem futurum fœtum quibus intra ſtatum tempus partus nulla læſio accidit. Contra eas abortire aut fœtum

mini

* *Sect. 3. lib. 2. Epid. & lib. 6. ſect. 7. in verſione Corn.*

minime vitalem edere quas intra prædictum tempus lædi contingit. Læduntur autem 1 aëris mutatione, 2 alui profluvio, 3 febre acuta, 4 vehementi saltatione, onere violenter sublato, terrore, animi perturbatione. Sequitur altera particula *apparentia in quibus mensibus fiant*, id est, medicus advertere debet, & diligenti animo considerare quæ in gravidis apparent. Videat igitur si quid effluat ab utero, quo idipsum accidat mense: si enim semel aut bis, hoc est, primo & secundo à conceptione mensibus, nihil mali portendunt, sin deinceps per mensium circuitus semper apparuerint 5 fœtum non esse sanum significabunt. Præterea venit considerandum si pravus appetitus, quem cittam vocant, iis accidit, quo is ipse mense incidit: si enim tribus primis mensibus oritur, nihil mali significat, quod si sequentibus invadat, magnam pravorum humorum in corpore copiam, quã nec fœtus jam grandior factus absumere, nec vomitione crebra expellere, adesse mon-

1. *lib.3.aph.12.* 25. *aph.34.* 35 *aph.55.*
4 *de nat. pueri.*
5 *aph.60. secti. 6.*

monſtrabit.* *Tertia vero ejuſmodi eſt, labores in circuitibus, quicquid in ſeptuaginta movetur in triplicitate perficitur*, quæ particula exponit labores, qui circa fœtus eductionem fiunt dum ſuo maturitatis robore diſruptis membranis & calcitratione exitum ſibi molitur. Quod contingere ſcribit triplicato ſeptuaginta dierum ad motum numero, qui ſeptem menſes totos complet. Poſt quos menſes exactos, quid reſtat niſi ut quo robore fœtus jam grandeſcens membranas adeo validas diſrumpere, eodem natura exitum commodum ac facilem fœtui præbeat, qui tandem vitæ hujus uſura, quanquam à lachrymis auſpicanda, fruiturus ſit? Commodior autem nullus dari poteſt, quam ſi juxta ſequentem particulam, poſt menſes dextræ & ſiniſtræ partes uteri hient atq; aperiantur. Unde concludimus quum tribus ſuperioribus particulis neutiquã menſium expurgationis mentionem faciat divinus Hyppocrates, ſed potius totus incumbat, quod ſequens contextus indicat, ut conceptionis motus, & partus, quæ ſunt tria geſtationis futura præcipua tempora, præcepta tantum innuat,
hanc

* *Gal.1. de ſympt. cauſis.*

hanc ad ossium commemoratorum distractionem referendam esse. Quantum ad Galen. attinet, quia hujus naturæ miraculi nullo in loco mentionem fecit nec impugnavit, credo eum tacite Hyppocratis sententiæ assentiri voluisse. Avicennas quoque Arabum princeps manifesto scripsit voluitque necessario ossa pubis & ilium in partu dehiscere distrahique his verbis: * *Et quando separatur fœtus, aperitur matrix apertione tali, cujus similem efficere non valet in alia hora, & necessarium est ut separentur quædam juncturæ, & sustententur adjutorio Dei excelsi præparante vel disponente eas ad illud, deinde revertente eas in proximo ad continuationem naturalem & est operatio illa de fortibus operationibus naturalibus.* Hæc sunt propria verba interpretis Avicennæ, cui nulli Arabes repugnarunt. Hæ veterum medicorum sufficiant authoritates. Sed Rabinorum & Hebræorum antiquitas agnovit, agnoscitque adhuc istam ossium pubis distractionem eorũ caballa, ut ex commentariis Zoar Rabi Symeonis ben, id est, filii Jochaii † his verbis: *Haud facile quicquam aliud magis*

* *Lib.3. fen.21. tract.1. cap.2.*
† *In primum cap. Exodi.*

magis mirandum in tota rerum natura reperias, quam distractionem illam ossis pubis quæ fit in parturientibus, magno juvamento naturæ, seu potius providentia quadam Dei cui natura ipsa ministrat. Etenim nulla fieri posset quantumvis validissima vi & nixu, sicuti nec in cornibus cervorum quæ quotannis deciderint, & denuo renascuntur. Hic est contextus Zoar qui ante mille & quingentos annos vivebat. Nunc ad experientiam veniendum est rerum omnium quæ fiunt magistram, & ad testimonium virorum fide dignissimorum, quorum bona pars adhuc superstes vivet, qui mecum prædicta ossa ab invicem distincta, & separatim mobilia non modo digitis palparunt, sed propriis quoque viderunt oculis. Quæ cum præstiterimus, quis in posterum nobis non modo non succensebit, opinionemque veterum rationibus quamplurimis, & experientia confirmatam totis viribus non propugnabit? quũ ea quæ visui patent, æque certa sint quam quæ certissima, immo certiora sunt ea quæ videntur, quam ea quæ quibusvis rationibus & authoritatibus comprobantur. Historiam itaque in medium adducam notatu dignissimam, & huic rei accommodatissimam.

Historia anatomica, ad superius caput confirmandũ aptissima.

CAP. VIII.

Anno Domini 1579. mense Februarii in regio Chirurgorum Parisiensium collegio, Andrea Malesieu viro doctissimo & Chirurgo expertissimo, ejusdem collegii tunc temporis præfecto, Jacobus Ambosiamus in artibus magister & in Chirurgia bachalaureus (nunc autem in utraque medicina doctor & medicus regius) pro more collegii & bachalaureorum Chirurgicum stadium percurrentium, cadaver muliebre secuit, omnes & singulas ejus partes miro artificio demonstravit, morborum sedes & remedia, quæ presertim manuum opera egent, exposuit. Mulier ista annos circiter viginti quatuor nata, criminum Censoris sententia & judicio, authoritate supremi senatus confirmato, laqueo suspensa fuit decimo à partu die, propterea quod fœtum statim ab enixu nescio quo malo genio impulsa, pro-

propriis manibus interfecerat. Quo in delicto deprehensa, in carcerem conjecta est : postridie vero suspensionis diei ejus cadaver anatomisari cœpit à dicto D. d'Amboise præsentibus D.D. Chirurgis infra scriptis: aderant igitur M. Robertus Gaignard decanus, Nicolaus Anglus, Franciscus Nodeus, Guillelmus Sylvius Chirurgus Regius, Ambrosius Pareus primarius Chirurgus Regius, Ludovicus Brunus, Joannes Ambosianus Chirurgus Regius, & in castelleto Parisiensi pro Rege juratus, Joannes Insulanus, Joannes Cointeretius Reginæ matris Chirurgus, & in castelleto pro Rege juratus, N. Nodeus, Rodolphus Fortis, Richardus Hubertus Chirurgus Regius, Petrus Pigretius Chirurgus Regius, Antonius Portallus Chirurgus Regius nunc Primarius, Jacobus Dioneus Chirurgus Regius, Andreas Malesieu dicti regii collegii præfectus, nos Severinus Pinæus, Ismaël Lambertus Chirurgus Regius, Hieronymus Noëus Catharinæ Mediceæ Reginæ matris Chirurgus, Petrus Caballus, Simon Pietreus, Urbanus Balisterius, Jacobus Guillemeus Chirurgus regius. Cum his omnibus D. & Magistris in Chirurgia receptionis ordine

dine

dine hic ſcriptis, aderant quoque diſcipuli & in chirurgia bachalaurei Ludovicus Hubertus, Philippus Collotus ambo deſignati Chirurgi regii, Jodocus Bellovacus & Claudius Viardus: præter hos aderant externi M. Laurentius Jobertus doctor medicus, & in Academia Monſpellienſi profeſſor Regius, & M. Bartholomæus Cabrollius Monſpellienſis Chirurgus, ambo in Anatomia verſatiſſimi, qui tunc Lutetiam regis juſſu venerant. Aderant denique Medicinæ & Chirurgię quidam ſtudioſi, & prę cæteris diligentiſſimi Anatomici, quos ſuperioribus annis docueramus artem ſecandi non modo humana, ſed etiã quæ manibus offerebantur aliorum animalium cadavera, in quorũ numero erant (ni fallor) P. Eraldus, Hieronymus Copæus ambo Campani, & Gaſparus Bauhinus Baſilienſis apud ſuos nunc clariſſimus medicus & profeſſor ſimplicium & Anatomes electus omnium cupidiſſimus, quem, ob eam cauſam & propter ejus patrem utriuſque medicinæ peritiſſimum alias collegam noſtrum ſummo amore proſequebamur. Coram omnibus viris prædictis prima demonſtratione ſubjecti incœpta, à quodam noſtrum

mota

mota est quæstio, idque data opera propter præsentiam dictorum dominorum Jobetri & Cabrollii Monspelliensium. An, scilicet, venæ mammariæ *descendentes & epigastricæ ascendentes* coëant, fiatque manifesta vasorum communio in medio epigastrii interne in musculo recto, & externe in panniculo carnoso, seu potius adiposo: qui communis consensus eo facilius & apertius videri debebat, quo recentius mulier pepererat, qui sanguis, si matres suos lactent pueros, per vasa ejusmodi ab utero cæterisq; inferioribus partibus, & per alia à superioribus ad mammas ut lac fiat, ferri debet. Si vero pueris non præbeantur mammæ per uterum, idem lac expurgatur quod à mammis eo derivatur mediantibus vasis istis mammillaribus & epigastriis, ut nonnulli volunt. Alii vero dicunt lac à mammis remeare in venam cavam ascendentem per mammariam, & tandem in truncum descendentem, & ab eo per renes & ureteres in vesicam, aut per venas spermaticas in uterum, aut per utramque simul viam, quem utrumque modum sæpius videre licet in recenter fœtis quę nutrices non sunt. Hunc vasorum epigastri-

corum

corum consensum multiplicem & perspicuum vix admittere volebant Monspellienses, sicuti schola tota Monspeliensis fere non admittit. Quam tamen observationem, id est, vasorum communionem, non tantum in mulieribus, sed etiam in viris cujuscunque ætatis fuerint, semper veram animadvertimus. Ex hac quæstione in aliam majoris momenti incidimus quæ erat ejusmodi, An in partu mulierum ossa pubis & ilium, hæc scilicet ab osse sacro, & illa ab invicem distrahantur necne? Mota quæstione quisque suam proferebat sententiam: major autem pars eorum qui aderant negabat prorsus ista ossa diduci posse, alii vero affirmabant; alii neque in hanc, neque in illam partem inclinabant, sed dubii omnino tacebant. Dubium autem istud statim solutum fuit, veritasque ex tempore eluxit: accepto enim altero cadaveris femore, seu crure integro, sublevatoque eo, cute minime secta, sed integre servata cæterisque symphysi superpositis partibus, os pubis ejusdem lateris attollebatur, supraque alterum latitudine saltem medii pollicis unius eminebat. Quod oculis digitisque ab omnibus verissimum judicaba-

cabatur; ut facilius meliusque videretur, crus alterũ supini cadaveris super mensa locati summe extendebatur, nulloque modo ischii flexo articulo ambabus alteri natium subductis & substractis manibus sursum os pubis cum minimo conatu attollebatur, & cum eo os innominatum totum, quod, ut dictum est sæpe, componitur ex tribus ischii videlicet, pubis & ilii ossibus, quæ in ea ætate penitus coaluerant per symphysin quæ eo loci fit sine medio: unde posticas duas synchondroses multo laxiores fuisse solito, necessario concludimus. Eo enim quo diximus modo, elato crure, innominatisque ossibus resupinati cadaveris, os pubis lateris ejusdem sua spina latitudine medii transversi digiti à suo congenere distabat, atque ei superveniebat: contra vero sublatis manibus, & æqualiter positis natibus æqualis opposito apparebat: altero vero crure elato illud quod prius eminebat, inferius conspiciebatur, unde plures non abs re mirati sunt.

De

De quorundam rationibus contrariis, & earum refutatione.

CAP. IX.

Quibus peractis, visis & tactis ab omnibus & singulis qui aderant, viris doctissimis, alii certiores facti sunt, sententiasq; suas confirmarunt, alii qui prius ista ignorabant edocti sunt, alii vero, quorum maxima turba est, cervices induruerunt, rationesque contrarias in medium adduxerunt. Horum autem prima est: quod de quodam particulari axioma faciendum, regula instituenda, aut lex ferenda non est. Nam quod visum in eo cadavere erat, fortasse in nullo unquam alio videre licuit, aut licebit, dixerunt: secunda, quod ossa iliûm & pubis inter se cum osse sacro compages adeo constricta est semper, ut non nisi magna vi & acutissimo cultro & malleo adactis separari possint. Tertia, quod partus sit tanquam crisis quædam quę sit jam grandiori fœtu,

tu, qui quia ſatis alimenti amplius à matre accipere non poteſt, idcirco ab ejuſdem utero exire, foraſque egredi contendit, ut alimentum atque ſpiritum per os & fauces, deinde hunc per glottida & ejuſdem ſinus aſperam arteriam & pulmonum bronchia in cor: illud vero per œſophagum in ventriculum trahat recipiatq;: quare ut iſta pueri emiſſio fiat, nullum præſcribitur medicamentum, ſed opus iſtud totum naturæ committitur. Quarta ratio: Quod ſi ſynchondroſes dilatarentur, diſtraherenturque oſſa, fieret tanquam παράρθρωσις aut διαχίνυμος oſſium quæ reliquum ſuſtinent corpus: quā ob cauſam mulieres ante partum, in partu, & aliquot diebus poſt partum incedere nullo modo, neque ante aliquot ſeptimanas curari poſſent. Quinta ratio ſumitur à dictorum oſſium naturali ſeparatione, quæ ſemper ut mulieribus, ſic etiam viris ineſt, qui tamen ea dilatatione non indigent: fœtus ſiquidem non emittunt, ſed uterq; ſexus ad diviſionem partium dexterarum à ſiniſtris illam habent. Sexta ratio eſt: quamvis capita pueri habeant corporibus multo craſſiora propter cerebri amplitudinē, nulla tamen

tamen eorundem capitum oſſa cum naſcuntur perfecta ſunt, aut ſeſe mutuo ut poſtea cum ſuturis excipiunt, ſed ab invicem diſtincta videntur penitus, & inter ſe tantum membranulis ſua laxa ſyntheſi, connexa ut tempore partus & in egreſſu ab utero matris obſequantur, conſtringique caput fœtus innoxie patiatur, ſicque facilius dicti pueri expellantur, qua laxitate & obſequentia proinde non eſſet opus, inquiunt, ſi oſſium dictorum pubis fieret ab invicem, & iliũ ab oſſe ſacro diſtractio. Ad eorum ergo examen redeundum eſt. Prima ratio eſt ex falſa hypotheſi, qua veterum opinionem evertere conantur, atque naturæ motum & actionem denegare: volunt enim quod in omnibus fit, idipſum perraro & in quibuſdam tantum fieri, cujus rei contrarium ſatis ſuperque ratione & authoritate probatum eſt, experientiaque quotidiana confirmatum. Quantum vero ad ſecundam rationem attinet, tautum abeſt ut oſſa pubis ſint adeo conſtricta inter ſe, ut ajunt, ut non niſi magna vi & difficultate ſeparari poſſint, quum potius in quolibet ſene id facile præſtetur, ſi cultrum acutum habeas, qui dorſo aciei fere æqualiter

tenui præditus sit: nunquam enim eorum intermedia cartilago siccescit, nisi per morbum occalescat. Quod tamen rarum, est ut an aliquis unquam viderit, dubito: quantum ad me nunquam istud vidi, legi aut audivi etiamsi centena ossium millia Lutetiæ & alibi viderim, quæ adhuc exposita sunt cuilibet videre cupienti. Semel autem vidi utrumque os ilium cum osse sacro, & bis horum alterum tantum cum prædicto osse symphysi unitum accidentaria διὰ τῶν humorum pituitosorum ἔμφραξιν ibi congestorum, & eorundem concretionem atque in osseam substantiam aut callum, si velis, osseum conversionem. Sæpissime vertebræ ῥαχίος nunc plures, nunc pauciores simul conjunctæ, aut, ut verius dicam, unitæ, & tanquam in unum os redactæ viderentur: figuram nunc rectam nunc curvam intro vel extra, vel ad alterutrũ latus inclinatum habentes: unde λόρδωσις, κύφωσις καὶ σκολίωσις cæteraq; spinæ vitia fiunt. Quæ vitia, ut obiter dicam, hîc Lutetiæ frequentissima sunt, & ubique in Gallia apud ditiores & nobiliores familias, maxime vero puellas infestant, quas, ut inquit senex Cherea in Eunucho apud Terentium.

tium.

tium, * *Matres ſtudent demiſſis humeris eſſe vincto pectore ut graciles ſient. Nam ſi qua habitior paulo, pugilem eſſe ajunt, ob id deducunt cibum, tametſi bona eſt natura ut reddant curatura junceas.* Sed longe aliter ſæpius accidit quam cupiunt aut ſperant ſupradictæ matres : nã cum iſta fiant puellis antequam ad juſtam magnitudinem pervenerunt, propter nimiam thoracis & trunci corporis conſtrictionem, impeditur naturæ motus, ejuſque opus depravatur. Quare ſi erectum maneat corpus ejuſque ῥάχυς non vitietur, ſaltem anguſtior fit thorax unde pulmonibus morborum fœtura & ilias accidunt defectu amplitudinis, id eſt, latitudinis & profunditatis ejuſdem thoracis. Sed iſta leviora ſunt, graviora vero prædicta & quæ ſequuntur ſymptomata, nempe totius ſpinæ contortio unde gibboſitas & obſtipitas multiplex, ſpirandi difficultas, pulmonum fere perpetuum eryſipelas, ſitis continua, arida & inanis tuſſicula, faucium aſperitas & cæt. Ex his autem vitiis τῆς ῥάχεως σκολίωσις cæteris eſt frequentior, eaque in latere citius dextro quam in ſiniſtro, ita ut ex quinquaginta vix duas reperire liceat,

ceat,

* *Actus 2. Scena 3.*

ceat, quæ non habeant ſcapulam ejus lateris elatiorem & tumidiorem. Quod experientia docet, atque ſartores qui illis veſtes conficiunt, quibus exornantur, affirmant atque teſtantur. An vero id accidat propter dexteri brachii frequentiorem ac validiorem motum, an propter hepatis & pulmonis ſitum magis in dextro quam in ſiniſtro latere, an propter utrumque, cuilibet judicandum relinquo. Aliarum quoque partium cartilagines in oſſa convertuntur, quæ aliis ſunt partibus appenſæ, aut partem aliquam per ſe conſtituunt: quales ſunt laryngis cartilagines, coſtarum, xiphoidis & coccygis præcipue. Sed adferunt adverſarii in medium, ut rationem firment, roborentque ſuam, partum naturalem criſin eſſe, quod admittimus, ſed critice quoque prædicta oſſa ab invicem diſtrahi aſſerimus, magis quidem in aliis, in aliis vero minus pro magnitudine & craſſitie fœtuum, ut in aliis citius, in aliis tardius pro humoris copia & corporis totius exercitatione, & præſertim ambulatione breviori aut longiori, & partis ſiccitate aut humiditate: quartam vero eorum rationem demiramur, quã ob cauſam dicant, velintque luxationem

fieri si dilatentur ossa pubis ab invicem, cum luxatio fiat in articulis, nō in symphysibus. Quod Hyppocrates scripsit, quando inter ossium distractionem, quę symphyseωn propria est, & luxationem articulorum fecit distinctionem: certissimum est enim dolorem sentire mulieres præsertim tempore partus ante & post circa synchondroses prædictas, qui aliunde accidere non potest quam ob extensionem synneuroseωn, seu periostiorum verius symphysibus superindictorum: quæ extensio fit quando ostreorum more, ossa necessitatis ergo dehiscunt atque distrahuntur, ut illa ad esum aperiuntur, quæ vix aliter, nisi ab experto artifice ferrum validum & acutum præ manibus habente. Quæ ossium distractio post partū sensim pereunte causa, absumpto humore mucoso videlicet in dies reparatur atque restringitur solo naturæ instinctu & beneficio, sed non tam exacte quam antea, quandoquidem quæ vi dilatata sunt, nunquam ad pristinam constrictionem redeunt, nisi Rhagades aut dura quædam cicatrix præter naturam acciderint. Contra vero fracta, ambusta, lacerata & erosa quæ fiunt, magis quam antea contrahuntur, cicatrice

trice inducta, nisi partium excarnium cuti acciderint, idque in juvenibus: tunc enim augentur cicatrices quia extenditur cutis propter ossium subjectorum augmentum. Quod vero pro quinta ratione adducunt, in viris nempe, ut in mulieribus, ossa prædicta distincta esse, mirum non est: siquidem viri qui speciei individuum & sexum constituunt præcipuum, suntque fœminis multo perfectiores, omnes partes, quæ in homine (cujus sunt forma) esse debent, habent, præter eas, quæ necessario fœmellis, quæ materiam referunt, insunt, ad sexus differentiam, ut est uterus cum suis partibus. Quare dicendum potius erat mulieres ossa habere distincta, ut viros, quam viros ut mulieres, quum ista synchondrosis nihil faciat ad sexus differentiam. Vides igitur jam quinq; contradicentium rationes omnino convulsas: ad sextam & septimam statim in sequenti capite deveniemus: si prius adhuc quædam, quæ ad quintæ eorum rationis confirmationem conferunt, infirmaverimus.

Hoc capite narrantur adhuc quædam quæ quintam adverſariorum rationem labefactant, deinde ſexta refutatur, & denique his multo obſcuriora in corporibus hominum fieri oſtenditur.

CAP. X.

Quoniam igitur corporis humani duplices ſunt partes generales, dextræ & ſiniſtræ, oportuit terminum communem utriſque adeſſe pręcipue in trunco, cervice & capite quo circumſcribantur illæ. Hic terminus linea eſt, quæ quia rotunda, oblonga & ovalis eſt, nullum habet principium neque finem, fingi tamen poteſt quovis in loco circuli, ut ſi vis à medio oris inter labra duo, deinde per medium labri ſuperioris & philtri, dorſi, narium, glabelli, frontis, ſincipitis, occipitis, cervicis, tergi, racheos rachitidiſque totius ſi velis, natium, ani, perinæi & ſcroti virorum, vel interfeminei mulierū, pudendorum ſexus utriuſque, pubis, lineæ albæ, & totius epigaſtrii, umbilici, ſterni, colli anterioris, menti, genæ & labri infe-

inferioris ducatur linea donec ad principium ſeu punctum à quo incœpit, pervenerit, dividentur omnes corporis partes in dextras & ſiniſtras (ſic tamen ut nec undequaque circumſcriptioné iſtam habeant propriam, nec undequaque etiam conjunctæ ſint, ut vult Gal. †) paucis quibuſdam exceptis interioribus liene præſertim qui totus in ſiniſtro latere eſt, ut cyſtis fellis in dextro. Quare mirum non eſt ſi os pubis dextrum à ſiniſtro dividatur perpetuo in utroque homine viro nempe & muliere: qua diviſione natura abutitur in partu naturali mulierum ad facilitandũ egreſſum pueri, ut mammis ad eundem alendum: mammas enim habent primario mulieres ad cordis & pulmonum calorem fovendum, & etiã paruum Clitorida tanquam colem ſeu penem, ut dictum eſt ſæpius antea, quo non tantum excitantur ad Venerem, ſed etiam ut perfectioris individui compoſitionem imitentur. Et quę pro ſexta & ultima ratione contradictionis adducunt, nimirum laxitatem capitis ut facilior ſit partus, admittimus quidem: ſed iſtam oſſium pubis

† *Initio capitis primi libri primi de uſu part.*

inter ſe & iliûm cum oſſe ſacro dilatationem impedire negamus, maxime ſi fœtus grandes, id eſt, longi & craſſi fuerint, imo plurimum juvare cenſemus. Si enim natura oſſa capitis non perfecerit in utero, neque ſuturas ullas his effinxerit, ut deflexis oſſibus & utcumque compreſſo capite fœtus in enixu facilius expellantur utero, exeantque foras: quanto magis in dilatandis maternis oſſibus ſagax & provida eadem erit, contra eorum opinionem qui iſta oſſa dilatari negant. Præterea ignobiliores partes nobilioribus ſemper miniſtrant & obſequuntur, necnon continentes ſeu externæ, non tantum dilatari, ſed etiam ſecari tuto poſſunt, ut internis ſuccurratur, ut Gal. ait. At nemo ſane eſt mediocriter in medicina verſatus, qui non noverit pueros in utero contentos multo nobiliores eſſe maternis oſſibus, pelvim, ut vulgo loquimur, conſtituentibus. Quare oſſa pubis ab invicem neceſſario, & oſſa iliûm ab oſſe ſacro diſtrahi in puerperio naturali concludimus, à qua ſententia, etiamſi adverſariorum rationes fieri herculeæ videantur, ne latum quidem unguem diſcedere decrevimus, nec ipſi ſilere quod in tanto

cœtu

cœtu celeberrimorum ac doctiſſimorũ virorum ſemel in ſcholis Chirurgorum & alibi ſæpius vidimus, tetigimus, aliiſque oſtendimus. Quæ cauſa fuit cur noſtrum hunc qualemcunque libellũ ſcripſerimus, atque ediderimus in lucem, ut rationibus hinc inde in medium adductis atque agitatis, unuſquiſque (ſiquidẽ omnium intereſt) experiatur ac judicet. Exiſtimamus enim iſtam controverſiam tanti eſſe momenti ut à nemine negligi debeat, imo vero omni ſtudio ac judicio dirimi ac diſcuti, præſertim ab iis qui gravidarum & parturientium curam ſuſcipiunt, ſive Medici, Chirurgi, Myropolæ, obſtetrices, cuſtodes & clinicæ mulieres fuerint, ut cognita veritate, præſidium à quo fere tota fœtuum & mulierum parturientium ſalus pendet, non omittatur. Natura enim ſæpius ſola dilatationem machinatur neceſſariam, aliquando vero, ut in pluribus aliis excretionibus & actionibus naturalibus, miniſtris & artis operibus indiget atque aſſumptis, ſive alimenta, ſive medicamenta fuerint, quibus robur utrique, matri videlicet & fœtui addi poſſit, nec non admotis, quæ vias reſerent dilatentque, per quas emiſſio fieri debet.

Hujuſmodi vero præſidiis indigent neceſſario quæ imbecilliores, ſicciores & anguſtiores ſunt mulieres, & hæ maxime quarum pueri in utero debiles ſunt, quod ex eorum motu raro, parvo aut penitus nullo diſcitur. Deſinant ergo viri docti iſtud naturæ miraculum negare quum alia longe obſcuriora naturæ beneficio omnium conſenſu fiant, ut puris à renibus aut ab ulcere aliquo per anum rejectio, & ejuſdem à centro corporis & membri alicujus craſſioris per media oſſa ad cutim & ejus poros evocatio & reſolutio, ut lactis à mammis per urinas aut uterum, aut utrumque evacuatio & expurgatio: à capite, cathartico aſſumpto, craſſioris pituitæ in ventrem inferiorem & inteſtina deturbatio. Quæ omnia prima fronte cuilibet impoſſibilia videbuntur, quum tamen ſint veriſſima & naturæ, etiamſi per cæcos ductus fiant, familiariſſima.

Vanam esse eorum rationem, qui retroflexionem Coccygis volunt plurimum conferre partui, ostenditur.

CAP. XI.

Superest ut de Coccyge quam volunt transeunti fœtui cedere nonnihil dicamus: ad eum enim tanquam ad sacram anchoram confugiunt adversarii. Coccygis igitur duplex est acceptio, una quæ recentiorum est, altera Galeni & veterum. Secundum Galenum * enim Coccyx cõstat tribus tantum ossibus eodẽ penitus modo inter se unitis cum inferiori ossis sacri vertebra, quo tria dicti ossis sacri, & ipsiusmet Coccygis ossa inter se uniuntur, quæ utraque, nempe ossis sacri & Coccygis ossa, ante & retro in suis symphysibus (non enim per articulum ut partium superpositarum vertebræ conjunguntur, etiamsi ginglymi illius qui fit inter tria ossa specimen aliquod inesse videatur) perforata sunt, per

* *Lib. de oss.*

eaq; foramina nervi à fine ſpinalis medullæ producti exeunt. Habent etiam ſuos ſeptem proceſſus, quemadmodum & reliquæ ῥάχεως vertebræ, duos videlicet aſcendentes & totidem deſcendentes, duos tranſverſos & poſticum unũ: unde Veſalius ſex oſſis ſacri partes ſeu oſſa coſtituit. Coccygem vero ſuam quatuor aut trium tantum cartilagineorum oſſium compage conſtare voluit: quæ oſſicula Veſalio coccygem conſtituentia, Galeno revocantur inter cartilagines extremitatibus nudarum partium appenſas: quarum uſus eſt partes producere, & durioribus corporibus exterius occurſantibus cedere, quia ſi fuiſſent oſſeæ, ſæpiſſime frangerentur: hujuſmodi ſunt auriculæ, pinnæ narium, xiphoeides cartilago & recentiorum dicta Coccyx. Os vero ſacrum Galenus tribus tantum conſtare oſſibus vult, quę ſuis latis & patẽtibus proceſſibus tranſverſis oſſa iliũm admittunt, ab iiſdemque viciſſim admittuntur, ſicque mutuo ſtabiliuntur, atque per ſynchondroſin uniuntur, reliquumque corpus ſuper ipſis tribus ſacro nempe & duobus iliis ſupra infraque formatur atque movetur. Sed unum animaduertendum eſt, in com-

in compage iſta oſſium ſacri & coccygis ſæpius reperiri tantum quinque oſſa, idque frequentius in mulieribus & parvis viris quam in aliis grandioribus, & tunc temporis cartilaginem Coccygem conſtare quatuor oſſibus mobilibus ſemper, non quod habeant muſculos quibus moveantur: ſed quod tranſeuntibus per inteſtinum craſſioribus excrementis aut ex utero egredientibus pueris retro facile cedant, ut intro, ſi forinſecus pellantur, convertuntur. Quę cauſa prima eſt cur iſta Coccyx recentiorum & cartilaginea compages Galeni nunquam nocere poteſt: altera vera ratio eſt à ſitu inferiori petita: quando enim ad iſtam Coccygem ejuſque articulum ſeu ſyntaxim pervenit fœtus egrediens, jam anguſtias maternas evaſit. Quare concludere non veremur eorum Coccygis retroceſſionem & ejus utilitatem in partu jejunam admodum eſſe & penitus nullam, ſed ejus uſum eſſe neceſſarium quidem, ut extremitatem recti inteſtini fere extra natium muſculos, adipem & cutem in carnoſis & bene quadratis hominibus ducat ſuſtineatq;, ut Galenus & Sylvius noſter voluerunt. Coccyx vero adeo conſtricta eſt cum oſſe ſa-

ſe ſacro & unita ut frangeretur potius quam retro moveri & cedere poſſit immoto oſſe ſacro: quare neque hanc neque illam juvare dicimus. Hæc ſunt quæ de partu naturali dicenda habuimus: in quo ſi ſegnior, tardior aut imbecillior natura videatur, nec dilatationem partium inferiorum commodam promoverit, indeque dolores urgeant, neceſſario juvanda eſt præſidiis convenientibus & accommodatis, quorum magna ſuppellex habetur: Alia enim generalia ſunt ut alimenta optimi ſucci, medicamenta præcipue cardiaca copia ſpirituum prædita: quæ omnia per os aſſumpta robur utrique, matri ſcilicet & fœtui, adferunt: & alia dilatationem feſtinant totum corpus calefaciendo, ut deambulatio, aſcenſus, deſcenſuſque frequens & feſtinus, & balneatio. Alia vero ſunt particularia, ut clyſteres, olea, linimenta, emplaſtra, fotus, ſymphyſeωn regionibus appoſita: alia fœtida naribus admota, atque ſternutationem excitantia, quæ matricem deorſum & cum ea fœtum pellunt. In quibus topicis faciendis & admovendis cautio adhibenda eſt, ut omnia nimirum ſint emollientia & relaxantia, quibus non odorata ſolum,

ſed

ſed etiam τὰ ἀρωματικὰ, quæ bonum, plenum & perſeverantem habent odorem, miſceantur, ea non reiiciendo quæ ſpecificavi, & à tota ſubſtantia agunt, quorum alia partem, nimirum uterum reſpiciunt, quem recreant & roborant: alia vero fœtum educunt & accelerare ſolent, quæ quandoque aliis miſcentur, aut ſola parturientium cruribus interne alligantur, alias denique in ſinum pudoris immittuntur. De quibus omnibus vide Dioſcoridem, & ejus commentatorem Mathiolum, * alioſque authores tum veteres, tum recentiores: quorum alii ſimplicia in unum congerunt catalogum: alii vero plures formulas ex iis præſcribunt: in quibus idcirco recitandis & præſcribendis non diutius immorabimur.

* *Lib. 1. & 3. materiæ Med. & alibi paſſim.*

FINIS.

LVD. BONACIOLVS

FERRARIENSIS

DE

Fætus formatione

AD

Lucretiam Ferrariæ Ducissam.

LVD. BONACIOLVS FERRARIENSIS DE Fætus formatione AD Lucretiam Ferrariæ Duciſſam.

De Vteri partiumque ejus conſectione. CAP. I.

MUNDUM in abſoluti orbis ſpeciem conglobatum, æterno ac irrequieto ambitu, inenarrabili celeritate, atque incredibili concentus ſuavitate circumactum (quem vocula alia cęlati argumento vetuſtiſſimi cœlum appellavere) jure ſapientiores pluſquam ſatis admirari, nemo quiſquam ibit inficias. Animantium autem in eodem natura, nullius prope partis contemplatione inferior cenſetur. At omnium admirationem noviſſima hominũ compago, ſtructuraque inſigniter præcellit.

Quos

Quos cum summo illi Opifici omniumque optimo Conditori individuorũ immortalitate impartire minime placuerit, eosdem tamẽ (generis misertus humani) successione quadam propagationeque speciei æternitate donavit. Idipsum vero similium procreatione humana fragilitas, avidaque nunquam desinere mortalitas (virilibus à Saturno cœli patris jamjam abscissis, in mareque projectis) maribus fœmellas ineuntibus assecuta est. Ut vero mulierum uterus, ex quo tam miranda humani generis machina faberrime ortum traxit, in supremam omnium admirationem animum non agat, fieri qui potest? Enimvero natura rerum parente, sexuum discrimine, alterum ab altero, quoad ejus fieri qnit, interstinguente. alter maris, fœminæ alter, nomenclaturam sibi vendicat. Quandoquidem quæ animal gignere queunt, aut in se ipsa prolificam genituram, (qua ingesta animalia constituantur) mittere operæprecium sit, fœminam quod in se, marem quod in alterum profundit, antiquitas procul dubio nuncupavit. Quo fit, ut rationis quidem discrimen ita exultet. At cum & facultate & munere quodam hæc, præter id,

ter id, diſtinguantur: accommodato autem ad omnem officii functionem inſtrumento opus ſit, corporiſque partes facultatibus, earũ inſtrumenta, accommodentur: ad prolis quoque procreationem & initium, partes aliquas eſſe accommodatas, eaſque inter ſeſe, quibus à fœmina mas differat, diſſentientes oportet. Nam & ſi de animali toto, mas aut fœmina dicatur, attamen non quavis ſui parte potentiaque, quin certa quadam virtute & parte, idem mas fœminave cenſetur. Ejuſmodi vero partes, fœminæ quidem uteri & vulvæ, mari colei coleſque ſunt. Quæ in humano ſane genere formæ inter ſe longo interſtitio abſcedunt. Colis namque à vulva tantum abeſt, ut eidem nihil contrarium magis eſſe videatur. Etenim contra quam colis plane formata eſt. Siquidem cava hæc, pubi ſubdita: ille foris propenſus ac prominens exiſtit. Cæterum homines aſſidue (haud perpetuo) ſuos ſibi ſervaſſe ſexus dilucide liquet. Contra nonnunquam convariare ex fœminiſque in mares mutari (tametſi rarenter) neque dubitatum, neque fabuloſum eſt. Probatiſſimorum namque conſenſu movemur. Proindeque pueri-

lium

lium hæc deliramentorum commenta esse (quanquam nihil adeo mirum aliud, quam hæc placuisse Diis conspicio) neutiquam existimanda sunt. In annalibus siquidem, Licinio Crasso, Cassio Longino Coss. Casini puerum ex virgine sub parentibus effectum, in desertamque aruspicum jussu insulam delatum, dignissimos autores lectitasse compertum. Atqui Licinus Mutianus Argis visum à se Aristontem, cui Arestusæ nomen prius fuisset, nupsisse etiamnum, mox & barbam & virilitatem supervenisse, uxoremque fauste (ut fas est credere) duxisse, prodidit. Ejusdem sortis & Smyrnæ puerum sese novisse refert. Quin etiam illud satis mirari nõ queo, quod Plinius in Africa in marem commutatum, qui pridie fœmella fuerat, nuptiarum die, Lucium Cossitium Tisdritanum civem vidisse se affimat. Essent & fabulosa quoque nonnulla hac de re, quæ veluti expedientia præfari nos oportere, quispiam existimabit, etiamnũ si fide careant, quandoquidem admirationem impleant, multumque etiam quod vero supersit confiteri cogant: sed ea consulto atque ex industria prætermittimus, tum ne in fronte polita, mo-
dum

dum excedere videantur: tum etiã quia haud cuncta (quanquam maxima quidem, & ſi rara, circa hæc exiſtunt) miracula inſtituti noſtri deſcribere fuit.

Quibus omiſſis, tanquam longo poſtliminio ad muliebria, quæ hominis inchoandi (cujus rationem aſſignaturi ſumus) domicilia ſunt, genitalia revertamur. quæ ideo prætulimus, quia iis commemoratis, non uteri tantum, ſed & conceptionis pariter dignitas ac claritudo adſtruetur: quorum nobis partes partiumque nomina, non vulgari modo, verum & vetuſtis, & poſtea inventis omni cura perquiſitis, cauſaque ac rerum ratione ſimul eruta nunc tractabuntur. Nam eorum reſectionibus ad integrum perpenſis, eo perduci videbimur, ut ſpectatæ illius procreationis cauſas & modum, ac denique quicquid de hac ipſa, quam quærimus re, edoctũ nobis deprehenſnmque ſit, in medium nos auſpicatius promulgaturos arbitremur. Principio autem concinna ſerie, contemplatione hac nobis pars illa, quã pudendam appellant, tractanda ſeſe ingerit, offertque: quæ non vel à valva porta, vel à volendo, eo quod inſatiabiliter coitum velit, atque deſideret (ut

vulgus

vulgus retur) quantum mea fert opinio, vulva vocanda eſt; at eam paulo altius (ut perpenſio hæc barbarorum offenſam deprecetur) rerum luce repetita, pandendã duximus: quando nihil quidem mihi unquam potius fuerit, quam ut hujuſce obſcœnæ rei & ſingulas partes, & Latina illarum quæque nomina aperirem, quarum, ut ajunt, apud Græcos voculæ & tolerabilius ſe habent, & acceptæ jam uſu ſunt: at obſoletiora fœdioraque apud nos omni ferme Medicorum volumine famineque verba inſolentius jactitantur, ne verecundius quidem loquentium aſſuetudine quapiam commendata. Quo fit, ut explanatio hæc, & pudorem ſimul, & artis præcepta ſervantibus, difficilis evadat. Neque tamen ea res à ſcribendo me deterrere debuit, quandoquidem hoc mihi curæ fuerit, ut vel omnia, quæ frugi accepi, comprehenderem. Porro muliebrẽ naturam, genitale muliebre, os genitale, partem hanc pudendam nuncupari vidimus, cui carnis tuberculum hiulcum bifidumque puberibus maturitatis indicio, pube intectum honeſtatumque prominet: in cujus medio tuniculam utrinque adeſſe luce clarius eſt (hæc ipſa

& Nym-

& Nympha * & Cletoris vocitatur) qua equidem vulua intus, ita ut in maribus pars penis, quæ glans dicitur, præputii tergore tuetur ac cuſtoditur. Quamvis Ariſtoteles cutem eam, quam modo præputium diximus (etenim eo vocamento Juvenali in Judæos occentante:

Nec diſtare putant humana carne ſuillã.
Qua pater abſtinuit: mox & præputia
ponunt.

nulla, ut reor, verborum novitate, cognominaſſe fas fuerit) nomine vacare, totum quod ex ea cute glandeque conſtat, præputium appellitans Theodoro interprete crediderit. Quod ideo primum aures perculit, in erroriſque ſuſpicionem animum pepulit: quoniam Plinium totius latinitatis parentem, eam membri partem nominitantem principia genitalium, non præputia appellitaſſe conſtat, iis verbis: *Lino vel papyro principia genitalium, femur medium, ad cohibenda urinæ profluvia*, quando ei quippe qui brevitati ſummopere indulſerit, præcipua, peculiarique uſu vocula, id cum facillimum, tum etiam, ut exiſtimo, elegantiſſimum admodum fuiſſet. Dein quia Hippocrates [a] ſen-

tentia-

* κλειτορίς. a *Hipp. lib. 7. Aph.* 28.

tentiarum verbis in Latinum ſermonem eodē autore verſis ſcribitur: *Quum præciſum os eſt, & cartilago, aut genæ particula tenuis, aut præputium, nec augeri, neque coaleſcere poteſt.* Qua de re, tametſi apud Grajos vocabulo ea pellicula careat, quid ni apud Latinos æque vacare haud ſatis conſtat? In hac quoque parte verenda atque femoribus Veneris ſedem poni in aperto eſt: pudendæ namque partis attrectatione, vehementem excitari libidinem quem latet?

Hæc adeo aſpectu horrenda obſcœnaque viſu cenſetur, uti defunctarum etiam fœminarum cadavera (earundem alioquin pudori parcente natura) prona fluitent, quando virorum contra ſupina, quippe quorum natura prona haud pudeat. Cui ſane rei phyſicam (me judice) rationem oppido quam ſuffragari patrocinarique clariſſime dilucet. Nam mulieribus ventris alveum intercapedinemque amplam, atque vaſtiorem admodum, cum ob viſcera, tum etiam ob grandiorem fœtum (ſi quando eas utero graves fieri obtigerit) continendum, providam conceſſiſſe naturam, vel re ipſa quiſque (modo ne mente captus) compertum habere poteſt: qui quum a-

qua

qua per muliebre potiſſimum genitale ingrediente, expleatur, turget, extuberat, ac denique ad ſummum faſtigiatur. Et ob eam rem ſupinam partem, prona impendio graviorem effectam, ſuopte ingenio ſuoque nutu, perinde ac ſi in lancibus æquato examine penderet, deorſum trahi, præſertimque præponderantibus ſubinde mammis eodem decumbentibus, jure obſervatum eſt. Contra, viris ampliore ſpacioſitate caveaque neutiquam indigis, anguſtus perexiguusque venter eſt, qui etiamnum aqua ſupra modum oppletus, & in certiorem faſtum erigat, & ſpinæ coxendicumque oſſibus (iis quidem validiſſimis) minus procul dubio liberet: quandoquidem nec prominens extet, neque mammillæ, quæ iis tantillæ ſunt, ponderis quicquam penitus afferant. Ex quo evenit, uti eorundem cadavera ſupina (utpote quæ reſupina parte inſigni tantisper pondere præſtent) præpote naturæ vi urgente, fluitent.

Mulierum vero ori genitali nymphā utrinque admotam, rerum naturam eo progenuiſſe, quo primo hoc munimento aera, ac cætera quæq; extra officere valentia, arceantur, credi par eſt. hæc

itaque extima, ac omnium prima pars universæ plebis consensu ita disposita est. Nobis autem intima penitioraque diligentius admodum scrutantibus, cervicis os aliquanto præstantius, intra clitorem muliebri genitali annexum obiter occurrit: subinde ceruix ipsa, ceu pars finitima, quæ vulvæ canalis, & ab Aristotele etiam matrix dicitur. Ab intimo qua uterus desinit ore prolifico maris semini accessum præbens, adusq; muliebrem naturam recto tramite protensa cervicula hæc inchoat effertur q;. Verum ob sui constrictionem in nonnullis mulieribus ad dexterum, in nonnullis ad lævum magis collabitur. At quoniam humidi excrementi suo genitali sexus uterque exitum subministrandum habet, huic vesicæ foramine directo pervius meatulus nervosus cartilaginosusque parte supera annectitur: quæ lotii à renibus ad vesicam per venas, quas vreteres Græci, urinarios meatus Latini cognominant, delati fistula, intra muliebrem naturam sita, nympha fatiscente visitur. hinc muliercularum lotium occursante impetuque collisa cletoride, tunica magis quam virorum inter mingendum perstrepit. Etenim iter idem

idem eſſe humidis excrementis & menſtruis, ut fœmellæ omnes prope dixerim ſciolæ exiſtimant, quemadmodum lotio ac ſeminali recremento, quadantenus in maribus minime opinandum eſt. Iis ſiquidem foramina duo, quorum alterum ad teſtes, alterum ad veſicam tendat, intra eandem ſemitam convia eſſe deprehenduntur. Sed veſicæ fiſtulæ foramen humidis recrementis, menſibus vero uteri cervix illi contermina in mulieribus, egreſſum ſuppeditat: longitudo cujus palma communi uſu conſumitur: palmam hercule quatuor digitorum ſpacium intelligi volo, ut ex Vitruvio architecti tertio: Homo ex ſex pedibus, cubitus ex ſex palmis & digitis vigintiquatuor, quæ ſane magis minuſve ſecundum corporis molem corrumpitur, atque protrahitur. Amplitudo vero, quæ colem capiat, carnoſa admodum, cartilaginea, ut partus tempore fatiſcat, dilatetur plurimum, atque contrahatur, modice obdura, ne tranſmutationibus iis, paſſioni cuipiam obnoxia (quod alioquin facile contingeret) evadat: proindeque ut concubitus tempore genituram excipiens, tantiſper opportune attollatur. Quandoquidem immodica

mollitie, partibus quibuſdam elevatis, alteris concidentibus, anfractus ſinuloſque prolifici ſeminis ſitum ad vulvæ grandiorem ſinum tranſitum prohibentes, molitum iri cognitum ſit. Quod ſi non celerrime hauſtum fuerit, longiorem in cervice moram trahens, ſpiritu gignitivo ocyſſime halante, genituraq; tempore ſuo prorſus privata, haudquaquam concipi poſſe ecquis dubitat? Incommoda fere totidem immodica duricie acciderent. Huic ſphærica cavitas, irrugoſa eſt, ut penis ſub ingreſſu tentigine, oblectamenti cauſa, afficiatur.

In cujus confinio nervoſa exilitas colligationibus, venuliſque tenuibus ex adjacentibus particulis exortis diſperſa contextave, minutiſſimis maculis interſtincta, invenitur: quæ integræ virginitatis teſtimonium affert, hanc eugion, vel hymena vocitant, è qua coitu primo ſciſſa, cruorē emanare apertiſſimę conſtat. Quæ tamen membranula non minus perinde atque cancellus quidā vulvæ oſtio obtenditur, quod poſt cervicem mox ordinatur. Porro nonnullæ ſubdolæ fallacioſæque ſunt, quæ vitiatę genitalia ex pulicaria, pulegio, agno caſto, æquis portionibus, diſcocta aqua foveant:

foveant: demum contritum ex vino austero alumen, in lana naturę ſublabient. Atque ita præſentaneis iis medicaminibus, poſt multos concubitus eas partes ſurrugantes, adeo callide exilitates illas effingunt, ut invitiatæ rudioribus admodum appareant. Uteri itaque os (internum illud oſtium, qua loci deſinunt, & cervix inchoatur intelligo) eatenus nervoſum exiſtit, quo excellentiori ſenſu coitus tempore ſumme oblectetur: modica duritudine affectum (ſimul atque uterus ſeminis jaculationem intra ſe ſuſceperit, univerſum alveum contrahere, atque os ipſum ſigillare opus eſt) ut ob immodicam duritudinem vulvæ os haudquaquam conniveat, plane conſtat. Quin etiam immodica mollitia partibus aliis ſuper alias concidentibus in uterum oportuna geniture ſubitio jaculatioque inhiberetur. Glandoſum inſuper eſt inſtar glandis penis mucronatum, foras in cervicem inæquabili ſua turbinata facie, ad modum oris catuli recens editi prominens. Cæterum vulvæ oſtii atque cervicis creandæ ſoboli, nimia ſagina plurimum obeſſe apertum eſt. Nam pinguedine iis, quæ ſupra modum uberes & impendio curatiores ha-

bitioresque sunt, vulvæ os comprimitur, atque stipatur, quod Hippocrates ita prodidit: b *Quæ præter naturam crassæ concipere nequeunt, iis uteri os ab omento comprimitur, itaque impleri donec extenuentur non possunt.* Quorum Poeta c non ignarus de equino genere ita cecinit:

Sæpe etiam cursu quatiunt & sole fatigant,
Cum graviter tonsis gemit area frugibus & cum
Surgentem ad Zephyrum paleæ jactantur inanes.
Hoc faciunt nimio ne luxu obtusior usus
Sit genitali arvo, & sulcos oblimet inertes:
Sed rapiat sitiens Venerem, interiusque recondat.

Licet alias quoque causas, quibus idipsum inhiberi queat, quas etiamnum observatio cumulate deprehendit esse non ambigam, quas secuturus sermo attinget.

Deinceps vero uterus curiosius introspiciendus est: quem nominibus aliis, utriculum, vulvam, mulierumve locos, ac matricem, meliorum consensu appellare liceat. Quod sic Columella prodidit: *Nam & octies anno pullos educat, si*

b *Lib.* 5--*Aph.* c *Virgilius.*

cat, si est bona matrix. & item: *Igitur cui placebit sequi nostra pracepta, consideret oportet, primum qua multas, secundum cujusmodi parare debeat matrices.* rursum: *Sint ergo matrices robusti corporis, quadrata, pectorosa, magnis capitibus.* Quibus per matricem, fœminam, quæ fœtus gratia teneatur, non uterum significasse videtur. neutiquam tamen Columellam nomen id eam habere significationem pernegasse existimandum, utpote à probatissimo autore Macrobio concessum. At pro toto partem posuisse credendum, quod frequenter ab autoribus factum fuisse reperies. Uter etiamnum pro utero apud Cecilium legitur: *Nunc uter crescit, non potest celari.* Sed de iis vocabulis hactenus. De re ipsa ita differendum: ossium quorundam prius digestione atq; positura concisim commemoratis. Porro ima spina (quam caudam appellitant) in coxarum osse desinit, quod transversum longeque valentissimum, vuluam, vesicam, subrectum intestinum (quod longaonem, plerique aluum vocitant) tuetur: ab exteriore parte gibbum, ad spinam vero resupinatum, à lateribns, id est, in ipsis coxis, sinus orbiculatos obtinet, à qui-

 bus os

bus os (quod pectinem Latini, os sacrũ juniores, me judice, cognominant) suboritur: quod super intestina, sub pube transversum ventrem conformat, in viris rectius, in fœminis in exteriora magis (quo secius partui impedimento sit) recuruatum conspicitur. Uteri itaque positura inter imam spinam & sumen ultra vesicam, infra mediam aluum habetur. Ab umbilico enim paululumve supra ad suæ cervicis initium usque extenditur. Quare infra aluum situs. Tum à parte priore vesica eidem juncta, præsertim versus cervicem: quandoquidem vulvæ amplitudo vesicam (tametsi hominis proportione, quam cæterorum animalium amplior sit) supereminet, qua parte ab eadem minime tegitur, lateraliter coxarum ossibus recurvatis, posticè ima spina, subrecto intercedente intestino, circuitur: quod, ne facile, homine jam inchoato, cum intumuerit duriori materiei innixus, oblæderetur, veluti stramentum est, super quod (spinæ, ilibus, * femoribusque validioribus vinclis annexum) non ad exteriorem magis sinisterioremve coxendicem conversum progredi, plerique rentur: at diligentio-

gentio-

* *fœminibusque.*

gentiores, paulum ad dexteriorem coxam converti ſcriptitaſſe in aperto eſt. Quam illi regionem (utpote ad exercendam Venerem commodiorem) primam rerum cauſam ſummumque Deorum Jovẽ delegaſſe æſtimandum. Quin etiam vulua arteriis cordi: jecinori venis: cerebro dorſalique medullæ nervis: præcordiis item mammis, renibus, ventri, coxendicibus, pubi, cunctis iis una committitur. Hæc in virgine admodum exigua viſitur. In evirginatis autem mulieribuſve, atque viciatis (niſi ubi uterum gerunt) non multo major quam manu comprehendi queat. Verum quantitas hæc ambigua indiſcretaque, ætate, temperatura, venereorum uſu, muliebrium profluvio, fœtura, & adhuc fœtuum una conceptorum numero, corporis proceritate convariantibus, cenſetur. Atqui nervaceæ materia perſimili, pelliculoſa: quippe quæ ad puerperii unius vel plurium magnitudinem extendi poſſet, verrucoſa cavitate, pollicari craſſitudine, conſtat. Locos etiamnum partibus duabus, extera ſcilicet membrana (iis operimento) obducta, atque interna tunica contineri, cuique vel ignaro obvium cognituque

facile eſt. Tunicæ huic villi per longum porrecti, quos medicæ rei Profeſſores longitudinales vocitant, inſunt: qui admodum pauci exiſtunt, eo quod illis viri duntaxat genituram, facillimum quidem attrahere, irripereque neceſſum erat. Sunt & villi per tranſverſa ducti, tranſverſales appellati, quos ſane in hac ipſa redundare operæpreciũ fuit, quandoquidem iis ipſis & jam rapta genitura detentum itura foret, ſimul & fœtus toto temporis tractu à conceptione ad partum uſque. Quin etiam & illi in latum deductos (qui latitudinales nominitentur) ineſſe liquet: quibus partus fœtura abſoluenda eſt. Etenim excretiva expulſoriaq; vis illis inſidens tantisper exercetur. Et ob eam rem ſi uterus duas eas partes complexus, in univerſum ſpectetur, quadrangularem orbiculatam figuram præ ſe feret: amplitudo cujus ad cervicem coanguſtatur, qua ſui parte ima canalis effertur: ob id cucurbitæ utrinque paulum depreſſæ ſarcte ſpeciem repræſentant. At extima membranula exempta, internam tunicam obſervanter multoque vigilantius deliberare libet: cui ſinus Gemini, alter dextra, læva parte alter, leviter diſcreti ſunt,

ſunt, ad unam utriſque communem cervicem coeuntes, quos planicies quędam intus, ſemitæ perquam ſimilis, ſeparat. Ii in animalibus cæteris, foras animal edentibus, papillarum numero reſpondent: hinc antiqui uterum, matrices, perinde ac ſi duæ forent; appellavere. In ſinu autem quolibet exigui tres ſcrobes, tum in medio unus, rugoſitatibus duntaxat quibuſdam interſtincti, quæ cellulæ à recentioribus cognominantur, triſtius confoſſi comparent. Unaquæque inſuper foſſula, decem rugoſitates: ſeptuaginta conſurgent hinc puerperia, totidem ſimul concipi poſſe pleriq; autumant. Nulla de cava ſeu ventrem habente (quam chilim vocant) recto viæ itinere ad vuluā vena obrepit: de aorta vero (quam corrupto vocabulo adhortam nominant) complures frequenteſque pertendunt.

Cæterum extrinſecus canalis parte ſuperna, qua vulua præfinitur, & cervix inchoatur, utrinque teſtis conſpicuæ magnitudinis cohæreſcit, unus dextro, alter lævo lateri æqua ſorte creditus, non minores multo iis, qui virorum ſunt, duriores tamen. Materia iis glandoſa eſt. Non etiam perfecte ſphærici,

at ſicuti

at ſicuti ſphæra ex utraque parte leviter compreſſa extant, à marium teſtibus diſſidentes, eo, quia intus matricis cervici hærent: ex adverſo maribus foris propenſi demiſſique geruntur, ii in conceptaculum unum (quod ſcortum ſcrotumve noſtri, oſcheon Græci, imperitiores plerique perperam didimum vocitant) conjectos gerunt. Illæ duobus diſtinctis involucris obductos habent, quos ſolertiſſima rerum natura eo procreavit, ut ſalivalem quendam ſuccum, qui mulieribus oblectamini eſſet, molirentur. ſupra hos deinceps binæ antennæ, lateri dextro una, altera lævo admota, perinde atque additamenta duo, tenduntur, quæ matricis cornua nuncupant, propterea quod cornua duo ſuis proceſſibus dilucide effigiare videntur. Etenim qua parte utero annectuntur, pleniora ſunt atque craſſiora: tum adlivia coxendiceſq; procedentia, minuuntur ac attenuantur. Quæ etiam dum venerea exercentur, ut cervix & loci, prolificæ genituræ helluones, inſigni tantiſper amplitudine ad eandem vorandam dehiſcant, protinus ab initio extenduntur. Poſtremo ſeminarii pori fœmellis omnibus ad hunc modum digerendi ſunt.

ſunt. Venales gemini meatus de aorta vena, flexuoſis orbibus ad teſtes pertendunt, alii totidem à renibus eodem deveniunt, ſed ii ſanguinolenti, illos quos mittit aorta exangues comparent. Qui omnes circum duos jam dictos teſtes progreſſi, ſeſe flectunt, mox cornua ſubeunt, ſubinde paſſim in tenuiſſimas fibras ſinduntur, fruſtanturque: quarum pars major, ramorum ſerie ſparſa, ad uterum deveniunt, ſubſtantiam penetrant, uti oribus earum acetabula efficiantur, quæ Græci cocylidanes appellitant, quibus partus per umbilici radices (ut infra monſtrabimus) utero valentiſſime committitur. E quibus genitalis quidam ſuccus, craſſus, albus, ovi candido liquori quam ſimillimus, ad conceptum neceſſarius omnem plerunque citra libidinem, partim in dextrum vulvæ ſinum, partim in lævum profuſus intus colligitur: nec minus ex eiſdem menſtruæ purgationes prodeunt. Ex iis quidem rubentia membra, qualis caro eſt, ex illo vero, mariſque genitura, ſolidiora, quæ ſpermatica nuncupantur, conſtruuntur. Pars altera vulvæ internum oſtium adeunt: unde inutile virus, ac viciato ſimile, quem ſupra ſalivalem ſuc-

ſuccum vocabamus, incredibili (ut fama eſt) voluptate exiliendo, ac per ſaltus haud ſecus quam virile, prorumpit, tanto in pleriſque impetu, ut marium more longius proſiliat. Adeo quod intra vuluam omni quandoque voluptate intercepta, reſtagnat, magno naturæ abſcedens interſtitio. Hoc utile, & ad prolis creationem neceſſarium Galenus, illud inexpediens atque irritum Philoſophorũ princeps Ariſtoteles, cui Cordubenſis annuit Averroes, aſſeverat. Mox è tenuiſſimis his fibris, cum per uteri oſtiolum paſſim confuſis, geminæ altera dextrorſum, altera ſiniſtrorſum, venæ repullulant, quæ internam abdominis membranulam (quam peritoneũ Græci, mirach Barbari nominant) ſubeuntes ad mammas, ſingula ad ſingulam ſeſe attollunt, menſtruum ſanguinem concoctione in lac vertendum iis ſuggerentes. Cur autem vuluas mulieres omnes intus gerant, viri contra coleos foris, forte ambiges. Cauſa eſt, quoniam cum quod gignitur, utero contineatur, idque cuſtodiam, operimentum & inſignem concoctionem deſideret, quibus interior locus aptiſſimus cenſetur, exterior vero corporis locus

& al-

& algidus, & cuique offenſioni expoſitus, atque obnoxius magnopere extet, hinc uteri non modo mulieribus, verum & animalibus omnibus intus ſunt. Teſtes extra in propatulo viris habentur: an propterea, ut rei venereæ impetum magis ſuſtinerent, minuſque proni fierent? an quia cum iis quoque genitale ſemen perficere, atque foras profundere opus fuerit, meatui per quem excernitur, perquam proximi ſint oportet, quo minus longiori itinere gignitiva aboleatur, oblitereturque, ac prorſus irrita reddatur? At quoniam ut frigentes & gelidi retrahi, ac remittere genituram queant, haud fieri poteſt. hinc operimento indigos cuteum velamen contegit, eæ à nobis horum cauſæ aſſignatæ ſint, omiſſis quæ præter hæc ab Ariſtotele in ambiguitate iſta altius exordiendo excutienda reſponderentur. Non enim omnia Philoſophiæ penetralia in propoſito nobis eſt, in præſentiarum explicare.

Sed peropportune penis prius quam uterus nobis contemplandus protinus ab initio occurriſſet, ne tanquam nimium curioſi aliena prius quam noſtra

exqui-

exquisivissemus. Attamen quia non nisi de mulieribus (utpote quibus celebranda generatio destinetur) instituti nostri tractare fuerat: idcirco in hunc usque locum de ipso verba facere distulimus. Cujus equidem resectionem recensere, consulto (ne verborum impuritate atque obscœnitate castis ac pudicis auribus execrabilis videretur) prætermisimus. Et ut cætera reticeamus, hoc tamen unum minime prætereundum, silentioque involuendum duximus, ipsum quoque expediens atque necessarium ad auspicaciorem generationem fore. Atque ob id quum plura homini ad vitam etiamnũ necessaria membra insint, hoc nihilominus solum usque eo huic gignendi vis inolevit, membri nomenclaturam obtinuit, adeo quod quum absolute dicatur, membrum virile intelligi volumus, hoc ob fœcunditatem ei antiquitas jure tribuit. Unde haud immerito Priapo hortorum curã assignavere: quandoquidem horti (irrigui præsertim) cæteris agris perpetuo fœcundiores fertilioresque existant. Qui ergo vulvæ resectiones ac pleraque cognitu spectatissima diximus: idem quid in ipso homine ad sufficiendam prolem insit,
ceu in

ceu in notitiam noſtram venit, ſubticebimus? quid ni? minime. Quin omnẽ, quando ita decretum ſit, minorem gratiæ quam ſcientiæ procreationis reſpectum habere, licet faſtidii periculum urgeat, operam inſumemus. In quibus quidem fides tantum autores appellet. Quanquam & nos ipſi proprii judicii conſenſu ita eligere laboraverimus, potiuſque rerum curæ, peritiorum more, quom copiæ inſtiterimus. Magnus tamen hic profecto, ac longis anfractibus ambiguitatibuſque fœtus in tempore nos locus invitaret. Principio ex mulieribus, ex viriſque: cur nonnulli prorſus improles exiſtant, adeo ut privatim quædam corporum diſſociatio & inter ſe ſterilis compareat: mox ubi ſejuges cum aliis junxere, & qui modice quoque tum viri tum fœminæ conſtent, quamvis cum male temperatis ſocientur aſſidue gignant? & cur qui immodice accommodentur, cũ obverſis duntaxat coeuntibus ſobolem præſtant, alioquin minime: cur etiamnum pleriſque juventa ſterilis: cur aliis quibuſdam ſemel in vita gignere detur? demum ſterilitatis difficiliſve conceptionis cum cauſæ & indicia, tum potiſſimum præſentiſ-

ſentiſſima præſidia commemoranda forent, ni id in eo volumine, quod *de ægrotationibus à vertice ad uſq; pedes per ætates accidentibus* (quippe cujus locus ille ſit, edere quum jam cœperimus) conſtituimus munus ordinatius cohibiliuſque aſſequi nobis reliquerimus. Atque quadantenus procedente famine obiter quo ad opus fuerit, pertingemus. Illud quoque admonuiſſe perquam neceſſarium mihi videor. Neutiquam ſingulis mulierum, vel etiam enixarum puerperarumque languoribus, quemadmodum apte occurratur, inſtruere curæ fuiſſe, quo ſecius ob inſcriptionem admodum feſtiviorem, gallinacei, ut ajunt, lactis hauſtum in opuſculo ſperare poſſe fortaſſis tibi tute ſuadeas. At prægnantium non undiq;, quinimo quantum res ipſa popoſcit, à partu omnibus pene intactis (utpote quæ alienis implicanda locis haud quaquam ſint) valetudinis auxilia, pariterque perquam multa prorſus omittens, contraxi, ac ceu breviario collegi. Qua in re ego nempe, non quæ vulgo populatimque agreſtis quiſque noverit : ſed quædam (haud omnia veritus, ne admodum quam externa, aut forte inefficabilia fidem derogent) paulo obſo-

obſoletiora novitate in præſidiis prævalente, ex locupletioribus impendio ſolititiore diligentia hæc ſecuti paſſim excerpſi. huc pertinet illa Hippocratis admonitio. d *Quæ longo tempore aſſueta ſunt etiam, ſi deteriora ſint, minus infeſtare ſolent, quam quæ nõ ſunt aſſueta. Igitur ad inſueta quoque mutaſſe conveniet*, inquit. At proculdubio, quæ quotidie in uſu ſunt, prodeſſe quum opus eſt, æque quam nocere deſinunt. Maximum autem in iiſdem naturæ reſtat opus: quandoquidem proventus tantum adhuc quaſdamque ſummas tractare in animo ſit. Ne vero ſingulis, medica ſingula ſerie digeſta rebus contexeremus, juſta præmonuit ratio. quoniam ad alios medendi deſideria pertinerent, longis utriuſque dilationibus, ſi admiſcuiſſemus futuris, idque facillime affuturum ambigi potuiſſet, nec tibi auguſtiſſimæ Duciſſæ, nec illis ad amuſſim ſatisfactum. At quo minus omnibus horum omnium ignari experteſque videamur, poſt hæc prima annuente cauſa, ſecundante, aſpirante, ſuis quæque partibus conſtabunt, poteruntque à volentibus iis, illa conferri, jungique. Sed jam cœleſti-

d *Lib.*2. *Aph.* 50.

lestibus hinc avibus, ac felici afflatu cō-ceptionis reliqua instituto congruentia aggrediamur, à confessisque; hoc est genituris & mensibus, ut obiter rebus præcipuis honos in primis habeatur, exordiamur.

1 *Quonam usu in absentibus etiamnum Venus citetur.*
2 *Quid, quale, undeq; prolificum semen.*
3 *Vnde menstrua, quot annos mulieres, quotq; mares nati hæc emittere incipiant, desinantue.*
4 *Quomodo procuranda Fæcunditas.*
5 *Qua positura concumbendum.*
6 *Quibus virginitas deprehendatur: quibus præsidiis violatis succurratur.*
7 *Qua digestione fœtus procreetur.*
8 *Quo tempore singula conformentur partes.*

CAPUT II.

NUNC de hominis generatione disserendum est. Quonam igitur pacto gignatur, quo etiam primo movente, & quali materia id efficiatur procedendo explicare conabi-

nabimur. Generationis namque (quippe cujus gratia ſint) marem & fœminam, ut retulimus, illa potiſſimũ principia quis ſtatuerit. Marem, ut quod motus ac generationis originem magna ex parte obtineat: fœminam, ut quod materiæ. Hercule cum hac illum ad generationis officium jungi, idque ambobus commune eſſe in confeſſo eſt. Quam rẽ ita ſe habere præcipue credes: ſi quid, quale, quemadmodum undeque genitale ſemen fiat, intellexeris. Atqui quonam etiam tempore modoque ex mare ac fœmina prodeat, neutiquam latere oportet. Enimvero quod pars ea de fœmina mareque ſecernatur, & in iis, atque ex iis ſecretio hæc fiat, ac ideo marem & fœminam generationis principia conferre, perſpicuum eſt.

Quæ quidem ſecretio, utrorumque coitu, in quo ſexuũ permiſcentur confunduntur que virtutes, plane abſolvitur, tanta tamque admirabili utriuſque plerunque voluptate, ut etiam ſolo rei concupitæ conſpectu vir mulierque (voluptatis qua olim geſtirent memores) mirum in modum in Venerem agantur. Hæc autem à natura ita inſtituta ſunt, ne humanum genus periret. Namque ſi propter

propter id, quod mulieres uterum gerentes gravantur, parturientes perdolent, puerperii solicitudine enutrientes occupantur, initum abhorrerent, genus profecto hoc terris ocyssime adimeretur. Ab anima autem hæc ipsa prodire nemo diffitetur. Et ob id quatuor in concubitu necessaria fore asseverant: imaginariam cupidinem, affluentiorem succum, spiritalem substantiam, ac flatuosam materiam. Primum à jecinore: à cerebro potissimum atq; corpore toto secundum: tertium à corde: à calore humidum in flatum demutante, ad genitaliaque dirigente, quartum prodire nonnulli tradunt. Quocirca cupedia ex deprehenso rei concupitæ ac delectabilis simulacro concitata (quod inchoans primum est) protuberat vehementerque gliscit: demum inanem spongiositatem, quæ in medio glandis colis comparet, cupidinis spiritus confestim subit: deinceps vero vis alia, quæ huic obtemperat, genitalis seminis materiam descindens, ad seminarios meatus (peculiari titulatu excitatos) expellit: quo quum tetenderit, humoris portio calorifica causa fumigans, in flatum vertitur, quo genitalia extenduntur, virorum sane intume-

tumeſcunt, rigeſcuntque, fœminarum vero fatiſcunt, atque extuberant. At mulierum minus quam virorum genitalia afficiuntur. multo enim flatu exiſtente, penis perinde ac ſi eſſet oſſeus obdureſcit, quæ omnia etiamnum inviſis abſentibuſq; evenire luce clarius eſt.

Seminis vero (cujus ſane cognitio cum ad plura loca, tum vel præcipue ad hunc pertinet) materia, ultimi atque utilis alimenti excrementum eſt. quum enim ex digeſto ulteriuſque modo quodam concocto ſanguine pars quæque alatur, illud quidem ex eo quod membris apponitur, unitur, atque prorſus aſſimilatur, genitura eſſe nequit: at quod ex eo iis membris ſuperfluit, quod ultimum in membra digeritur: expediens tamen, quandoquidem ſubſtantifici roralis ſucci ſupervacaneum ſit, quod in membrorum ſubſtantiam (tametſi aptiſſimum foret) demutatum non ſit, ob eam rem quod particulæ nullæ eo indigæ extent, quippe quæ redundantem alimenti quantitatem hauſerint: id inquam iis opipare altis, quod ſupereſt concoctum recrementum, ſemen appellamus, quod à ſanguine nihilominus ſecernitur. Incoctum vero aut vi emiſſum,

ſum, quopiam venerea re ſupra modum abutente, cruentum admodum jã huic prodiit, ut plerunque nos ipſi, ac præſertim dum hæc ſcriberemus & vidimus, & recuravimus. Ob id corporis ſupervacaneum alimentum eſſe plane conſtat, craſſum glutinoſumque generationi neceſſarium, quod ſolidiorum membrorum materia efficitur. Illud tamen primum de genitura maximæ quęſtionis, ac pene incertæ quiſpiam dubitaverit. Craſſa albaque de homine prodit, mox refrigerata humens ad aquæ tum ſpeciem, tum colorem redditur. Etenim ea vel aqua, vel terra, vel utriſq; conſtat. Porro terra, aut aquæ terræque mixta, probabili ratione eſſe nequit: quandoquidem algore prope tota dixerim in humorem & aquam reſolvatur, atque à veritate eminus aquã duntaxat eſſe putaveris, maximo argumento, quod aqua calore minime craſſeſcit, frigore prompte congelaſcit. Ex adverſo, ſeminale recrementum, è calido loco craſſum proficiſcitur, refrigeratum humeſcit. Verum quoniam & quæ ſpiritu aquaque conſtant, ceu ſpuma, non modo quæ prætulimus, & craſſantur & albeſcunt, quod in pleriſque concuſſu attri-

attrituque, veluti oleo & id genus multis, conſpicere licet: ſemen quod neque aqua tantum, neque terra aquæ mixtum extitit craſſeſcere nemo quiſquam miretur. Nam & ſpiſſum & albore ſuffuſum, interno calore multum ſpiritus calidi continens exeritur: at egreſſum extemplo calore evaneſcente, aereque inalgeſcente, humidum aereumque evadit, quippe quum aqua, etſi quid parum terrenæ portionis obtinet, aere nihilo ſecius algidiore introcluſo remaneat. Igitur quatenus ſpiritus & aquæ commune eſt, inſtar eorum, quibus aeris plurimum immiſcetur, calore & albedinem dilucide aperit, & craſſitiem contrahit: contra algore, tepore ipſa halante, humeſcit ac liqueſcit. Neutiquam congelaſcit aere incongelabili contento. Proindeque hujus geminas eſſe partes, diligentiores concordes conceſſerunt: una ſpirituoſa eſt, altera craſſa & tenax. Quæ ſane (ut pote quæ alimentaria ſit) ab ea potiſſimum parte, quæ alimoniæ principium exiſtat, quale jecur eſt, præcipueque ab cava ejus vena (quippe quæ materiæ illius inſignem atque impendio majorem copiam obtineat) proficiſcitur: quæ ſi aliquam ob
 cauſam

causam in ea defuerit, ex aliis, quæ abscedunt, partibus trahitur, indicio est, emissionis tarditas. Ex corde quidem per arterias, ex jecinore per venas, ex cerebro (quanquam uberius) per venas arteriasque, sed ex oculorum sede potissimum, quæ omnium capitis locorum maxime seminalis existit: quod hinc discas licebit, quum per venereum coitum ipsa duntaxat immutetur, ac rei venereæ immodico usu ocelli aperte langueant subsideantque, quando nondum cæterarum partium vires flaccent. Ex iis, inquam, omnibus ad seminarios meatus, & ad coleos tandem defertur, in quibus divinam illam generandi vim suscipit. Etenim vitalis genituræ spiritus à corde decisus testium virtute gignitivus fit, ex quibus in viris ad colis fistulam, in mulieribus ad vulvæ sinus supra explicatos illa delabitur. Plurimam corporis proportione homo emittit. At qui natura humidiores, nec admodum carnosi, candidiores etiamnum quam fusci, uberiorem reddunt. Illud quoque æque perpetuum est, protinus à coitu hominum virus, genituramque omnibus albam esse. Nec audiendus Herodotus, qui Æthiopes genituram atro

colore

colore promere, prodiderit: quandoquidem genitale ſemen album & craſſum (ſi integrum ſit) egrediatur. At tenue nigrumque totum foris efficitur: nunquam id gelu concreſcit, immo admodum extenuatur, atque (uti modo diximus) aquæ cum ſubſtantiam, tum etiam colorem contrahit, calore contra coit craſſeſcitque. Et quod de utero jam aliquandiu in eo immoratum defluxerit, id craſſius prodit. Cujus in aqua recta ratione experimento fœcunditas ita probatur. Quod enim infœcundum eſt, quam ocyſſime diffuſum per ſumma innatat atque exoleſcit, fœcundum in imum deſcendit, delabitur atque ſubſidit. Quocirca cum & maribus & fœmellis duplex habeatur: ſalivalem ſuccum unum appellant, inutile atque improle, ad oblectamen duntaxat à natura molitum, quod in viris eodem prope dixerim itinere, quo & fœcundum progreditur: in fœminis uteri cervicem per tenuiſſimas fibras adit, quod quum emittunt, mira voluptate afficiuntur, quod non perpetuo in prolifici emiſſione ſed plerunque evenit: hinc complures & vidimus & audivimus, quæ omnem citra libidinis volup-

tatem oblectationemque conceperunt. Alterum ſemen Galenus cognominat tale, quale antea diximus, quod ad vuluæ ſinus devenit.

Sed quonam viris mulieribuſqu e ætatis ſuæ anno hæc accidant exponendum eſt. Mares primum parte plurima anno ſuæ ætatis bis ſeptimo peracto, genitale ſemen ferre ſimul & pubeſcere incipiunt, non ſecus profecto quam ſtirpes ſemen laturæ, primum florentes, quos hirquitallos jure vocitavere. Vox etiam per tempus id in aſperiorem inæquabilioremque ſonum (quanquã nondum gravant) demutari perpenditur, neque enim acuta, neque tota æquabilis, ſed incontentis & aſperis fidibus (quod caprire denominant) perquam ſimilis exiſtit, idque iis qui venerea exercere incipiunt potiſſimum incidit, iis nanque in virilem ſonum vox tranſit. Mamillæ etiamnum eo tempore exurgunt, & genitale non modo magnitudine, verum & ſpecie proficit. Fœminis inſuper per id tempus genitura, & qui menſes vocantur magna ex parte erumpunt. Vox in graviorem mutatur. Denique quum acutioris vocis quam mares ſint, tum natu minores acutius eli-

dant,

dant, ut puellæ quam pueri acutius, ac præterea, quam viri, & mulieres quoque viris acutius, perpetuo ſequitur. Eodem tempore iis mammæ protinus extuberant: quas ubi perpetim ſtare deſideraveris, leporini grana novem fimi propinabis. Coagulum eundem præſtat uſum. Eaſdem fœminæ ſuis ſanguine circumlitas minus creſcere autumant. Si etiamnum per id tempus (ut plerunque fit) doleant, aſinini lactis potu efficaciſſime mulcentur. Ovorum perdicis putaminum cinis cadmiæ mixtus & ceræ ſtantes mammas ſervat. Perdiciſque ter ovo circundatas (ridiculo quo nullum reperiri poſſit majus) plerique nequicquam inclinari putant. Squatinæ illitæ creſcere mammas non patiuntur. Cicuta à virginitate illita eoſdem præſtat effectus. Utriſque infœcundũ nempe ſemen ad annum uſq; ter ſeptimum eſſe proditum eſt, mox prolificum exiſtere. At exigua imperfectaque juniores gignunt. Simul atque ter ſeptimum annũ adimpleverint, oportuna iis generatio eſt: quanquã natu minores (tametſi parturitione vehementius laborent) facilius concipiunt. Non increſcere etiam poſt tertium partum tradunt. In Indiæ

gente fœminas ſeptimo ætatis anno peperiſſe, & item alias quinquennes concepiſſe lectitaſſe meminimus. Sed in Italia eo quem diximus anno parte plurima & concipiunt & menſtruæ purgationes prodeunt, quæ ſane ex partibus quæ ſupra infraque renes, ex lumbis etiamnum per minimas deductas venas ad vulvæ acetabula permeant: Ex venis quoq; duabus ſecundum os pubis juxta urinæ exitum, ac parte ea qua improlis fœminarum genitura mittitur, erumpunt. Duabus namque venis, majore atque aorta fiſſis, tenuium multitudo venarum in uterum deſinit, quibus uberiore alimonia expletis, naturaque præ ſua frigiditate concoctricis facultatis indiga, eam concoquere copiam nequit, ob id in venis excrementum fiat, quod per tenuiſſimas venas exundando ſuperet, neceſſe eſt. Idipſum vero ex venis, quippe quæ ob ſui tenuitatem atq; anguſtiam, exuperantiam continere nõ valeant, in uterum transfunditur: itaque affectus hic veluti mariſcæ, aut alia quævis ſanguinis profuſio eveniet. Paucis menſibus ſingulis, uno intermiſſo, plurimis menſtrua moventur. Cum iis etiã quibus brevi temporis tractu (hoc eſt bi-

eſt biduo aut triduo) profluunt facilius: quibus in longum protrahitur difficilius agitur, quippe quæ tantiſper graviter laborent, aliis namque univerſim, aliis paulatim, cunctimque perpurgatio hæc fit. Attamen omnibus æque, quandiu virus defluxerit, corpus gravatur, ſanguine, tum ob diutinam in vuluæ rivulis labem, ſatis ſuperque noxio, tum ob integri menſis affluentem exaggerationem, ubere ſupraque modum excreto. Hinc utero graves, tametſi ad utriculum, nihilo ſecius quam in illis menſes permeent delabanturque: quia tamen nec viciatus admodum coinquinatuſque, nec cumulatus: at ſenſim & in horas pedepreſſim (quo fœtui alimento ſit) ſecernitur, torqueri cruciarique natura non patitur. Inter omnes vero convenit, aſperrimam ejus profluvii primis annis virginitate reſoluta vim eſſe. Compluribus etiam coitus cupidine, qua vel juvenilis ætatis ratione, vel quia longo temporis ſpatio Venere abſtinuerint, tenentur, ſæpe ter menſe donec conceperint, menſtrua citantur, uteri deſcendunt, quo peracto aſcendunt, & ſuo ſitu conſtituuntur. Concipere autem mulieribus à muliebrium profluvio

auſpi-

auſpicatius ſuapte natura cõtingit. Quæ vero iis carent, ſteriles propemodum degunt. Verum fieri nil prohibet, ut etiam citra eorum profluvium nonnullæ concipiant, quibus tantum humoris colligitur, quantum iis quæ purgantur intus reſtare aſſolet: licet iis non tanta copia, ut & foras proluere queant, adſit. Sunt etiamnum, quæ dum menſes prorumpunt (poſtea concipere nequeuntes) conceptioni obnoxiæ ſint: ut pote quibus vulua continuo à purgatione adobruta concretaque perſtet. Nec deſunt quibus etiam utero gravibus uſque in poſtremum diem menſtrua prodeant, quæ & parvam & minus vitalem & imbecillam, atque valetudinariam proculdubio prolem edunt: quandoquidem puriore eorum parte puerperium ali, nemo quiſquam inficiatur. Etenim cum duæ horum partes ſint, altera quæ expediens cenſetur, eo potiſſimum, quo mulier uterum gerit tempore, quæ in partus altionem, partim abſumitur, partim ad mammas pro lactis generatione tendit: pars altera, inutile (eo quo antea diximus modo erumpens) excrementum eſt, quo nil facile monſtrificum (uti ad noxiam res medicatiſſima transferatur)

feratur) magis reperitur: quandoquidem illius ſuperventu muſta aceſcant, fruges contactæ ſterileſcant: novella vitis in perpetuum lædatur, ruta, hedera inſitaque illico emoriatur: hortorum germina exurantur: fructus arborum, quibus inſedere, decidant: floribus cōlos adimatur: & quod nos ipſi diligenter obſervavimus ad prodigiorum miracula accedens, rubri fuci, quo mulieres prope omnes utuntur, eximia claritudo, à fœmina in menſtruis, vaſe in quo aſſervatur tacto cominus, perturbatur. Quinimo ab eadem lapideo, in quo conditum iturus eſt vaſe, quum pene deferuere cœperit, vix contacto turbidiorem admodum prodire, nullumque in poſterum claritudini locum fore, quotidiano experimento compertum habemus. Speculorum fulgor aſpectu ipſo hebetetur. Ferri acies, uti in tonſorum cultris, eboriſque nitor præſtringatur. Apum alvei (iis namque tactis has fugere certum eſt) intereant. Æs etiamnum ac ferrum rubigo & grave odoris virus contactu prorſus corripiat, ac eo magis, ſi decreſcente luna id acciderit. Æraque dirus odor protinus corrumpat. Atqui in rabiem eo libato canes a-

gantur, insanabilique veneno morsus insigatur. Proinde aqua potuque à canis morsu formidato (ut assolet) tali lacinia menstruo tincta, calici tantũ supposita, eum metum (illa Græcorũ sympathia prævalente) inter omnes confestim discuti convenit: cujus etiam tanquam exitialissimi formicis minimo animali sensum inesse ferunt. Fila quoque contactæ vestis ne igne quidẽ, quo cuncta, vinci, vina concoquantur nigrescere. Bitumen in Judæa nascens una hac vi ultro superari. At quanquam de hac violentia multa diximus, alia non minus ex ipsis mensibus dira & infanda prisci vaticinantur. E quibus commemorasse non pudeat, in lunæ solisve deliquio ea vi congruente, irremediabilem fieri. Nec segnius & silente luna fœmineos maribus exitiales atque pestiferos coitus esse. Purpuras ab iis eo tempore pollui. Et ne ipsæ profecto fœmellæ suo malo immunes evadant, abortum illiti menses, aut omnino prægnante supergrediente, cieunt. Equæ uterum gerentes tactæ, quin & aspectu prorsus, quãvis procul visæ, si purgatio illa à virginitate prima sit, in virgineave ætate spontina, abortum ocyssime perpetiuntur.

tur. Aſinas etiamnum tot annis non concipere, quot contacta hordei grana mulieribus adederint, prodidere. Attamen & tanto malo remedia ineſſe plerique ajunt, quæ hoc loco recenſuiſſe venia fuerit. Podagras, ſtrumas, parotidas, panos, ſacros ignes, furunculoſque, & epiphoras illini earum mulierum tractatu, leniri, compertum eſt. Rabioſorum canũ morſus, & tertianas, quartanaſque febres, menſtruo in nigri arietis lana, argenteo brachiali incluſo, aut veſtis omnino ita infectę portiuncula acu vel licio brachiali inſerta, diſcuti. Demũ tertianis & quartanis ægri plantas ſublini, multoque efficacius ab ipſa muliere etiam ignoranti, efficaciſſimum eſſe. Quartanas coitu, incipientibus duntaxat menſibus finiri nonnulli ſpopondere. Quorum cinere jumentorum omnium addita * caminorum farina ceraque ulcera ſanari in confeſſo eſt. Eâ etiamnum roſaceo mixta frontrillita capitis, fœminarum præcipue, dolores interſedare. Et quod dictu admodum mirum eſt: Mulieribus in menſe connudatis, jam primum grandines turbineſque contra fulgura abigi, ſicque cæli violen-

* *forte, cyminorum.*

violentiam averti, autumant. Menſtruo non ſilente luna, nudatis ſegetem ambientibus erucas, ac vermiculos ſcarabeoſque, & noxia quæque arceri atque decidere. Proindeque ob cantharidum numeroſitatem, eas retectis ſuper clunes veſtibus per media arva ire, in Cappadocia inventum. Alibi nudis pedibus capillo cinctuque diſſoluto ſervatum. Cavendum vero ne id ſole oriente (ſemente alioquin areſcente) moliantur. Id quoque convenit, quo nil equidem libentius crediderim, tactis menſtruo poſtibus, irritas magorum artes (vaniſſimi ut æſtimare licet generis) fractitatum iri. Cæterum nullo perpetuo circuitu menſtrua deſcribuntur. Quibuſdam enim ſæpius menſe, quibuſdam omnibus tricenis diebus, aliis trimeſtri ſpatio, ſicut aliquibus nunquam fiunt. Attamen menſe (veluti decreto exonerandæ mulieris vectigali) decreſcente (idque recta ratione) aſſidue (utero nulla vi ſeminis prorſus occupato) moveri tendunt. Mulierum nanque corpora, continente aere frigidiore effecto inalgeſcunt magis, menſium autem coitus ob lunæ defectum, algidiores eſſe ecquis dubitat? Itaque ut menſium fines

quam media frigidiores evadant fit. Igitur posteaquam alimentum in sanguinē mutatum est, menses eo quem modo diximus circuitu moveri contendunt. At si illud haud concoctum sit, sensim aliquid subinde secernitur. Quamobrem qui albi menses vocitantur, parvis adhuc & puellulis proveniunt. Porro uterque hic recrementorum secessus cum modice fit, integra servat corpora, ut pote quæ ab excrementis exquisitius perpurgentur, quæ iis, ut ægrotent, causæ efficiuntur. Sed si vel non fiat, vel immodice fiat, gravior apprime jactura evenit: aut enim ægrotationes superveniunt, aut emarcescit extenuatque corpus, e Hippocrate tradente: *Si menstrua immodice fiunt, morbi accidunt: & si non fiunt, morbi matricarii accidunt.* Ad sexagesimum sane mares plurimi gignunt, quem si excesserint, ad septuagesimum usque procedunt. Et jam apud quosdam adusque annos septuaginta, & septuaginta & quinque (quanquam ignobiles) vulgaris reperitur generatio. Alios, perpaucos tamen, & non nisi valentissimos, annos octoginta natos sobolem procreasse repertum est. Quin

etiam

e *Hipp. lib. 5. Apho. 57.*

etiam Masinissam regem post octoginta sex annos filium quem Metymnathum appellaverit: Catonem Censorium octogesimo exacto è clientis sui filia Salonii, generasse clarum est. Mulieres vero ad quadragesimum quintum magna ex parte fœtificant: at paulo ætate progredientes effœtæ degunt: etsi nonnullæ annos sexaginta natæ, validiores tamen, pepererint. Inventam nihilominus mulierem, cujus primo genitus ultimo genitum, quadraginta annorum spacio excesserit proditum est. Quare quum ætatum discrimina ad sobolem congignendam nonnihil (ut retulimus) conducere aperta ratione constiterit, nihil tamen quicquam adeo conducibile aliud quam uterum ad modicum redactum modum, corrogata Hippocratis f sententia, in hunc modum præscripta, liquido perspectum habebis. *Mulieres quæ præhumidos habent uteros concipere nequeunt: quæ etiam frigidos spissosque habent non concipiunt: fœtus enim extinguitur: nec non sicci & admodum calidi concipere non possunt, genitale enim semen corrumpitur ob inopiam alimenti. Quæ autem ex utrisque modice temperatos obtinent*

f *Hipp. lib. 5. Apho. 61.*

tinent uteros, ea valent fœcunditate. Ob has quippe causas nōnullæ partus haud unquam perferunt, quales si quando medicina & cura (quæ multiformis esse quit) vicere, fœminam fere gignere eas compertum est.

Plerisque semel in vita munus hoc concessum est: quæ si, cum parere desierint, leporis conceptum utero exemptum manderint, restibilem fœcunditatem afferre tradunt. Conceptus accelerant vaccinum lac potum: aut quini septenive vermes terreni epoti: cochleæ cum croco impositæ: fimum accipitris in mulso potum: & à purgatione fel caprinum inspersum, & perdicis ova si ea sorbeantur. Setæ ex cauda mulæ si vincti inter se in coitu colligantur, invitas concipere cogunt, In Arcadia vinum quod fœcunditatem fœminis importet fieri dicitur, At, quod admodum spectatius est, si leporum vuluæ in cibis sumantur, mares concipi putant: hoc & testiculis eorum & coagulo profici. Atque si vituli carnem cum aristolochia inassatam circa conceptum manderint, mares parituras promittunt. Sterilitatem ob partus vexationem fieri certum est: hanc felle taurino, adipe serpentiū,

ærugine, addita melle, medicatis locis ante coitus, emendari putant. Iis ita prælibatis paulo altius redorſi, quam bene miroque deinceps ordine generationem, ipſa rerum natura reddiderit, curioſius intelligendum. Prolem ſane paraturos puellæ non modo ætatem uterumque, ut paulo ante ſanximus: ſed & Veneris appetentiam & corporis poſituram ante omnia intueri oportet, quando ſingula hæc magnas, neque ignobiles, neque dubias hac in re interpretationes habeant. Ob id viri potentem, viroſamque ſibi quemque parare operæprecium eſt: cui equidem (ſi fortaſſe in coitu pinguiorem ſegnioremque noverit) xiphii ſuperior ex vino radix potui utiliter datur, & item quam cremnon agrion nuncupant, ternis obolis aut dragmæ pondere. Orminos agrios cum polenta contritus, orchiſque herbæ, ſerapiæve radix major, ſeu, ut aliqui perhibent, tenuior, in aqua dragmis duabus pota, atque ſatyrion eundem præſtant uſum. Erithroeoconis radix manu retenta, concitatricem vim habere plerique putant, ac magis adeo in vino auſtero bibita dragma. Tithymalli etiamnum ramorum medullam haben-

habentes ad Venerem agi proniores que fieri produnt. Prodigiosa admodum autores, alioquin graves, non minus circa hoc tradidere: septuageno coitu cujusdam herbæ (cujus vocamentum speciemque negaverint) contactu libidinem durare asseverantes. Cochlearum fluviatilium carnes sale asservatæ ex vino epotæ: erythini quoque commanducati Venerem stimulant. Jecur ranæ dryopetes & calamitę in pellicula gruis: crocodilli maxillæ dens brachio, vel hyppocampus, vel rubetæ nervi, dextro lacerto, singula hæc adalligata mire concitant. Hyenæ genitale ad sexus suos in melle sumptum, etiam si viri mulier si coitum oderint. Rostrum scinci & pedes in vino albo poti efficacissime veneris cupiditatem accendunt. Utique cum satyri & erucæ semine singulis dragmis omnium, ac piperis duabus admixtis, ita ut pastilli singularum dragmarum bibantur, per se laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idem creduntur. Coitus stimulat fel caprinum illitum: medullæ suum haustæ, sevum asininum, anseris masculi adipe permixto illitum, equi à coitu virus. Testiculi equini aridi, ut po-

ut potioni inſeri poſſint. Dexter aſini teſtis in vino potus proportione, adalligaturve brachiali: ejuſdem à coitu ſpuma roſaceo panno collecta & argento incluſa, ut tradunt. Salpæ genitale in oleum feruens ſepties urinare jubent, eoque pertinentes partes perungi, alii cinerem ex eodem bibi: vel tauri à coitu urinam, lutoque ipſo pubem illini: Veſpertilionis ſanguinem flocco collectũ capitique ſuppoſitum, mulierum libidinem movere: aut anſeris linguam, in cibo potuve ſumptam prodidere. Horum hercules ad propudia proboſamue molliciem viros, ad immodicam aut certe obſcœnam Venerem mulieres pleraque procitare, vetuſtiores extra omnem fortunæ aleam promiſere.

His ita peractis mas & fœmina concumbant, in concubitu fœmina capite paululum demiſſo, coxendices cluneſq; elatiuſculas habeat, feminibus late pateſcentibus: & reliqua ſecundum naturam fiant, donec vir tandem genitale ſemen ante vuluæ oſtium emittit, cui ſpiritacea ſubſtantia (quem gignitivum appellant ſpiritum) permiſcetur atq; confunditur, quæ inquam nihilo ſecius atque humiditas expellatur oportet: tanto

ſeminis

ſeminis humiditatem pervincens: quanto ocyus egeritur effertúrque longius: nihil enim procul ſine ſpiritali violentia proiici poteſt: fœmina eodem tempore omni plerunque ſine libidine per vuluæ acetabula genituram (quam fœcundam diximus) in uterum demittente: quandoquidem ſine maris ac fœminæ emiſſione concipi impoſſibile ſit, ſine voluptate vero fœmellæ fieri quidem poteſt, ſi locus turgeat, & vulua propius oſtium deſcendat: Quamvis magna ex parte ſic accidat, ut utrorumque oblectamento id agatur. Maris autem profuſio non intus (ut quidem opinantur) fit (os enim uteri anguſtum eſt) ſed ante oſtiolum, quo & fœmina ſuccum illum nihil ad conceptum conferentem ſecernit: in quibus quidem excretionibus pari ferme voluptate mas ac fœmina affici ſolent. Viri autem fœcundum ſemen ibidem profuſum, intus ab utero (ſi quidem calidus, & modice temperatus ſit, ſi oris labra tactu aſperiuſcula & hærentia, ſi etiamnum tenuiora ſint: Quandoquidem ad conceptionem ita ſeſe commode habeant) avidiſſime rapitur. Indicio eſt quod locus qui modo madebat, reſiccatus mox perſentiatur. Quod etiam

etiam quam procaciter inhiat, hinc diſcas licebit, quando puella ſolo balnei ingreſſu utero gravi inventa ſit, ſemine quod à viro prius in aquam defluxerat ſitiente vulua hauſto. Cæterum per id tempus virginitatis nodo nexuque dilaniato, cruentus (à menſtruo ſanguine eo diſſidens, quod vividi hic coccini coloris eſt, ac eo duntaxat, quo penis uteri cervicem aſperiuſcule violentiuſque ſubit momento parce prorumpens, è diverſo menſibus decoloratioribus turbulentioribuſq;, uberius ac longiore temporis tractu delabentibus) ſuccus integræ virginitatis indicium, interſtillat. Cervicula intumeſcit, iiſque plurimum dolet, eoque magis, eugio grandiore mentula vi defracto, atque oſtiolo juſto plus paſſo laxatoque fiunt hæc. Porro tumores & dolores, roſarum myrtillorumque, ac maluæ, & pulegii decoctum inſidentibus commode demulcet: aut defrutum roſaceo addito. Subinde omphacio ex olea adhuc alba non ex druppa (ita vocatur priuſquam cibo matura ſit) utpote quod deterius eſt, expreſſo, cervicis oſtium ac verenda perungenda ſunt. Omphacium hoc ab illo colos interſtinguit, quoniam hoc viride eſt, illud
quo

quo autores uti ſæpius jubent, candidum, hinc multorum imperitia, atque ægrorum jactura non parva, eo primo omnes fere abutuntur. Dolore interſedato, ubi res ipſa urgeret, cerata in lana arundinis internodio oportunę idoneęque craſſitudinis obducta, coalitum diſjunctarum partium molientia ferruminantiaque, quoad occalluerint imponantur:

Hæc inviolatæ coitum perpeſſę præſentiſſima præſidia cenſentur: quam ſi ante concubitum, tanquam nimium curioſi internoſcere velimus, quo minus vafræ omniumque malitioſiſſimæ mulieres, quippe quæ ſingula talia aſtu ad integrum plerunque comminiſcantur, nos falſos habeant, id nobis virginitatis argumentum fuerit. Quod perlucidum iis ac tenue lotium, ſubſtrepitu perinde atque acutiſſimo (quoniam per anguſta exitus datur) ſibilo ut fiſtula impendio deductiore emicans longius admodum excutitur. Quin & edoctæ obſtetricis contuitu hymen (ſi caſta ſit) facile decernitur. Cruoris quoq; delectus (quos paulo ante monſtravimus) indicio ſunt. Gagates etiamnum ſuffitus odoris ſpiramento fauces nareſque non attingente; &

te: & potus si præsentem mictum non cieat (muliere alioquin suffitum persentiente, cominusque potu mingente) virginitatem eximie deprehendit. Quo modo & corruptarum pudicitiam magnetē obdormientis capiti suppositam, pudicam ad mariti complexum quam mox compellentem', adultera è thoro præ nimio simulachrorum pavore excidente, plane aperire autumant. Quamobrem summo studio uterus, qui concipiat, vel natura vel arte præparandus est: quod si ne concipiat facere libuerit, contra agendum est. Nam si labra lævia crassaque sint haud quaquam commode usum præstant. Ob id nonnullæ pridie, quam concubuerint, ut semen delabatur, vulvæ cervicem oleo juniperino, aut ex cerussa thureve excipientes, oleo ceraque adjectis illinere assolent. Araneus phalangii nomine est, lanuginosus, grandissimo capite, quo dissecto intus vermiculi duo inveniri dicuntur, qui mulieribus ante solis ortum cervina pelle illigati, ne concipiant mire præstare creduntur: vis ea annua est, quam solam ex omni atocio dixisse fas sit, quoniam aliquarum fœcunditas liberis plena, tali * venia indiga est. Sed

* *Si Plin. & atheis gentilibus credimus.*

Sed ſimul ac genituram intra ſe uterus traxerit, univerſum alueum, ſe ſupra ſemina duo colligens, ac undique ea comprehendens ita contrahit, ut nulla penitus, ſive multum ſive parum ſeminis jaculatum fuerit, vacuitas relinquatur, atque adeo os ſigillat obſepitque, uti etiamnum deductiſſimi corporis acies neutiquam ingredi queat, quod Hippocrates (quem ceu alteram rebus humanis lucem Deus dediſſe videtur) ita prodidit. g *Quæ uterum gerunt iis vulua ſe comprimit :* Apud me hercules tractatu ipſo antiquitatis admiratio creſcit, quantoque major dicenda harum rerum copia ſuggeritur reſtatque, tanto magis priſcorum in inveniendo curam, in tradendo benignitatem adorare venerarique ſubit. Nec dubie ſuperata hoc pacto etiam rerum ipſius naturæ munificentia (modo hæc humani duntaxat operis inventio eſſet) facile videri poſſet. Nunc vero aut eam ipſam deorum fuiſſe, aut certe homine etiamnum inveniente, divinam, eandemque omnium prope dixerim parentem, & hæc ita fabricaſſe, & monſtraſſe oſtendiſſeq; nullo vitæ miraculo majore (ſi verum fateri volu-

g *Hipp. lib.*5. *Apho.*51.

volumus.) credi par eſt: quando alia via ad hæc adeo exquiſite perveſtigāda nulla relinquatur. Æternum quæſo deorum ſit munus iſtud. Quum autem ſeminalia recrementa in utero conſtiterint, atque intra ſeptenas horas ſui poſt jactum in effuſionem relapſa neutiquā fuerint (quibus calor tantam talemque habens motionem & actionem ineſt, quanta modice ad quamvis corporis partem accommodetur, quod ſi rē quæ ſit vel excedat vel deficiat, aut deteriorem, aut læſam & mancam, ſimiliter iis quæ foris igne ad cibum aliumve uſum coquuntur, efficiet: at in iis caloris motum nos ipſi moderamur, in illis gignentis natura accommodat) mox invitam hæſiſſe, autores illuſtres pronunciarunt: proindeque maris ſemen in genitalis fœminei alboris medio propemodum glomeratur. Ambo hæc ſpiritu gignitivo uteroq; jam concreto calfiunt: quo ſit ut craſſeſcant ſpiſſenturque, atque craſſa, & glutinoſa calfiunt, ſpiritum flatuoſum adgenerent oportet: quo ſane flatu commixtæ genituræ turgent atque intumeſcunt, minutiſſimæ inſuper hectæ ſpiritu repletæ, aſſurgunt, exinde ex pluribus iis junctis, una fit cavitas,

uberem ſpiritus quantitatem comprehendens. Qui nempe ſpiritus intus recluſus refrigerationem quæritans ad ſui cuſtodiam, ſibi in ſeminum medio, eorundem partes ſcindendo pervium iter parat, ut ſpirante fervido, algidus eodē ad fervorem contemperandum ſubingrediatur: quo ſpirituum ingreſſu egreſſuque, atque vi ſpirituum poteſtate vitalem, animalem, naturalem ad proportionata loca formativo movente, ſemina apprime ſpumeſcunt. Duorum genitaliũ ſeminum commixtio expediens ac neceſſaria quidem fuerit, tum quo mulieris recrementum virili genituræ conveniens alimentum fieret (etenim virilis craſſa calidæque temperaturæ eſt, contrà fœminea tenuis & frigida: ob id craſſitie virilis extendi dilatarique, quemadmodum opus eſſe nequiret, & calore ſimul inchoandi puerperii materiam abſumeret) tũ etiam, ut operimento partui eſſent (nanque virile ſemen ad uteri augmenta cornibus perſimilia non devenit, nec per totum alueum ſpargitur: quare fœmineum, quo ea loca repleantur atque ut ex iis una congeſtis germinis operimenta efficiantur, neceſſarium cenſetur. Itaque coactis jam partibus iis,

& in utero insinuatis diuque contentis, extera parte terrena resiccescente, circum membranula perinde atque in decoquendo pane, obducitur) tum quia necessum erat(nam & calescentis frigescentisve rei extrema siccescere operæprecium est) tum etiamnum alicujus gratia. Nam & semen inconstans, cujus partes disiiciant, quippe quod uvidum riguumque sit, continente sistenteque indigum fuit: cætero trium principatum habentium membrorum cordis, cerebri, jecoris, bullulæ molles ac exiles, uteri duritudine oblæderentur: & spiritus gignitivi potestate alioquin vitales, animales, naturales ocyssime halarent abscederentque, ni spissiori membrano obducto tuerentur atque custodirentur: quod equidem membranum, cum utero per aspredines, quas antea fossulas diximus, & iis potissimum partibus, quę cornua appellantur, committatur, contenta semina eidem annectit: in quo tamen meatulus ea parte, qua umbilicus creatum iturus est, ad spiritus eventatationem (quam antea commemoravimus) existit: hæc autem in medio expiratio fit à formatrice vi sic jubente, quãquam enim spiritum hunc (utpote le-
vem

vem & calidum) ſurſum atque ad circunferentiam potius ſuapte natura ſuoque nutu ferri par ſit, ad medium tamen, atque quocunque vis illa prope duxerit, divina imperaverit, cujus eſt inſtrumentum, dirigitur. Ad medium autem eatenus propellitur, quatenus *cordis* locum præparet, quo loco ſpiritu intus deferuente, & calore extrinſecus exiccante, cordis bulla tumet, vitali ſpiritu (quo commodius afformativa vis cor ipſum ac membra cætera condere queant) referta. Mediam nanque ſedem in animali, non ſecus quam rex in regno cor obtinere jus faſque eſt. Deinceps vero bullulæ geminæ, ſuperna parte pro cerebro una, dextrorſum pro jecinore altera, primæ ad tempus cohærentes extuberant: quæ nihilominus ſpiritu (ſuperna animali, naturali altera) replentur: in hac jecur, in illa cerebrum, ſpiritaceis iis ſubſtantiis patrocinantibus procreatum iturum eſt: quæ procedente tempore à cordis bulla, quæ prima fuit, & interſtitio, & ſpecie, & magnitudine abſcedunt. Neque quempiam ex ſolis iis membra illa gigni arbitrari oportet: quandoquidem prima puriore tenuioreq; alimenti parte cor-

dis materia expleatur, craſſiore pinguioreque ea, quæ jecinoris, pituitoſiore, atque crudiore, algidioreve ea quæ cerebri. Nec dum tamen membra hæc generantur, ſed bullæ duntaxat præparantur. Quę ſane una cum iis quæ in membrano continentur (quem totum embryonem eſſe contenderim) enutriri incrementumque recipere neceſſe eſt. Ob id per vuluæ acetabula cruentus ſuccus reſudans atque reſtillans alueum ſubiens, membranum circum ambit, quem ſimul cum refrigerante ſpiritu per meatulum, quem gignitivus ſpiritus ſibi afformaverat, intra panniculum à genituris attrahitur, quo perfecte & ad intagrum concocto, partes quas modo diximus aluntur augenturque. Enimvero embryo per tempus id adeo exiguus perſtat, uti minimo indigeat nutrimento: atqui nec adhuc illi (quippe qui umbilico eidem uberiore alimonia indigus nectatur) membrano committitur. Mox tribus iis (quas nuper commemoravimus bullis) tres prætenues admodum obductæ membranulæ, cuique una, procreantur. Porro cuncta hæc à conceptu ſexto ſeptimove die abſoluuntur. Quæ cum à phyſicis, ab

Hipp.

Hipp. quoque (qui tamen fallere quam falli non vult) experimento certo accuratiſſime deprehenſa ſunt. Qui libro de pueruli natura, mulieris ſemine non effuſo ſaltibus ejus juſſu concitæ atque plus æquo quaſſatæ, ſeptimo die ejectũ tali folliculo receptaculoque, quale in ovo ab extima teſta clauditur conceptui ſuffeciſſe aſſeruit, quo tempore umbilicus inchoatum iri videtur. Nam membranum id cum obduruerit, ſecundam appellitat, cujus exiles duæ tuniculæ ſunt. Ex ſeminalibus vero recrementis intra haſce tuniculas venæ arteriæque procreantur, quarum ora exteram tuniculam penetrantia, ſummaque illius cute patentia diſſeminata, vulvæ venarum arteriarumq, oris (quæ acetabula nominitabamus) arteriis arteriis, & venis venis, æquis utrinq; numeris miro ordine reſpondentibus, admoventur atque adiguntur. O rem inclytæ vocis, ô rem magnopere mirandam! Tot in illorum ſeminalium recrementorum tunicula venæ, tot denique arteriæ concreantur, quot præciſe in matris utero jamdiu præfuerant: eadem etiamnum ſerie, eadem prorſus digeſtione ſervata: proh Jupiter, nec viſu facilis nec dictu affabilis

ulli. Deinceps & venæ, & arteriæ, hæ ſecundæ exilitatibus dictis irretiuntur atque involuuntut. Subinde non pulſantibus venis ſimilique modo arteriis in unum coeuntibus venæ duæ, totidemque arteriæ de iis repullulant, quas cuticulare putamen ambit, ex quibus qui umbilicus vocitatur conſtat. Etenim venarum ac arteriarum imbecillitas tutelam operimentumque deſiderat. Hæ quaſi radices quibus alimoniam exhauriat partus, uterum contingunt, & ob eam rem ante principalia membra, quādo principia hæc jam abſoluta uberiori alimento indiga evadunt, quod per umbilicum ab vulua rapiendum erat, deſcribantur oportet. Porro cum potentia quidem, & imperfectum animal fœtus exiſtat; aliunde alimentum recipiat operæprecium eſt. Quamobrem utero & parente (ut terra plantæ) ad ſanguinem menſtruum illi cibum hauriendum, donec perficiatur, & jam ſit animal potentia greſſibile, utitur. Præter ſecundam, geminę quibus obvoluitur fœtus, membranæ extant, quæ majoris minoriſve ratione differunt. Prima partum circumquaque immediate ambiens, Avicius, Amnium, Aurelia, Abcas, Abigaſve,

gaſve, Sela, Alicas, Conceptus armatu-
tura, nuncupatur. Secunda ab umbilico
infra embryon circumiens, Alanthoides
Biles, Aſcari, Secca, Involucrum, appel-
litatur. Amnii quidem functionem hu-
morem exudantem è puerperio coa-
ceruare, & uſque in diem partus conſer-
vare eſſe unanimiter ajunt: quamobrem
non modo partum à ſecunda duriore
(qua tenellus proculdubio oblædere-
tur) incolumem ac cujuſvis læſionis im-
munem tuetur: verum & eas humidita-
tes colligens, tum ut puerperium iis ſu-
perantet atque ſuſpendatur, ne gravior
ab acetabulis contineri nequeat: tum e-
tiamnum quia partus tempore, mem-
branis diruptis, uteri cervicem lubricam
ac ductilem & facile dilatabilem red-
dant, maximo præſidio eſt. Commodũ
ferme idem ab alanthoide recipimus, ob
eam, quam intra ſe recondit urinalem
partus aquoſitatem, quæ in ipſam per
meatulum (quem vrachum appellant)
in medio umbilico conſtitutum à veſicæ
imo derivatum, diffunditur. Quanquam
veſica propriam ad mictionem fiſtulam
obtinet, non tamen niſi edito puerperio
illa officio hoc perfungitur: At ad um-
bilicum lotium deveniens vracho alan-

thoidem ſubit, ibique ob eas quas modo diximus utilitates aſſervatur. Humor autem inter has duas cruentus admodum dilutiorq; à mulieribus proferum vocitatur. Cæterum geminæ eæ membranulæ infantem ambientes, interior tenuiſſima, & exterior (quæ proprie chorion à Græcis dicitur) à nobis confuſa vocula etiam ſecundæ nominantur, quoniam & hyſteras eas Græci appellent, quanquam & vulua ipſa numero ſingulari ab iis hyſtera quoque nuncupatur. Nullum ſiccis excrementis corpus, id puerperium conceptaculum adeptum eſt: propterea quod ejus alimonia non ad ventriculum inteſtinaque, hæc ubi ipſa recrementa ſecernuntur, ſed ad jecur per umbilicales venas (quippe quæ ventriculi prima concoctione haud quaquam indigeat) ad jecur inquam, in quo humida fiunt excrementa derivatur.

De geminis itaque his venis alimentum deferentibus, quum paululum proceſſerint, mox poſt umbilicum coeuntibus una, in jecinoris creandi concavum dependent, quippe cui bilis vaſculum alimoniæ expurgamentum inhæreſcat, ſatius menſtruum ſanguinem perpurgari, priuſ-

ri, priuſquam per membra diſtribuatur, cenſente natura. At arteriæ duæ, non ad cor ob ſpacii longitudinem, ſed ad arteriam magnam, ſecundum ſpinam coextenſam ex corde primum deſcribendam, ſuper veſicæ partes procedentes, deveniunt, illique ductilibus colligationibus connectuntur: per eaſdem embryonis cor eventatur, & ab utero cum ſpiritum, tum etiamnum puriorem ſubtilioremque cruorem haurit. Omnia deinceps à principalibus orienda lineamentis, primum membra poſt ſex ſeptemue ante dictos dies, duorum, trium quatuorue dierum ſpacio deſcribuntur. Subinde quatuor, octo intercedentiumve poſt prædictos dierum tractu lineatione peracta, cruenta materia per umbilicum hauſta fœtum totum permeat, atque ad membrorum fabricam propius accedens, prædiſponitur, quæ quoque & per id tempus lineationes replet. Mox novem aut quindecim aut intermediorum dierum ſequentium ſpacio, ſanguineus ſuccus in carnem convertitur, quo etiam tempore membra & colores & mollitiem duritiemque adipiſcuntur, perinde ac ſi pictoris officio dum condit creatque natura perfungeretur. Etenim

ubi primum lineis animantem pictor effinxerit, mox coloribus variis pro partium natura accommodatis illinit ac perficit. Sed quum in conceptu omnes corporis partes potentia inſint, primum omnium (utpote principium maxime promtum) *cor* ſanguine per geminas antea dictas arterias ab utero hauſto actu ſecernitur, cui ſane ſpiritus gignitivus, una & generativa afformatrixque vis, veluti propriæ ſedi protinus ab initio inſidere, in quo etiam primum vitalis ſpiritus progeneratur. Quippe quomodo temos, maximũ dextro in latere, minimum̃ in lævo (quem aurem ſiniſtram̃, imperitiores Graii ota vocitant) medium cavitate inter utrinque media primo majori venæ, m̃edio aortæ annexo, ſinulos nervulis etiam ſufferctos contineat. Homini animalium uni paulo à mamillarum diſterminatione ad lævam̃, parte ſui ampliore, qua corporis ſuperiora ſpectat (radix ob patulicantes utrinque pinnas dicta) prope dixerim̃ pupillam, inclinat: at extrema, qua in acutum ſeſe colligit, in mucronemque plane exit parte, infra mamillam in priora eminens ac palpitans vergere tactu exploratur ac patet. hoc ut prius

viſcus efformatur naſcentibus, ita noviſſime emoritut. Quis enim cor hirſutum quibuſdam fuiſſe antequam cerneretur crediderit? cui rei Ariſtomenes Meſſenius, quem Lacedæmonii tertio captum diſſecuere, argumento eſſe poteſt. Id homini dragmis binis ponderis per ſingulos annos ad quinquageſimum uſque gliſcere, à quinquageſimo tantundem ab eo detrahi, proindeque cordis deliquio, ultra centeſimum annum vitam negari Ægyptii exiſtimarunt. Alii quoque ad uſque quintum, & ſexageſimum diem à conceptu augeri commemorant. Huic præcipuus calor, huic cæteris corruptis partibus vitalitas perdurans, huic præmolle firmumq; membranæ invulucrum aquę oppletum, perpetuo madore indigo operimento eſt. Id prima intra ſe animo ſanguiniq; domicilia præbet. Exinde ſanguine, qui per umbilicales venas in partum transfunditur, *Iecur* conditur, cui vitalis ſpiritus, quo naturalis fiat à corde demandatur, infra ſeptum à dextro latere ſub præcordiis, omnibus æque membrum hoc per naturam & non prodigioſe habentibus) ſitum eſt: bubulo ſimile, venæ majori, nulla ex parte aortam attingens,

gens, jungitur. Colos huic concreti cruoris eſt, in quo nimirum amoris ſedem, ſapientiores poſuerunt, ac eorum autoritate divini vates commoti, Tityum illum apud inferos ea qua peccaverat parte dari pœnas ex amuſſim commenti ſunt. Ab exteriori parte gibbum eſt, ab interiori vero concavum. Ventriculo inſidens in quaternas fibras diducitur. Id centenis duraſſe annis vetuſtatis vel maxime patiens obſidionum exempla prodidere. In quo fel quidem (quia peſſimi ſanguinis expurgamentum) extat. Hominum paucis, quorum valetudo firmior & vita longior, negatum putant. Deinde ſeminum ſubſtantia *cerebrum* conſtituitur, quod in homine proportione magnitudinis corporaturæque plurimum ſuperque humectum: viri quam fœminæ majus: duabus ſupra ſubterque membranis, altera oſſi validiore cohærente, infirmiore altera ipſi cerebro citima, velatum obductumque, omnibuſque bipartitum, ſanguine penitus privatum, per naturam algidũ, priorem capitis ſitum plane obtinet: pars huic poſtrema (quod cerebellum vocitatur) & tactu & forma prorſus diverſa, annectitur. Priores partes mem-

brana

brana veſtitæ, exigua quædam cava(quę cerebri ventres antiquitas vocitavit) intra ſe habent. Ideoque omnium cerebro medio parva quædam oſſicula ineſſe prodidere. Hic mentis eſt regimen, hic habet ſenſuum arcem, hic culmen altiſſimum, huic vitalem ſpiritum ut in animalem dearticuletur cor ipſum impartit. Hoc viſcerum excelſiſſimum, cæloque proximum uni hominum in infantia palpitat, nec niſi in primo ſermonis exordio roboratur: hoc ſine carne, ſine cruore, ſine ſordibus, aliud eſſe quam medullam argumento, quoniam coquendo obdureſcat eruditiores & deprehenderunt & poſteris reliquerunt. Itaque caput à corde atq; jecinore continuo generatur, quod cæteris magnitudine præſtat. Poſt hæc cæterarum unaquæque partium ex alimento per venas & meatulos quoſque reſudante, quemadmodum aqua per crudiuſculum fontem, concreatur. Nobiliſſima quæque ac potiſſimi principii particeps, ex concocto, ſinceriſſimo primoque alimento: reliquæ vero neceſſariæ, ac illarum gratia inſtituendæ, ex deteriore, ac reliquiis excrementiſque. Perinde enim natura atque prudens paterfamilias

haud

haud omittere, ex quo aliquid commodi moliri queat, quicquam ſolet. In rei autem familiaris cura ita diſpenſatur, uti liberis optimus cibus, deterior ſervis, animalibus viliſſimus detur. Quocirca ex tribus iis principiis tria ſecernuntur germina. Ex corde arteria aorta, ad innumeras hujuſcemodi ſpiritus ſemitas inter nervos latentes, cum ſanguine, tum etiam ſenſu carentes, diducta, quibus præciſis ea duntaxat corporis pars torpeſcit: harum percuſſus (in membrorũ maxime cacumine evidens) in modulos certos, metricaſque leges, ab Herophilo medicinæ vate miranda arte deſcriptas, per ætates ſtabilis, aut citatus, aut tardus omnium fere morborum index eſt. Ex jecore *vena* cava, quæ & ipſa numeroſis ſanguinis ſpiritus ſemitis, innatantibus rivulis diviſa, in prætenues poſtremo fibras totam ſubter cutem diſperſis, in anguſtam adeo ſubtilitatem tenuatur, ut cruor aliudve penetrare haud queat, præterquam exilis quidam ſuccus, ab illo qui crebris admodum cacuminibus ſudor appellitatur. Et cerebro nervi, bibulo quo & naſci & ali perhibent circumvoluti, lubricis oſſibus applicati, corporumque

nodos

nodos (qui articuli vocitantur) aliubi interuentu, aliubi ambitu, aliubi transitu, vincientes, hic teretes, illic lati, ut in uno quoque figuratio popoſcit. Ii inciſi haud ſolidari tradunt. Satis ſuperque mirum eſt vulneratis ſummum dolorem, præſectis nullum penitus accidere. Et ſpinalis medulla. Ex ſeminalibus quidem genituris cuncta hæc conſtant. Mox reliqua deſcribuntur, qualia *oſſa* ſunt, & hæc potiſſimum, quæ ad principalium tutelam natura deſtinaverat, veluti calvaria, quæ pro cerebro interiore parte concava, extrinſecus gibba, utrinque lævis, & qua cerebri membranam contegit, & qua cute capillum gignente contegitur, hac ab occipitio & temporibus ſimplex, à fronte in verticem uſque duplex comparet. Cujus ab exteris oſſa obdura, ab internis, quibus inter ſeſe connectuntur mollia foraminulentaque ſunt: quippe inter quæ venæ paſſim diſcurrant, quas iis alitũ ſuggerere credibile eſt. Quæ ſine ſuturis raro, cum iis frequentius viſitur, quanquam earum numerus quomodo & locus incertus eſt. Inſuper jugale os, quod tranſverſum à genis tendens ſuper ſinulos, qui ſunt juxta aurium foramina finiens,

niens, ab inferioribus ossibus sustinetur. Os malę superiores dentes exigens. Maxilla molle os, cujus ima pars mentum est, à quo utrinque ad tempora procedit, quæ & sola movetur. Vertebræ deinde quatuor & viginti, nam septem in cervice, duodecim ad costas, reliquæ quinque proximæ costis sunt, spinalis medullæ tutamina operimentaque. Exinde summa costa infra cervicem contra humeros sita, atque undecim inferiores usq; ad imum pectus pervenientes, quæ primis partibus rotundæ & quasi capitulatæ vertebrarum transversis processibus, ibi paulum insinuatis inhærentes, inde patescunt, & in extimam partem recuruatæ, paulatim in cartilaginem degenerant. Ac ipsum quoque pectoris os, valens durumque à faucibus incipiens, ab utroque latere junctum, quæ universa cor tuentur. Sub prioribus vero costis quinque (quas rhoas Græci cognominant) breves tenuioresque, quę paulatim in cartilaginem versæ ac ima potissimum, quæ majori jam parte nihil nisi cartilago est, oris abdominis inhærescunt, atque jecur custodiunt. Subinde solers natura reliqua ex ratione molitur: quemadmodum duo lata ossa

utrinque ad ſcapulas tendentia (quæ Latini ſcoptula, omoplatas Græci vocitant) in ſummis verticibus inſinuata, ab iis triangula ſenſim lateſcentia: & quo latiora hebetiora, ad ſpinam permeantia, imo quoque ſui cartilaginoſa, poſteriore parte veluti innatantia: quoniam nulli, niſi in ſummo, oſſi inhæreſcant: humeros, radios brachiorum ſuperiora brevioraque oſſa: cubitos, inferiora longioraque: manuum oſſa, quæ cum multa, quippe quorum numerus pene incertus, tum etiam minuta ſint, oblonga tamen omnia triangula, ſtructura quadem inter ſeſe connectuntur. Oſſa coxendicum, pectinem, fœmina, pattellas, cartilaginoſa ac mollia oſſa. Gemina tibiæ cujuſque oſſa. Talorum oſſa, calcium, pedum, quæ iis quæ manibus inſunt reſpondent. Subinde cartilagines, operimenta, colligationes, atque hæc ex ſemine.

Ex ſanguine menſtruo carneæ partes conſtruuntur. Veluti *pulmo* natura inanibus fiſtulis cavus fungoſuſque, in binas ungulæ bubulæ modo fibras diductus, venæ majoris ſingulis ſuis fiſtulis rivulos excipiens, proindeque ſanguinis plurimũ continens. Nec audiendi ſunt, qui

qui cruenti ſucci (eorum quos diſſectis animalibus detraxerint, quorum univerſus cominus ſanguis effluxerit, conſpectu decepti) pulmones vacuos eſſe & ſanxere & prædicarunt. *Lien*, quem ſplenem Graii appellavere, haud cincto ut jecur, at inteſtino innexus, à concavo ventriculum aſſequitur, à gibbo vero dorſo adalligatur, venæ uni majori junctus. Cujus magnitudine loci riſuſque intemperantiam factum iri phyſici prope omnes aſſeverant. Ex adverſo, iis qui vel eo carent, vel quam breviſſimo per naturam utuntur, riſum adimi, quotidiano uſu compertum eſt. Sed quam ob cauſam ſibi magnitudine loci intemperantiam, parvitate exemptionem aſciverit, nec dum ab iis ſatis explicatum. Nos vero quantum ingenioli facultas ſuggeſſerit dicemus: quod quum lien proprium atræ bilis conceptaculum ſit, hinc vaſtitate ſucci illius riſui adverſantis impendio majorem, quam jecur ſuppetat, copiam deſideret oportet. Unde & univerſam atram bilem, & purioris ſanguinis adhuc pro ſui altione neceſſariam oportunamq; portionem attrahet. Ob id cruentum ſuccum perſpicaciorem lucidioremque joco aptiſſimum reddi

par

par eſt. Contra brevitate, non etiam quantum atribilarii ſucci jecur aggenerat, ſuſcipit, & ob eam rem ſanguis impurior admodum, turbulentior nigribiloſiorque magis, in immanem triſtitudinem agens relinquitur. Nam & hujuſcemodi accidentia atri fellis vitio fieri Hippocrate vel maxime dilucet: *Si mœſtitia aut metus longo tempore tenet, atra bilis in vicio eſt.* Laborantibus nempe curſorum veluti peculiare, curſus impedimentum inuritur Quo etiamnum per vulnus exempto animal vivere autumant. *Renes* duo bubulis ſimiles, perinde atque ex multis renibus compacti, in adipe merſi urinatique, ſummis lumbis ſub imis coxis adhærentes, ab ea qua coxis hæreſcunt parte, reſimi: ab alia vero globoſi, ventres, cavaque & ii habentes, ad quæ tam qui ex cava vena, quam qui ex aorta meatuli minime pertinent: at eo loci pertendentes in renum corpuſcula abſumuntur obliterantur-que. Cujus rei apertiſſimum argumentum fuerit, quod ii ſanguine carent. Eorum dexter ſuperiorem ſibi locum vendicat, & latior ſicciorque minus pinguitudine obducitur. *Lingua* & glotta & gloſſa recta ratione nuncupata, carne ſoluta,

ſoluta, rara, fungoſa conſtans, imbricatæ aſperitatis, quæ aut lata, aut anguſta, aut mediocris omnium expeditiſſima atque explanatiſſima eſt, hæc in animantibus cæteris ſemper abſoluta, in homine duntaxat uſque eo venis conſtricta, ut eas intercidi neceſſum ſit, alioquin uſui loquendi inepta: ſaporum intellectum ſui præcipue primore parte, & ſingulorum præterea, quæ caro ſentire queat, ſua quavis obtinet. Tonſillæ: quod vero inter eas ultimo palato dependet columella, ſive uva dicitur. At verius quidem cum immodice humectata intumeſcit inflammaturque uvæ nomine vocitatur. Gingivæ oris multifida compago. Gula cibum potumque devorandi fiſtula. Fauces illius ſummũ. *Stomachus* poſtremum. Venter infimo ſtomacho annexus inferiore ſui parte anguſtior: hinc eo oppleto, ciboque ob anguſtiam ſuppreſſo (quod iis quorum ſpatioſa laxitas eum ad inferiora tranſmittit obtingere nequit) homines facile vomunt. Ab hoc ventriculo *lactes*, per quas flexuoſiſſimis orbibus edulia delabuntur. Nec ab re fuerit hoc loco admonuiſſe ex lactibus, hoc eſt, gracilioribus inteſtinis, imo ventriculi paulum

lum in dexteriorem partem converſo, in ſummumque inteſtinum coartato ac annexo, eam juncturam pyloron Grajos appellitaſſe, noſtri portonarium, quoniam portę modo in inferiores partes, ea quæ excreturi ſumus, emittit. Nonnulli etiamnum (falſo tamen) duodenum pyloron ad duodecim digitorũ menſurã hunc ſe produxiſſe rati, quando nihilo ſecius pyloros, ſola tunctura duorum ſit. At quod ſequitur inteſtinum ecphiſis, hoc eſt, propago ſive duodenum appellatum eſt: cui equidem & menſura hæc quadrat, & vocamentum ſibi jure convenit. Jejunum vero eſt, quod ilam, hilam, ſeu duplici l, hillam, hiramue, & plerique hillum nominitant: Illæ vero plurali numero, vel hyllæ, hylæve, à quibus ad alvum capaciora inteſtina, in cæteris ſunt quas in homine atq; ove lactes diximus, non ilia, ut ex Plinio plurimi perperam legunt. Jejuni autem nomine duodenum & jejunum interdum comprehenſa ſunt, uti apud Macrobium jejunum omnium inteſtinorum principium habere exaratũ eſt. Et alii ex probatiſſimis lactes in tria duntaxat diducunt, pyloron, jejunum & tenue, quod eſſe nequit, ni jejuni vocabu-

cabulo utrunque intelligamus, nec injuria id factitatum censendum, quandoquidem duo illa quo ad substantiam idẽ sint, indę tantummodo dissidentia, quod pars primora haud implicita est, quæ ecphisis, siue duodenum, vel propago cognominatur: pars altera implicita, non tamen ut tenuius intestinum est, hæcque peculiari vocula jejunum dicitur. Tertium ex lactibus intestinum tenue vocatur, ab imperitoribus ilion, morbusque illius iliacus. Quum tamen ileos à diligentioribus appellitetur, & qui hunc perpetiuntur ileosi. Iliacus vero iliosusve is intelligitur, qui lagopono, hoc est, ilium dolore vexatur. Sunt autem ilia & quæ à Græcis lagona & ceneona nuncupantur, partes umbilico in latus utrunque subditæ, inter quæ sumen seu abdomen pubesque intercluditur. Igitur ilia inter coxas, & pubem sumenue, imo ventre extant. Quanquam & arteriæ inter vesicam & aluum & ad imam pubẽ tendentes, ilia etiamnum dicantur. Neque abditum in obscuroque est ilium dolorem chordapson Dioclem Carystium appellasse: quando tamen & chordapsos & chordios, is qui colicus à nostris dicitur, existat, quem nihilo-

nihilominus Diocles ileon commutatis nomenclaturis nominaverit. Unde & colicus à colo, quod ſane inteſtinum laxius atque ile ſingulari numero vocatum, cœcoque commiſſum eſſe conſtat. Sunt tamen qui Plinium falſo legendum putent. *In homine hillæ infima parte ſimul à Græcis vocatur colon*, adeo quod apud graviſſimum autorem hillæ vocamento numero plurali, & tenue & craſſum inteſtina ſignificetur: quandoquidem hillæ (ut ante diximus) nec in homine nec in ove, ſed in cæteris tantum ex Plinii ſententia compareant. Ex quo id plane evenit, ut breviſſimo ſpacio ſibiipſi contradicat. Verba autem Plinii ſunt: *In homine ile infima parte ſimile ſuillo à Græcis appellatur colon*, quæ ſingula numero ſingulari, non etiam plurali aptiſſime reſpondent. Eſt præterea ſubrectum inteſtinum, quod vocula alia Latini aluum, recentiores longanonem, vel longanem (ut retulimus) vocitant. Inteſtinum diſſeptum, ſeu ſeptum tranſverſum, præcordia, cinctumue quod ventrem & cætera inteſtina ab extis ſecernit. *Inteſtinum medium*, quod Graii meſenterion dicunt, cui venulis quam plurimis ſufferto lactes involuuntur, ut

à duro

à duro ſpinæ contactu munitiores magiſque ſeptos reddat. Nihil tamen adeo mirum aliud mihi eſt, quam nonnullis, qui inter præcipuos & habentur, & ſunt idipſum lactes appellare placuiſſe: quãvis non me lateat, alios lactes loca ſub umbilico in lateribus pubetenus delicata, adeo ut plagam ferre nequeant: alios pinguia inteſtina, ut Perſius, *unctos lactes* hinc dixerit: quoſdam membranas, quibus inter ſe inteſtina cohæreſcunt, nuncupaſſe. *Minor lingua* exiguave, quã novo vocamento quidam ſublinguium dixere, hæc duabus interpoſita fiſtulis (utpote cujus opera gemina) interiorem ad pulmones atque cor pertinentem, aſperam arteriam nominatam, carne cartilagineque conſtantem, ſpiritu ac voce illa meante in epulando circumquaque operit, quo minus ſi potus eduliaque in alienum deerraverint tramitem, torqueant: aliam vero exteriorem (cui certe gulæ vocamentum fuerit) nervo carneque conditam, quum ſpiritus tantum aut vox commeat, ne intempeſtiva alui reſtagnatio interſtrepat, per vices adoperit. *Veſica* infra aluum à priore parte membrana conſtat, cicatrice haud ſolideſcente icta. Porro ex iis pleraque
cum

cum ex ſanguine, tum etiam ex ſeminalibus genituris, quippe quæ promiſcua indiſcretaque membra ſint, congignuntur. Ex recrementis *pili, ungues*, & id genus reliqua conficiuntur. Etenim cruentus ſuccus in fœtus ventrem transfuſus, algore conſiſtens in carnem mutatur: quo fit ut ab igne caro reſoluatur. At quæ terrena admodum oriuntur parum humoris caloriſque nacta. Hæc dum refrigeſcunt, humore una cum calore halante, duram terrenamque formam indipiſcuntur: veluti ungues quamobrem igni hæc molliuntur. Nervi & oſſa & id genus reliqua, humore ſicceſcente conſiunt, quocirca oſſa ab igne reſolui nequeunt. Nervus inſuper, cartilago, colligationes, operimenta, ſicca ductiliaq; ſunt. Os ſiccum & fragile, caro mollis. Omnium autem oſſium, quæ in corpore ſunt, pleraque cava atque medulloſa ſunt, nonnulla minime. Concretis tamen oſſibus univerſis, ac ſine medullis (quanquam rari admodum ſunt) prodigioſa virium elatione, corneos nuncupatos, quoſdam vixiſſe, apud digniſſimos autores lectitaſſe meminimus. Cæterum *cutis* reſicceſcente carne, quomodo in polentis cruſtula (quam vetu-

lam vocitant) efficitur. Nec ſolum propter extremum ejus generatio evenit, ſed etiamnum quod lentitudo reſideat, quum evaporari non poſſit. lentum enim hoc pinguius exiſtit, unde pingue ſub cutis operimento viſitur, quaſi cutis ex ejuſmodi lentitate conſiſtat, pingue enim lentitatis non nihil obtinet. At ut in univerſum dixerim, omnia hæc partim neceſſario, partim alicujus gratia talia exinde facta molitaque eſſe aſſerendum eſt.

Deinceps vero novem dierum ſpacio ſuperior moles per generationem digeritur, atque diſtinguitur, inferior tempore procedente incrementum recipit. Primum proinde caput ab humeris diducitur, & brachia, & cubiti à lateribus, & ab invicem crura diſiiciuntur. Colligationes articulorum juncturis committuntur. Os, nares eminentiores, quas ſubdolæ irriſioni novi mores dicavere, aures propriis foraminibus carne extuberant. Ocelli pars corporis precioſiſſima, & qui lucis viſu vitam à leto interſtinguant, ſincero ſucco prægrandes replentur: quos ubi naſcentibus nigros peroptaveris, ſoricem prægnanti mandendum dabis. Frons triſtitiæ, hilarita-

tis, clementiæ, ſeveritatis in ejus aſſenſu index. Supercilia & pariter & alterne vibrantia, quæ nihilominus nobis (quanquam per id tempus glabra adhuc) eatenus ſupercilia appellare liceat, quatenus eo loci ſuperciliorum pubes brevi admodum naſcitura eſt. Genæ oculorum munimenta: hinc hominibus nictationes. Cilia extremi ſuperiorum genarum ambitus. Malæ infra oculos, pudoris ſedes: quandoquidem inibi vel maxime ſuffuſus rubor præmonſtretur: has genas etiamnum antiqui vocavere. Buccæ infra eas hilaritates riſumq; penitus pandentes. Rictus, labra, memtumque membratim, ſingula ſine fine diſterminantur, in apertoque effigiata prodeunt. Mox collum, humeri, jugulus, ſcapulæ, pectus in quo mammæ, alæ, latera, ſpina, dorſa, venter, hypochondria, ſubcartigilagiave, lumbi, umbilicus, abdomen, aqualiculus, colago, ilia, coxæ, nates, conſpicua protinus viſuntur. Genitalia manifeſtantur membra, femora, crura, ſuræ: poſtremo manus pedeſque ac extrema quęque in lucem prodeunt, quum prius deliteſcerent. Attamen quibuſdam adhuc per tempus id triſtius membra hæc prorſus

interstincta comparent, quæ non minus dierũ quatuor tractu apertissime comprehenduntur. Quocirca medios quosdam ex superioribus numeros colligentes, quadraginta & quinq; dierum numerus (puerperii afformationis longissimus terminus secundum Medicorum decreta) exurgit. Nam solibus: sex spumificationi, quatuor lineationi, octo lineationis repletioni, quatuor & decem carnificationi, decem & tribus afformationi attributis, quadragintaquinque dierum numerus conflat. Minimus vero numerus triginta dierũ spacium est. Quoniam soles sex spumificationis, duo lineationis, quatuor lineationis repletionis, novem carnificationis, totidemque afformationis, nec pauciores esse queant, sunt. At de mare puerperio loquuti, ita termini omnium ferme consensu dispositi sint. Quando alioquin de fœmella sentiendum sit, quippe quæ longioribus (ut inter omnes convenit) temporum impendiis absoluatur. decẽ namque dierum spacium (quanquam & maturius plerunque veluti quinum dierum tractu fabricari illustres autores observavere) ultra maris spacia, ad sui afformationem exigit, atq; expostulat.

Cujus

Cujus etiamnum per tempus id figura post abortum in humido haudquaquã permanet. Sed ilico ocyssimeque plane dissoluitur. Contra mas eo quo diximus tempore, si in aquam frigidam diffunditur, in membranula cogitur, consistitque, qua dirupta partus ipse majusculæ formicæ magnitudinem præ se ferens visitur: & membra jam inde discreta tũ cætera omnia, tum genitalia constant. Quare quum fœtus in utero formatur, fœmina mare longe tardius perfectionem quarumcunq; partium adepta est. Atqui sæpius undecimum mensem contra quam mas protrahi proditum est. Sed quum in lucem prodierit, fœmina ocyus quam mas (utpote quæ defectio quædam sit, quandoquidem fœmineus sexus quasi naturalis læsio, ac detrimentum existimandus est) & accrescit, & ætate floret, ac viget, demumque senescit. Sunt enim fœminæ suapte natura suoque nutu debiliores, vejetiores ac denique algidiores. Intus igitur præ suo algore serius discernuntur: quoniam discretio hæc concoctio est: calor autem est, qui apprime concoquit, & quod calidius est, id concoctu nimirum facilius extat. Ad foris ob sui languorem debi-

litatemue ocyſſime ad ætatis vigorem & ſenectam deveniunt. Etenim minora omnia, ut etiamnum in artis operibus, ſic in naturæ, citius optatum finem attingunt. Cæterum quo nihil inſtituto operi deſit, noſcentes tantum meminerint, partuum ſancitas ab antiquis, quorum ſemper cura fertilior, induſtria felicior, afformationes à nobis interim dici. Nec eos deterreat interturbetq;, quod Straton Peripateticus, & Diocles Caryſtius de hac ipſa re alio quā aſſeruimus modo ſenſerint. Quippe quum concepti corporis fabricam per ſeptenos dies (ad Platonicam ſeptenarii majeſtatem alludentes) hac obſervatione diſpenſent: ut hebdomade prima, genituris intra inchoandi hominis monetam locatis, genitivum humori folliculum artifex natura primum circundet. Secunda crebras extimam conceptabuli ſuperficiem cruoris guttas paſſim geſtare putant. Tertia hebdomade deforis introrſum verti eas, demergique. Quarta humorem ipſum ita coagulari, ut inter carnem & ſanguinem liquida adhuc ſoliditate concretioneque conveniat. Quinta (partu menſe ſeptimo maturaturo) in humoris ſubſtantiam humanam, magnitudine

tudine quidem apis (ita tamen, ut in illa brevitate & universa membra, & designata totius corporis liniamenta consistant) figuram integre confingi. At si nono à conceptu mense absolutio futura sit: si quidem fœmina fabricatum itur, sexta hebdomade membra dividi, sin masculus septima, arbitrantur. Ergo hercule ii neque productissimum à nobis præfixum afformationis terminum, quem quadraginta & quinque diebus, quatuor plerunque adjectis, nimirum constare proposuimus, quibus septimã hebdomadem plane constare assurgereque, cuique liquet. Neque brevissimum (quanquam quinta hebdomas ab iis minimus terminus tradatur) pessundãt, interimuntue: quandoquidem haud perpetuo profligata hebdomade afformari contenderint. Sed & quum jam media esse ceperit, idipsum cumulatissime factitatum iri, neque inficiantur, neque perquam exigua nictatione abnuant. Ex quo evenit, ut trigesimo quoque sole hominem fingi rerum natura, vel secundum horum monita aptissime patiatur. At miror equidem eos non modo credidisse, in utero fœmellam paulo ocyus mare effingi: verum etiam prodidisse,

quod quamvis vanum, nec ſine contactione proferendum exiſtimaverim, ne in hiſce quiſque anxie ambigat, attingere tamen quicquid tanti viri in doctrina non ſpreverint, quam horum, omnium ignorationis ſuſpicionē ſubire, maluimus. Porro quæ hujus figmenti origo fuerit, & quibus initiis hæc in illis opinio uſque adeo exoleverit, exarſeritque, penitus quemque præterire reor, præſertim illuſtrium priſcorum Peripateticorumque principium rationibus (quas quodamtenus retulimus) contrarium prorſus commonſtrabimus. Quorum decreta poſt quam in ſumma (ut fas eſt) autoritate, & eſſe & haberi cœpere, illorū maſculi ſeptima hebdomade fabrice, fœminæ vero ſexta, perinde atq; puerilium deliramentorum commenta confeſtim peſſum jere abſoluereque. Nec dum tamen, quoties quinta hebdomade iſta membrorum deſignatio fingitur, menſe ſeptimo: quoties vero ſexta vel ſeptima, nono menſe partum maturari ſatis conſtare in apertoq; eſſe volumus: quod ſane munus quū membratim hiſtoria decurret nobis ſcrutandum penſiculandumque reliquimus.

1 *Quo tēpore anima corpori infundatur.*
2 *A quo creetur.*
3 *Immortalisne, & an una omnibus sit.*
4 *Cur novæ indies animæ creentur.*
5 *Quonam modo ad concumbentium libidinem momentis singulis, & qua cœli parte procreetur, quave in corpus descendat, qua etiamnũ corporis parte ingrediatur.*
6 *Quo pacto animæ conveniat, modo in terras descendere, modo ascendere. Curque si cœlestes sunt, juvitæ à terris discedunt.*
7 *Cur defunctorum animæ non redeunt. Et nunquid in corpora nostra quicquam agant.*
8 *Quo tempore infans in utero moveri, quo sentire incipiat, quo usu enutriatur, increscatque.*

CAPUT III.

Sed jam cœlestibus hinc auspiciis, ad cœleste illud, quo hoc ipsum sumus quod ipsi sumus, an forte verius dixerim, quod ipsi proprie sumus, feliciter accedamus. Id autem

tem rationalis ex divino intellectu consistens anima est, cujus profecto originem de cœlo manare apud eos, qui vera noverint, indubitatæ esse sententiæ perspicuum est. Proinde huic solam eam dum corpore utitur perfectam beatamque esse sapientiam constat, ut natalis sui principia penitissimaque exordia ac prima respiciens, nec se quæritans extra. unde orta sit, de quo tam ubere prodierit fonte prorsus recognoscat. Hinc ea Delphici oraculi ad beatitudinem quo itinere perveniret consulenti sanctissima vox: Cognosce teipsum. Quo quid præstantius, quid felicius, quid denique animulæ hoc in teterrimo carcere beatius esse queat, non facile quis expresserit: quandoquidem hoc ipso duntaxat, quadam quasi humanorum fuga solis sese divinis inserat, sola hæc, tanquam nihil sit aliud intueatur, ac quoad licuerit, incognoscat. Teneras cupiditates non reprimat modo, at penitus obliviscatur, succensere nec sciat, nec queat: ac demum ita se supernæ & divinæ menti societ, uti perpetuum cum ea, imitando, fœdus constantissime asservet. Quas nempe solas deserati, & ab omni hujusce mundi aspergine pressæ, pureque de-
tersi

tersi animi virtutes (utpote quæ non plumbo inhærentes statuas, nec arescẽtibus triumphos laureis, at stabiliora quædam impendioque viridiora atque cultiora pręmiorum genera nemine dissitente desiderent) beatum facere quem præterit? Quomodo & alia quempiam via (modo ne vana admodum auri adulatione nactum) nomenclaturam hanc ex æquo adipisci, fieri qui potest? Is sane in cœlum in eorumque cœtum, qui jam vixerint, & corpore laxati splendidissimo candore elucentem Galaxiam incolant, latissimam cuivis jure optimo viã præparari, ratio in medio constituta essictim suadet. siquidem animæ quibus incubuissent virtutibus, post corpus evectæ, quum nec corporea, puro virtutum fragrantissimoque fomite penitus irrigatæ, eluvie onerentur, atque sordescerent: nec cœlestem, quam perpetim respectu cogitationibusq;, dum vel adhuc corporibus tenerentur pene possederant, unquam descenderant, faustissime reportantur. Hinc profectæ, huc quod ne dum reliquerant, habitaculum reposcentes, facile revertuntur. Inde in corpora labuntur, iis illo, quæ promerentur redditio est. O terque quaterque

beatæ.

beatæ! Cæterum quo tempore hæc corpori infundatur, variæ opiniones extitere. Nos eam ſequemur, quam veram magis eſſe arbitramur. Itaque poſtquam in mulieris utero ipſa ſeminalia recrementa, & quod à viri corpore ante defluxerat, afformatricemque vim ſecum ab viri anima traxerat, & quod à muliere, à cujus anima adæque vim eandem hauſerat, per has ipſas vires diebus circiter quinque & quadraginta, ſic ſunt affecta, ut ſex primis diebus lac evaſerint, mox tribus ab iis lineata: ſequentibus ſex continuo ſanguis: duodecim aliis caro informis. Bis novem reliquis figurata. Quibus tamen plerunque adduntur ſubtrahunturque ſoles. Tunc anima rationalis à ſublimi Deo creatur, creataque infunditur. Exindeque corpus in omnibus officiorum functionibus ſuis, anima hac gubernatur, ac regitur. Nec obſtat quod ante completam hanc afformationem fœtus animæ functionibus, tum quia alebatur augebaturque, tum quia præſentiſcebat, perfrui viſus eſt. Quandoquidem operationes hæ, quæ ante cæterorum membrorum concreationem, animæ cujuſpiam cordi inſidentis eſſe videbantur, non ab

anima quapiam, at à formatrice vi, ſpirituque gignitivo prodierint.

Sed qualis nam obſecro iſthæc animæ creatio? an à Deo, qui omnium, quæque ſunt, quæque eſſe videntur, & princeps, & prima origo & eſt, & vocitatur ſine medio: an fortaſſis ut Plotinus, & Proculus, aliique Platonicorum nonnulli ab angelo concreari arbitrandum. Nobis hercle Dionyſium Areopagitam, Origenem, & Aurelium Auguſtinũ præcellentes Platonicos animã à Deo procreari ratos, ea nimirum ratione fretos magis ſequi libuit. Quoniam anima ex nihilo fit, non enim quum ſimplex ſit, ex rebus ullis prius exiſtentibus procul poſitis, deinde in unum coactis generari quivit: hoc ſiquidem ex pluribus partibus componi, non partibus carere apertiſſime eſſet fateri. Neque ex materiæ viſceribus fomiteque, prius informi, ſubinde afformato, quippe quæ ſupra materiam ſit, eruitur: quare ex nihilo fieri annuere cogimur. At poſt nihilum è veſtigio ipſum ſimplex & abſolutum eſſe ſequitur, quod eſſe Dei proprium eſt cunctis tribuere. Quandoquidem quod naturæ alicujus particeps evadit, eam ipſam naturam abſolutam produ-

cere

cere nequeat: quia quod tale aliquid ſecundum participationẽ exiſtit, id quod abſolute tale eſt, ſequi operæprecium eſt: imo etiam ſit per illud, quicquid ipſum eſt: quia ſi hoc illud gigneret, certe quod eſt poſterius,& rem ſeipſo priorem,& ſui ipſius cauſam, quinimo & ſeipſum concrearet. Quoniam autẽ quantum ad eſſendi naturam attinet, quicquid ſub Deo eſt ipſius eſſe particeps & creditur,& eſt: ſequitur ut res nulla Deo ſubjecta, ipſum eſſe producere valeat. Quo fit, ut anima à Deo, non etiam ab Angelo procreetur. Sed forſitan adhuc quiſpiam ambiget, animam à Deo, inquiens, ceu opifice primo, primi etiamnum Platonici creari conſenſerunt: proindeque Angelum hujuſce inſtrumentum creationis eſſe concedunt. Etenim opinio hæc ideo abſurda cenſetur, quoniam inſtrumento natura hæc ineſt, ut ipſum ab alio motum, moveat aliud, ſubjectum aliquod afficiat, formaque principalis agentis per temporis intervallum in ſubjectum traducat: at creatio neque ſubjectum exigit, neque motu, neque temporum impendiis abſolvitur. Rurſus quum inter nihil & ipſum eſſe infinitam (tum quia in nihilo nulla

ad eſſe

ad esse ipsum proportio est, tum quia hac major distantia ulla aut excogitari nequit) distantiam esse conspicuum sit: quam sane & proportione & fine carentem, una ea vis, quæ nullam ad alias vires proportionem obtineat, quæque fine careat, transcendere possit: creationis profecto opus immensam exposcere virtutem constare putandum est. Quid autem absurdius, quam ad id exequendum, vim (quæ in Deo immensa est) in Angelo(cujus natura terminata sit)prius terminari, exinde vero opus illud, quod ad immensam spectat virtutem, peragi? Quare à summo sine medio animula Deo & procreatum itura est, & procreatum itur. Hinc barbarum quendam Dinantem, Manichæosque ridere licebit, qui Dei portiones quasdam, animas nostras vel Deum ipsum esse crediderint. Quandoquidem neque Deus possit, aut in multas discerpi animas, summa ac simplicissima unitate dividi nequeunte, aut plurium animarum materiam fieri, ne animabus vilior evadat, neve subjecti vicem primus actus gerat.

Deinceps vero non ab re fuerit, an ea ipsa mortis immunis sit addubitare. Animam certe mortis neutiquam capacem

cem esse testimonio sit, quoniam ex se movetur: quod ex se movetur, semper movetur: quod autem semper movetur, immortale est: anima igitur mortis expers evadet. At apud eum animæ immortalitas, qui eam ex se moveri non refellerit, hac ratiocinatione constare poterit: cui quidem Platonicorum pariter atque Stoicorum assensio accedit. E diverso Aristotelis sententia est, qui adeo non acquiescit, ut animam non solum ex se haud moveri, sed ne moveri quidem penitus asserere, & rationibus monstrare conetur: contra quas Platonis sectatores, incœptum quo tam validam præceptoris finitionem sauciare tentaverat, subruentes sese accinxerint. Etenim me tam mei immemorem, aut ita animatum, quo vel Aristoteli ex ingenio meo penitus resistere, vel Platoni adesse putem, nemo quisquam arbitretur: interim tamen nostra, sectæ utriusque ad id communem rationem afferre, interest, Animam per intellectum totã, in naturam suam totam, quando quærit, invenit consideratque seipsam, per voluntatem in eandem sese affectando, sese amando, remeare inclaret. Quin etiam & per intellectum in intelligendi

actum, quum ſe intelligere deprehendit per voluntatem in voluntatis actum, volente ſe quicquam velle, revoluitur: quod autem ita in ſe per operationem convertitur, & per eſſentiam reflecti (quando non minus cujuſpiam ſubſtantia ab corporis eluvieque operatio immunis habeatur) quid prohibet? Quo vero cujuſuis rei converſio ſit, illinc & perfectio: igitur quæ in ſe vertitur anima, ex ſe eſt. Ex ſe, inquam, triplici præcipue ratione. Secundum formam primo quia per aliam formam non formatur: alioquin non ad ſe, ſed ad illam recurreret. Secundum fundamentum deinde, quia non ſuſtinetur ab alio: non enim innititur alteri forma ea, quæ ſibimet innititur, quando ad ſe ipſam adnititur. Poſtremo ſecundum ſimplicitatem, quia ex partibus haud conſtat. Nã quo pacto ea partium ſuperficie forma explicatur, quæ in ſuum centrum penitus replicatur. quod autem ita per ſe eſt, ſemper eſſe quis hiſcat? quandoquidem quod eſſe deſinit: aut quia à formatrice cauſa derelictum, aut à fundamento deſertum, aut in partes diſſolutum ideo deſinit. Id vero quod in ſe ipſum revoluitur, refluitque: quia ſui for-

forma, à formatrice cauſa non relinquitur, quia in ſe ipſo manet: à fundamento nunquam deſeritur, quia individuum in partes haud quaquã diſſolui poteſt.

An præterea una omnibus hominibus, an multiplex ſit, dubitationem non mediocrem habet. Multiplex profecto hominis rationalis anima in multis corporibus ſit, quod ex hominum opinionibus affectibuſque contradictoriis liquido compertum eſſe poteſt. Etenim tanto contradictoria invicem magis quã contraria adverſantur, quanto inter eſſe, atque non eſſe, quam inter eſſe tale atque tale, pugnantia major extat. Et ob eam rem, ſi in ſubjectum idem contraria congredi nequeant, longe minus contradictoria id poſſe exiſtimandum. Hinc uſu evenit, ut noſtrum quiſque in ſe ipſo plane experiatur, mentem ſuam haud unquam rem unam una affirmare prorſus, atque negare, velle penitus ac nolle. At in diverſis hominibus eidem rei ſimul aſſentiri, & diſſentiri, velle & nolle gaudere ſimul & dolere, obvium atque inventu facillimum eſt, quare non eadem anima hic & ibi, quando & non mens eadem. Cæterum ſi una eſſet, quoties eandem rem duo intelligerent,

toties abſurda ſequerentur. Eſto enim quod phantaſia tua aurum excogitet, mea quoque aurum: percontabimur, an unam in utriſque noſtrum ſpeciem, unamque auri intelligentiam capiat: an ſpecies geminaſq; intelligentias: an potius ſpeciem unam, intelligentias binas: an è diverſo ſeſe res habeat. Diviſionis pars prima ea ratione refellitur: quoniam mente eodem intelligendi apud te, nunc & apud me, aurum concipiente, deſineret quidem, ea una mens pariter apud me aurum conſiderare, quum primum id ipſum apud te deprehendere deſierit, cujus contrarium in confeſſo eſt. Accedit ad hæc, quod momento eodem, una illa mens, una ſpecie, unoque intelligendi actu, de auro uno, adeo ſecum ipſe diſſentit, uti apud me aurum, & ſpernendum dijudicet & aſpernetur: in te vero precioſum adjudicet & affectet. Tanta in judiciis & affectibus ab uno, quatenus unum eſt, principio prodire repugnantia nequit. Quamobrem cum neque intelligentiæ neque ſpeciei, longe minus ſimulacrorum diverſitate, utpote quæ in intelligentiis prius, priuſque in ſpeciebus quam in iudiciis & affectibus differentiam pareret, evariatio

consistet: ob id cum illæ desierint, & has ipsas deesse, ecquis ibit inficias? Confugies ad hoc, ut à duobus illis simulacris, unam quidem in mente speciem proficisci, atque hanc eatenus geminas ad discrepantes terminos intelligentias directas parere annuas tibique confingas. At quis adeo mentis expers dixerit imaginum variantiam speciebus, quam intelligentiis propiorem (quippe quæ illis citima sit) intelligentias quidem differentes, species vero minime diversas moliri? Nec defuere, qui à geminis auri simulacris, geminas quoque mentis species tribui asserere audeant. Quod ideo aures percellit, quoniam si simulacrorum convariatio tantam, quæ in speciebus diversitatem parere suppetat, vim obtinet, quando tamen hæc diversis substantiis hæserint, quanto magis è specierum differentia, differentiarum intelligentias, quippe quæ eidem mentis essentiæ cohæreant, proficisci concedi par est. Quin etiamnum sciscitantibus nobis responsuri sunt, an alterutra species seorsum ab altera, intelligentiam gignere queat, nec ne? Si nequit mens rem quampiam, ni illius imagines in ipsa geminentur, cernere, minime com-
pos

pos erit, quarum proculdubio altera superflua censenda est. Si potest utraque, actum suum exercet, geminique à geminis speciebus intelligendi actus concreabuntur, non igitur à geminis unus. Non etiam defunctos arbitror, qui à binis imaginibus binas auri intelligibiles formas, exindeque binas intelligentias fieri confiteantur. At nos percontabimur, an se ipsis species eæ abscedant (quod fieri nequit, alioquin eas specie discrepare fateantur, necesse esse) an per subjectum in quo sunt (Minime gentium, quandoquidem unicum esse contendant) an per aliquid peregrinum: haud quaquam nihil enim aliud hoc esse posset, quam vel ad auri imagines, vel ad ipsam auri rationem, aspectus. Profecto attinente ad auri rationem aspectu, utpote quæ una sit, non distabunt: minus multo ad auri simulacra respectu: siquidem eatenus forma intelligentiæ conferre, quatenus simulacrorum aspectu absoluitur, inter omnes convenit. Age imagines formæ illæ respiciant, aspectuque dissentiant, aut aspectibus aspectus adiiciendi sunt, atque de posterioribus æque ac de prioribus litigandum: aut certe in geminis, mentes

gemi-

geminare operæprecium eſt. Diutius fortaſſis quam decuerit cum iis de mente diſſeruimus, qui mente ſe privant, quando eam ab humana mente ſegregant, quæ nihilominus uſque adeo illi familiaris extitit, ut neque nos mentem ſine mente adſciſcere valeamus, neque illi mentem ſine mente reſpuere. Porro iis non Mauros ſolum, qui unam omniũ animam crediderint: verum etiamnum Averroicam mentem confutaſſe multiplicem in multis commonſtrantes arbitramur. Talis quanquam ex ſua (per quam una eſt) ſpecie non evadit. At ex Deo animarum corporumque conciliatore, non quia in corpore diviſa, non quia ex materia uti corpus conſtet, non quia ex corpore ortum traxerit, unde igitur? Niſi quia divina voluntate corporis comes ſit: quandoquidem Deus ſimul initium (haud tamen principium) idem utriſque præbeat, ob id neque naturam eandem, neque exitum ſimilem. At initium, ut antea diximus idem, & ob eam rem numerum eundem tradidit. quo fit, ut animæ affectus ad corporis naturam (quia initium comitatur corporis) augeantur. Verum cur novæ quotidie animæ à Deo creantur?

Num-

Numne conſtructo mundo cunctas ſimul animas, quemadmodum cunctos in mundi exordio procreavit Angelos creare quiviſſet? Id ita effectum, quia alioquin Deum agere dedecebat, cenſemus? Nam ſi diu à corporum vinclis (quippe quæ ingenue quanto precioſior ſit vita ſoluta, quam corporeæ indigeſtæque moli juncta judicaſſent) ſolutæ vixiſſent: corpora neutiquam (quatenus intellectuales ſunt) unquam ingredi voluiſſent. Neque enim Deus vel Angelus liberam animę voluntatem cogere volunt: neque ſecus quam perſuaſione mens movetur. Quum igitur non ſimul, ſed per ſucceſſiones atque viciſſitudines corpora in terris ejus nutu generētur, hinc Deus in dies animas parit. Quinimo id ipſum rationi etiamnum conſonat. ut ſicut ſphærarum animi, ſeu Angeli per temporum moras ante ſphæras proprias concreati haud extitere: ſic quoque nec animæ noſtræ ante propria vehicula. Quamobrem & ſi cum corpore non deſinant, cum corpore ſaltem incipiunt. Adde quod Deus perpetuo Angelos illuminat. quare ſicut ſuperiores formare mentes nunquam deſinit, ita infimas mentes creare haud ceſ-

ſat:

ſat: perpetuam illic formationem molitur, hic aſſiduam creationem. Decet immenſam Dei potentiam: decet inquam ita ſeſe potentem, continue aliquid ex nihilo procreando, mentium oculis oſtendere, ut perpetuo hoc effectu infinitam ejus potentiam clarius lucidiuſque agnoſcant, eam in cœlis venerentur, in terris, ut ita loquar, creantem admirentur.

Denique quum animæ multæ ſint, corporibuſque incipiant, ſcrupulus reſtat, quonam pacto Deo ad concumbentium libidinem, momentis ſingulis, ſingulas animas procreare conveniat. Minime malum concubitus (utpote qui ad bonum ſuopte ingenio inſtitutus ſit) ſed moderationis in concumbentium animis defectus, malum cenſetur: ex quo generationem proficiſci, ecquis excors crederet? At ex corporis concubitu omnium conſenſu generationem fieri dilucide conſtat: cui generationi ſublimis Deus non ad coeuntium libidinem, ſed præſcriptam providentiæ legem, quæ & numerum & tempora concumbentium ab rerum initio videt, in ævo animas diſtribuit. Qua inſuper cœli parte (quippe quæ à Deo cœlicolæ ſint) animulæ

ex pro-

eæ procreantur? Furor profecto, furor eſt, in iis quæ cum indiviſibilia, atque materiæ prorſus immunia ſint (qualis rationalis anima cenſenda eſt) nullo ſitu clauduntur, ſitum quærere. Nam ſicut ubicunque Sol fulget, ibi & radii mittuntur: ſic ubicunque Deus adeſt, animus mittitur, atque recreatur. At quanam cœli parte in corpus deſcendit? Porro quum Deus extra locum, loco omni adſit, atque inſuper anima minime loco claudatur, momentoque creetur, & adſit, neque eam proprie deſcendere dicendum eſt, neque qua parte deſcendat percontandum. Sed nobis tantiſper una cum priſcis confabulari liceat. Igitur ſi Platonicis credimus, Cancro præcipue deſcendere, viciſſimque per Capricornum Cancro oppoſitum aſcendere arbitrandum. Atque ob id illam hominum, hanc Deorum ædem appellitant. Nam ter quaternis univerſo elementis diducto, tertioque eorundem quaternario ordine præpoſtero (terram ultimam conſtituente) ad nos converſo, atque cæteris in medium redactis, in terram, tam ima quam ſumma poſtremitate deſinente, Martia ſphæra ignis, aer Jovis, Saturni aqua, cœlum

vero (quod & aplanes vocitetur) terra habeatur operæprecium eſt: in qua Eliſios puris animis deputatos fore campos, ántiquitas poſteris intelligendum reliquit. Hinc Pytagoras primum naſcentibus lactis alitum offerri ratus eſt, quod primus eis motus à lacteo orbe in hujuſce vitæ inferna delabentibus inchoet. Hic Zodiacum Cancro Capricornoq; tropicis ſignis interfectus ambiendo complectitur. Quod ſane Cancer lacteuſque ſeſe contingunt, anima deſcendens tereti (quæ ſola divina eſt) in conum defluendo, forma, producitur haud ſecus quã à puncto linea ſuboritur: ex puncto enim ſuo, quod eſt monas, in diadem, quæ prima ſit detractio, pertendit. Ob id nimirum eſſentiam hanc & individuã & dividuã Thimæus non injuria expreſſit. Quoniam ſi divinæ ejus naturæ ſimplicitas cogitetur, diviſionis cujuſuis ignara reperietur: ſin per corporis membra diffuſa, diviſionis obnoxia deprehenditur. Nec equidem de nihilo, aut de vana adulatione veniebat (ut mea fert opinio) quod priſci deſcenſuræ animæ, ac trepidanti, novam ebrietatem, ebrietatiſque comitem oblivionem, in regione

quæ

quæ inter Cancrum & Leonem extat (ſydereo illo Liberi patris cratere illic locato, in fluente ſylva, indicante) obrepere fabuloſe confinxerint: quando Theologi quoque animam, quum ad corpus prima ſui perductione trahitur, ingruentem ſibi hylem novumque materialis alluvionis potum (non quidem puriſſima parte, quæ nectar Deorumve potus eſſe fertur, ſed turbidiore, quam animarum potum lethæumque fluvium veteres vocitavere delibutam) illic primum periclitari, divinarumque rerum, quarum quum in cœlo erat conſcia, illic primum obliviſci, proculdubio ſuſpicati ſint. Atque ideo quum à ſimplici individuoque naturæ fonte, per ædem hanc ad terrenum corpus, caducam regionẽ, mortalitatiſque ſedem (quæ vita vulgo exiſtimatur) detruditur, eam mori, quod non extingui, ſed ad tempus obrui intelligi volunt. Quum vero anima morte ſurſum accerſita abſoluitur, atque ad veras naturæ divitias, ad propriamque libertatem per Capricornum revertitur, vitæ non niſi à ſapientibus deprehenſæ, cæteris eam mortem falſo opinantibus, fauſte reſtitui. Ex quo jure evenit, ut hanc Deorum, hominum æ-

dem illam, cognominent. Eaſdem Solis etiamnum portas Phyſici eatenus nuncuparunt, quatenus in utraque ſolſtitio occurſante, Solis ulterior acceſſio inhibetur, per quos profecto de cœlo in terras meare, & de terris rurſum in cœlum remeare (ut retulimus) animulæ facile creduntur. Attamen falluntur, qui hic ſecundum ſitum, aſcenſum, deſcenſumue intelligunt: at quoniam Luna Cancri domina generationi proxima eſt: Saturnus contra, Capricorni dominus remotiſſimus: hinc per Cancrum, id eſt, lunarum vegetalem ſenſualemque inſtinctum, animas deſcendere opinantur: per Capricornum vero, hoc eſt, per Saturnum, intellectualemque inſtitutum aſcendere ajunt. Etenim Saturnum priſci mentem, qua ſola ſuperiora petuntur, nuncuparunt. Accedit ad hæc, quod Capricorno Saturnoque arida vis eſt, qua dum ſpiritus ad intima contrahunt, atque colligunt, ad contemplandum aſſidue provocant, ac illiciunt. Contra Lunaris humor ſpargit atque dilatat, & animulas circa ſenſilia diſtrahit. Iis itaque rationibus per Capricornum animas aſcendere, per Cancrum deſcendere non immerito autumant.

Inſu-

Insuper quum corpori infundatur, qua illius parte ingreditur? Dei jussu hæc ipsa in medium cordis punctum (quod est corporis centrum) sano intellectu primum infunditur. Exinde per universa corporis membra, calore, spiritacea substantia, succis sese diffundit. Quod si ægrotatione media hæc solvantur, extemplo se, ut ita dixerim, colligit, atque unde primum effluxerat, in cor refluit. Cordis calore, quod proprium illius vehiculum censetur, obliterato, cor ipsum tandem deserit: non secus quam oculo Solis lumen, quod illi influxerat, integrum effluit, quod non etiam evanescit, aboleturque: sed suum perpetuo Solem sequitur.

Quo autem pacto animo sempiterno conveniens sit, ut modo descendat in corpus, modo ab illo abscedat, ascendatq;: & quorsum ludus hic in tribuenda corpori vita, & auferenda? Vitam corpori impartit, eique includitur, ut singula incognoscat, ut singulares formæ cum universalibus concilientur, ut cum radius divinus, tum etiam ejus formulæ in Deum reflectantur, ut anima sit beatior, ut inferiores animæ vires ad effectum progrediantur, ut mundus or-

netur, ut ſublimis Deus colatur. Eidem vitam aufert, ne diutius à melioribus, propter viliorum operum miniſteria, muneribus vacet. Atqui ut ſtellæ ad ſibi a Deo injunctam officii functionem explendam, oculis noſtris modo oriuntur, modo occidunt: ſpiritus quoque non parum multi, novis aſſidue corporibus fabricatis, oculis noſtris modo ſeſe obiiciunt, modo ſeſe ſubtrahunt. ſic hominum animæ, alias in corporibus apparent, alias deliteſcunt, in cœloſque cœleſtes evolant.

Sed cur ſi cœleſtes ſunt à terris pariter atque corporibus tam invitæ diſcedunt? Primum non omnes invitæ, ſed plurimæ ſponte ac libentiſſime decedunt: ob id apud Getas Thraciæ populos puerperia lugebantur, natique deflebantur: funera ex adverſo, veluti ſacra, luſu cantuque celebrabantur: noſcentes & ipſos eam vitæ conditionem eſſe, ut mori plerunque etiam optimi portus ſit. Subticeo Philoſophos religioſos, milites, & alios complures: ſubticeo Chriſtianorum primitias: ſubticeo quod non univerſi morientes ſugent: lugent autem naſcentes omnes & quaſi inviti à lachrymis terrenũ hoc iter tanquam

quam exilium infeliciter auſpicantur. Demum in iis qui mortem formidant, horrentque, non tota, ut ita dicam, anima expaveſcit: ſiquidem pars ea, quæ abſcedendo in melius pergit, non modo ſemel, haud forte invita in vita decedit, verum & quotidie ſponte diſcedit: unde Philoſophis neutiquam terribilis mors, quinimo familiaris, atque illis domeſtica eſt, neque qualis poſt obitnm puri animi habitus futurus ſit, eos latet, quãdo talem ferme quotidie in ſummo contemplationis faſtigio experiantur. Quid enim aliud per Philoſophiam agunt, niſi quod animam ab corporis affectu rationemq; à ſenſibus ingenue ſevocant. Quod totum, ut Platoni placuit, mortis meditatio eſt: quandoquidem mors animæ à corpore liberatio ſit, hinc præmiis futuræ conditionis perfecte ad integrumque auſpicatis, adeo ab interitus metu eorum cogitatio abeſt, ut ad moriendi deſiderium promiſſæ beatitudinis, cœleſtiſque habitaculi majeſtate ultro ardentiſſime animentur. At ea animæ pars quæ corpori duntaxat alendo atque tuendo tributa eſt, invita abit. Quoniam abeundo naturali quodam officio vacat, atque amicum ſuum deſerit.

ſerit. Adde quod plurimi cruciatum, qui in diſceſſu ſentitur magis, quam diſceſſum metunt. Nonnulli ſuis operibus viſionem non meruiſſe divinam putant, ac propterea pœnam & mœſtitiam vaticinantur & timent. Plerique hujuſce vitæ blandimenta, quibus protinus ab initio (cupiditatum dulces inſidias ſub rationis jugo minime domantes) irretiuntur, ægre relinquunt, ac ideo in diſceſſu dolent Ex quo factum itur, ut animas, quas in ſe pronas corporis uſus corporeæque peſtes effecerint, atque in pecudes quodammodo ex hominibus reformaverint, pariter & corporis abſolutionem perhorreſcere, & quum neceſſe fuerit, non niſi indignatas cum gemitu pelli ſub umbras credi par ſit.

Cur non redeunt animæ? Redeunt ſane quam plurimæ, ſi priſcis fidem adhibere cogamur. Argumento ſunt, Gabinus, qui quum cervice Sexti Pompeii juſſu inciſa, vixque cohærente tota die in littore exanimis jacuerit, occiduo jã profligato tempore, atque in ſupremam tempeſtatem declinante, Pompejum, ex cariſue aliquem ad ſe ab inferis remiſſum, nonnullaque renunciare juſſum accedere, gemitu precibuſque exagge-

rata multitudine petiit. Ex amicis plerique venere, multa is nunciavit, veritatis indicium reliquit, quod peractis mandatis protinus expiraturus esset, idque ita ut retulit, evenit. Corsidius natu major seclusa, quæ inter mortuos aut viderat, aut audiverat, applosis manibus concinuit, seque à fratre jampridem extincto, quo in loco aurum nullo conscio defodisset demonstratum venisse, & alia pleraque retulit. Mox expiravit, aurum ubi dixerat repertum est Unus è viginti viris agros dividentibus Capuæ feretro elatus, pedibus domum incolumis remeavit. Simile quid Aquini obtigisse proditur. Romæ quoque Corsidius materteræ consors funere locatus revixit. Aviola Consularis in rogo vitæ restitutus fuit, flammaque prævalente redivivus crematus. Identidem Lucio Lamiæ prætorio viro accidisse fertur. Nam & Celium Tuberonem prætura perfunctum à rogo relatum fuisse fama est. Proinde iis atque innumeris aliis exemplis animas remeare antiquitas (forte falsi conscia) sibi persuaserit. Adeo enim ad hęc attonita vetustas fuit, ut incredibilia etiamnum dictu affirmaret. Platonici sub aliis quidem figuris eas

redire putant. Sed revera quid opus est veteranum & emeritum militem ad pugnam redire? neque ſecundum naturam reditus eſt, quoniam omnes redirent, quod ſi contra naturam, ſtultum eſt reditum quærere.

Nunquid in corpora noſtra quicquã animæ defunctorum agant? Nihil profecto rationem phantaſiamque noſtram cogitationibus, viſionibus, ſignis quotidie eas commovere inhibet: nos autem plerunque unde veniant ignorare, non unquam idipſum incognoſcere ſolemus. Indicio eſt Arabs Avenzoar, qui à Medico nuper defuncto, per ſomnum, optimum oculo ſuo ægrotanti præſidium accepiſſe exaravit. Plato eorum animas, qui occiſi ſunt, interfectores hoſtiliter inſequi prodidit Hinc forte contingit, ut occiſi hominis vulnus, jacente etiamnum cadavere, in eum qui vulneraverat, ſi modo ille cominus vulnus ipſum inſpexerit, ſanguinem rurſus eiiciat, quod quidem Judices uſque in hodiernum diem obſervavere. Idque exemplo duorum familiarium firmatur, qui cum Megeram adventaſſent, alterque ad cauponem, ad hoſpitem alter divertiſſet, huic in ſomnis ille (quippe cui

cui interitus à caupone pararetur) ut ſubveniret, eum orare viſus eſt. Qui primo nempe ſomno perterritus, ſurrexit: dein quum ſe collegiſſet, idque viſum hectæ faciendũ duxiſſet, recubuit. Tum dormienti illi idem rogare viſus eſt, ut quoniam ſibi vivo non ſubveniſſet, ſuam ſaltem mortem haud inultam pateretur. Seque à caupone interfectum, in plauſtrum conjectum, atque deſuper ſtercus injectum denunciavit, utque mane ad portam adeſſet, priuſquam plauſtrum ex oppido exiret, petiit. Hic eo ſomno commonitus, mane bubulco ad portam præſto affuit, ac ex eo quid in plauſtro eſſet, quæſiuit. Ille perterritus fugam arripuit, mortuus erutus eſt, caupo re patefacta, pœnas dedit.

Ob hæc nimirum geminas ſomniis portas, ex ebore falſis, è cornu veris deputatas eſſe vetuſtas adſtruxit. Nam ubi quiete ſomnove ab corporis functionibus paululum libere introſpicientis animæ aciem interjectum, nexuque colligantis naturæ obductum velamen ad verum uſque vel ſeipſa, vel alia quavis anima duce, quadantenus admiſerit, de cornu exiſtimandum eſt: quippe cui ſors ea ſit, ut tenuatum viſui quaque verſum

per-

pervium ſeſe objectet. At ubi identidem obtutum quam mox repulerit, eburneũ cenſetur: quando & huic ita corpus natura denſatum ſit, uti quantumlibet attenuatum nullo viſu ad ulteriora tendente penetretur. Neque ab re eſt, quod Simonides, quum ignotum quendam humaviſſet, haberetque in animo navem conſcendere, ne id faceret ab eo, quem humi dederat, moneri viſus eſt, alioquin naufragio periturum: rediit Simonides, cæteri naufragio interempti fuere. Magnus hic diverſiſque refertus documentis locus obiter invitaret, utrũ ne aliqua quieſcentis animi præſcita ſint, quaque ratione fiant, an fortuita (ut perquam multa) res ſit? Et hercule ſi exemplis agatur, illic & paria fient. At quanquam id unum à vino & à cibis proxima, atque in dormitione irrita eſſe viſa prope convenire palam ſit, cæterorum fortaſſis contrariam eſſe rationem, non eam inficias. Quandoquidem & per ſomni quietem & aliam quamvis à corpore alienationem ſenſibus ſopitis, phantaſmatumque nubibus expulſis, animum aut ſuapte natura ſuique ſpeculatione (quod Platonici facile dabunt) aut Dæmonum præſignatione, aut

aut ſuperiorum corporum impreſſione, aut divinæ virtutis Angelorum miniſterio illuminatione (quod recentiores Theologi indubie aſſeverabunt) pleraque, futura quaſi tunc illa in ſupernis numinibus præſcripta oculata fide intueantur, vaticinari vel ex iis apertiſſime inclaret. Tum quia Socrates à falſis in judicium accuſatoribus tractus, futuram judicibus primo pœnitentiam prædixerit, accuſatoribus ruinam, civitati ſeditionem. Exindeque ſuæ internecionis diem à numine per quietem monſtratum præſignaverit. Tum etiam quia Theramenes in carcerem conjectus, venenumque abſorbens, Critiæ ſibi adverſario citimam mortem vaticinatus fuerit, quæ ut renunciaverat, evenit. Quidam etiamnum Rodius noviſſimam vitam agens, ſex æquales nominitavit, atque qui eorum primus, qui ſecundus, & qui deinceps vitam obiturus eſſet, prænunciavit. Item Eudemio Cyprio gravi admodum morbo laboranti in quiete, egregium facie juvenem viſum auſpicantemq; eum brevi revaliturum, paucisq; diebus tyrannum Pheræ Theſſaliæ oppidi Alexandrum aboliturum, atque Eudemium ipſum quinquennio

poſt

poſt domum rediturum, paulo poſt convaluiſſe illum, Tyrannum interemptum fuiſſe, Eudemium peracto quinquennio mortem obiiſſe, proindeque ejus animam in patriam remeaſſe Ariſtoteles prodidit. Sed & Calanus Indus jamjam ſpiritum emiſſurus ocyſſimam Alexandro regi necem auguratus eſt. Pherecides quoque Syrus Epheſis diem obediens ſuam, contra Magnaſeos victoriam vaticinatus eſt. Mille denique id genus vaticiniorum ſunt, quæ iis quidni miraculo eſſe poſſunt, quibus intellectum (utpote corpori repugnantem) ultro corporalia, ſponteque ſua diſpicere abditum eſt. Etenim intellectus tunc ſincere diſcernit claretque maxime, undeque ſibi futurorum agnitionem aſciverit, neque difficile, neque impoſſibile arbitrandum. Quam vero mens ipſa corpori adverſetur, Xenocratis, Origeniſque teſtimonio, qui ſibi quo libidinis incendia penitus extinguerent, virilia exuſſerint, cuique palam fiet. Necnon & priſcorum ſacerdotum Magnæ matri Saturnove conſecratorum, horum illi ſeſe caſtrabant, ii ſe excarnificabant. Cæterum nonne & Chriſtianorum primitiæ, adeo iis impendio majora horribilia-

biliaque factitarunt, uti mundum nihil miratum aliud magis constet? Mitto in præsentia tanquam aliunde petendum explorandumque, quod egredientes animas, genii dæmonesque (quos sibi protinus ab electionis usu, mores eligendo, interim vitæ duces elegerint) ad communem omnium judicem cunctas ducunt. Sententia lata priores abeunt dæmones. Malasque malus violentusq; dæmon trahit: bonas autem omnipotens & immensus Jupiter læte atq; tranquille perducit: eæ apud cælicolas cælites perrenni gaudio tenentur, illæ apud inferos, utpote quæ Lethæum fluvium, Phlegethontem, Acherontem, Cocytum, Stygem, Vulturem immortale jecur tondentem, Tantalum, Ixionem, Sisyphum, Phlegyam (quæ omnia illic fabulosa persuasio esse credidit) in semetipsis olim periclitatæ sint, irrevocabili quadam lege torquentur cruciunturque. Nec cum Platonicis hoc loco, eas aut proprium oberrare cadaver, aut novi corporis non humani tantummodo, sed & ferini quoque, electo, moribus quos in animali libenter exercuerint congruo genere, habitaculum ambire: omniaque tandiu perpeti malle,

quan-

quandiu cælum (quod vel ignorando, vel diſſimulando deſeruerint) ingenuæ evadant, arbitrandum eſt. Quanquam & hæc ipſa myſtico quodam ſenſu ſanctæ fidei dogmata efflictim adoleant. Deinceps vero de motus tempore infantis diſſerendum eſt.

Mari quidem fœmellæque promiſcuum hoc atque indiſcretum eſt: ut ſi afformationis tempori, ejus duplum adiiciatur, ex eis exurgente tempore, motus compotes evadent. verbi gratia. Triginta dierum ſpacio afformatus (ut de uno quod exemplo ſuffecerit edifſeramus) iis ſexaginta adjectis, nonaginta (tres conſtituentes menſes) ſoles conſurgent, hoc ipſo movebitur tempore: & ſic variis pro afformationis varietate temporum impendiis motus compos fiet. Partuum motionum tempora, vel imperitis, facili atque indubitato modo ita monſtrata ſint. Verum quia intelligentibus plerunque, quibuſdam comprehendendis rebus (quippe quas ratio non ſatis attingat) non minus priſcorũ autoritates, quam eorundem debilis vanaque ratiocinatio, conferunt. Maximum hinc enarrationis noſtræ patrocinium ordiemur, quod Hippocrates quo-

quoque, quum libro de pueri natura, puerulum dierum triginta tractu, fœmellam quadraginta & duobus confingi & pronunciaverit & ſanxerit: huic quidem quartum ſui motus menſem, illi vero tertium præſignavit. Unde ter triginta replicata tertium afflare menſem: ter autem duo & quadraginta, quartum paulove plus, neminem (modo ne excors) præterit: quæ ſingula noſtræ illi computationi (imo vero peritiorum) magnopere quadrant. Nam etſi fabricationis temporis triplicitati puerperii motionem attribuimus, non tamen in ipſis (quod dixi) temporum articulis: at aſſidue paucis poſt diebus (quibus ſerius) interdum ante (quibus præcox) id ipſum evenire contenderim. Quod apud Hippocratem ita eſſe haud dubie in confeſſo eſt. Attamen nihil in iis certi affirmare, nec meam ego in pleriſque eorum fidem obſtringere auſim. Quin potius ad autores (qui de dubiis rogentur omnibus, modo ne tanto majore eorum diligentia, vel cura vetuſtiore, eos ſequi faſtidio ſit) relegabo: quandoquidem & mares circa quadrageſimum ſolem, fœminas circiter nonageſimum moveri, complures diligentiſſime ex-

me exploratum habuere. Nemo etiamnum id paruum ac modicum existimaverit, autorum alioquin eruditissimum Macrobium Hippocratẽ septimo mense nascituris, septuaginta dierum spacio motum fieri annuentem citasse. Halyabas autor gravissimus partum & sexagesimo & septuagesimo octuagesimoque sole, duplato duntaxat fabricationis tempore, sese vibrasse testimonio est. Verum autem (ut ingenue fateamur) cujusque motionis tempus, opus ingens occultumque divinitatis non extimo, ut pleraq; pubetenus tactu visuve, sed fœmineo internoque prænosci potest: proindeq; quasdam adhuc summas tractavimus, plura mox & distinctius. Nunc enim quadam autorum omnium mixtura monita exhibentur, quoniam hujusce rei interpretationem mens egressa, legentium animos per omnes recessus, omniaque latibula veluti manuducere festinat. An eodem quo diximus tempore duntaxat persentiscat. Antea sane quam movere (quanquam tristius atque sensu hebeti admodum obtusoque) infantẽ præsensisse (credibile nempe) proditum est: ob id quod actio hæc incertioris partiũ dearticulationis, certioris

tioris illa indiga ſit: hæc invalidius robur, validus illa exigit. Infans per umbilici annexum (ut antea retulimus) & alitur & augetur. Etenim umbilicum, quem in putamine contentæ venę complent, quaſi radicem in utero obtinet hoc ipſo ſanguineum, utpote de quo vitam aptiſſime mutuetur, alimentum haurit. Nam umbilicales venæ undique laterum tenduntur, fiſſæque per minutiſſimas fibras uſquequaq; per uterum ſparguntur, ac paſſim diſſeminantur, & qua eæ deſinunt acetabula inchoantur, in quæ, veluti in mammas, ſanguinea alimonia à natura puerperio reponitur, quæ dum colligitur, ſenſimque ex multis conſiſtit, acetabula quaſi corporis puſtulæ turgent. Quare quandiu infans minor perſtiterit, nec uberiorem admodum alimentarii ſanguinis copiam ſugere quiverit, conſpicua majoraque viſuntur: at eo aucto conſidunt atq; exoleſcunt. Ad exitum proficiſcente longe minora (adeo ut obtutus aciem plane effugerint) ſubinde redduntur. Quo tandem perfecto poſtremo, antiquitate, cui nihil ſcire negatum, omniaque figmentis velare licuit, commento Saturni laneo vinculo per annum alligati, ad diem-

diemque ſibi feſtum ſoluti præmonente obliterantur abolenturque. Cęterum per id tempus nono peracto menſe. partuque magnopere aucto, & fabrica propemodum concepti corporis abſoluta, ad alendum & increſcendum, eidẽ permanans ab utero cibus minime ſuppetit. Accedit ad hæc quod quum ſui impatiens effluendo ſit, alieni appetens hauriendo efficiatur oportet. Quare de cruento alimento, quod dulciſſimum ſit, trahit, pariter atque de lacte puſillum exhaurit, donec in lucem edatur.

Conceptionis indicia, necnon Maris fœmineique partus.

CAPUT IV.

Inchoati hominis indices & notæ (quanquam fallaciſſimæ, & quibus minus credendum ſit, quandoquidem complures ac prope dixerim omnes, omnem citra graviditatem, menſtruis recrementis ſuppreſſis, evenire queant) exponendæ ſunt. Etenim hæc multiformi contemplantium ingenia ambage torſerunt, quando fieri

poſſit

poſſit (immo quotidie confiat) ut menſtruæ purgationes, ob venarum eaſdem ad uterum perferentium concretionem interſeptionemque, & item ob cruoris craſſamentum frigiditatemve, incertiores admodum ſecernantur, aut earum vacuatio prorſus intercipiatur: Quibus alio decumbentibus, eadem ferme quæ & mulieribus uterum gerentibus accidere, ecquis ni mente admodum captus diffiteatur? Attamen quæ nobis genitalia ſemina concepta fore (tametſi haud perpetua fide) indicia ſuadere valent, brevibus à capite orſi perſtringemus. Igitur ſi noſſe libuerit an horda ſit, diligenti adhibito examine, cuncta hæc ſcrutabere. Si à conceptu decimo ſole aut ſerius, prout magis minuſve ex ſupervacua materia tentatur, capitis dolores inquieſque infeſtent. Si exinde caliginoſa vertigine & tenebris oculorum acies hebetetur. Si pupillæ minuuntur. Si candicans particula amplior fiat. Si flaveſcat, atque ſi ejuſdem venulæ cruore turgeant. Si concaventur ocelli. Si palpebræ mollientur, & ob hæc ejus aſpectus gravior atque ingratus magis reddatur. Si inunctis medicamine oculis (prærogativa ſane fœcunditatis) ſa-
liva

liva inficiatur. Si pannus (ut vocant recentiores) rufæque lenticulæ earum faciem deforment. Si inter oculorum angulos, & nares venæ ſitæ conſpicuæ magis comparent. Si ſub lingua vena vireſcat. Si cervix calidior, tergus algidius. S colli venæ arteriæque extendantui & turgeant magis, ac evidentius percuſſu ipſo attollantur. Si pectoris venæ nigricent ac tandem virides glaucæque reddantur. Si mammæ obdureſcant, extuberent, perdoleant. Si papillarum color in ruborem demutetur. Si merum aut quæ libuerit algida res epota in mammas recto tramite(algore ſuo illa comitante) interea permeare videatur dum ſorbetur. Denique ſi in eduliis faſtidium. Atque ſi malacia prehendat, ea fit ubi quicquam guſtare improbe appetant, aut enormium appetitus varii aſſurgant, citoque commutetur: quod picare quidam à pica ave denominant. Si eſcæ cupido claudatur. Si ventriculi redundantia & ſuccorum pariter atque cibariorum vomitiones acciderint. Si acide ructet. Si temeto infeſtetur: quippe quæ quum biberit langueat atque flacceſcat. Si cordis pulſus perturbet. Si ocyſſime lætetur ocyſſimeque triſtetur.

tur. Si aluum ac potiſſimum umbilicum tormina fatigent. Si renum coxendicumque gravitas vexet. Si ilia pleniora compareant: quod equidem iis quæ graciliores ſunt evidentius accidit. Si inguina perſentiſcat, ea conceptus argumentum eſſe poſſe quẽ latet? Si concumbentes mas & fœmina una genituras emiſerint: quæ ſi in ſeptimum diem intus permanſerint, conceptum jam eſſe certum eſt. Si peracta re exterarum partium algor ſupervenerit. Si vir colem uterum ſuxiſſe ſenſerit. Si à coitu mox locus reſiccesſcat, mulieribuſque naturæ labia tenuiora efficiantur. Si coitum abhorruerit, aut ſi ardentius concupierit. Si uteri os ad obtutum arctiſſime conniverit: Hippocrate tradente, *Quæ uterum gerunt iis vulua ſe comprimit.* Enimvero mulieris utero gravis vel præcipuũ indicium eſt, quoties obſtetrix perſpicaci intelligentia ſalutarem digitum ſubmittens, vulvæ os pertingens concretum, obſeptum ac denique ſigillatum noverit. At quum hac oris arctatione & uteri moles quæpiam præter naturam indicari poſſit, ejus rei diſcretionem ſcabricie internoſcas. Nam per graviditatem, tenerum & molle extat,

& mo-

& modum naturæ modicum obſervat. Quibus uero inflammatio duritudine ſua id infeſtaverit, duriuſculum perſentitur. Quod Hippocrates *a* hac perpenſione prodidit. *Quibus uteri os durum eſt, iis compreſſum id eſſe neceſſe eſt.* Si vulua univerſum * alveum, donec adſeptimum menſem ventum ſit, contraxerit. Si inglomerata ſeſe extulerit. Si poſt initum alui tergoriſque pulſatilis dolor prehenderit. Si menſes per aſſuetos circuitus ſubſtiterint. Quoniam ex venis, quæ intus in uteri alveo ſunt, ſecundæ in volucrum dependeat, & ob eam rem nihil prorſus per eas in muliebrẽ ſinum excerni queat. Unde ſecundum naturam haud quaquam inferius aguntur, at in ubera tranſeunt, concoctioneque lateſcunt: Cujus nota exiguo quodam & araneæ propemodum ſpecie in mammis viſitur. Quod ſi muliebrium quicquam eliciatur, tantillum quidem fuerit, ac ex cervicis venulis prorumpet. Si igitur eſculenta faſtidiat mulier muliebribus ſuppreſſis denegatiſque, hominem inchoaſſe arbitratũ iri fas eſt. Quod Hippocrates ita ſanxit: *b mulieri menſtruæ*

purga-

a *Hipp. lib.5. Apho.5.1.* * *cavitatem internam.* b *Hipp. lib.5. Apho.6.1.*

purgationes non prodeunt, nec horror aut febris ſupervenit, & faſtidia accidunt, gravidam eſſe arbitrare. Si etiamnum dolores, tumores, extuberationeſque carnis in cruribus inciderint. Si corpus univerſum gravetur, molleſcat, effœminetur, palleſcatque. Si pulſus protinus ab initio fortis & magnus, procedente tempore parvus & velox perſtet. Quin etiam ex humidis recrementis graviditatis indicia exploratum itura ſunt. Ut ſi eorum meatulus arctior fiat, unde difficilius emittantur. Si urina ſubalbida, clara, nubiloſo rore ſupernatante, ac ſtellati lapidis colorem præ ſe ferente, atomiſque in ea ipſa aſcendentibus deſcendentibuſque, fuerit. Etenim initium conceptionis id præmonſtrat. Si à conceptu primo menſe, ima ſui parte candicantia corpuſcula, ad farinæ craſſioris ſpeciem ſubſideant, quæ commota carminati xyli cotonive effigiem referant. Si accedente adhuc tempore flava, dein rubra puniceave, poſtremo atra (nubecula parte ſuperna rubore ſuffuſa) evadat. Si quocunque tempore ſubſidentia tenuis diſiecta carminato goſſypio perquam ſimilis in ea ipſa congeritur. Sed & hominem inchoatum eſſe

O expe-

experimento quoque, mulſo poto, apertiſſime perpenditur, Hippocrate exarante: Si noſſe libuerit, an mulier gravida ſit, mulſum ei bibendum dabis, quum itura cubitum eſt: poſt deinde ſi venter torquetur, gravida eſt: ſin minus, non eſt. Porro flatuoſo ſpiritu intus in inteſtinorũ anfractibus incluſo luctante nullo exitu, mordicanteque, aluum torqueri quis † hiſcat? Igitur non ab re fuerit, ſi mulieri crudum mulſum, quum itura cubitum eſt, ſorptui dederis: quandoquidem eo ilia prægrandi proculdubio mole faſtigientur: hinc utero gravẽ ob anguſtiam, quam genituris infra afformandi hominis monetam locatis uterus convehit, permorderi cenſendum. Et item quo melius id aſſequamur, ut tantiſper interquieſcat mulier moliendum, pariter atque eduliis expleatur (quippe quæ ita magis torqueri aſſoleant) præcipiendum eſt. Cæterum aromatum ſuffitus, quem nonnulli hac in re in ſui patrociniũ afferre contendunt, tantum abeſt ab conceptus indiciis, uti ab eiſdem nihil alienũ magis eſſe queat. Non enim graviditatem at ſterilitatem commonſtrare Hippocrates edocuit: Si mulier non concipit & ſcire placet an

† *neget.* conci-

concipere poſſit, veſte obvolutam ſuffies infra. Nam ſi odor tranſmitti per os ad nares videatur, non eſſe ſua culpa ſterilem cognoſces. Etenim ſi halitum odoriſque ſpiramentum incenſarũ materierum (quæ impendio fragrantiores odoratioreſque ſint) ad os & nares tranſmiſſum mulier plane perſentiſcat, neutiquam ſterilis cenſenda eſt. Verum & mulierem fortaſſis non concepiſſe agnoſcas hoc ipſo ſuffitu licebit, non tamen ſuperius proditæ perpenſioni apte congruit. Quandoquidem ſolis iis ſubeuntes ſuffitionis odores minime afferantur, quibus uteri oſtium interſeptum occœcatumque exiſtit. Quale ſobolis creationi nequaquam accommodatum cenſetur. Nec abſimile de allio, ariſtolochiæque ſcobe ſuppoſita judicium ferendum eſt. Lotium alii triduo vitreo vaſculo apprime obſepto in umbra aſſervari volunt. Exinde perpurgato linteo ſubcolari. Quod ſi minutiſſima animalia pediculis ſimilia in eo offenderis, conceptum plane præmonſtrant: quæ ſi rufa extiterint, marem: candicantia, fœminam indicant. Simili modo & acum æreo malluvio matulave urinę collectæ per noctem infundunt, quæ ſimul

atque pernoctaverit, si minutissimas notulas (orbiculorum instar) puniceas contraxerit, mulier gravida est: sin ærugo incesserit, minime. Verum iis ego sæpius experimentis egregia hercle frustratione usus (vel quia indiligenter exercuerim, vel forte quia res ita sese habet) irrita fallaciosaque comperi. Quę & alia pleraque quanquam in universum omnibus horis hominis vita crediderit (nec credere senserit) viritim tamen sapientissimi cujusque fides plane respuit. Rursum cardui succus epotus si reiiciatur, inchoati hominis index est: sin minus, non est.

Atqui quod intus geratur non solum præscire oportet, sed an mas, an fœmina fuerit partus, exquisite explorandum est. Quamobrem neminem lateat, marem ferenti dextri oculi celeritudinem, vividumque colorem inesse. Cui etiamnum mamma dextra impendio major, obdurior, ejusque papilla ocyus quam lævæ à colore evariat. Eidem lac præcox, quod ab ubere mulctum vitreo umboni injectum, solique per horam expositum in orbiculum instar margaritæ fulgore micantis cõglobatur: quod insuper in ejusdem mulieris, à qua mul-

ctra

ctra facta eſt, lotio fuſo partem imam recto viæ itinere petit, ſal illi adjectus neutiquam colliquatur. Quin & aſſidue quæ marem gerunt facilius exigunt, & coloratiores, dextra potiſſimum mala, ſunt, minuſque pallent: Quod Hippocrates c tradidit. *Mulier ſi marem gerit probe colorata eſt, ſi fœminam, decolor eſt.* Mares præterea partus magna ex parte circiter quadrageſimum diem motus præpotes ſunt, plus atque in utero motus validiuſque dextro potius latere inferunt: idque ab Hippocrate ita ſancitum eſt. *Fœtus qui mares ſunt parte uteri dextra continentur; qui fœminæ, magis ſiniſtra.* Longe enim mas à fœminæ natura calore diſſidet. Quocirca hæc & tanta, contra quam in fœmineo fœtu accidere, neminem admirari licet. Purgationes etiamnum ad tempus quoddam (ſcilicet quadraginta dierum) accedunt. Uter mucronatus ad umbilici ſedem prominet. Nec minus profecto admiratione dignum eſt, mulierem itione perpetuo dextrum pedem præferre, ac exurgentem manui dextræ potius quam lævæ inniti. Dexter pulſus eidem plenior. Contraria omnia in altero ſexu.

 Pri-

c *Hipp. lib. 5. Apho. 42.*

Primus fœminæ, parte plurima, nonagesimo die motus, latere lævo, ingestabile onus, crurum & inguinum levis tumor. Pallidiores sunt fœminam gestantes, avidius appetunt, atque minus re jam præsente (quam cupierint) frui queunt: protinus enim fastidiunt, quod modo vehementer appetebant. Muliebria trigesimo die prodeunt. Qua sane reputatione fœmineæ sortis misereri protinus subit. Cæterum aristolochiæ pulvisculus ex melle confectus, lanaque obuolutus per tempus vulue impositus, mari aut fœminæ inchoatæ argumento esse potest. Nam si salivam edulcaverit, mas proculdubio conceptus est: Sin amarorem allectet, fœmella. Inde & plerosque existimare video nihil non de hac ipsa re herbarum vi cognosci posse. Sed plurimarum etiam calcatarum vires esse incognitas, ob eam rem quod eas agrestes literarumque ignari, quippe qui soli inter illas vivant, experiuntur. Accedit ratio inventionis anceps: quandoquidem in repertis alia casus, alia vitæ pleraque utilia (ut vere dixerim) Deus ipse inveniat. Quinetiam ad maris fœmellæque generationem prænoscendam, an novella senescensue, an

an florens & vigens ætas fuerit, novisse non parum interest: quandoquidem hæ mares: illæ maxima ex parte fœminas procreent. Quippe in quarum altera calor nondum perfectus sit, in altera vero deficiat. Humidiora etiamnum effœminatioraque corpora, necnon seminalia excrementa humentia magis spissa, fœminas potius gignunt. Flatus insuper ad hujus vel illius inchoationem plurimum conferre compertum habetur, siquidem iis aquiloniis magis quam austris mares gigni, non in genere humano solum, verum & in pecoribus luce clarius est. Quamobrem oraculum illud magnopere custodiendum, qui mares concipi avent, eo spectent. Nec recens subtrahemus exemplum. Quod pecorum pastores qui mares concipi volunt, in hunc (ut sic in eundem ineant) eatenus pascunt. Quinimo observatum certe experimentoq; obvium est, fœminas conceptas esse si a coitu in Aphricum, ut pote qui ex adverso Aquilonis ab occasu brumali sit, pecus sese circumegerit. Quod equidem in usus humanæ conceptionis vertisse nequicquam pudendum. Id quoque ipsum casu repertum, quis dubitet? verum si

quis illa forte ab homine excogitari potuisse crediderit, ingrate Deorum munera prorsus intelligit. Nec profecto perpetua indicia hæc extiterint: Ideoq; hæc Hippocratem & Galenum literarũ subtilitatibus peritos, non admodum illustrasse: ac demum non ab aliis hominum recepta fuisse, atque per memoriam transisse, æque ac nihil in vita mirandum est, usque adeo fides istis fasque omne defuit. Etenim interdum (quanquam rarenter) fieri quit, ut fœmina valentior mare concepta, dextro latere crebrius & vehementius: contra mas imbecillior morbidiorque, sinistro rarius & languidius commoveatur. Sed enim hæc & id genus reliqua, ut eo dissentiunt, quod magna ex parte, & magis minusve accidit, sic retulimus. Enimvero mulierum interna hæc hominum nec indagare interest: neque solers humanæ mentis, artificiosaque conjectatio, ad eam rem proxime accedit. Idque non nisi numen potis est vis ulla tenere. Furor est empiricos quosdam (adeo ii ad ejus scientiæ rabiem, non aviditatem modo, sese gerere) ita tum conceptus, tum concepti maris fœmellæve certitudinem animo agitasse, ut rem sic sese habere

habere non vaga & artifici conjectura ſolum, ſed perpetua, & quaſi unde certi eſſent, potiti ſint. Futurum puerperium prævidentes, certo certius temeritudine (quod ſolus Deus novit) prodere auſerint. Quæ nempe ubi vera forent, quantum adeo tandem tales diſtare dum vivant videri poſſent? At hæc quidem & id genus reliqua, cujuſque arbitrio æſtimanda relinquantur. Res nihilo ſecius de qua plura ſcriptitentur, prædictionum peritia digna (ut inter autores convenit) cenſetur, vel eo ipſo, quo deſideratiſſima medicinæ partium plurimum in toto terrarum orbe plurimiſque ſeculis evaluerit. Atq; ut hoc quoque ſuggeſſerit rerum rationi compertæ experimentorum (ad quæ vel maxime etiamnum quiſque juſte caligat) notitias miſcuit: ita hominum ſenſibus duplici vinculo poſſeſſis in tantum faſtigii adolevit, ut hodieque etiam in magna tum medicorum, tum cæterarum gentium parte prævaleat. Quoniam quum humanæ menti eventa quæque rerum præſcire perpetuo placuerit: nihil tamen adeo cupitum aliud, quam futuros partus (quippe qui omnium gratiſſimi, nullo non avido venturam de hac ipſa re

ſortem ſciendi) prænoviſſe conſtat. Inde ei maximam autoritatem parti fuiſſe nemo miretur: quandoquidem ſola partium humanæ mentis imperioſiſſima de futurorum præcioſiſſimis ac præcipuis mortales certiores reddere, perinde ac ſi è cœlo ea veriſſime peti crediſiſſent, blandiſſime ſpoponderit. Nos vero hæc etiam auditu faſtidimus, proindeque haſce præſagitionum leviſſimas vanitates ſæpius quidem præſentis capitis parte ubicunque cauſæ locuſque poſcebant (quantum nobis licuit) coarguimus, paucisque & nunc deteximus. Tanta de indiciis, caſtigatius, quam ſe copia ſuggerebat.

1 *Quæ utero gravibus accidant.*
2 *Eorum medicinæ.*
3 *De ſuperfœtatione pulcra.*

CAPUT V.

Hactenus indiciorum conceptus hiſtoriam (relicta pene cauſarum indagine) digeſſimus. Nunc reliqua concinna ſerie prægnantium

tium memorabilia expiſcari operæpretium eſt: ſi prius eorum ferme omnium quæ antea prodidimus in univerſum cauſam nacti, muliebrium ſuppreſſionē propoſuerimus. Paucis contingit, ut melius habeant quum uterum gerunt: fit enim ut magis valeant, quando corpus vitioſis iis ſuccis oppletum fuerit, quos partus ad ſui altionem exhauriat, parentemque exquiſitius perpurget. Compluribus contra ut ægrius magna ex parte degant, evenit: Cujus rei cauſam aliquam vel ad vitam referre poſſumus. Quæ enim mulieres ocioſam ac ſellulariam vitam degunt, excrementa non parum multa ſibi contrahunt, quo fit ut triſtius uterum geſtent. At contra quibus gentibus mulieres labores ſuſcipere aſſueſcunt, quomodo agricolæ faciunt, iis ſane neutiquam difficulter uterus geſtatur: quippe quibus recrementa labor abſumat. Sed vel maxima horum cauſa eſt, quod mulieri plurima purgatio evenit, quæ quum uteri geſtatione deſierit, apprime vexat atque magnopere interturbat. Quandoquidem vel non gravidas (niſi menſtruæ purgationes prodeant) ægrotationes etiamnum corripiant, uti Hippocrates monuit:

nuit: *Si mulieri menſtrua immodice fiunt, morbi accidunt: & ſi non fiunt, morbi matricarii accidunt.* Hinc cordis ſaltum, animæ defectiones, vertigines, ventriculi dolores, nauſea, vomitioneſque plurimas, utero gerentes præhendere conſpicuum eſt, & præcipue quibus purgationes conſtiterint (quippe quæ corporis proportione mulieri plurimæ ſint) nec dum ad ubera tranſierint, ob eam rem quod ab initio ut etiam paulo poſt, aut nihil quicquam, aut tantillum quid in puerperii alimoniam abſumatur. Quocirca cruentum virus à corporis in quo continetur natura alienum, neque nutu ſuo alens, intra venas retentum ad jecur atque ventriculum tandem (ea moliendo incommoda) ſerpit. Hinc ventriculi redundationes ciet: hinc etiamnum ſecundum ejuſdem labem, quibuſdam carbones, pleriſque terram, & id genus reliqua fœda & abominatu digna (ut nos ipſi ſæpius vidimus) mandere in mentem venit, atque deſiderio inſolita quædam guſtatu horrenda guſtandi propere moventur. hanc Latini muliercularum molliciem, malaciam vocitavere. Quibus ventriculi cum appropriatis mundificatione, ſicuti poly-
podio

podio ſiccato, efficaciſſime ſuccurritur. Subinde appetitus acidis rectificetur: ac poſt cibum pyris, cydoniis, malis punicis, avellanis aſſis, ciceribus aſſis, veſcantur. Sinapi etiam uti prodeſt, quando & nocuum ſuccum abſcindat, & appetitum cieat. Vinum ex aqua mellis & aqua zucchari bibant. Cataplaſmate corticum citri, meliſſæ, calami odorati, ex oleo nardino maſtichinoque ventriculo admoto recte medemur. Plurimum itaque languoris iis ineſt. At in utroque ſexu capillum germinante puerperio, & in plenilunio (quod tempus editos quoque infantes vel maxime vexat) faſtidiunt, tædioque fatiſcunt. Iis aptiſſima ſunt, quæ auſtera, quæ acida, quæque contacta modico ſale ſunt. item panis ſine fermento, omnis avis, omnis venatio: atque utraque aſſa magis quã elixa. quicquid ex cæteris ſumitur, macrum potius quam pingue. Ex pomis morum, ſorbum, pyrum fragile, cotoneum, punicum, palmulæ, nuclei pinei, oleæ albæ ex dura muria, eædem aceto intinctæ, vel nigræ quæ in arbore optime permaturuerint, vel quæ in paſſo defrutove aſſervatæ fuerint. Temetum auſterum (quanquam aſperum) item reſina-

resinatum, ac tandem cibi, potionesque vel frigidæ vel ferventes. Etsi autem aliquæ principio magis laborent, aliæ post, quum jam partus increverit: omnes ad æque mense quarto octavoque maxime infestantur. Quod si vel quarto vel octavo fœtus perierit, ipsæ quoq; una assidue intereunt, periclitanturq;. Adhuc etiamnum earum ventriculus plerunque flatuoso spiritu laborat, pedes extuberant atque inflammantur. Quibus profecto affectibus medentur cochleæ si fieri potest Africanæ in cibo sumptæ: coquuntur intactæ ex aqua, dein ex prunis torrentur, tunc ex vino & garo eduntur, impari sane numero stomachi dolori succurrunt. Vivæ etiamnum cochleæ ex aceto devoratæ prosunt. Ventriculi autem redundationi recte malagmate ex foliis vitis, castoreo, cotoneis, dactylis immaturis, calamo odorato, spica, temeto aromatico adjecto, medemur. At quum existimamus præcordiorum vitium esse, si cibus minime continetur: certe quibus hoc accidit stomacho laborare dicuntur. Horum præcordiis venter ossifragi arefactus infricatur. Si in manu quoque teneatur dum cibus sumitur magnopere prodest.

Nec ab re ſit compoſitionem operi convenientem deſcribere, quæ ſua vi ſtomachi faſtidium & marcorem mire ac celerrime detergat. In muſto ex vuis albis congio cydonia quinque non purgata, totidemque mala punica conjiciuntur. Cui additur ſorborũ ſextarius, roris Syriaci ſextarius, croci Siculi ſemiuncia. Sic uſque ad mellis craſſitudinem coquatur. Inde in die lingula ſumitur. Fit etiam efficaciſſima potio compoſitione ita ſcripta: Apii ſeminis aridi drachmæ ſex, Petroſelini Macedonici, ſpicæ nardi, myrrhæ, opii, ſchæni, piperis longi, ſingulorum ʒ. iiij. piperis albi ʒ. v. Hæc una cum melle Græco deſpumato quod ſatis ſit teruntur. Iejuno in potione mulſi mixti ex aqua calida ʒ. ij. utiliter dantur. Si flatuoſo ſpiritu dolor vehemens citetur, ſemina, fœniculi, apii, aniſi, cyminum & id genus reliqua adjicienda ſunt. Cordis ſaltui calida aqua ubere pota opitulamur. Aceris radix cum vino tuſa, iis quas linquit animus aut mens, & alienantur, quibuſque vertigines fiunt efficaciſſime prodeſt. Cochleæ ſingulæ cum ſua teſta tritæ ex paſſi cyathis ternis calefacta potione per dies novem dantur.

In

In eadem curatione plerique per dies quinque dant in eodem modo paſſi, primo die cochleam unam, ſequenti die duas, tertio tres, quarto duas, quinto unam: ſic ſuſpiria tolluntur. Inflammatis vero pedibus cataplaſma ex cicerum, fabarum, oroborum farinis ſuccoque caulium confectum, præſidium non mediocre affert. Victus ratio tenuis ſit: quæque bonam concoctionem & moliuntur & accelerant, propinentur. Sæpe nimirum eaſdem urinæ difficultas ad poſtremum, puerperio veſicæ cervicem comprimente, fatigat. Adverſum quam millefolium tritum ex aceto bibitur. Plerunque ejuſdem deſtillatio atque incontinentia affligit: Cui ungulæ apri vel ſuis cinis potioni inſpergere opitulatur, leporis cerebrum ex vino potui datur, ejuſdem teſticuli toſti eduntur: anſerum trium linguæ in cibo ſumuntur. Enimvero rerum omnium parens nullum ad hoc tantum, ut paſceretur aut alia ſatiaret, animal naſci voluit: Quin ſalutares & viſceribus (quippe quas ſurdis etiamnum rebus uberè inſeruerit) artes inſeruit. Cochleæ Africanæ cum carne ſua comburuntur ciniſque earum ex vino bibitur. Eiſdem

non-

nonnunquam magno incommodo alvus ſupprimitur, quare tunc fel lupi cum elaterio umbilico illinitur: Cydonia in melle ſervata cruda à iejunis manduntur. Lac caprinum cum ſale &. melle potum prodeſt. Pruna jejunis edantur. Porri capitati biſcocti per ſe in cibo ſumantur. Lens non percocta ſorbeatur. Myrobalanus, quod eſt caryotæ genus naſcens in Ægypto, vino auſtero tritus & potus alvum citat, mororum maturorum ſuccus potui detur, armoniacum potioni addatur. Ulmi corticis tunſi denarii pondus in hemina aquæ frigidæ etiam purgat. Hirundinis fimus melle adjecto ſuperpoſitus. Et item ſalicis ſuccus ex vino mulſo potatus. Thalaſſomeli ſine ſtomachi noxa jucundiſſime purgat & odore gratum, & ſapore. Quod ſic fieri debet: aquæ marinæ & aquæ cœleſtis eadem menſura, & mel ejuſdem portionis permiſcentur. Item panis fermentatus, magiſque ſi hordeaceus, minutæ aves, cochleæ, oſtrea, & omnes fere conchulæ, maximeque earum jus, ſaxatiles, & omnes teneri piſces, aves quæ natant, caro pinguis vel jurulenta elixave, crudum mel, mulſũ, temetum dulce, ſalſumve: atque tandem
omnia

omnia tenera, tepida, dulcia, pinguia, elixa, jurulenta, ſalſa, diluta, alvum molliunt. Porro quoniam frequenter gravidis accidit, ut propter languores (quos ante retulimus) varia plebis commenta experirentur, eos curare neſcientis, qui pauciſſimis etiam horis repelli poſſint, mihi oportunum viſum fuit, paucula hæc valetudinis auxilia colligere. Quibuſdam etiamnum gravidis congeniti pili defluunt, paucioreſque redduntur. Contra qua parte pilos haud habere ſolebant, ea magis accipiunt, pilorum materia à ſuperis ad ima inguinum calore retracta.

Cæterum utero graves ſuperfœtare neque fabuloſum neque novum eſt. Quoniam omnium maxime animaliũ, mulier & equa gravidæ initum novere. Cætera (ut pote quorum natura more leporis ſuperfœtate recuſet) ubi gravida extiterint, mares contemnunt. Verum equam haud unquam ſuperfœtaſſe cognitum eſt. At mulieri, tametſi in Italia rarum ſit, interdum ut ſuperfœtet evenit. Ob id qui longioribus temporum impendiis poſt concepti ſunt (altero jam pridem concepto) nihilo quicquam profici queunt: ſed dolorem, quo & ipſi, & pri-

& primus partus intereat præmaturius, concinnant. Olim ut unde tredecim, ſuperfœtata puerperia, corruptione peracta, ederentur incidit. At vero ſi à primo conceptu ſecundus proxime molitus ſit, paululumque temporis inter eos interceſſerit, quod ſuperfœtarit (quaſi gemini naſci videantur) abſolui edique poteſt. Quomodo & Herculem, & Iphiclum concreatos eſſe fabulantur. Sed & id etiamnum ex adultera quadam quæ alterum marito, alterum adultero perſimilem peperit, compertum eſt. Et item Proconneſia ancilla ejuſdem diei concubitu alterum domino, alterum procuratori ejus perquam ſimilem egeſſit. Inſuper quum geminos quædam ferret, tertium ſuperfœtavit, quumque juſtum pariendi tempus inſtaret, primos vitales edidit, ſecundum qui obiter diem ſuum obierat, menſe quinto eliſit. Altera quum primum invitalem menſe ſeptimo peperiſſet, mox geminos juſto menſium numero vitæ compotes enixa eſt. Et adhuc alia juſto partu unum, alterum quinque menſium emiſit. Compluribus etiam id eveniſſe liquet, ut ſi octavo menſe concubuerint, partus mucore oppletus exierit. Lac præterea omnem

mnem circa mulctram ſuctumve iis (ubi illius uberior copia congeritur) è manmillis effluit. Lactis autem copia facile colligitur, ſi communes uteri uberumque venulæ admodum expleantur. Admodum ſane opplentur, ſi * puerperiũ lactis tantillum atque puſillum abſumpſerit: id nempe ejuſdem imbecillitatis vel præcipuum indicium eſt, quorum Hippocrates non ignarus in hunc modum ſanxit: a *Mulieri gravidæ ſi lac effluit è mammis, fœtum imbecillum eſſe ſignificat: At ſi mammæ ſint firmæ ac ſolidæ, fœtum validiorem eſſe ſignificatur.* Quapropter nec adeo lacte refertas eſſe, ut ſua ſponte egrediatur: quomodo nec ita ſolutas præ ſanguinis inopia ut flacceant, ſed attrectanti ſolidiuſculas comparere, & mediam conditionem ſervare oportet. Quocirca & ob ſimilem cauſam, ſi muliebria affatim eruperint, tum ſubinde menſtruam circuitionem obſervaverint, ut partus recte valeat fieri minime poteſt. Quandoquidem is dilutiore cruentioreq; ex corpore toto in vulvam delata materia ad ſui altionem utatur oportet, quod Hippocrates prodidit: *Si mulieri gravidæ menſtruæ purgatio-*

* *id eſt, fœtus.* a *Hipp.lib.5. Apho.52.*

gationes prodeunt, fieri non potest, ut fœtus bene valeat. Qui nihilominus acuto morbo, quo persæpe uterum gerentes capiuntur, perimitur, tum quia ægrotatio fœtum interimit, & item quia alimonia diutius denegata (alimenti inopia) is perditur. Idcirco Hippocrates nos admonet: *Mulieri gravidæ capi ab aliquo morbo acuto letale est*, gemino alioquin periculo allato imminente. Et item quia per graviditatem validiora subsidia haud quaquam adhibere, aut oppido victus rationem extenuare medicæ rei professis liceat. Quam ob caussam & ægrotationes increscant, invalescantque, necessum est. Proinde partus merito interdum non perdurat, sed amittitur, interdum vero dum in lucem prodeat, observatur. At morbidus tantisper (utpote diutule perpessus) gravidaque muliere flaccida, languida, ac denique vieta, non sine periculo enititur. Ego sane postremo iis unum id incredibile dictu adiiciendum duxi: quod Martia Romanarum princeps utero gravis claro fulmine (quippe cui ea natura sit, ut dolia intactis operimentis exhauriat, aurum intus sacculis haudquaquā ambustis, signoque cæræ nec confuso, liquet)

quet) icta exanimato partu incolumis ipſa ullum citra aliud incommodum vixit.

1 *Prognoſtica cauſaque effluxionum & abortuum.*
2 *Eorundem etiamnum numeroſitas uno abortu.*
3 *Molæ indices & cauſæ, ac ipſius à partu interſtinctio.*
4 *Horum omnium affectuum remedia.*

CAPUT VI.

Mulieres quippe utero gerentes corruptiones interdum perpeſſas eſſe, in medicorum monumentis (utpote quibus talia conſectari curæ fuerit) cumulatiſſime extat. Effluxiones quę intra diem ſeptimum corruptiones incidunt, tantiſper enim geniturae inſtar lactis elabuntur. Aborſus quæ primis menſibus conceptu exorſo fiunt. Abortus quæ prope pariendi eveniunt tempus, cognominant. Quanquam has quidem (grandiore jam fœtu) ejectiones, unde ejectitiæ vulvæ, illas vero quæ intra quadrageſimum à con-

conceptu diem contingunt abortus, illustriores appellitare assueverint. Hinc apud medicæ rei professos voculæ hæ plerunque confunduntur. Effluxionum prognosticon censetur: si oris vulvæ labra lævia extiterint: proxime enim seminale excrementum delabi ac effluere præmonstrat. Quod solertes peritioresque mulieres * inigunt, labris liquida pice illitis, fœtore nanque uterus resiliens attollitur, quo fit ut ostiolū coerceatur sugilleturque. Post deinde libano, absinthio, cerusa, ex olivæ oleo illinunt, quæ ariditate ejusdem obturationem commolliunt, idem occœcant intersepiuntque. Eisdem propemodum causis geniturę abiguntur, quibus abortus accitus, cujus equidem validissimum uberum pręceps deductio index, ut Hippocrates *a* statuit: *Si mulieri utero gravi, mammæ subito extenuantur, abortus sequitur.* Nam vulvę uberumque venulæ nonnullæ (quas ante retulimus) communes existunt, quæ quoties cruoris tantillum obtinent, graciliores mammulas exhibent: quamobrem alimoniæ absentia atq; indigentia, nonnunquam partu enecto, interdum eo superstite, sed

* *id est, introrsū agunt.* a *Hipp. l. 5 Aph. 37*

ſed palpitante, ac denique membranulas interſcindente (quippe cui alimentum neutiquam ſuppetat)atque tandem ſuppetiis omnibus prorſus deſtituto, infeliciter infelix mulier aboritur. At quemadmodum ex tenuatis mammulis infans perditum itur: ſic & ſi perditum iturus eſt, gracilitudo proculdubio eaſdem prehendit, Hippocrate monente: *Quæ abortum facturæ ſunt, iis mammæ extenuantur:* ſed ſi denuo dureſcant, dolor in mammis fatigabit,aut in coxis, aut in oculis,aut in genibus,itaque non facient abortum. Quod autem in propenſionis calce proditum eſt,hujuſmodi exiſtit: ut ita duriuſcula ubera ſanguinis affluentiam,& ubertatem,quomodo gracilentæ mammulæ inopiā indicent. Quocirca citra læſionem, puerperium ad juſtum partum ſervabitur opperieturque. Quod ſi geminos ferat marem & fœminam, pone Hippocratis ſanctum: Fœtus qui mares ſunt, parte uteri dextera continentur, qui fœminæ læva potius: dextra mamma gracilis effecta, marem: læva, fœmellam, immature abjectum iri portendit,idque Hippocrates tradidit in hunc modum. *b*

Mulier

b *Hipp. lib. 5. Apho. 38.*

Mulieri gravidæ geminis, si altera mamma extenuetur, alterum amittit. Si dextra mamma extenuata est, marem, si sinistra, fœminam amittit. Ex tempestatibus insuper indicia eleganter trahimus. Etenim si austrini flatus, pluviæq; hyemem occuparint: ver autem algidum aridumque extiterit, gravidæ quibus tunc adest partus, abortu periclitantur. Quod Hippocrates noscens: *Si hyems australis* (inquit) *& tepida fuerit, ver squalidum aquilentumque, mulieres quarum partus juxta ver properant, abortum ex qualibet causa facient: quæ autem pepererint, imbecilles ac morbidos edent infantes, ita ut aut statim pereant, aut tenues atque valetudinarii degant, & reliqua.*

Causas insuper, quæ maturius abortum valide procitare queant, eundem (si præcesserint) futurum indicare, ecquis inficiatur? Etenim si mulier saltibus inhumanius jactitetur, desultetque immodice, ac po tissimum si resiliat, poneque saltet, aut ut libuerit corpore sine ratione & modo moveatur, si immaniter & vaste clamet, si obirascatur, atque supra modum excandescat, si perterreatur ac compavescat, si parcius cibum abliguriat, si accidatur ac præcipue ven-

ter: ſi in balneo calidæ aquæ frigidæve moram traxerit. Si concubuerit (quædam nanque ſub abortum conceperunt, atque alterum abegerunt, alterum continuerunt) conſentaneum aboriri mulierem *extericincoſque exereri cuique vel ignaro videri poteſt. Atque exterraneæ à medicis eæ cauſæ nuncupantur, quæ quum pene innumeræ extent, hæc quæ nec viſu facilis, nec dictu effabilis ulli, minime prætermittenda cenſetur: Quod odoris ſpiramento à lucernarum extinctu, aliove ſimili odore abortivus partus enitatur. Cujus rei aurea ac majeſtatis plena Plinii ſecundi verba hoc loco peroportune afferre haud veritus ſum: quandoquidem an C. Plinius, an potius Hieronymus (adeo Chriſtianæ fidei quadrant) ea ipſa exaraverit, hiſcam. Quibus ſane non parum multa pauciſſimis feliciſſima illa ſua & inimitabili feſtinatione comprehendit. *Miſeret atque etiam pudet exiſtimantem quam ſit frivola animalium ſuperbiſſimi origo, quum plerunque abortus cauſa fiat odor à lucernarum extinctu. His principiis naſcuntur tyranni, carnifex iis animus. Tu qui corporis viribus fidis: tu qui fortunæ mune-*

* *exterraneoſque exterreri.*

munera amplexaris, & te ne alumnum quidem ejus existimas sed partum: tu cujus semper in victoria mens, tu qui te Deum credis aliquo successu tumens, tanti perire potuisti, atque etiam hodie minoris potes, quantulo serpentis ictus dente? Aut etiam, ut Anacreon poeta, acino uvæ passæ: ut Fabius senator prætor in lactis haustu uno pilo strangulatus. Is demum profecto vitam æqua lance pensitabit, qui semper fragilitatis humanæ memor fuerit. Hactenus Plinius. Atqui à coitu si sternuerit mulier, abortivum est. Et item sanguis ex vena missus. Hippocrates, c *mulier prægnãs*, inquit, *sanguine misso ex vena abortum facit, & magis si fœtus auctior est.* Tantisper enim uberiore alimonia indigus sanguine hausto perdi par est. Nec solum sanguine misso, verum & per diuturniores inedias, & item per immodicas vacuationes aboriri conspicuum est: & iis potissimum in non oportuno tempore celebratis, quemadmodum in ipsis conceptionis primordiis, ac rursus quum jam partus perfectionem attigerit, propterea quod vulvæ partus, perinde atque stirpibus pediculati fructus, connecti dilucet. Etenim ii ita jungun-

 tur,

c *Aphor.31. lib.5.*

tur, ut prima ſui generatione, invalidioribus admodum nexibus, quomodo rurſum ſimulac abſoluti fuerint, vieti & languidi ſuaque vi decidui, inhæreſcunt, & ob id quantulis ſpirantium aurarum flabris paſſi, facilime excidunt. Pari omnino uſu, puerperium & primis & ultimis menſibus, triſtius utero hæret: hinc vacuatione molita facile proruit. Quod Hippocrates exquiſite internoſcens: d *Mulierem* (inquit) *utero gerentem purgabis medicamento, ſi materia turget quarto menſe, & ad ſeptimum uſque: ſed eas minus: ab recentiore autem & ab auctiore cavebis.* Nam intermedio tempore firmioribus coitibus & inſeparabilibus ferme complexibus, & fœtus utero, & ſtirpibus fructus alligantur anneċtunturque. Quocirca validiores vacuationes pariter atque commotiones utero gravis citra partus oblæſionem ſuſtinere quit: quanquam nec omnes per id tempus vacuationis egentes arte perpurgari decet: ſed ſi materia turgeat: quippe quibus perinde atque ſpontinis vacuationibus gravidas abortu periclitari ubertim conſtet, commonente Hippocrate: e *Mulieri prægnanti ſi alvus nimium*

d *Hipp. l. 5. Apho. 29.* e *Hipp. l. 5. Ap. 34.*

mium fluxit, periculum faciendi abortum imminet. Proinde quibus alvus resoluta est, ne abortio sequatur, succurrendum est. Sed cum alia tum illa quoque ventri sistendo dantur. Cancri fluviales triti ex aqua bibuntur. Sativi ciceris succus in caprino lacte potatur. Ocimum tritum ventri illinitur, alica, vel milium, vel panicum, in lacte caprino decocta more sorbitionis (& magis si hæc ante fricta sunt) in die sumuntur: itemque ex iisdem pulticula. Vetus panis nauticus tunsus & iterum coctus (ac magis si ex siligine vel simila, sineque fermento sit) & aqua recte bibitur. In aqua fabæ cortices ad tertias decoctæ prosunt. Lens ex aqua cœlesti decocta sorbetur. Quin & lenticula cui beta vel plantago adiecta sit, magisque etiamnum si illa prius fricta est, utiliter manditur. Vinũ resinatum asperumve, item meracum, acetum merum, mulsumve quod inferbuerit. Item præ frigida aqua dura, hoc est, quæ serius putret: ideoque pluvia potissimum efficacissime medentur. Mala sylvestria eduntur. Aqua in qua pruna agrestia cocta sint, bibitur: Sylvestriũ prunorum baccæ, vel ex radice cortices in vino austero decoquuntur, ut pars

tertia decidat, idque vinum bibitur merum. Cyathus unus in die mororum ſativorum ſucci bibitur. Item pyra immatura, ſorba, mala cydonia & punica, oleæ albæ, vel permaturæ palmulæ, & myrta manducantur: myrtique ſeminis ſuccus ſorbetur. Merula, palumbus ferus ex poſca coctus, grus, omnes aves, quæ currunt magis quam volent, lepus, jecur ex iis quæ ſeuum habent, maximeque bubulum ac ſevum ipſum, caſeus qui vetuſtate vehementior ſit, in cibo datur. Item ova dura magiſque ſi aſſa ſint. Columbinus fimus cum melle ventri illinitur. Anatum maſculorum ſanguis bibitur. Flores vel cincinni de avellana in furno ſiccati atque attriti ex vino propinantur. Juniperi baccæ tritæ ex vino nigro, hoc eſt, ex nigris uvis expreſſo potantur. Flos hederæ tribus digitis ſumtus in vino auſtero bis in die bibitur. Baccæ agrifolii ex vino eodem potantur. Ruborum in quibus mora naſcuntur cauliculi ex vino auſtero decoquuntur, & in cibo dantur. Cochlearũ quæ vivæ crematæ ſint cinis potioni ex eodem temeto inſpergitur. Plantago ex aceto cocta editur. Gallinaceum jecur aſſum in cibo utiliter ſumitur. Vrticæ
ſemen

ſemen toſtum pane collingitur. Quare nequaquam mirabile videri debet, ut ob fortes vacuationes partus amittatur: quandoquidem ob fortem ac perpetem tendorem (quippe quo & crebra ſed irrita deſidendi voluntas citetur, & corpus totum ac potiſſimum uterus, ut qui ſub recto inteſtino adnectitur, circa quod tentio accidit, affatim fatigetur) gravidæ mulieris abortio ſequatur. Quod Hippocrates plane novit inquiẽs: f *Si mulieri uterum gerenti tentio acciderit, abortus ſequitur*. Ad hoc vitium lac bubulum potui datur. Jus piſcium marinorum in patina decoctorum cum lactucis ſorbetur, aut pane collingitur: olus diſcoctum cum ſale editur. Aquam marinam plerique per ſe dant, ſed raphanos ſupermandi jubent ex mulſo aceto, ut vomatur, Pulticulam ſiliginis ſalſam ſine oleo edendam dabis. Emplaſtrum id (quod tetrapharmacon Græci vocitant) ventri illinitur. Liquatum alumen lana circundatum apponitur. Eadem fere ex inferiore parte indita, quæ torminum auxilia ſunt, ſuggeruntur. Alternis diebus aqua, alternis lene & auſterum vinum bibendum eſt. Potio

f *Hipp. lib. 7. Apho. 27.*

vero quæque egelida ac frigida eſſe debet. Verum ſi nec moliamur vacuationes, neque teneſmus acciderit, ſed nocui priuſquam conciperet ſucci collecti fuerint, quibus validiore prehendente febri prægnans abſumatur, aboriri compertum eſt, Hippocrate exarante: g *Quæ uterum gerentes à febribus capiuntur valdeque extenuantur ſine cauſa manifeſta, eæ difficulter pariunt & cum periculo, aut abortum facientes periclitantur.* Quomodo etiamnum ſupra commemoravit: h *Mulieri gravidæ capi ab aliquo morbo acuto letale eſt.* At cum acuta febri jugiter citra inflammationem partus interimatur: quanto cauſatius ſi qua inflammatio, ignisue ſacer (& uterum præcipue) infeſtet, is amiſſum iturus eſt. Cujus rei non ignarus Hippocrates: i *Si mulieris prægnantis* (inquit) *uterum ignis ſacer infeſtat, letale eſt.* Cui terreni vermes ex aceto illinuntur. Allii cinis ex oleo & garo illinitur, rutaque ex aceto & oleo, lens ex aqua marina decocta imponitur. Amurca nigræ olivæ infundatur. Herba ſabina tuſa, quæ habet folia quaſi cupreſſus, cum melle illinitur.

g *Hipp. lib. 7. Apho. 55.* h *Hipp. lib. 5. Apho. 30.* i *Hipp. lib. 5. Apho. 43.*

tur. Ova cocta trita cum oleo imponentur, & betæ foliis cooperiuntur. Ovorum trium candidum cum amyli pari mensura contritum imponitur. Anseris adipe vitium perungatur. Viperæ caput aridum combustum ex aceto superlinitur. Spongia ex aceto imponatur, ursinus aut suillus adeps adiiciatur. Fimus vitulinus bubulusue, ramenta cervinæ pellis discocta, pumice ex aceto trita imponantur. Cæterum ut puerperium quibuslibet alimoniam absumentibus causis aboriatur, dilucet. Quo fit ut si male habita strigosaq; & inuber mulier utero gravis recreationem instaurationemq; requirat, cum sanguis qui in fœtus alimoniam cedebat, ad gravidæ mulieris altionem recipiatur, necessario inquam fit, ob insignem cibatus inopiam, ut partus (dum interea mulier gliscit) abortivus abigatur, Hippocrate scriptitante: k *Quæ præter naturam tenues uterum gerunt, abortum faciunt, donec crassescant.* At si nulla ex iis causis abortũ concitet, qui nihilominus consequatur, alias quas interaneas medici appellant (tametsi ex superioribus nonnullæ hujuscemodi esse queant) causas

k *Hipp. lib.5. Apho.44.*

exquirere opus est. Et quidem mucorulenta conceptaculorum ora ad vulvam pertendentia, ex quibus secundæ involucrum dependet (quæ acetabula cognominavimus) haberi consentaneum videri poterit, Hippocrate monente: *Mulieres quæ mediocriter corpulentæ abortum faciunt secundo mense, aut tertio sine causa manifesta; iis acetabula uteri plena mucoris sunt*, ita ne fœtum continere possint, sed præ suo pondere prærumpat elabaturque partus necesse est. Aut etiamnum flatuoso spiritu humiditateve geniturام foras propellente: Quibus eclegma de margaritis utiliter datur. Cancri fluviales, ex gallinaceo jure poti. Et item lepusculorum prægnantium coagulum epotum mire prodest. Stellatus lapillus aureo inclusus, ita ut carnem contingat utiliter portatur, ursinave ungula collo. Cinis herinaceorũ cum oleo perunctarum partus contra abortus custodit. In gramine vermiculi inventi collo adalligati : sub partum autem (alias eniti non paterentur) detrahi oportet: ac ne in tellure ponantur (ut ajunt) cavendum. Lapis aetites in aquilæ repertus nido partus contra omnes abortuum insidias custodit. Mulieri

lieri prægnanti à pectore hyenæ caro, & pili ſeptem, & genitale à cervice, ſi alligentur, dorcadis pelle collo ſuſpenſa. Sincera è ſue, quæ non pepererit axungia, in abortum vergentes collyrii modo ſubdita nutrit. Ibicum cineres cum anſeris adipe & irino, perunctis, ſi conceptus ſit partus, continere ferunt: item hyſtricum cinerem potum. Cancros etiamnum recentes vel aridos bibunt. Ad hoc tradunt cervas, cum ſenſerint ſe gravidas, lapillum devorare, quem in excrementis repertum, aut in vulva (nam & ibi invenitur) adalligatum partus cuſtodire. At quæ in corde & vulva oſſicula, gravidis & parturientibus per quã utilia, inveniũtur,* recto ſubinde ſpinæ emplaſtrũ admovetur, quod ex iis conſtet: olei roſacei, myrtini, maſtichinive, ſingulorum uncia, hædi coaguli drag. eboris ſcobis, cornu caprini, cæræ, ſingulorum geminis dragmis: confice. Bolus armenia item ex oleo roſaceo vel myrtino vel maſtichino illita prodeſt. Aut fortaſſis mala temperatura calida abſumente, aut frigida congelante, aut ſecundæ involucro interſciſſo, vel alia quavis cauſa partu perempto, veluti fera (ſed mox plura de hac, cum membratim.

bratim hiſtoria decurret dicemus) è quibus edax atque acrius virus mordicans in uterum transfuſum, abortum invehat. Quod ſi enectus partus, pariter atque ſecunda exitum neglexerint, ſalis ammoniaci dragma, aut dictamni, ex aqua recte bibitur, aut etiam boracis mineralis dragma ex vino albo generoſo odorato utiliter ſorptui datur: aut aſinina ungula ſuffitur, quæ adeo partum maturat, ut vel abortus evocet. Nec aliter adhibetur, quoniam viventem puerulum necat. At de iis infra capite penultimo uberius dicemus. Numeroſitas conceptuum præterea abortum ciet: cujus rei mira quædam referre duximus. Nam quandam duodecim, alteram duodevigintiquatuor, ſeptuaginta alteram (omnibus efformatis) abortivos abegiſſe fabuloſum non eſt. At quod penitus incredibile cenſebitur (quanvis medicæ rei profeſſus non ignobilis prodiderit) nobilis quædam mulier una centum & quinquaginta efformatos vitæ compotes ſecundis obvolutos præmature abortu egeſſit: quæ cum vermiculos peperiſſe arbitraretur, medicum acceſſitum iri juſſit, quo præſente diruptis ſecundis magnitudine minimi digiti (cō-
pluribus

pluribus motum habentibus) centum & quinquaginta partus connumerati ſunt. Sed & in Italia ſeptem, & aliam tres (quod aſſidue accidit) quã etiamnum nos ipſi novimus, abegiſſe certum eſt. Sed quod jam in prodigioſam miraculorum admirationem acceſſit, viperam mulier prægnans ſi tranſcenderit, abortionem ſequi produnt. Item amphisbænam, mortuam duntaxat. Nam vivã habentes in pyxide impunes tranſire, etiam ſi mortua ſit. Et quo magis miremur, ſi non aſſervatam gravida tranſcenderit, innoxiam fieri, ſi protinus aſſervatam tranſcendat. Ovum etiamnum corvi gravidis cavendum conſtat, quoniam tranſgreſſus abortus aſperos molitur. Simili modo caſtoreum (caſtorem fontem: locus eſt apud Plinium lib.32. cap.10.) fibrumve gravida ſupergrediente abortum facere dicitur: periclitarique partus, ſi ſuperferatur.

Aliud etiam incommodum haud verendum minus (utpote quod abortiones creat) quod mola à noſtris, à Græcis myle vocitatur, infeliciſſimas fœmellas interdum (in Italia frequentiſſimũ) vexat, quaſi non ſat ſit eas graviſſimo ac pene intolerabili parturiendi labore corripi,

ripi, adeo naturæ in eorũ corpore molam gignere placuit, ne quid uſquam mali eſſet, quod in muliere non eſſet. Enimvero mulieri cuidam cum concubuiſſet, accidit, ut ſe concepiſſe arbitraretur, quandoquidem & ventris moles interim excreſceret faſtigiareturque, & reliqua ex ratione omnia reſponderent. At pariendi tempore jam inſtante, nec eam peperiſſe, neque uteri molem decreviſſe, ſed ad quatuor uſque annos in hunc modum perſeveraſſe proditum eſt. Quæ poſtremo inteſtinorum difficultate correpta, eoque modo periclitata, demum carnem (quam molam nominavimus) enixa eſt. Quin & malum, id tota vita plerunque edurat, adeo ut & conſeneſcat & commoriatur. Quæ ſane diutius retenta, prodierit, obdureſcit admodum (cujus duritudinis, cruditas cauſa cenſenda eſt) ita ut ferri acie (uti ego ipſe ſæpius vidi) vix tranſigi queat. Porro vitii hujus bifariam cauſam proponunt. Nam cruentæ materiæ affluentiam, & muliebrem genituram abſque viri ſemine, quæ vel ſomnio vel concubitu proruperit, peritiores (caloris uteri debilitate hæc ipſa comitante) cauſam ſanxere. Etenim natura de vita certante,

tante, & perficere finemque generationi apponere nequeunte, incommodum id ſuboritur. Quamobrem cum neque omnino alienam, neque prorſus perfectam naturam ſortiatur, tota vita, aut ſaltem longis temporum impendiis aſſervari, ecquid prohibet? At cur mulier vitio huic ſola omnium animalium obnoxia eſt? An quoniam muliebria huic concoquere non potenti affluentiora ſint? Quapropter cum ſucco difficili concoctu conceptus conſtiterit, tunc mola gignitur. Idque in mulieribus aut ſolis aut maxime fit: & ad novenarium interdum accedit numerum in nonnullis. Quo fit ut mulier univerſa ferme graviditatis indicia, perinde ac ſi prægnans foret, præ ſe ferat. Attamen duo hæc ita interſtinguenda ſunt: quoniam mola vel non movetur, niſi utero manibus depreſſo: vel ſi (ut plerique rentur) meatulis quibuſdam (quos habeat) ob ſpiritum in ea ipſa genitum, hiantibus, ad ſanguinis ſuctum, quo incrementum recipit, nutu ſuo, ſuaque lege permovetur, rarenter tamen & triſtius id accidit. Contra partus, & ſuapte natura citra compreſſionem, & ſæpius & validius dimovetur:

vetur:

vetur: & ſurſum & dextrorſum ſiniſtrorſumque plerunque ventrem propellit: qui nimirum in utero gravi mollior, in molam geſtante obdurior eſt. In hac manus pedeſque molliores, & corpus totum extenuatum conſumptumq; magis, & imbecillior virtus, & juſti partus tempus aſſidue pertranſit. Contra in graviditate rem ſeſe habere, quotidiano experimento inclaruit. Cui equidem incommodo galbani ſcru. geminos ex lacte caprino diſſolutos ſorbere prodeſt. Galbano, coloquintide, myrrha, ex rutæ ſucco, abdomen recte illinitur: Obſtetrix digitum ex populeonis emplaſtro illitum, vulvæ intromittat, ejuſque oſtium adaperire quoad poteſt conetur. Subinde ex galbano, veratro albo, coſto, myrrha, utiliter infra ſuffitur. Boracis mineralis dragma ex ſavinæ aqua ſorptui recte datur. Croci etiamnum dragma pota proderit. Cæterum modeſtiores præſentanea pene quæque præſidia, quæ emortuos puerulos atque ſecundas cieant, excutiant, extrudantq;, noxę huic præſtantiſſima fore, haud iêre inficias. Quorum nos infra (quantum licuit) commeminimus. Proindeq; contemplatio hæc ad ipſorum remediorum natu-

naturas peroportune nos protinus auferret, ni & alia quoque non pauca scitu perquam jucunda præpropere interpellarent: quibus oppido quam obsequendum duximus.

1 *Proceritatis improceritatisque partuũ causæ, & de mira quorundã proceritate.*
2 *Puerperii in utero posituram.*
3 *Tres vulvæ potestates.*
4 *Quonam utero gravis properante partu sex rerum non naturalium regimine, quibusque præsidiis parturitionem facilem reddentibus uti queat.*

CAPUT VII.

Quosdam pręstanti corporis magnitudine partus, alios pumiliones, nonnullos proceritate insignes, improcera corporis facie alios, obesos plerosque, alios graciles: quosdam inter hos omnes medios, pro locorum capedine, recrementorum seminalium quantitate, alimentariæ materiæ inopia, ubertate affluentiave, gigni compertum est. Etenim si uteri spaciositas angusta fuerit, non amplum sed angu-

angustum, quod in ea procreatur esse necessum est. Instar fructuum, qui quam quam sua vi suapteque natura grandiores adolescant, in arguto arctioreque vasculo in suæ generationis primordio coacti ac coerciti, excrescere ultra vasculi limites (eo impediente) neutiquam possunt. Planeque præpotibus hominum inventis, prodigiosis naturæ viribus abrogatis (cui nihilo secius imperari audacis est credere) exolescunt. Identidem & de inchoati hominis magnitudine facile est cuique arbitrari. Quo fit ut nanipumilive digeneres admodum in lucem prodeant. Subticeo pygmæos ad extremos Indiæ fines, ternos longitudine dodrantes non excedentes. Hos etiamnum à gruibus infestari Homerus prodidit. Quos fama est sagittis armatos arietum caprarumque dorsis insidentes, verno tempore ad mare universo agmine descendere, & ova, tum pullos quoque earum consumere, ternis eam expeditionem mensibus perficere. Alioquin fieri, ut futuris gregibus resistere nequeant. Contra si vuluæ alveus vastior extiterit, modo parentes uberiores genituras suggesserint, ac deinceps alimentaria muliebria tantisper affluen-

tiora

tiora affatim ſuppetant, majuſculum proculdubio puerperium efficietur. Sin cavea intercapedoque medium obtinuerit, medios quoque infantes (modo cætera reſpondeant) gigni, credi par eſt. Hinc breviores quoſdam patribus partus evaſuros diſcas licebit: æquivalentes nonnullos, longitudine magis evectos proceriores ue alios. Tametſi rari admodum(ſeminum ubertatem exuſtione conſumente) eam ætate noſtra fortunam indepti ſint. Quandoquidem & Homerus vates ille jam ante annorum prope duo millia & ſexcentos, minora mortalium corpora quam priſca, uſque in id tempus conqueri non ceſſaverit. Nonnullos tamen patribus majores extitiſſe creditur. Quemadmodum olim ille fuerat, cujus corpus (terræ motu in Creta rupto monte) ſtans quadraginta & ſex cubitorum inventum eſt. Et adhuc Oreſtis corpus (oraculi refoſſum juſſu) ſeptem cubitorum fuiſſe traditur. Sub divo etiamnum Claudio, Gabbara proceriſſimus homo, novem pedum & totidem unciarum ex Arabia advectus viſus eſt. Et ſub divo Auguſto Puſonius & Secundilla duo ji, priori ſemipede addito extitere: Quantos eorum parentes

fuiſſe

fuiſſe nuſquam proditum eſt. Nec ab re id quoque admonuiſſe hoc in loco eſſe quis putaverit, Æthiopas octona cubita longitudine aſſidue excedere. In Indiæ locis quibus umbræ haud jactantur, ad cubitorum quinum & binorum palmorum proceritatem hominum corpora adcreſcere. Pleroſque aliis ejuſdem partibus quinum cubitorum longitudine evectos tradunt, eoſque non expuere, non capitis, non dentium, oculorumve (ſed & aliarum corporis partium paucies ac rarenter, tam moderato ſolis vapore) ullo dolore affici. Illic eorum philoſophi (quo magis miremus) quos Gymnoſophiſtas nuncupant, ab exortu ad occaſum immobilibus oculis ſolem contuentes, alterniſque pedibus ferventibus arenis inſiſtentes, perſtant. Illic maxima gignuntur animalia. Canes cæteris grandiores indicio ſunt. Eo loci arbores tantæ proceritatis ſunt, quo ſagittis ſuperari nequeant. Sub una ibi ficu equitum turmas condi. Arundinum ibi ſingula internodia alveo navigabili idoneo, ternos interdum homines convehere, illuſtriores prodidere. Quantacunque tamen cujuſque à veſtigio ad verticem proceritas fuerit, eam ſparſis

expaſ-

expaſſique manibus inter longiſſimos digitos eſſe obſervatum eſt, natura in homine orbem undique effingente effigianteque, unde merito microcoſmus dici queat. Quantuslibet etiam unuſquiſque ſit; in trimatu ſuo dimidiam ſtaturæ menſuram obtinuiſſe, haud cuipiam ignotum eſt. At quævis quantitas cuique in utero fuerit, in ſemet conglobatus homuncio ſic geſtatur, ut naſum inter genua, ſuper hæc palmas, ſuper has ocellos, aures extra genua habeat. Cui caput primum ſurſum, facie ad ſpinam (matris) verſa, tergore ad ſumen eſt. At cum increverit exitumque appetat, deorſum reclinatur. Egreſſus hujus gratia, rerum parens, (quippe qui in caput commodius ederetur) ſic ſituandum in utero duxit. Cui ſane vulvæ cum tres natura vires indiderit; Primam qua genitale viri hauriat, quam attractivam cognominant: ſecundã qua contineat, quam retentricem appellant: tertiam qua partum ſecernit, quam expultricem nominant; Altera alteri quam oportune & miro quodam ordine cedere viſitur. Nam quum attractiva ſuo perfuncta eſt munere acquieſcit, atque retentiva functionem implet ſuam: quæ circiter no-
vem

vem menſium tractum mature (rebus decenter geſtis) finitur, quod ſi incommodum circa fœtum, ejuſve involucrum acciderit, per id temporis ſpacium haud quaquam opperietur: ſed ocyus uti opus fuerit ab illo deſiſtit officio, ac expultricem vim (utpote quæ antea ocioſa fuerit) ut proprio fungatur munere evocat excitatque. In quo plurimum naturæ ſagacitatem atque induſtriam admirari convenit. Quod ſi nullum inciderit vitium, tantiſper donec ad novẽ menſes, vel circa, ventum ſit, interquieſcit. Exinde exurgit, proindeque uteri os dehiſcit, quo tempore ut paulo antea diximus, partus jam grandævus palpitans, ut in lucem prodeat, inferius ducitur. Quamobrem properante partu viginti dierum tractu, ejuſdem difficultas, quam plurimæ cauſæ moliri queunt, ſic emendanda cenſetur. Principio mulier admonenda eſt, ut ædificio perlucido aerem calidiuſculum habente habitet, in deliciis lætamque vitam degat. Somnus, vigilia longior ſit, pinguibus carnibus, paſſulis, caricis, caryotis, mollientibus oleribus, veſcatur. Vina neque generoſa admodum, neque dilutiora, alba, prædulcia potui dentur.

Car-

Carnium jura pinguia sorbere utile est. Gestationes etiamnum navi vel in portu, vel in flumine, vel in alto mari (utpote quæ vehementiores sint) aut vehiculo quæ acriores, aut equis, usui sint. Ac sese mulier alioquin pila ambulationeve(quę quidẽ si non utiq; plana commodior evadet, quandoquidẽ ascensus descensusq; quadã varietate corpus longe magis quatiat) cursu præterea, exerceat. hujus quippe exercitationis, rectæ magis quam flexuosę, & sub divo in umbra (non apricis locis) quam parietes aut viridaria jactent, finis, citra fatigationem lassitudo statuenda est. Concubitu per tempus id assidue utatur. Eadẽ ratione partus difficultatem mulcet ecle gma: quod habet dactylorum uncias treis, mucilaginis seminis lini, mucilaginis seminis cotoneorum, singulorum semiunciam: Seminis pæoniæ, cinamomi, singulorum dragmam: Casiæ lignec̨, croci, singulorum semidragmam: Pulveris peucedani obolum, ossis de corde cervi grana sex: iis contritis zuchari albissimi ex aqua savinæ dissoluti, quantum satis est ad ea mollienda atque cogenda adiiciatur. Fotu eadem lenitur, qui ex iis constet: florum chamæmeli,
meli-

melilotique, foliorum malvarum ac bis maluæ & violarum , ſingulorum manipulus: Seminum lini , ſeminum cotoneorum, fœnigræci, ſingulorum uncia: radicum liliorum alborum manipuli bini. Hæc quum ex aqua ad tertias defer-buerint, exinde abdomen ac ſpina una utiliter ea aqua foventur. Deinceps adipis anatis, olei liliorum alborum , olei ſeſamini ſingulorum uncia, mucilaginis ſeminis cotoneorum, mucilaginis ſeminum lini, mucilaginis ſeminum altheæ, mucilaginis fœnigræci, ſingulorum ſemiuncia, ex cera alba recte illinitur. Balneo uti fortaſſis non parum prodeſt, quod conſulto prætermittimus. Caninū etiamnum lac epotum efficaciſſime maturat. At tria * illa quæ nos ipſi quotidiano experimento præcipua præſidia obſervavimus, jugiter diebus ſingulis ad partus uſque diem uſui ſint, quanquam facilior enixus cenſetur , ſi quidem tam gravidæ mulieris corpus quam pueri validius extiterit.

I *Quo*

* *Eclegma nimirum & balneum , vel fotus ac linimentum: ita ut unius ex his quotidie uſus ſit.*

1 *Quo mensium numero, quo ordine, quid interim obstetrice agente partus edatur.*

2 *Quibus præsidiis partum acceleremus, quibusque secundas, & emortuum fœtum pellamus.*

3 *Quo demum pacto enixus puer pelluendus, vinciendusque sit.*

4 *Cujus lacte primum lactandus: qualisque nutrix eligenda.*

5 *Cur septimo sole, communi usu nomina imponantur.*

6 *Quo tempore dentiat, & remedia.*

CAPUT VIII.

Insigne inter eximia naturæ miracula, & cui aliud ullum neutiquam comparari, ac nihil æque conferri possit, illud unum supra modum emicare creditur: quod cum novem mensium tractu uteri os arctissime obsepserit ac sigillaverit: exinde partu perfecto suopte ingenio non modo idem vulvæ ostium adaperiat, verum & pectinis ossis spectatissimam (sua vi reluctantis resilientisque) conserratam suturam, ut ita dixerim, non sine perpessæ

Q mulie-

mulieris grandi incommodo, adeo * objugat, ut infans citra noxam ingenue edi queat, edito mox ſejunctas (pectinatim coituras) oras revinciat. Aliud etiamnum mirabile vulvæ artificium extat, quod in ipſo enixu, imum ſui propius ori (quoad potis eſt) partum foras abigens, ſubnixe accedit. Una autem & cum eo operi huic patrocinantes continue partes, quæ veluti latera ſunt, fœtũ premunt ac circumexpellunt. Quamobrem pleriſque mulierum, ob violentam preſſuram (vulua excretiva vi immodice perfuncta) coacti uteri excedere. Simile utique ei quod in palæſtris evenit: cum enim alios evertere ſubmittereque totis viribus ſtudent, immodice innixi ſimul cum iis proſternuntur. Vulvas autem procidentes potu, vel ſuffitu, vel ſubjectu, ariſtolochia, maximeque tenuis, inhibet. Nec non cupreſſi, coſti, ſpicæ celticæ & nardi, myrrhæ, roſarum, baccarum myrti, balauſtiorum, calycum glandium, ſorborum, meſpilorum, æquis portionibus tuſorum, ex vino nigro auſtero decoctum, inſidentibus maxime prodeſſe compertum eſt. Mox ſiccatæ vulvæ, gagatis, thuris, balauſtij,

* *abiungat.*

laustii, gallæ, antimonii, acaciæ, aluminis, baccarum cupressi, pari pondere, subtiliter attritorum pulverem, apprime obsipat. Demum manibus dexteritate eam inige, munimentisque coerce. Ex quibus quoque & suffimenti, pari usu non inutile ad vulvas præclare cohibendas, genus habetur. Vulvas etiam procidentes, butyrum infusum, sistere tradunt. Fimi è mare bove suffitio reprimit. Arietis vellera suffitu eundem usum præstant. Sed quonam mensium numero reclusiones hasce natura moliatur, peritiores etiamnum ambigere dilucet. Ob id cum cæteris quidem animantibus, & pariendi & partus suos egerendi tempus statutum sit: mulieri uni incertũ ac multiplex datum esse conspicuum est. Quo fit ut homo toto anno, & incerto spacio enitatur. Alius nanque mense septimo, alius octavo, alius nono editur: atqui ante septimum, haud unquam vitalis est. Qui enim septimo mense abigitur, primus hic (quãquam morbidior) vitalis exit, non nisi pridie posterove plenilunii die, aut interlunio conceptus. Hanc profecto primã humani partus perfectionem, quasi quidam maturitatis arbiter (usque eo

fœcundus extitit) ſenarius numerus abſoluit. Etenim ratio ſub aſciti ſenarii numeri multiplicationem procedens, ſeptem etiamnum menſes (fœtationi alioquin frequentiorem novem menſiū, certo nihiloſecius numerorum modulamine uſum natura conſtituente) obſoletius uſurpari pepulit. Nam duos numerorum omnium primos cubos à pari octonarium, ab impari vicenum ſeptenum, & hunc marem, illum vero fœminam, quam breviſſime abſolutiſſimeque antiquitatem expreſſiſſe inclaret. Coeuntibus iis quinque & triginta contexi aperta ratione conſtat, hicque ſexies multiplicata, decem & ducentos (qui dierum numerus ſeptenum proculdubio menſem claudat) concreare & in confeſſo & luce clarius eſt. Qui equidem ſeptenarius numerus, quantæ religionis, quantæque potentiæ apud priſcos fuerit, ipſi viderint. Huic virginitatis opinio (utpote qui duplicatus nullum ex ſeſe, qui intra denarium primum numerorum limitem coarctetur, numerum pareret) uſque adeo * exoleuit, uti Pallas quoque vocitaretur: quia perinde atque Minerva uno duntaxat parente

* *inolevit.*

rente nata, ſolius m̃onadis fœtu proceſſiſſe perhiberetur. Mitto celebratiſſimam illam triplicem hujus contexionem: qua ſane alium nullum numerum tam varia majeſtate eſſe fœcundũ conſpicuum eſt. Mitto mundanæ animæ ex hoc ipſo primam generationem, ac cætera quæq;, quæ ſanctionis noſtræ modum, oppido quam excederent. At quia tractatus noſter quicquam ſemel ingreſſus non facile ſine culpa alio digrederetur, hinc ad partum à quo digreſſi ſumus redeamus: quem imbecilliorem, atque admodum † quam effœtum, per id tempus extrudi in aperto eſt. Quocirca faſciis alligatur, atque cunabulis & * lanaiis obvoluitur. Cui interdum inſiſſi aut aurium aut narium meatuli gignuntur. At accreſcenti puerperio, & digeſte dearticulantur & concinne ſuam formã recipiunt. Sed & pleroſq; ſeptimo menſe natos, & vixiſſe & adoleviſſe compertum eſt. Quin etiam & menſe octavo (tranſlatitium) in Ægypto vitæ compotes gigni traditum eſt: atque aliis quibuſdam ſolis, ubi mulieres fœcundiores validioreſq; extiterint. At Italiæ locis haud quaquã ſuperſtites ſunt. Itaque

† *tanquam.* * *lanitiis.*

non ſolum menſe octavo nati haud vivunt: ſed etiam ipſis intermortuis, periculum non mediocre, quæ pariunt, ſubeunt. Nec deſunt qui hujuſce rei cauſam in immodicum Saturni algorem ſiccoremque inaniſſimo commento referant: quando tamen qui à Saturno Saturnii nuncupantur, & optime degant plerique, & maxime valeant. Nos Hercules cum Gal. lunæ circuitibus pene ſeptenis, ſeptenis menſibus peractis, nihil quicquam inde puerperio defuturũ exiſtimamus, quippe quod ſarcte per id tempus cuncta aſſecutum ſit: ob id in lucem prodire totis viribus periclitari, quæ ubi materia deficiente ſuperſint, ſepteno menſe, fœtetur neceſſe eſt. At ubi materia & vires æqua ſorte ſeſe contexuerint, opperietur, juſtoque partu enitetur. Ex adverſo ubi materia redundans, viribus victis ac flaccidis compareat, ſepteno ortum menſe pertentat, octavo tenue ac morbidum, ita ut ſtatim pereat extrudatur, operæprecium eſt. Quo parente incommodo vexata plerunque ad immanem mortem, immaniter compellitur. Unde fit ut ſi quis vitæ compos evadat, non octavo menſe natus æſtimetur, quamvis jam quidem & in Ita-

in Italia tales partus vitales fuiſſe plerique prodiderint. At nono menſe, in caput, exquiſite parente perpurgata naturaliſſimus fit partus. Qui vero diuturniores naſci, quam nono menſe (utpote decimo, undecimo, duodecimo, tertiodecimo, quartodecimoque) pervicaciter aſſeverant, me judice plurimum hallucinantur. Etenim conceptus initium mulieres plerunque delitęſcit, ac præterit: ut ſi cum ante uterus (ut ſæpius accidit) intumuerit faſtigiatuſque fuerit: poſt deinde concubuerint & conceperint, id ſane ſui conceptus initium (utpote quod ſimilia indicia attulerit) conſtantiſſime ſpreta, repudiata, calcataq; aliorum quorumcunq; reputatione arbitrantur atque rentur. Attamen ad decimi undecimique menſis initia uſque nonnunquam (tametſi rarenter) ventum eſſę, fortaſſis nec rationi diſſonat, neque priſcorum opinionibus ingruere videbitur. Quinimo (ſi ipſis credimus) id ipſum fateamur oportet, quandoquidem ſpatia hæc ipſi ita digeſſerint, ut afformationis tempori duplo adjecto moveatur (ut antea monuimus.) Quo nimirum duplato, cum duobus iis primis ſpaciis, aut motus tempore tripli-

cato, primo illi afformationis tempori juncto, quod est primum afformationis tempus, septuplare justum pariendi tẽpus consit. Verbi gratia: Triginta diebus afformatus, sexaginta dierum spacium (illi duplum) additum, nonaginta dierum numerum implet. Quo dierum numero puerperium movebitur. Cui si centum & viginti dierum tempus (sexaginta dierum tractui duplum) adiiciatur, mensium septem numerus, quo partus tempore in lucem edetur, exurget. Vel sic: triginta afformationis diebus statutis sexaginta dierum (quippe quod motionis tempus sit) numerus triplicetur, centum octoginta dierum numerus conflabitur. Cui triginta primis solibus annumeratis ducenti & decem dies assurgent, qui septem duntaxat menses constituunt. At si computationem brevius assequi velis, primũ afformationis tempus septuplato, iidem enim menses proveniunt, ut cuique liquet. Quibus nempe diligenti examine reputationibus exactis, partus qui triginta dierum tractu afformatur, septimo mense. Qui trigintaquinque, octavo, quinque noni mensis diebus adjectis. Qui vero quadraginta dierũ numero affor-

afformabitur, menſe nono & decimi decem ſolibus peractis. Qui quadraginta & quinque, (maximus ac productiſſimus afformationis terminus, & ob id nemo diuturnior alter naſci poteſt) decimo quidem menſe & adhuc undecimi diebus quindecim elapſis, eniti par eſt. Qui vero intercidentibus dierum numeris ſui formationem ſarcte aſſecutus eſt, intercidentibus pari uſu menſibus in lucem prodibit. Quo fit ut alii in menſium initio, alii occidente menſe, in medio alii. Alii initio, fini nonnulli propius. Alii interdiu, noctu alii, ut afformatio non unum ſed varios, nec illos quidem perpetes (quandoquidem haud ſemper dierum numero completo at jugiter die alterata, initiata, dimidiataque) fines obtinuerit, naſcantur. Hinc profecto tanta naſcentium (quæ non minus ſuperiori reputationi reſpondeat) temporum diverſitas contigit. Sunt qui adeo certam parturitionis tempeſtatem ita monſtraſſe arbitrentur, ut inani delibuti adorea, priſcos etiamnum aculeis cæcutientes ipſi tangere (in quo ſummum recentiorum opus diu fuit) * auſerint: ceu vero non alii hujuſce doctri-

* *auſi ſint.*

næ vericultores extarent, quando tamen autores rei huic diversis in locis varia observando, mox in iisdem diversa prodendo (raro unius sententia cum alio congruente) difficultatem non vulgarem addiderint. Quorum sane (ut mihi persuasum habeo) languida flaccidaque autoritas facta est, ac paulatim in sterilitatem (evalentes gnaros consulentibus) majestas prorsus emarcuit: Accedit quid ni confessa temporum motus obscuritas, nunc præveniente nec paucis diebus (quorundam præsagio) nunc postveniente. Primum igitur omnium dierum ipsorum puerperii quietis, subindeque motionis numerus, unde fœtificandi termini † certissant, prope inexplicabilis est, Aristotele circiter quadragenum diem motum augurante, Hippocrate illicet interdũ fabricæ tempus triplicante, nonnunquam duplicante. Ita fit, ut fere certa horum omnium tempora tradi non possint. Ex quo illud proculdubio evenit, ut nos ipsi iis commentationibus hucusque addubitare non cessaverimus: idque non nobis tantum accidere putandum. Nam & alios quoque circa hæc sagaciores reputatio

† *certiores essent.*

tatio assidue fefellit. Porro cælestem fœturæ præsagitionem imperitiæ nostrę spes ardua immensaque misceri posse, attamen prægrandi doctrinæ emolumento contemplanda. Prius nihilominus temporum motus difficultas, quam ejus scientiæ periti, subtiliter ista (ut par erat) consectati, pro naturæ hominum novitatis avidæ more, arctius excubantiusq; adaperuere, contemplationi subjicienda est: quo exinde lætior à motu mens discedat, & facta prædiscat, quæ futura agrestes literarumque expertes prænosci posse minime norint. Veram igitur rei creperæ secum naturæ argumentum afferentem interpretationem, & tum Hippocratis nunquam satis laudati, tum Galeni observationem nobis sequi magis libuit: quandoquidem hos universa hæc statis temporibus obtingere prædixisse haud incognitum habeam. Id protinus in hac contemplatione intervenit, conceptæ spei ordinem interturbare visum. Aristotelẽ homunculi motus quadragenum diem præsignasse: quippe qui paucis momentis quam absolutus sit adeo validum robur sibi continuo vendicet, sitque & fabricæ & motionis juge tempus. Mirum nempe di-

pe dictu, ut qui modo informis, indigestaque moles præesset, mox jam brevi temporis curriculo præmoveatur. Hoc qui non meminerit, trifariam sese fœtũ vibrare concipi posse, miretur. Aut enim suapte natura nullo vibratiunculas perparvulosque ictus (utpote admodũ quam abditos) sensu, ratione duntaxat attingente, immovetur, quam nimirum naturæ penetralia rimantis perquisitionem esse quis inficietur? Quo equidem modo Aristotelem sanxisse constat. Etenim ecquis adeo male animatus autorem alioquin gravissimum, vix conceptum absolutumque partum, non nisi levissimo se dimoveri motu, delitescere opinetur? Immovetur profecto, quoniam ei & motrix animula pariter atque vis insita sit. Is demum ob id quod victa fœmella calidior, & humectior, minũs (quæ certè quantum præsidii, quantumve patrocinii præmaturiori motui afferant, argumentis præterquam nuda autoritate deprehenditur) mas jure censetur. Aut usque adeo exiliendi vigorem indeptus est, uti & emoveatur, & cum materno & intimo, tum etiam alieno exterraneoque sensu saltiunculæ apertissime concernantur, quales profecto

Hip-

Hippocratem puerperio afformationis tempus ter repetentem aſciviſſe plane credimus. Quæ res quanquam ſenſilis, iccirco ad medicum ſpectans: quia tamen nihil ad fœtificationis vaticinationem proficit, ideo omittenda. Inde ſectæ illius (quam paulo ante prætexuimus) orſi ſectatores fundamenta (quantum mea fert opino) jecere. Eo, ni fallor, quod ab Hippocrate proditur, partum à conceptu tertio menſe, qui primo fabricatus eſt, dimoveri quarto, paulove tardius ubi quadrageno ſecundo die abſolutus fuerit decepti. Quanvis nullibi apud ipſum ex hoc ipſo motus tempore partum augurari liceat, quoniam hunc quidem, terno deno menſe, illum vero nono, prælato dierum motus * comptu, cum eo qui ad fœturam attinet, ab eodem autore epidemiarum volumine ſancito collato, natum iri fateri cogeretur: Ipſo nihilo ſecius, triceno quino die afformatum, menſe ſepteno, quadrageno quino nono, in lucem erumpere monente. Quapropter hæc vel ratione contra tam ſpectatos viros (quo ſecius vetuſtatis artium parentis reverentiam admodum quam inſo-

lenter

* *computo.*

lenter verberemus) veri conſcios excepiſſe, venia ſit. Aut poſtremo inter utrunque motus intelligitur, non quo abditus prorſus deliteſcat, non quo extimus tactus, alienuſque viſus plane incognoſcat: at quo fœta duntaxat (utpote quæ molliter icitur) diligenti animadverſione adhibita, non adhuc cæteris motione externis fœnerata, perſentiſcat. Quomodo Hippocrates quoſdam ſeptuageno, nonageno pleroſque, partus præmoviſſe, cuique commemoraſſe liquet. Neque eatenus fabricæ ſpacium triplicaſſe opinandum, quatenus nonagenum dierum tractus, tricenos ter cõprehendat: quandoquidem idemtidem de ſeptuagenum ſpacio concinna verborum ſerie perhibuiſſe annuere operæprecium eſſet. Aſt quis illi ſubtriplum (quod afformationis tempus ſtatueretur) vicenum trium ſolium, & dieculæ partis tertiæ tractum non novit? Ecquis denique in vetuſtiſſimi medici decretis, puerperium tam anguſto dierum lapſu fabricatum iri unquam lectitavit? Quo fit, ut & qui nonageno ſole, eo quem modo prædiximus, vibratur, quadrageno quino afformari: & qui ſeptuageno, triceno quino, ſarcte præmonſtretur.
Unde

Unde fabricationis tractum eo autore duplari ad ſaltiunculas motiunculaſque explorandas prænoſcendaſque in propatulo eſt. Quod equidem Halyabas oppido quam liquido expreſſit. Itaque cujus triceno fabrica ad integrum perfecta eſt, iis ſexageno ad maturiorem aſcitus motionem præſciri poteſt: cujus vero triceno quino, ſeptuageno. At deinceps unuſquiſque motum fabricaturæ tempore bis repetito haud dubie auſpicatur. Quo ſubinde triplato (quod eſt primum formaturæ tempus, ſexcuplare) cum Hippocrate, Galeno, Halyabate fœturam conſtanter præſagire valemus. Quare non inepte Macrobius, locuples autor, in utero futuri partus diſcretionẽ Hippocratem dignoſci ſanxiſſe, contra quam recentiores medicæ rei profeſſi ſenſerint, citavit. Quippe qui eo dierum numero, quo conceptus præmovetur, ter multiplicato (ut ſi nonageno ſole, nono menſe: ſi ſeptuageno, ſepteno) partum foras excerni multo vigilantius obſervaverit. Idq; principio in hac reputatione pręcellere (quod inter omnes convenit) perpetuo quiſque noverit. Non in ipſis temporum articulis: at plerunque præpropera, interdum

terdum præpoſtera fœtificatione, hæc ipſa pro cujuſque natura, vi, alimentoque evenire, magno argumento, quoniam mas fœminaque diſcrimine illo proculdubio diſſentiunt, quod eodem naſcituri menſe protinus ab initio mas, fini propius fœmella pene extruditur, quandoquidem hæc tardius, ille maturius, (ut retulimus) matureſcat: hic robore viget, illa ſuopte ingenio vieta languidaque flaccet. Quas ob res marem ocyus, fœmellam ſerius edi par eſt. Nec te remordeat, Halyabatem poſt triplicitatem, partum elidi exaraſſe: quoniam de partu fœmella excidua intelligendũ eſt, alioquin autorem ſibi ipſi adverſaturum: quandoquidem naſcituram ſeptimo menſe puellulam, triceno quino die fabricatam, antea prodiderit, quam non poſt; quinimo intra ternam temporis motu (quippe quod ſeptuagenum dierum tractu præfiniatur) multiplicationem fœtari nemo quiſquam eat inficias. Ex quo evenit ut illud magnopere cuſtodiendum ſit precocibus maribus poſt ternam repetitionem, menſiſque initio propiorem ſerotinis fœmellis citra eandem, finique quam citimum (ſerius formaturam nactis) ortum fieri.

Idque à diligentioribus obſervatum evelatumque excipias. Porro marem qui triceno ſole afformatum iturus eſt, & fœminam quæ triceno quino (ſiquidem longioribus temporum impendiis ad munus id ut monuimus explendum indiga ſit) hoc ipſo † comptu obſervato, ſepteno menſe ſuboriri, hancque ſeptuageno ſole, illum ſexageno motu potiri certum eſt. Octono menſe in lucem prodituris, mari quidem ſeptuageno die motio, fœmellæ octogeno: huic quadrageno fabrica, illi triceno quino, peroportune conceditur. At menſe nono naſcituri, mas quadrageno, fœmina quadrageno quino fabricatum itura eſt: hanc nonageno, illum octogeno ad motum vires excipere obſervatum. Ob id Galeno partum quadrageno afformatum, octogeno præmotum, haud eſſe ſuperſtitem enunciante. Non de mare, quippe qui nono menſe vitæ compos exeritur: at de fœmella quæ octavo menſe, proindeque morbida ac minime victura extruditur, prodidiſſe exiſtimandum. Demum marem, qui quadrageno quino afformatus viſitur, nonageno vibratus, deno fœtari menſe (allata re-

puta-

† *computo.*

putatione) perſpicuum habetur. Quo naſcituram fœmellam menſe, centeno ſole præmoveri, quinquageno fabricam moliri operæprecium fore, in aperto eſt. Simili quoque modo partus interſitis diebus & afformationem aſſequi poſſe, & eandem pro cujuſq; natura tum motionis, tum fœtificationis rationem ſortiri non negaverim, quibus & fabricandi & naſcendi ſtata nec rationis incompertæ tempora eſſe palam eſt. Etenim ii naturæ non ignotam legem, etiamſi nec dum commemoratam obtinent ſubeuntque. Sed quonam pacto mas fœminaque variis fabricati, variiſque moti temporibus, eodem nihilominus menſe in lucem erumpant, dubitationem habet. Iis vero, qui exactiſſime eorum quæ retulimus meminerint, nulla penitus ambiguitas, nullaque mentis diſtractio. Nam & ſi menſe eodem connaſcantur, diſpari tamen ſorte, quando hæc quidem fini, ille vero initio propius: quam certe ortus varietatem, priores antedictæ haud dubie pepererunt. Hi termini ſunt in quos fœturæ tempora (exterricineis non etiam ignota) periti examuſſim digeſſere. Et quanquam varia in hoc vitæ pro cujuslibet animo ſen-

ſententia: Attamen quicquam nova inquiſitione perdiſci, veterum inventis omnino calcatis, opinari cæcæ ſubtilitatis eſt. Nec quiſpiam miretur in partuum quoque interpretatione eo ſcientiam profeciſſe, uti ventura etiamnum finito die præcinant, quando iis longe peritiore, * ventuque magis ardua (de quibus obſervationes prodiderint) exquirere ſemper curæ fuerit. Quæ tamen haud æque in priſcorum diligentiæ admirationem animum agunt, atque ea herbarum quadrupedum pabulo prorſus intactarum, ſecluſa, quæ invia montium culmina, abditas ſolitudines, omneſque terræ fibras ſcrutati, ad ſalutis uſus vertentes invenere, quæque eoſdē nimirum Deorum numero addidere. Cæterum ſcrupuloſius hæc quam inſtituto fortaſſis operi conveniat, tractavi, quæ non minus, tametſi ex priſcis præcerpta (ut rerum naturæ libuit) aliis certa, aliis dubia, aliis approbanda, pleriſque damnanda facile exiſtimemus. Nos vero ea ratione haud perterriti ſopitique, cætera quæ in iis memoratu digna extant cominus ad hæc gnaviter exequemur. Igitur quacunque hora uterus puer-

* *inventuque.*

puerperio jam grandeſcenti uberem(utpote qui emunctus ſit)alitum haud ſuppeditare quit: quo etiamnum tempore hauſtus à parente aer (affluenti eventatione indigo) minime ſuppetit, & acetabula quæ primo conſpicua fuere, ſubindeque minora redacta abolentur, atque ex toto obliterantur, partus aliunde tum alimoniam, tum eventationem quæritans, ad exitum ſeſe convertit & parat. Hoc ipſo tempore mulieribus vehementiſſimi labores, & multas quidem in partes, in alterutrum femur plurimis, aliis in lumbos, quę vix pariunt: quibuſdam in imum ventrem, quæ facilius, incumbunt: Iiſque potiſſimum, quæ ſtabiles & ſellulariæ, & quibus non bona latera ſunt: quibus etiam ſpiritus retinendi facultas aut nullo modo aut triſtius ſuppetit, incidunt. Quos cum primum mulier præſenſerit, dictamni folia ex aqua præclare dantur, unius oboli pondere. Si etiamnum emortui in utero infantes fuerint, ſine puerperæ vexatione protinus reddi conſtat. Simili modo Pſeudodictamnum, ſed tardius prodeſt. Cyclaminos adalligata, ciſanthemos epota: item betonicæ ſcobes ex aqua mulſa eundem præſtant uſum. O-

mnia

mnia proinde hæc, atque ſcordotis ſucci drag. in aquæ mulſæ cyathis quatuor partus accelerant. Cinnamomi etiam & caſtorei, myrrhæ, ſtyracis, ſavinæ, ſingulorum ſcrupulus ex melle utiliter lingitur: à linctu hora, boracis mineralis ex albo temeto odorato dragma recte ſorbetur. Ex ſorptu (ni partus eiiciatur) geminis horis croci dragmæ binæ ex mero albo commode bibuntur. Abdomen artanitæ ſucco illinire mire prodeſt. Aſparagi radix femori alligatur. Quæ omnia, ne ſanguis immodice affluat partu enixo abiicienda ſunt. Quin & ex ejectis capillus illigatus celeritatem facit. Partus etiamnum acceleraſſe (ceu vero id verum eſſet atque non fabuloſum) produnt, ſi vir ex quo quæque conceperit, cincto ſuo ſoluto fœminam cinxerit, dein ſolverit, precatione adjecta ſe vinxíſſe, eandem & ſoluturũ, atque abjerit. O rem (ut reor, nec hallucinari puto) ſpectatiſſimam riſu, vix enim talia magorum commenta ſerio complecti contingit. Nec ſecius difficiles partus confeſtim ſolui autumant, quopiam tectum, in quo ſit gravida, lapide miſſilive, ex iis quæ ſingulis ictibus tria animalia, hominem, aprum, urſum inter-

interfecerint, tranſmittente: Quid ni vitæ remedia in millium millibus annorum non reperta demonſtraſſe irridere eſt? Identidem velitarem ab hominis corpore evulſam haſtam (modo terram non attigerit) illatam probabilius moliri: Adipe ex hyenæ lumbis ſuffiri difficulter parientes, & quam mox parere. Quomodo & ejuſdem lævum pedem parturienti ſuperlatum funebre exiſtimant. Ex adverſo, dextro illato, perquam facile ocyſſimeque eniti. Idem & iis ex illius ſpina oſſa ſalutaria cenſentur. Chamæleontis lingua adalligata, puerperii pericula tollit. Eundem quoque parturientibus circa domum ſalutarem ajunt: Sin domibus inferatur, perniciofiſſimum prodidere. Carnes lupi ediſſe parituris prodeſſe ferunt: aut ſi parere incipientibus, qui adederit, juxta ſit: contra, eundem ſupervenire exitioſum. Lacte ſuis poto cum mulſo, mulierum fœturæ adjuvantur: atque fimi è mare bove ſuffimento. Membrana è canum ſecundis (ſi tellurem non pertigerit) partus evocat. Quæ anſerinum fimum cum aquæ cyathis duobus ſorbuere, aut ex utriculo muſtelino per genitale effluentes aquas, facilius eniti credun-

creduntur, guſtatu quidem turpe proброſumque, effectu vero perquam utile. Cochleæ in cibo ſumptæ accelerant partum. Amphisbæna vel mortua idem præſtat. Anguium ſenectus lumbis ſuperilligata, protinus à puerperio removenda. Dant & in vino bibendam cum thure, alioquin ſumpta abortum ciet. Baculus quo angui rana excuſſa ſit, parturientes adjuvat: atque penna vulturina pedibus ſubjecta. Item ſiluri ſuffitu, præcipue Africi, faciliores partus fieri dicuntur. Mirum & quod de torpedine invenimus: ſi capiatur cum luna in Libra fuerit, triduoque aſſervetur ſub divo, faciles partus facere, poſtea quoties inferatur auxiliari. Et paſtinacæ radius adalligatus umbilico, ſi viventi ablatus ſit, ipſaque denuo in mare dimiſſa, idem moliri exiſtimatur. Ubi etiamnum partus ſtrangulet, cancri ex hyſſopo poti, præclare adiuvant. Deinceps iis autem omnibus aut quibuſdam (ut cuique libitum fuerit) ita molitis, perſpicacis ingenii, ſpectatæ intelligentiæ atque expertæ peritiæ obſtetrix aduocetur: cui non mox mulierem exurgere, in ſedeve collocare cura ſit: at prius uteri oſtiolum, quod equidem cunctim dehiſcit,

hiſcit, pertingat, ſenſimque premendo minimum digitum inigat, ſubinde jam (paulatim tamen) magis ac magis os dilatet: quod fatiſcere perpendens, emplaſtro de mucilaginibus ſupra præſcripto capite ſeptimo uteri cervicem (ut lubrica reddatur ac ductilis magis, quō facilius partus exiliat) uberrimo illinat. Quam ubi induratam comperiat, bubulum fel, roſaceo admixto injiciendum eſt, vellere foris cum reſina terebinthina impoſito, eximie adaperiente. Quibus ad ejuſdem tranſitum hiantibus, gravidam attollere, in ſedeque collocare confeſtim jubeat: atque ut prompte infantem expellere tentet, eidem blandis verbis perſuadeat. Eſt autem munus id, quod ex ſe ipſa parturiens adjicit, non vuluæ (quandoquidem antea illius jam meminerimus) ſed muſculorum ventris, quos & ad excrementa ſecernenda nobis cooperari inclaruit. Plerunque vero diluta pallidiuſculaque ſanies ſi fœmina natum itura eſt: cruenta, ſi mas, præfluit. Cæterum maris ac fœmellæ partus diſcrimine illo interſtinguntur: Quoniam hujus partus tardior, dolores etiam continui ac perpetes, ſed obtuſiores: illius celerior ſimul & faci-

& facilior, ac acriores & lõge molestiores dolores. Equidẽ per tempus id respiratio pariter atque oscitatio arceantur. etenim quæ oscitavere, respiravereque, difficilius enituntur. Quod si interea dũ * vi retinere nititur coacta respirationẽ eruperit difficillime quidem: At veratri albi pulvisculo naribus injecto, ore naribusq; apprehensis, sternuere cogatur, juxta Hippocratis sanctũ: *a Mulieri quã vitia uteri infestant, aut quæ difficulter parit, si sternutamentum supervenerit, bono est.* Sed si ob hæc infans minime edatur, pastillo infra suffies. habet hic myrrhæ semiunciam: Cinnamomi, galbani, castorei, singulorum semidragmam: opopanacis dragmam: veratri nigri dragmas geminas: ex vaccino felle confice. Attamen suffitu non nisi urgente necessitate (ne obvius partus suffocetur, quod plerunque quibusdam evenisse nos ipsi vidimus) utaris. Primum autem aqua illa subtercutem (quam antea commemoravimus) fusa, puerperii motione membranulis interscissis, effluit. Mox fœtus ritu quidem naturæ in caput gigni mos est, quomodo pedibus efferri, brachiis quoque ad costas & ad femora

* *fœtum enititur.* *a Hipp. l. 5. Aph. 35*

diſtentis, utero inverſo, ſecundiſque interna evoluentibus, foras in lucem venit. In pedes ſane naſcentem procedere (quod æquo argumento Agrippas, quaſi ægri partus, antiquitas appellaverit) atque in alias pene innumeras figuras, contra naturā eſt: propterea quod partem ab umbilico ſupra, puerperia impendio majorem inferiore obtineant: majora autem plus ponderis habent. Itaque veluti in trutina pendentes eo vergunt quo trahuntur. At quacunque figura proceſſerit, an quod effuſum eſt, victurum ſit: an in utero præmortuum ſpirans tantummodo naſcatur, ſeptimā horam diſcernere diligentiores tradidere. quandoquidem ultra hunc horarum tractum, quæ præmortua ſecernuntur aeris halitum ferre neutiquam valeant. quem ubi quis ultra ſeptenas horas ſuperſtes ſuſtinuerit, ad vitam (alter ni forte, qualis perfectum etiamnum, quis caſus excipiat) creatus intelligitur. Quēadmodum & ſine ſpiritus hauſtu ultra eaſdem horas, ſine eſculentis ultra totidem ſoles (quibus accipiendis, & reddendis membra adiacentibus adſcitiſq; meatibus ſibi obſequuntur) maxima ex parte vitæ haud potiri obſervantiſſimū eſt, maxima ex parte adiecimus, quo-

niam non perpetuo id evenit. Nam quo magis ac magis admiremur, non modo homini ante diem ſeptenum letalis inedia non eſt, verum & ultra undecimum pleroſque duraſſe certum eſt. Porro fœtu vitæ obnoxio, ſi ſecundæ quoque exciderint, vellere umbilicus à ventre quatuor digitis citra dolorem alligandus eſt, ac ſuccida lana ex oleo calido imponenda, ſuperiuſque præcidendus: cui venæ citrinæ, ſangnis draconis, ſarcocolla, cyminum, uſnea, myrrha, pari pondere contrita, ſuperimpoſita utiliter medentur. Qua vero deligatus eſt, cohæreſcit, ac pars jugis penitus decidit. Sed ſi copula amentumque diſſolvatur, puerperio ſanguine affatim effuſo protinus emoritur: quandoquidem infantem etiamnum inter naſcendum mortem objiſſe ſæpius intueri liceat: quippe cui imbecillo, antequam umbilicus devinciatur, ſanguis ſit plerunque in umbilicum circaque ſuffuſus. Quanquam peritiores nonnullæ obſtetrices cruentum ſuccum intro de umbilico reprimunt, quo diligentiſſime peracto, infans qui modo exanguis exanimatuſque è vita excidebat, mox redivivatur, recreatur, vitæque reſtituitur. Verum

& intercepto inter naſcendum halitu (æque quam ſanguinis profuſione) in-ſpirantem ac præmortuum infantem edi, columbarumq; pulli roſtro (quoad quiverit) pueri ano immiſſo, quo moriendo intus ſpiritus relinquatur, in illiuſque vitam hæreat commuteturque morte, ſtatim liberari inter omnes convenit: Mirabili ante cuncta contemplatione. Quaſi omnium parens præſtantiſſima illa animæ auxilia ex anima alia eſſe voluerit. At ſi quando acciderit ſecundas haud continuo cũ partu exjiſſe, dum intus ipſæ, foris autem infans extet: vincto umbilico, ſupra diſſecetur, atque parte relicta ſecundæ amento femori (ne introcedant) vinciantur. Demum ſecundas morantes præſidiis iis, quibus & fœtum ac potiſſimum ſternutamento, remedio quidem præſentiſſimo, quam citiſſime fieri quit, exerere extrudereque oportet. Cujus Hippocrates non ignarus inquit: a *Si ſecunda procidit, ſternutatorio appoſito nares & os apprehendimus.* Sedulis item ſuffitionibus liberalius admotis, enixam ab incommodo hoc aſſerere non dubitamus. Quinetiam & panacis ſemen è vino potum, appoſitumque cum melle, pariter

atque

atque ejus radices appositæ, & secundas extrahunt, & vulvas commode perpurgant. Polemonia ex vino epota, secundas pellit. Centaurii majoris radix derasa & apposita, secundas & mortuos partus dejicit. At præcipua dictamno vis est, ut etiam transversos (non modo emortuos) partus & secundas eiiciat, & ne in prægnantium quidem cubiculum inferendum, quippe quod abortũ cieat: bibitur ex aqua foliorum obolus. Nec potu tantum sed & illitu, & suffitu valet. Quo præcipuo, dum hæc ederemus, cujusdam mulieris secundam tribus diebus post abortum moratam, tandem divino annuente numine, pepulimus. * Molochis & aristolochia, myrrha & pipere additis pota subditave, & secundas & intermortuos fœtus ciet. Cissanthemos epota secundas pellit. Mandragoræ succus appositus, daucum potum, usum præstant eundem. Scammonium potum vel appositum. Erysimon cortice ex aqua pota emortua & secundas ciet. Item radix è geranio peculiariter succurrit. Artemisiæ radix epota partus enectos & secundas extrahit. Easdem ramorum decoctum insidentibus ciet. Item & fo-

* *Malvis.*

liorum dragma pota. † Cantillides duæ in vino epotæ ſecundarum moræ utiliſſimæ ſunt. Haud ſecus leporis coagulũ ſecũdas expellit,modo pridiana caveantur balnea : illitum quoq; cum croco & porri ſucco vellere appoſitum, præmortuos abortus.Eaſdem equinus lien ex aqua dulci epotus eiicit:item ungulæ ſuffitu,aut fimũ aridum.Membrana caprarum in aqua partu edito inveterata potuq; ſumpta in vino,ſecundas pellit, atq; terreni vermes in paſſo poti. Succida lana impoſita ſubditaq; mortuos partus evocat.Ungulę aſininę ſuffitæ partũ maturant, ut vel abortus evocetur,nec aliter adhibetur: quoniam viventem partũ ocyſſime internecat. Cancris ad purgationes mortuoſq; partus cum quinis lapathi radicibus cũ ruta,& fuligine,tritis & in mulſo potui datis Hippocratem uti proditum eſt. Denique verbenacæ radix ex aqua pota,ad omnia in partu aut ex partu mala præſtantiſſime cenſetur. Itẽ & betonicæ dragma in vino cyathis tribus,contra omnia vulvarum vitia,quæ à partu

† *Cantharides forte : niſi quis Anthyllides malit. Sunt. enim hoc nomine herbæ ſpecies duæ : à quibus tamen ſecundas educi nondum legimus.*

partu fiunt recte bibitur. At quoniam in immodicas à partu duritudines, infestissimosque dolores uteri aguntur, lupi adeps illitus, eos emollit, eorum dolores jecur discutit. Asininum sevum inveteratum, in vellere appositum, vulvarum duricia mollit. Vitulinum etiã fel, si in purgationibus fuerit sub coitu aspersum. Caprarum fel, callum uteri, inspersum. Duritias & collectiones, adeps anserinus, aut cygni mollit. Nos præsentanea invenimus, squinanti decoctum croco adjecto sorbere: œsypique ceratum, oleum liliorum remollitum abdomini, à tergoque coxendicibus calfactum apponere. Plerique vero non hoc sane modo victura genitrice oriuntur, at jam enectæ parentis cæso (unde cæsones dicuntur) utero gignuntur. Sicut Scipio Africanus, itidem & Manlius natus est. Infans vero, quem inter tot animalium genera natura nudum & in nuda tellure ad vagitus natali die abiecerit, mox quum exierit, nec antea, nempe quam egrediatur (tametsi cum difficulter foris caput, corpus totum intus fuerit) ab hoc lucis rudimento vocem emittit, flet, atque vagitat, manus in os quam primum ferit: quippe

quia ſuppliciis (ob hanc duntaxat culpam, quia natus ſit) vitam infeliciter infelicem auſpicetur. Sed quod mirum eſt, & ætate noſtra nunquam viſum, editum infantem protinus in uterum reverſum, inter oſtenta enumeratum nonnulli (nec ignobiles) prodidere. Exinde recrementum (quod papaverculum vocitant) plus quam pro partus magnitudine colore cruentum, atque admodum atrum piceumve dejicit: quamobrem quia valde tenellus eſt, muria pauci ſalis, cui admixta ſint coſtus, ſumach, fœnumgræcum, origanum, eundem, præter os & naſum, circumluere diligentiores juſſere. Demum lavatrix manu dextra, lævo brachio ejus pectori adacto, eum prehendat, tepida aqua æſtate, hyeme calida, meraciore generoſove temeto, ovorumq; vitellis binis adjectis, à proluvie quacunque, nares digitis unguibus exciſis, perpurgando, anum minimo digito adaperiendo exquiſite pelluat. Quod plerunque bis aut ter in die (æſtu potiſſimum) facere conducit atque expedit Deinceps vero lævigato linteolo madidum infantem deſiccet, ſingula membra levibus preſſuris afformet ac excultius effigiet. Veſicam, ut lotii

lotii egressus facilior sit, deprimat: Levibus pannis extensus, brachiis ad costas porrectis, obvoluatur. Institisque, capitio capite operto, pervinciatur. In ipsius nares oleum coniiciatur. Denique capite elevato super latus, quo melius pituitosa materia ex capite expurgetur, cunabulo suaviter semicirculari motu quasso, succentante quapiam, obdormiat: mellis per diem (primum scilicet) suctu contentus, nec nisi flènti propinetur. Demum usque quo parentis temperatura pristinæ naturæ restituatur, eundem nutrix infra eligenda, interdiu bis aut ter lactet. Tantisper enim puerperæ lac in pumicis modum coit, quod colostrum appellatur, ac propterea infantes qui hoc lactaverint colostrati: sed iis nutricis potius lac exhibere convenit, quando matris exitiosum sit. Subinde maternum lac potius sugat: quippe quod alimoniæ, qua dum in utero infans erat, alebatur, perquam simile existat: muliebria nanque in ubera delata concoctione lactescunt, & ob id eidẽ vel maxime conveniens: quod etiamnum quotidiano experimento compertum est, propterea quod maternis mammillis puerperii ori admotis, alliciatur, ac

deniq; quæquæ eidē officerent, arceantur. Etenim à partu purgationibusq; lactis copia excitatur, adeo ut plerisq; non modo de papillis, sed & passim per ubera, aliquibus etiā per alas, affluat: inpoufterm quoq; quoties nec concoquatur neque exeat, sed redundet supra modū succus, globuli obdurescunt intumescūtque. Quas murinum fimum aqua pluvia dilutum, reficit. Easdē à partu adeps anseris cum rosaceo & araneo custodit. Mammis puerperio vexatis, otidum adipem utilem esse inventum est. Anserino adipe mā̄mis perunctis dolores mulceri existimant. At ubi lactis putrescentis ubertate atq; affluentia mammillæ rubore suffusę obduruerint inflammenturq;: quod die tertio omnibus maxima ex parte obvenit, Muricum, vel purpuræ testarum cinis cum melle efficaciter sanat. Atque adversum eas quæ eam fortunam inciderint, plerique medici se medicos non inveniunt. Ego certe scio (pace ac venia dicere liceat) raro quampiam, quæ se illis credidisset, huic pesti ereptam. Verum ita nos ejus curationem iis quæ infra perscripta sunt intra quartum diem expedivimus, abrotoni, mentæ, apii, singulorum manipulus:

psyllii,

pſyllii, acaciæ, gallarum, omnium uncia: cymini ſemiuncia: radicum altheæ manipuli bini: caſtorei ſemiuncia: ſeminum lini unciæ tres: radicum braſſicæ rubræ uſtarum dragmæ tredecim: cancrorum fluviatilium exuſtorum totidẽ: hæc quum in aqua mentæ quod ſufficit ſubferbuerint, donec pars tertia deceſſerit, mammæ ſæpius foveantur. Mox à fomento emplaſtro tali illinantur, acaciæ unc. tres: cyclamini uncia una: mucilaginis ſeminum lini, mucilaginis pſyllii, ſingularum uncia una, ex ſucco apii quod ſufficit, emplaſtrum molle conſice. ſubinde tempore procedente, ſandaracha, myrrhaque, adiiciendæ ſunt, ſandaracha præponderante: quę ſi mammas obdurent, fotu florum maluarum, ac radicum altheæ ex aqua fontium, ad tertias decoctarum præſtanter ſuccurritur. Hercules à partu ob dictas cauſas duriciam iis accidere in confeſſo eſt. Quandoquidem ubera tota fungoſa extent, adeo ut ſi caſu aliquo pilum mulier poculo hauſerit: dolor in mammis (quod malum pilare vocitant) nimirum moveatur, neque aptius ſedatur, donec vel ſponte, vel mulctra preſſus pilus egrediatur. Cancri etiamnum fluviatiles

illiti,

illiti, vel marini pilos in mamma, vel muricum carnes appositæ tollunt. Sed quoniam natura non ita fert, ut succus idem pluribus una locis erumpere possit, hinc quandiu è mammis lac emanaverit, magna ex parte menstruæ purgationes astringuntur, assidue dixerim, haud perpetuo, quando & jam quibusdam lactantibus (ut nos ipsi novimus) muliebria proruperint. Lac autem donec mulier conceperit asseruari, tum autem desinere atque aboleri, tam in homine quam in quadrupedum viviparo genere inclaret. Quanquã fœminis partum alentibus si ex eodem viro rursus conceperint, lac minime corrumpi, Nigidius autor est. At si quid (utpote quia lac integrum non sit, aut quia parens vieta, languida, aut nobilis admodumque deliciosa sit) matrem puerulum lactare inhibuerit, nutrix eligenda est, cujus ætas inter vigintiquinque & trigintaquinque annos: sit vividi coloris, fortis ac robusti colli, pectorosa, musculosa, duræ ac multæ carnis, non obesa, non gracilis: cujus etiam mammæ solidæ ac firmæ sint, mediam magnitudinem modicamque duritudinem obtinentes, quibus lac plurimum sit, odo-
ratum,

ratum, candidum, perdulce, æquabile, neque admodum crassum, neque tenue: cujus super vitreum umbonẽ recte probatio fit, si neque prorsus fluet neque umbone reclinato omnino constet: aut si in vasculo illius portio emulgeatur, myrrhæ tantillo adjecto, sero pariter atque caseo pars æqua detur. Probatissimum etiam si in ungue hæreat, nec defluat, atque quod à partu quadraginta & quinque, sexagintave solibus abscesserit. Si marem justo partu illa pepererit, neque abortiri assueta. Si laudatorum morum extiterit, quæ nec ocyssime animæ passionibus afficiatur, neque penitus obtusi sensus aut stolida sit. (quæ lactare prohibent.) Quæ nihilominus admonenda est, ne concumbat: ut probatis cibariis vescatur: ut quaque vice ante lactationem partui mellis pauxillum ex pauco vino lingendum tribuat: item ut lactis quicquam mulgeat, ut mammulæ pressione puerperii suctionẽ juvet, ne forte vehementi suctu, & gulæ instrumenta oblædantur, & malarum ossa luxentur, quod sæpius contingit: ut singulis lactationibus, non uberem lactis copiam, sed parcam exhibeat. Quod si defuerit remedia adhibenda sunt. Nã suil-

ſuillum lac potum, deficientia puerperarum ubera mire replet. Aſininus lien inveteratus ex aqua illitus mammis abundantiam præſtat. Terreni vermes cum mulſo poti lac devocant: atq; perdicis ova ſorptui data mulieribus, Glauciſcus è jure ſumptus, & Smarides cum ptiſana ſumptæ, vel cum fœniculo decoctæ, lactis copiam faciunt. Item cancri cum lapatho & apio in jure cocti ubertatem præſtant. Iis itaque obſervatis, puerulus & bene habebit & commode lactabit. Quo tempore lacteas & albidas dejectiones egerit. At cum umbilici exeſa vellere pars ceciderit, quod poſt tres aut quatuor dies jugiter accidit, cochlearum cinis utiliter imponitur. Oſſa etiam ex ungulis vituli, aut plumbum cremata eundem præſtant uſum. Convulſione plerique ac præcipue corpulentiſſimi habitiſſimique, & lacte copioſiore craſſioreque veſcentes, atque aſtrictas alvos habentes (quippe qui ſacietate vexentur, & recrementis ſcateſcant) ac potiſſimum plenilunio, corripi aſſolent. Quo morbo omnes ferme ante ſeptimum ſolem pereunt: ob id die ſeptimo (iis ſuperſtitibus) tanquam eorum ſaluti magis credamus, nomina imponun-

ponuntur. Proinde jecur asini panace modica admixta, in os instillatum à comitialibus morbis & aliis quadraginta jugiter diebus factitatum, puerperia tuetur. Cerebrum capræ per annulum aureum trajectum, priusquam lac detur infantibus, contra comitiales cæterosque infantium morbos instillatur. Cæterum præcox illis risus atque celerrimus, lachrymæve ante quadragesimum solem maxima ex parte haud quaquam conceduntur, quanquam die eodem quo satus esset, Zoroastrem unum risisse lectitavimus, sicuti & Crassum, Crassi in Parthis interempti avum, ob idque Agelastum appellatum, nunquam risisse ferunt, quomodo & plurimos nunquam flêsse: alios quoque multos, quod mirum sit, maximæ sapientiæ autores, veluti Socratem, Diogenem cynicum. Heraclitum eodem semper vultu nec aut hilari magis aut turbato (quales apathes Græci cognominant) extitisse. Qui sane animi tenor in rigorem quemdam naturæque duram atque inflexibilem torvitatem summopere exit, humanos etiamnum affectus proculdubio adimit. At quoquo modo res se habeat, si ante quadragesimum diem risus eruperit, omino-

minoſum id atque timoris plenum vulgo judicatur. Cujus temporis partem plurimam obdormiunt. Etenim homini animalium uni per aliquot menſes ſomno confeſtim genito premi ſopirique datum eſt, ſubinde jam longior indies inſomnia. Somniare etiamnum eos cominus compertum eſt. Nam & pavore expergiſcuntur & ſuctum imitantur, plerosque vero nunquam, quibus exitiale contra ſomniorum aſſuetudinem indicium fuiſſe multorum exemplis veteres invenere. Inſuper recens natis vertex adeo mollis eſt, ut cerebrum palpitare perpendatur, qui ſane ſerius duratur. Quinimo Zoroaſtri ita palpitaſſe, ut impoſitam manum valentiſſime repelleret, futuræ ſcientiæ præſagio, conſtat. Pueris primores ſeptimo menſe dentes gignuntur, priuſque iis ſuperiores, illis inferiores, at omnibus fere prius parte ſupera, haud dubium eſt. Ex quibus qui primus ceciderit, ut terram non attingat, in armillam incluſus, in brachioque aſſidue habitus, muliebrium locorum dolores efficaciſſime prohibet. Septimo eoſdem anno decidere, ac alios ſuffici dilucet. Quoſdam & cum dentibus (tametſi rarenter) naſci, ſicut

Mar-

Marcum Curtium (qui ob id Dentatus cognominatus eſt) & Cn. Papiriũ Carbonem præclaros viros, inclaret. Id quidem in viris mali fuiſſe auſpicii antiquitas negavit. At in mulieribus ea res infauſti ominis atque inauſpicati exempli regum temporibus extitit, quando Valeriam ita natam civitati Seſſapiæ, ea tempeſtate florentiſſimæ, in quam deportata fuit, aruſpicum reſponſo vaticinante, veridico exitio fuiſſe, digniſſimi autores ſcriptitaverint. Aliqui etiamnum dentium vice oſſe continuo ſuperna oris parte gignuntur, ſicuti Pruſiæ regis Bithyniorum filium fuiſſe tradunt. Sed ex dentibus quaterni primi quia ſecant * temnici à Græcis nominantur, ii exinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Ultra quos utrinque fere maxillares ſeu molares quaterni ſunt, præterquam in iis, in quibus tres ultimi, qui ſero gigni ſolent, non increverunt, horum utrinque bini caninis proximiores, columellares vocitantur. Quare viceni omnes erunt. Ex quibus primores ſingulis radicibus maxillares utiq; geminis, quidam etiamnum ternis quaterniſve nituntur. Atque ex radice eadem in pueris novus (altero deci

* τομεῖς.

deciſo) dens ſubit, qui multo ſepius priorem expellit. Interdum vero aut ſupra aut infra eum ſeſe oſtendit. Sed non deſunt, quibus tricenos binos viris dentes attribuere, fœminis numerum minorem (excepta turdulorum gente) placuerit. Quibus non plures fuere, longiore vita promitti ſpatia putant. Quibus autem in hoc primo dentitionis rudimento, impatientiſſimis difficulter naſcuntur, iis qui dentes, qui primi cadunt, alligati facilem (efficacius ſi terram non attigere) dentitionem præſtant. Lacte caprino, aut leporino cerebello adipeque gallinaceo, gingivæ perfricentur, cerebrum pecudis in vino potui detur. Dentium delphini cinis ex melle gingivis illinitur. Ejus quoque dente gingivę tanguntur. Caniculæ dentes eundem habent effectum. Infantibus tamen nihil butyro utilius per ſe & cum melle, privatim & in dentitione, & ad gingivas, & ad oris ulcera. Deus quoque lupi adalligatus infantium pavores (quos etiam lapis ſtellatus arceat) dentientique morbos prohibet, quod & lupina pellis præſtat. Cinis caninorum dentium cum melle pueros tarde dentientes adjuvat. In cochlearum cornicu-

lis

lis arenaceæ durities inveniuntur, eæ dentitionem adalligatæ facilem reddũt. Cerebrum viperæ pelliculæ illigatum. Ad idem & ſerpentium grandiſſimi dentes valent. Bovis capiti lapillum ineſſe produnt, quem ab eo expui ſi necem timeat, inopinatis tamen, capite præciſo exemptum adalligatumque dentitioni mire prodeſſe: ejuſdem cerebrum ad eundem uſum alligari jubent. Limaciſque lapillum oſſiculumve in dorſo offenſum. Dehiſcentibus gingivis, caput & collum oleo ex aqua calida abluto fricentur. Oleum inſuper in aures guttatim recte inſtillatur. Subinde ireos radix commaſticata dolores ac ulcera inhibet. Os melle & ſale collutum eoſdem mire arcet. Denique liquiritiæ ſuccus in ore contineatur. Plurimis hoc tempore pueruli morbis obnoxii ſunt, qui cum vexantur non uno genere ſæviunt, ſed & febri, convulſione & alvi fluore, & id genus reliquis morbis, quos Hippocrates internoſcens inquit: *Per ætates hæc accidunt parvis & recens natis puerulis, ulcera oris, vomitus, inſomnia, pavores, inflammationes umbilici, humores aurium.* Quos impavidos proculdubio

Hipp. lib.3. Apho.24. &c.

dubio asinina pellis injecta facit. *Paulo ætate progredientibus, quum dentire incipiunt gingivarũ prurigines, febres, convulsiones, alui fluores longi, maxime quũ caninos edunt, & iis potissimum pueris qui corpulentissimi sunt, & aluos habent astrictas*, ii leporis coagulo illito ubere, mire sistuntur: caprinum quoque fimum inquietos infantes panno adalligatum, maximeque puellas cohibet. *Adultioribus jam tonsillæ, vertebræ in occipitio, sive luxatio in partem interiorem, anhelationes, calculi, lumbrici teretes, ascarides, verrucæ, satyriæ, strumæ, & reliqui abscessus, sed præcipue quæ enumeravi. Plurimi vero affectus puerilis ætatis judicantur, aut intra quadragesimum diem, aut intra septimum mensem, aut intra septimum annum, aut quum ad pubertatem itur. Qui autem perdurarint, nec solui potuerint pubescenti, aut fœminæ quum erumpunt menstrua, ii consenescere assolent*. Quibus singulis affectibus propriis medicaminibus passim ab autoribus descriptis proculdubio medemur. Sed & nobis quoque de omnibus iis ac cæteris toto vitæ lapsu ab unguiculis cunabulisq; miserrimo animalium homini evenientibus, seorsum fusiore uberio-

berioreque tractatu post hæc summa cura edisserendum est. Quanquam medicinæ tot, contra tot mala generis humani excogitatæ, subinde quoque novitatibus victæ succumbunt.

Summæ hominum infelicitatis indicium. Uni hercule animantium protinus ab initio luctus datus est: uni lacrymæ, vagitus: uni sponte ac sine doctrina non aliud quam flere didicisse: uni flenti mox nato, cæteris imperaturo, manibus pedibusque devinctis jacere: uni alienis opibus velari: uni innumeros & novos quotidie, omni ævo priore incognitos, cæcos sentire morbos: uni tot periculorum generibus quati, tot metibus torqueri, tot curis exterminari: uni toties (ut nulli frequentius sit votum) mortem mœste invocare: uni fragilissima vita: uni nocturnæ quietis æstimatione, dimidio (quippe cum æqua, morti similis pars exigatur, aut pœnæ nisi quies contigerit) vitæ suæ spacio vivere. Quamvis ex omnibus bonis quę homini tribuit, nihil eidem melius vitæ brevitate ac tempestiva morte; in qua certe id optimum, quod illa sibi quisque consciscere quiverit, natura præstiterit. Quapropter hoc primum quis-

quiſque in ſui remediis animi celebret: quandoquidem naturæ munus (boni quantulum dari videatur illi) incertum ac fragile nimirum ſit, malignum etiamnum & breve, cui largiſſime obtigit. Sed quid quod bona malis (etiam pari numero) paria haudquaquam ſunt. Nec immenſa lætitia ullo minimo mœrore penſanda eſt. Quamobrem ſi verum facere judicium, ac omni fortunæ ambitione repudiata, ſincere, recte, juſteque decernere velimus, Mortalium nemo felix eſt. Quibus jure eorum decreta comprobentur, qui non naſci, aut quam ocyſſime aboleri, optimum cenſuere. Heu vana & imprudens mortalium diligentia! Heu dementia! Heu inquam ſumma mortalium dementia, exiſtimantiū, ad ſuperbiam, luxuriam, ambitionem, avaritiam, immenſam vivendi cupidinem, gulam, ſuperſtitionem, ſepulturæ curam, rerum libidinem, rabiem, ſævitudinem, ac denique ad hominum mala ſeſe genitos eſſe! O ſtolidam infelicitatem! ô vanam mortalitatem, & ad ſemetipſam ſeducendam, (quippe quum mortalium nemo omnibus horis ſapiat) procacem atque nimium pronam! ô utinam falſa, futilia, atque irrita hæc & non à vate dicta ſæcula noſtra judicent!

1 *Prolis causæ.*
2 *Tum cum parentibus, tum cum aliis, similitudinis.*
3 *Numerositas uno enixu partuum, atque ejusdem causæ.*
4 *Ac præterea supervacanearum deficientiumque partium.*
5 *Demum partus prodigiosi nonnulli.*

CAPUT IX.

Sed quam ob causam mares & fœminæ edantur, & alii parentibus mares maribus, fœminis fœminæ: alii è diverso, matri mares, fœminæ patri, denique majoribus suis alii, alii suorum nemini, idque tum corpore toto, tum partibus singulis, similes gignantur, diligentiores diligentissime exquisivere. Quorum omnium causas, non minore nos diligentia explicare conabimur. Quoniam vero neque omnibus id genus accidentibus puerperii formæ obnoxia natura repugnat, neque omnibus acquiescit ut facile secerni queat, quæ ex iis ab se abdicet ac velut profana ab ipso sacræ conceptionis vestibu-

ſtibulo eliminet, quæve etiamnum ſæpe ac libenter admittat, diviſionum gradibus, contemplandum perpendendumque erit. Inde orſi, quod maris genitura vim, quæ in eo ſunt membra, quoad ſubſtantiam procreandi primum obtinet: deinceps vero accidentibus eiſdem affecta: ſubinde, quia mas majorũ ſuorum ſugillationem ſervaverat, ſeminale recrementum, qualia illis fuere mẽmbra, generare quit. Demum quia ab homine deciſum, hominis fabricationis compos evadet. Pari uſu & de fœmellæ prolifico ſemine diſſerendum. Horum hercule, primum à ſemine, qua maris eſt: ſecundum ab eodem, qua hujuſcemodi membrorum lineationum effigiẽ ac accidentia talia præ ſe ferentis: tertium ut proſapiæ hujus: quartum ut talis ſpeciei, quia humanæ, proficiſcitur. Nec tamen talia pro harum (quas genituræ motus appellare liceat) virtutum duntaxat arbitrio, at ſecundum horum motum leges, ſubjectæ materiæ affectionibus reſpondentibus, gigni arbitrandum. Quo fit ut ſi maris genitura, fœminæ genituram viribus ſuperaverit, materia non reluctante, marem patri ex toto ſimilem gigni indubitatum ſit.
Hinc

Hinc plerique eorum quæ in parte sunt, signorum, ut nervorum, verrucarum, cicatricumque & id genus reliquorum, in eadem prope dixerim parte geruli eduntur. Quin etiam ex mancis truncisve, manci ac trunci, ut, verbi causa, ex claudis claudi, cœci ex cœcis, eadem ratione prodeunt. Contra si fœminæ prolificum semen, annuente moremque gerente materia, maris genituram subegerit, fœmella matri persimilis in lucem veniet. Quod si maris semen superetur, haud sane plurimum, & parte altera materiæ dispositio ad maris membrorum substantificam formam pariter atque accidentalem suscipiendam proclivis magis impendioque obsequibilis sit, puerperium patris & sexum & effigiem præ se ferens gigni operæprecium est, quandoquidem duo illa etsi imbecilla longe plus quam sola matris genitura, ad hoc cooperentur. Sin fœmineo semini id acciderit, contrarium contingit. Si vero maris genituræ motus, qua maris est, succubuerit, quæ vero mas talia accidentia obtinet, superaverit, fœmella patris effigiem repræsentans generabitur. Quod si neque adhuc, quæ taliter affecti, sed qua prosapiæ hujusce,

quæ avo similis sit, aeddetur. Denique si etiamnum, non ut prosapiæ hujus, sed qua hominis, nec fœminæ seminale recrementum duabus (primam excipio) reliquis viribus vicerit, nec patri neque matri, neque majorum alicui, at homini duntaxat nata assimulabitur. Fieri etiam quit ut seminis motus, quatenus maris, ac hujusce prosapiæ est, dominetur, at quatenus hominis, horum accidentium, hujus figuræ imaginisque, neutiquam superet. Quocirca (modo ne fœminæ in iis motus vicerit) creati maris similitudo in avos degenerabit. Jam enim tale quiddam vel tertia prole post redivivens regeneratum est. ut cum quidam suo in brachio notam haberet, non hanc filius, sed nepos, ea præcise corporis parte nigriciem quandam habens, prodiit. Quod si neque in avos degeneret, in hominem saltem, siquidem, qua hominis motus seminis, nec alioquin superarit. Pari modo vel fœminis evenit, eisdē prorsus combinationibus observatis. Aut enim seminalis recrementi, quatenus fœminæ est, potestas subdominatur, in cæteris vero dominatur, quapropter mas matri similis generatū iturus est. Aut neque qua talibus affectæ, sed

ctæ, ſed quatenus hujuſce, progeniei. Unde avorum matris ſimilitudinem adeptus mox orietur, indicio eſt. Niceus nobilis poeta, qui adulterio Æthiopis nata matre nil à cæteris colore diſſidente Æthiopem avum regeneravit. At non niſi qua hominis genituræ motus ſuperat, nec viri parte altera genituræ vis, in ſui avorumve ſuorum effigiem decumbit, & ob eam rem mas, hominis ſpeciem nactus prodibit. Hinc itaque mulieres quaſdam ſibi ſimiles partus perpetuo parere, quaſdam viro, quaſdam aut ſuis, aut viri avis, quaſdam eorum nulli, quaſdam fœminam patri, marem ſibi, accipias licebit. Quinimo præter hæc, ſimilitudinum quoque reputationem in mentem eſſe (utpote in qua multa fortuita pollere credantur) memoria rerum, quæ viſæ auditæve fuere, imaginibus ſub conceptu hauſtis, compertum experimento habemus. Unde utriuſlibet maris ſcilicet ac fœmellæ ſubito animo tranſuolans vagaque excogitatio, ſimilitudines effingere aut miſcere (nec ab re) exiſtimandum. Ac propterea plures humano generi, quam cæteris omnibus animalibus ſimilitudinum differentias accidere par eſt. Quan-

 doqui-

doquidem cogitationum velocitas, animi celeritas, necnon ingenii varietas, multiformes multisq; modis notas nimirum imprimere, confiteri necessum sit: quod non minus quotidiano usu id observantibus, ac præterita sæcula intuentibus inclaruit. Artemonis plebeii argumento, usque adeo regi Antiocho jam necato similis, ut Laodice regia cõjunx per eum commendationis, ac regni successionis munus eleganter peregerit. Non desunt etiamnum. Vibius è plebe & Publicius servitute liberatus, qui Pompeio (probum illud os, illumque eximiæ frontis honorem, elegantiam præferentes) indiscreta propemodum specie persimiles extitere. Qualis quoque causa, prius ejus parenti Menogenis coqui sui, tum in reliquis, tum etiam in oculorum vicio eidem simillimo cognomen indidit. Quæ & Scipioni Serapionis, à Serapione victimarii negociatoris servo nomen imposuit. Rursum Suræ procons. non modo integerrimam indolem, verum & loquendi rictum, linguæ contractionem, sermonisque tumultum ac festinationem, incredibile dictu in Sicilia piscator quidam retulit. Cæterum iis quoque omnibus

cau-

causis, & in geminis parentum similitudines effinguntur. Ex geminis nanque alterum matri, & hos quidem ambos patri, hos vero matri, hos eorum nemini, similes fore conspicuum est. Plurimis nanque locis, & maxima ex parte, mulieres singulos singulæ, duosve pariunt. At solis nonnullis ut in Ægypto, ubi fœtifer Nilus potus, idipsum suapte natura impertit, & geminos & ter geminos, & bis binos nasci, & plerunque plures certum est. Ut etiã Fausta è plebe, mares duos, fœminas totidem enixa est. Sed & quinque, jamque hoc pluribus evenisse, exploratum est, quandoquidem mulier quædam viginti puerperia partubus quatuor, quinos partubus singulis enixa, ediderit: atque eorum major pars enutriri & adolescere quivit. Aliam insuper duodecim partubus, sexaginta infantes peperisse inventum est. Divo Augusto imperante, ejus quædam ancilla in agro Laurente quinque pueros (qui pauculos vixerint dies) in lucem emisit. Et in Peloponeso binos quater alteram enixam, majorem partem ex omni ejus vixisse enixu, proditum est. Pari usu & in Ægypto septenos uno utero simul genitos esse. Equidem

dem cuncta hæc ubertate atq; affluentia ſeminalium excrementorum accidere, neminem latet. Quomodo enim hominis cujuſque perficiendi, tum ad majus tum etiam ad minus certa magnitudo extet, quos quidem terminos, ut vel major vel minor evadat, neutiquam ſupergredi poſſit: ſic & ſeminalis geniture haud indefinita eſt materia, ex qua conſiſtat, quippe qui non ex quantalibet gigni queat. Qui igitur homines plus excrementi, quam ſatis ſit ad unius homunculi fabricam ſecreverint, iis ut ex eo toto unus duntaxat formetur homo fieri nequit. Sed tot numero, quot in illis genituris debitæ magnitudinis perſcribi poſſunt, generari operæ precium eſt: quandoquidem nec maris nec fœminæ genitura, plus quicquam minuſve, quam à natura ſancitum ſit conſtituere valeat. Et ob eam rem, ſi aliquando tantum materiei mas & fœmina emiſerint, quantum pro duobus ſuppetat, vincente quidem prorſus vi patris, geminos patri perſimiles procreatum iri conſtat. Contra vincente matris motu. Sin partim maris poteſtas ſuperet, partim ſuperetur, alterum patri, matri alterũ ſimilem gigni, nemo quiſ-

quam

quã inficiatur. At iis unum id adiiciendũ duxi: Quod geminis editis rarenter aut puerperæ aut puerperio, præterquam alteri vitam esse, diligentiores prodidere, sin utriusque sexus gemini enixi sint, rariorem utrique salutem. Inter paucos etiam si alter mas, alter fœmina fuerit, ambos servari visum est. Pari omnino modo, si uberem & pro tribus quatuorve, ac sic deinceps materiam parentes suggesserint, judicandum. Similis ferme, immo eadem supervacanearum agnascentiumque partium, quæ & geminorum generationis, causa censenda est. Nam si materiæ plusquam pro ipsius natura partis (utpote quum singulæ sibi proportionatam materiæ partẽ vendicent) quando non ex partibus singulis singulæ condantur partes, accesserit: sic proculdubio eveniet, ut vel pars justo major evadat, verbi gratia, digitus, aut manus, aut viscus aliquod, aut aliud ex cæteris membris, aut profecto conceptu fisso, partes ejusmodi plures exurgent. Quod si iterum plus quam pro partium plurium natura materiæ subministretur, plures geminari partes opus est. Hinc nonnullos geminato capite, cruribusque geminatis, corpore

fere toto geminato, plerosque in lucem prodiisse, haud fabulosum est. Siquidem semel duos tergoribus junctos, imo potius tergore uno, pro duobus perfungentes fuisse traditum sit. Qui etiamnum viginti annorum tractu, moribus plurimum differentes, vixerint. Quorum alter, quum mortem obierit, alter tandiu superstes fuit, donec jam emortui germani corruptione, putrilagineve ac graveolentia, decesserit. Quomodo & Ægyptiis portentum, binis in adversa capitis parte ocellis hominem, iisque non cernentem, enutrire placuit. Quibus simili modo gemina habere genitalia datum est, iis redundans pro hujusce partis natura materia subministrata est. Quod si paterni seminis motus partim subdominetur, hermaphroditos, olim androgynos vocitatos, sexus utriusque, inter sese vicibus coeuntes, mamma dextra virili, muliebri læva, generari neminem præterit, modo ne rationis prorsus expers fuerit. Sin alterutrius vis dominetur, aut procerum genitale unum, aut gemina, & hoc quidem agnatum irritum subinde per alimentum delitescens, illud vero ratum, redduntur. De iis enim perinde ac de toto sentiendum
est.

est. Nihil enim interest de toto, an de partibus & de extimis an de intimis disseramus, quibus mutationes atque detrimenta accidere haud unquam ullus dubitaverit hisceritque: quando & in iis, in cæteris quoque animalibus, hæc nimirum explorata sint. At quoniam seminalium excrementorum nonnunquã non modo pro unius vel alterius partis natura: sed aut minus, aut nihil prorsus suppeditatum suggestumque sit, ob id, sicuti excedente materia partium excessus, ita deficiente, defectus fit: hinc ex integris, truncos gigni contingit, quomodo materia pro unius partis natura, quæ tamen in parte minime existat, subministrata, ex truncis integri procreantur. Quam igitur ob causam, alii pluribus quam justum sit digitis, alii paucioribus: eodemque modo in cæteris partibus, quæ aut excedant, aut deficiant. Quare etiamnum duplici genitali nonnulli, altero maris, altero fœminæ gignantur, qui monstrosi partus nuncupentur, jam affatim dictum esse putamus. Sed de quibusdam prodigiosis enixibus (qui non minus eveniant) quicquam adiiciendum censuimus: in quibus pleraque sane quam multis incre-

dibilia visum iri haud ambigimus. At rerum naturæ vim atque majestatem in omnibus momentis (quopiam partes ejus ac non universam animo complectente) aperta fide carere certo certius est, hinc complura neutiquam fieri posse, priusquam facta sint, adjudicantur. Quæ tametsi fide careant, admirationem tamen implent, coguntque confiteri multum esse: quod vero supersit, nihil non naturæ vi effici posse existimantibus. Adeoque ad hæc attonita antiquitas extitit, ut dictu quoque pene incredibilia affirmaret. Quasdam enim regionibus nonnullis Meridionalibus, animal vivens (quod feram cognominant, frequentissimum in Hispania vitium) genuisse mulieres compertũ habetur. Quod, si dum editur, terram parietesve casu aliquo inauspicatum animal id tetigerit, puerperæ mortem veridico auspicio, auspicari extra omnem fortunæ aleam autumant. Quocirca priusquam enitatur, loci illius in quo prægnans parturire debet, parietes ornamentis protegunt, tapeta & id genus reliqua pedibus, substernunt. Demum Alcippem (dictu mirabile) elephantum peperisse, antiquitas prodidit. Denique mulie-

mulierem & ſerpentem etiamnum edere poſſe. Ancillæ cujuſdam, quæ inter initia Marſici belli ſerpentem pepererit, indubitatum exemplum eſt, qualẽ in Umbria extitiſſe Lucanus eleganter præcinit:

--- *Matremq; ſuus conterruit infans.*

Hippocentaurum quoque in Theſſalia è muliere natum, nataliq; die interemptum complures noviſſe. Claudius Cæſar exarare non dubitavit, cui rei argumento eſt Plinius ſecundus, vir alioquin ſummæ fidei ſummæque autoritatis, qui ſe ejuſdem Claudii principatu ex Ægypto illi, in melle Hippocentaurum allatum vidiſſe teſtatur. Iis itaque compleſſe jam jam miracula ſui natura poterat. Sed quanto plura reſtant, tanto quoque mirabiliora cognitu. Non enim ab iis longe abeſt, quibuſdam Indorum feras viris ineuntibus mixtos ac ſemiferos prodire partus. Sicuti alios caninis capitibus homines, ferarum pellibus velatos, unguibus armatos, & venatum aucupioque veſci, & pro voce latratum edere. Alios ſine voce, ſtridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis naſci. Alios cauda villoſa, velocitatis eximiæ. Alios (quos Syri-

Syrictas vocitant) narium loco foramina tantum præferentes, anguium modo loripedes esse.. Sine ore alios, corpore universo hirtos, frondium lanugine amiciri, halitu duntaxat odorisque spiramento naribus tracto, nullo cibo, nullove alio potu, vitam degere, atque graviore paulo odore, haud difficulter quam mox exanimari. Oritas etiamnum alium nullum quam piscium (quos unguibus dissectos sole torreant, atque ita panem ex iis moliantur) alitum abligurire: Sauromatas perpetua naturæ lege, tertio die alimoniam noscere. At cui plane non miraculo erit, cum primum in notitiam venerit, quosdam quos Arimaspos nominitant, unico in fronte media oculo insignes esse, aut quorundam oculos humeris, quippe quibus cervix minime sit, insidere? Nec profecto minus mirum est, alios in montis Imai convalle sylvestres, pone crura plantis aversis, quam pernicissimos homines, cum feris passim vagantes, nec alio cœlo spirantes, vivere. Quosdamque aversis plantis octonos in singulis pedibus digitos obtinere (nemo id paruum ac modicum obiter existimaverit) singulis cruribus alios. Troglo-
dytis

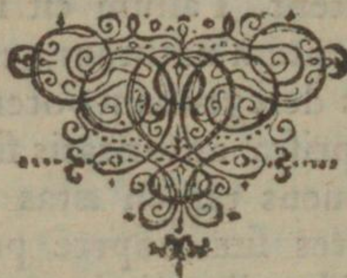
dytis qui & ipſi equis perniciores ſunt citimos, eximiæ ad ſaltum pernicitatis, in majore æſtu reſupinos jacere, ac ſeſe pedum, unde Sciapodes, hoc eſt, umbripedes appellentur, umbra protegere. Alios auribus ampliſſimis uberrime totos contegi. Porro quis non viſos Ophiogenes ſerpentum ictus levare, manuque corpori impoſita venena exerere? Aut aliis quibuſdam exitiale ſerpentibus, illius odore eas penitus ſopientibus, ingenitum virus, unquam crederet? Idipſum incredibile fortaſſe, & in Italia Marſis quoque naturalem eam vim ineſſe deprehenderit. Quomodo & in Africa effaſcinantium, quorum laudatione probata confeſtim intereant, infantes emoriantur, arbores areſcant, familias quaſdam extare in confeſſo eſt. Et in Triballis Illyriiſque alios geminas in ſingulis oculis pupillas gerentes, viſu quos diutius, iratis præcipue oculis, intuerentur, interimentes. Et in Scythia ejuſdem generis fœminas Bithias vocitatas, & in Ponto Thibiorum genus ſolo halitu peſtilens funebreque. Alioſque ejuſdem naturæ complures, in altero binam pupillam oculo, in altero equi effigiem natura nactos fuiſſe eruditione

ſpectati prodidere. atque haud abſimiles in Æthiopia, alios ſudore tabẽ contactis corporibus continuo afferre. Hæc innumeraque talia ex hominum genere ludibria miracula nobis perquam ingenioſa natura molita eſt. Cæterum ſingula quæ in dies, aut prope horas factitat (quando præſertim nulli loqui, quã in magno fertilitatis gaudio tam varie ludenti rerum naturæ pingere, facilius eſſe queat) ecquis enumerare potis evadet? Et ne tot hominum ritus, tot gentium ſermones, tantam loquendi varietatem, uti externus etiamnum alieno hominis pene vice haud ſit, tot indiſcretas effigies, commemorem: illud tamen quo magis miremur in hoc ipſo conſummati operis faſtigio, non omittendum duco. Quod Scytharum gentes & quidem plures, humanis veſcentes corporibus, ideoque Antropophagos nuncupatos (dictu ſane paruum, at æſtimatione immenſum) & in medio terrarum orbe Cyclopas & Leſtrygonas hujus monſtri gentes, extitiſſe: hominemque trans Alpes earum gentium more(quod paulo à mandendo abſcedere vel maxime conſtat) immolari ſolitum, antiquitas nobis credendum reliquerit. Et hir-

pias quoque jam pridem haud procul urbe Roma ſuper ambuſtam lignorum ſtruem ambulantes non peruri. Nec ſecus in admirationem agit, quod Pyrrhi regis dextri pedis pollicem loculo in templum conditum, cum reliquo corpore cremari nequiviſſe. cujus etiam tactu lienoſis plane mederetur. Adeo naturæ quorundam corpori partes ad aliqua mirabiles naſci placuiſſe, autores illuſtres retulere: mille denique prodigiorum, quibus cum univerſa tellus, tum vel maxime India Æthiopumque tractus ſcatent. Talium eſt inter quæ cum laſcivientem naturam, gentes quoque ad ejus detegendam potentiam poſuiſſe, in priſcæ autoritatis fide crebro fuerit: ſequens tamen ætas (quippe quod mentes ſummopere perculerit, quandoquidem iis qui pleraque ab antiquis prodita, aut exquirendi cura ſegniore, aut deſidia rerum internecione memoriæ indicta noverint, haud facile obuia ſint) iis elaborata maxime ex parte exautoranda, repudianda, ac denique ſublinenda eſſe cenſuit. Horum nimirum copiam proferre nunc poſſem, ni ſingula perſequi & longum, multiſque fortaſſe tædio eſſet, & neceſſariæ ter-

terminationis tempus nos admoneret. Igitur paucula hæc, quæ de iis nobis ex vetuſtioribus, quibus nihil intentatum, nihil quod non cognitu obvium poſteris eſſe vellent ocultatum, edocta deprehenſaque ſunt, invictiſſima Duciſſa perlegere ne pigeat.

FELIX

FELIX PLATERVS

De

ORIGINE PARTIUM

Earumque

In utero conformatione

I. *An Arteriæ, Venæ, Nervi à Cerebro originem trahant?*

In hujus quæstionis veritate indaganda, & Philosophi & Medici admodum desudarunt, aliquique multa incongrua proposuerunt. Nam qui in ea rationem tantum veluti ducem elegerunt, nec sensuum testimonio confisi, ex solius animi judicio singula metiri voluerunt, hi, etsi præstantissimi essent Philosophi, in eo tamen graviter peccarunt, quod ea, quæ sensus falsa esse judicat, pro veris venditarunt: Uti Peripatetici, qui nervorum originem cordi attribuerunt, imaginatione hac forte seducti, quod spiritum vitalem à corde per arterias cerebro

rebro

rebro communicari, ex eoque ſpiritum animalem procreari, qui cerebro & nervis vim movendi ſentiendique confert, cognoſcentes, à corde ſic ſenſum & motum proficiſci judicaverunt. Quæ ſenſuum neglectio fecit, ut & in aliis, viri graviſſimi errores non leves commiſerint, ut qui potionem in pulmones deferri crediderint: Aliique qui ſerũ ipſum in veſicam tranſſudare, cum ex inflata veſica, aërem unico intercepto meatu, per quem urina effluit, minime effluere, viderent, exiſtimarunt. Uti & illi fuerunt hallucinati, qui nullas vias, nulla vaſa, nullos ductus & meatus in corpore indagantes, corpus noſtrũ adeo perſpirabile crediderunt, ut citra hæc, omnia corpus permeare & pervadere poſſe, temere affirmarint.

Sed ut ad quæſtionis noſtræ ſenſum accedamus; Si Nervorum, Venarum & Arteriarum originem eam eſſe ſtatuamus, à qua uti à radice vel caudice arbores & plantæ enaſcuntur, ita hæc vaſa ab illis prius generatis produci, & ſic originem trahere velimus, non ſolum in Nervis hoc minime fieri, nec eos ullo pacto à corde ſic oriri, ſenſus judicabit, ſed & in Venis & Arteriis dubium erit, an illæ

n illæ à Corde, Venæque ab Hepate el à Corde proficiſcantur.

Si enim illic exortum vaſorum eſſe ſſeverant, ubi vas à principe parte aliquid deferens primum emergit, ac tanquam radice altiſſimis defixum radicibus, ſubſtantiæ ipſius inhæret, Jecur, cui vena cava infinitis propaginibus intexitur, cui quoque venæ portæ ſoboles innumeræ immergunt, & in quod Vena umbilicalis in fœtu ſe inſerit, Venarum principium erit ſtatuendum.

Si vero eam & venarum & arteriarum originem ſtatuamus, cui vas exacte continuatur, ab eaque divelli non poteſt, ubi quoque major ipſius truncus caudexque exiſtit, Cor ipſum, cum ex ſiniſtro ventriculo arteriam magnam, ex dextro ſinu venam cavam promat ampliſſimam, ipſius ſubſtantiæ pertinaciſſime cohærentem, indeque ad hepar deſcendentem, cor uti arteriarum, ſic & venarum erit principium. Uti & duorum aliorum vaſorum permiſtæ naturæ, veluti Venæ arterioſæ, & Arteriæ venoſæ, quæ quoque ab ipſius ſubſtantia emergunt, atque per pulmones diſperguntur. Quæ certe à pulmonibus, etſi multis ramis ſubſtantiæ ipſorum inhæreant,

reant, si illic ubi radices hæ sunt, origo ipsorum esset statuenda, quod tamen haud verisimile, exortum traxisse oporteret, uti neque emulgentes, etsi per renum substantiam & venæ illæ & arteriæ ferantur, nec venas meseraicas quæ lienis substantiam perreptant, à renibus aut liene enatas quisquam judicabit.

Adeo ut si vel hepar vel cor, venarum & arteriarũ principium ponamus, multæ occurrant difficultates, cum in hepate nulla insignis deprehendatur arteria, & venarum tantum rami, non caudices eo desinant. In Corde vero, etsi trunci & caudices horum vasorum illi adnascantur, cum tamen substantiæ illius cum hisce vasis nulla sit similitudo, & vena magna, quæ inde enascitur, non pulset: Dein cum & vas umbilicale, & vena portæ nullibi cor attingant, cor venis originem minime præbere, constabit.

Cæterum in tanta opinionum ambiguitate, ut certi quid cognoscatur, hac via id facilime fiet, si quo pacto in prima fœtus formatione, singulæ partes, & quæ primo & quæ posterius generentur, diligenter consideremus, quod cum non aliter sensibus deprehendi queat,

queat, quam per Anatomen, eaque in gravidis mulieribus quam rarissime se offerat, in fœtu per abortum rejecto, hoc maxime patebit, idque non uno solum sed pluribus, ut quo pacto singulis mensibus partes formentur crescantq;, pateat. Verum cum & hoc videre paucis contingat Medicis, non mirum, tot dissentaneas de origine harum partium & erroneas opiniones exortas fuisse. Liceat igitur mihi, nec vitio vertatur, quippe cui tot annis in studio Medico versanti, abortus quamplurimi inspiciendi se obtulerunt, si quæ in illis annotaverim, syncere & fideliter, ad quæstionis propositæ decisionem proposuero.

Postea quam semen utriusque parentis, fœcundum utero conceptũ est, priusquam formam aliquam absolutam partes, quæ ex eo generantur, consequantur, sanguineque nutriantur & increscant, quæ primo fere mense perficiuntur; exsurgit primum vis illa procreatrix in semine latens & recondita, ac insigniores seminis portiones, quæ à tribus parentum principiis defluxerunt, in tres quasi bullas, spiritibus turgentes disponit, quæ cerebri, cordis & jecoris sunt rudimenta, in corpusculo exiguo conclusa,

clusa, reliquasque illi adhærentes portiones, in artus illique adnata membra ruditer segregat, quæ prima septimana fere perficiuntur, ita ut tum rejecto per abortum embryone, informis talis massula, ex semine veluti concreta, rotunda & convoluta, tribus hisce bullis distincta appareat. Qualem à Psaltria illa, quæ per vim saltu impetuoso abortum sibi conciliarat, se observasse scripsit Hippocrates. Egoque ejusmodi rejectum, globuli rotundi & albi instar, magnitudine avellanæ, in quadã, quæ quotannis fere, non multis à conceptu diebus, abortiebat, vidi, atque ex amnio tenui, cui innatabat, exemi, & cum ab invicem deducerem, tres ejusmodi bullas, quarum inferior jecoris rudimentum exprimens, pallidior non tamen rubra erat, observavi, quatuorque portiones pro brachiis & pedibus formandis, & quod spectatu jucundum, duo puncta nigra minutissima, oculis dicata notaui. Quæ uti & in aliis, sic & in generosa quadam, quæ toto fere biennio, quod mirum & alias inauditum, singulis mensibus abortiebat, sæpeque ad me ejusmodi abortum, ut quid esset, judicarem, transmittebat, similiter sic se habere, deprehendi.

At-

Atque hæc uti prima ſeptimana, facultas illa generatrix molitur in ſemine; Sic & mox eadem vi partes craſſiuſculas, quæ in oſſa abituræ ſunt, tenuiſſimaque filamenta, quæ nervis, venis & arteriis materiam ſuppeditant, latiuſculaque, quæ fœtum ambientia involucra, membranæque & tunicæ futuræ ſunt, certis locis ſegregat atque diſcernit.

Poſtmodũ ad trigeſimum uſq; diem, conformatrix facultas, ulterius opus aggrediens, ſolidarum partium conformationem ex ſemine tantum inſtituit. Atque inchoata prius principia, cor, jecur, cerebrum, propria figura exornat, mox & Nervi effinguntur, Venæ & Arteriæ excavantur, omnes in fœtus umbilicum deductæ, à quo duplicem qua involvuntur membranã pervadentes, matris uteri venis continuantur atque oſculis adhærent: Eademq; opera tum & membranæ fætum involuentes firmantur, uti & reliquæ membranæ. Viſcera item interna robur nanciſcuntur: Cutisque omnia integens concreſcit, Oſſaque figuram aliquam & duritiem ſenſim acquirunt. Quæ omnia ex puro utriuſq; parentis ſemine tantum perficiuntur, nullo adhuc affluente ſanguine, nondum

aucto

aucto aut amplificato fœtu, neque rubore aliquo perfuso. Qualem quoque embryonem sic formatum & delineatum, primo mense rejectum, uti aliqui descripserunt, sic & ipse vidi notavique, in quo, ex sphærica figura, uti dum utero gestatur esse solet, dilatato & diducto, lineamenta partium hæc expresse cernebantur. Cujus caput, etsi exiguus esset embryo, avellanæ instar magnitudine, reliquum corpusculum proportione observata superabat, quod cũ illud solum ex semine constet, reliquæ vero partes sanguine enutritæ, augeantur, non mirum reliquas magnitudine superare. Oculi quoque hujus embryonis, uti cancris nonnihil exerti, Crura, Pedes, Brachia, Nasus, Auriculæ, Digiti secreti, Penis in masculo conspicuus, Scrotum sub eo exile, viscera interna fibrosa, vasa fili tenuissimi instar, Membranæ cæparum pelliculis similes, Ossicula flexibilia adhuc & mucosa, Cuteq; omnia subtilissima pellucidaque, ita ut per eam interiora cerni possent, contecta: Omniaque hæc adhuc alba, & seminis æmula.

Hisce sic primo formatis, à trigesimo demum die partes hæ nondum adauctæ, nu-

ctæ, nutriri, carne fulciri, atque increſcere incipiunt. Et à matre ſanguinem in hunc uſum haurire, qui per ſecundinas, fœtus umbilicum pertranſiens, hepati illius affunditur, atque inde per venas, tum portæ tum cavam, ad partes diſperſas, illarum undique fibris accreſcit, ipſarumque capacitates quæ inanes erant, ſenſim carne implet, atque partes ſic adauget, quod & in muſculis, tum aliis viſceribus natura molitur, pictorum exemplo, qui primum imaginem rudibus lineamentis adumbrant, mox variis coloribus illuſtrant perficiuntque.

Atque uti hæc duobus menſibus enarrato modo natura efficit, ſic tertio longe adhuc hæc magis conſpicua apparent, adeo ut tunc quoque, etſi embryo vix digiti longitudinem ſuperet, nulla pars tam exigua ſit, quæ non jam formam ſuam exprimat: ſicuti in ſceleto embryonis quod jam annos quadraginta aſſervo, ſpectare licet, in quo oſſa omnia una cum unguibus tam manifeſte citra corruptionem integra adhuc cernuntur.

A' quo tempore, donec fœtus ad perfectum complementum perveniat, atque ad partum abſolutus & maturus

fiat, partes formam perfectiorem, atque incrementum capiunt, aliæ citius, aliæ tardius, & plus minusve perfectæ, prout fœtui dũ in utero inclusus est, vel postmodum demum ubi in lucem prodiit, inseruire debuerunt, formantur absoluunturque.

Nam cum magna sit partium, functionis causa, varietas, atque ex illis aliquæ dum fœtus utero inclusus est, licet formatæ sint, otiosæ tamen delitescant, aliæ vero statim opus suum aggrediantur, fit ut illæ citius aliæ tardius formã absolutam consequantur. Ut autem hoc magis fiat conspicuum, ex facultatum quibus fœtus dum in utero est, gubernatur, indeque prodeuntium functionum enarratione patebit.

Fœtum ab initio ex semine recenter conformatum, sanguinis duntaxat beneficio nutriri, haud secus ac stirpes terræ succo, & calore nativo innato vivere, certum est. Postea & spiritu vitali accedente, animalium instar vivere, & postremo etiam moveri & sentire.

Cæterum hæ facultatum functiones, cum certis instrumentis ad eas obeundas indigeant, atque fœtus partes principes, ob exilitatem hisce suggerendis

non

non sufficiant, illiusque jecur minutum aut venæ minimæ, sanguinis eam quantitatem, quam fœtus ut augeatur admodumque increscat, requirebat, producere nequeat; Cor item exile, spiritum vitalem abunde & affatim subministrare non possit: aliunde fœtum & sanguinem ad nutritionem, & spiritum ad vitam sustentandam, quam ab hisce organis haurire necesse erat, à matris nimirum uteri venis, sanguinem, & arteriis spiritum alliciendo, idque per venas & arterias proprias umbilico insertas, indeque vena umbilicali ad fœtus hepar, arteria ad crurales arterias derivatas, atque sic per hanc viam universo fœtus corpori subministrando: à quo materno sanguine & ipsius fœtus hepar, uti cæteræ partes aluntur & infarciuntur, matrisque spiritu vitali cor ipsum fœtus vitam primum cum cæteris partibus accipit, ab eodemque spiritui animali quoque materia suppeditatur.

Pulchre sic disponente natura, ut homo non ex se ipso, sed ex parentum semine, primo conformetur, caloremque nativum accipiat, atque inde à matre alimentum vitam & spiritum desumat, donec eo perfecto & genito, atque à

matre excluso, ad sui nutritionem, vitam sensum & motum propriis utatur organis.

Ex quo patet, fœtus ipsius hepar uti & cor, dum in matre continetur, cum neque illud sanguinem generet, neque hoc spiritum vitalem procreet; sunt enim hæc jam in matre satis elaborata, proprio munere nondum fungi; Uti & Cerebrum, quod ad quartum fere mensem otiosum esse, cum fœtus prius non moveatur, nec ante partum sentiat, experientia comprobat. Quo tempore etiam reliqua viscera opus propriũ nondum aggressa sunt, neque enim ventriculus chylum conficit, nec pulmones spirant, occlusis exacte tunc naribus atque ore. Oculus quoque non videt; Auris non audit, nec lingua gustum ullum percipit.

Tantum igitur vasa postquam fœtus increscere incipit, Venæ primum, inde arteriæ, tradius nervi, illæ sanguinem matris deferentes, aliæ spiritum advehentes, hi tandem motum præbentes, munus destinatum exequuntur, cum reliquæ totius corporis partes interea in actum, opus suum minime producant.

Jam si ad functionem exequendam instru-

instrumenti forma perfecta requiritur, quis dubitabit, Venas primum excavari, perfici, atque absolutam figurã consequi, jecore etiam nondũ integre perfecto, nec dum quicquam efficiente. Uti & revera nullum vas in fœtu magis manifestum latumque ab initio, quam vena umbilicalis cernitur. Dedit hoc occasionem quibusdam, ut hepar ipsum à venis pronatum, non venas ab hepate, hisce permoti, pronunciarent, jecurque nihil aliud esse, quam implexum venarum infinitum, cui concretus sanguis obnascatur.

Sic quoque arteriæ formantur, spiritumque vitalem à matris arteriis haurientes, deducunt & pulsant, antequam cor ullo modo moveatur, neque enim illud, ad quod aëri non patet aditus, nec priusquam respirare queat, per systolen contrahi aut dilatari potest, donec fœtus à membranis quibus obvolutus erat, liberatus, atque aqua cui immersus erat, in partu segregatus, & in lucem editus, per nares aërem attrahat; tunc enim cor pulmonesque eum suscipientes, primum moveri, infansque modo natus respirare, incipiunt. Quod uti ex hisce argumentis licet colligere, sic

ſenſus ipſe manifeſtum facit, ſi quis in brutis animalibus obſervet, quo pacto, ſi fœtus una cum membranis, quibus incluſus immerſuſque eſt, rejiciatur, mater dentibus illud ſcindens, aëri ut ad fœtum penetrare queat, faciat viam, & niſi hoc ſubito fiat, cum à matre ſeparatus, ab ipſius arteriis nihil ſumere queat ſuffocetur. Unde & uſu edoctæ obſtetrices, in fœtu humano, ſi cum amnio in partu excludatur, non prius vas umbilicale ſtringunt, donec involucrũ diſrumpant, quod bruta animalia naturæ inſtinctu ſponte, uti dictum, faciunt.

Ex quibus ſatis patere arbitror, & hepar & cor, non prius quam infans in lucem editus ſit, functiones ſuas obire, quod venæ & arteriæ, dum adhuc in utero latet, in eo moliuntur, nec hepar ipſius prius ſanguinem, donec infans cibetur, conficere, nec cor pulmoneſque, donec reſpirare aëremque haurire incipiat, ullo modo moveri.

Cerebri autem ipſius fœtus, longe alia eſt ratio, cum enim hoc non tantum materiam aliquam, ut hepar, vel ſpiritum ut cor, ſed & propriam ſubſtantiam, dorſalem ſcilicet medullam, & nervos, undique ad ſenſum & motum con-

conferendum tranſmittat, à matre hæc in fœtum derivari minime potuerunt: ſufficiebat enim matri, ſanguinem quo abundabat, & qui in non gravidis per menſes expurgatur, & proin eo ad proprii corporis alimoniam minime opus habebat, pro fœtus alimonia, uti & ſpiritum vitalem, conferret. Verum partes ſolidas, ut ſunt Nervi, de ſuo corpore, fœtui ſubminiſtrare minime potuit, ſed fœtus eos à proprio ipſius cerebro promit, atque cum cerebro hi & augentur, & cum illud aliquouſque excrevit, etiam aliquo pacto vires exerunt, motumque aliquem fœtui, ſed levem ſaltem, dum ille adhuc utero incluſus geſtatur, confert.

Unde & cum cerebri ſtructura tardius perficiatur, ſerius & non ante medium uteri geſtationis tempus, motus fœtus perſentitur, donec nonnihil adaucto & confirmato cerebro, quod cum partus inſtare incipit, accidit, fœtus validiore motu, ſe ex ſphærica figura ſponte extendens, ad exitum in partu invertit & accommodat. Sed & in lucem editus, principes animæ functiones, donec ad molem convenientem cerebrum excreverit, non niſi leviter exerit, nec recte

ratiocinari, reminiſcive poteſt. Quod poſt infantiam primum, ubi aliquouſq; excreverint, aliis ſerius, aliis citius, prout cerebrum illorum plus minuſve perfectum exiſtit, accidit.

Ex jam enarratis veris argumentis, quibus ſenſus ipſe adſtipulatur, videtur colligi poſſe, fruſtra aliquos ſe excruciare, qui de exortu venarum & arteriarum, nervorumque ita differunt, ac ſi hæc vaſa à principibus partibus, hepate, corde & cerebro, prius genitis, demum enaſcerentur expullularent, & per corpus diſpergerentur, veluti ex caudice arboris rami & radices propagantur. Cum ex his quæ prædiximus, potius veriſimile videatur, omnes partes in prima fœtus conformatione ſimul gigni, venaſque & arterias citius quam ipſorum partes principes perfici, functioneſque edere: niſi forte aliter, dum de origine harum loquuntur, eam intelligant atque interpretentur. Ex quo, ut variæ de eo ſententiæ ſint ortæ, occaſio forte nata eſt.

2. *An'ne venarum origo à Corde vel Iecore dependeat?*

Hæc quæstio primo intuitu facilis & inutilis, atque ob id supervacanea fortaſſis videbitur, in qua explicanda diutius moremur. Præſertim cum in veritate illius inveſtiganda, tot Philoſophi, tot Medici diligenter laborarint, jamque apud pleroſque quid in ea ſtatuendum ſit, ſatis conſtet. Verum ſi rem ad amuſſim metiamur, non videbor rem ingratam facturus, quod eam rurſum in dubium vocem, ut quid de ea ſentiendum, argumentis ratione inventis, uſuq; comprobatis, confirmetur.

Nam qui in ea ſoluenda, rationis tantum ductum adhibuerunt, nec ſenſuum teſtimonio confiſi, ex ſolius judicii ſcrinio ſingula depromere voluerunt, videntur non parum hallucinari, utpote quos ratio ingeniique vis, ſæpe eo perducat, quæ ſenſus longe alia eſſe judicat. Fecit hoc, ut præſtantiſſimi viri, dum propriæ mentis impetum ſequuntur, graviſſime impegerint. Cum alius nervos à corde

oriri, alius potionem in pulmones ferri, crasso satis errore, asserere non dubitarit, alius quoque serum ipsum Vesicæ insudare, cum ex inflata Vesica aërem unico intercepto meatu, minime prorumpere videret, imaginatione quadam sibi persuaserit, uti in præcedenti quæstione, hujus rei quoque fuit injecta mentio.

Nec & illi laudandi, qui solo sensuum indicio res examinantes, nullam earum rationem causasque adhibent, non aliter atque lanius in macello viscera interna inspiciens, ipsorum usum, functiones, actionesque ignorat. Sed & tertio loco hallucinari sæpe videntur, qui subjectum corpus humanum negligentes, à brutorum animantium partibus, sensuum testimonia desumunt, qui idem mihi efficere videntur, quod hi, qui veras Historias, Fabulis conspurcantes, faciunt, ut ea quoque, quæ in iis vera sunt, falsa esse credamus. Exemplo nobis bellum est Trojanum, quod multis commentitiis narrationibus auctum, suspicionem præbuit, dubitandi, an'ne bellum aliquando ejusmodi fuerit. Qui item sacras Historias variis figmentis contaminaverunt, magnam occasionem

ve

vel atheiſmo, vel ſuperſtitioni dederunt.

Ariſtoteles Philoſophorum princeps, cor dum primo naſci contendit, omniũ facultatum originem, ab ipſo dependere, ipſumq; cum movendi tum nutriendi principium eſſe aſſerit: ut nervorum, ſic venarum quoque originem cordi attribuit. Galenus contra Medicæ artis inſtaurator, ut facultates certis ſedibus diſtinxit, ita nutritionem ab hepate proficiſci, venaſque quæ ſanguinem nutritionis materiam deferunt, ab Hepate enaſci, magna contentione integro fere libro 6. de Hipp. & Platonis decretis evincit.

Uterque multis rationibus dogma ſuum comprobare nititur; verum ut veritas magis eluceſcat, ita habendum: Si illic exortum vaſorum eſſe aſſeverant, ubi vas à principe parte aliquid deferens, primum emergit, ut in præcedenti quæſtione quoque fuit dictum, altiſſimiſque defixum radicibus, ſubſtantiæ ipſius inhæret: jecur, cui vena Cava infinitis propaginibus intexitur; cui quoque venæ portæ ſoboles innumeræ permiſcentur: in quod vena umbilicalis in fœtu pertingit, venarum principium erit ſtatuendum. Si vero eam originem ſtatua-

ſtatuamus, qua vas principis partis ſubſtantiæ, à qua dimanat, exacte continuatur, ab eaque divelli non poteſt, ubi quoque major ipſius truncus caudexque, Cor ipſum, uti ex ſiniſtro ventriculo, arteriam magnam, quod nemo negavit, ſic ex dextro ſinu venam cavam promit ampliſſimam, ipſius ſubſtantiæ pertinaciſſime cohærentem, atque ad hepar deductam, duo quoque alia vaſa confuſæ & permixtæ naturæ, ad pulmones delata, erit dicendum principium.

Hæc ut veritati conſentanea ſunt, ſic majorem dubitationem movent, ut cuinam parti origo hæc ſit aſcribenda, nondum conſtet. Quod magis urgent Venæ arterioſæ & arteriæ venoſæ, cum pulmonum ſubſtantia confuſio, à qua tamen nemo ſanæ mentis ipſas progreſſas, ſicuti à corde unquam prodire, auſus fuit aſſerere; ut neque emulgentes venas à renibus arterias à liene, cui tamen multæ myriades implicantur. Ita ut rurſum hepati ortum venarum acceptum referre vereamur, quemadmodum nec cordi, cum ipſius ſubſtantiæ cum venis nulla prorſus ſit ſimilitudo, cum ſanguinis non ſit officina, cum venæ nõ pulſent, cum non omnes venæ eo pertin-

tingant, & vas umbilicale & vena portæ, cordi nullibi adnaſcantur.

Cæterum ſi de obſcuris & dubiis rebus non modo ratione, quæ ex ingenii acie prodit, verum etiam obſervatione experientiaque, quæ ſenſuum beneficio concipitur, judicandum eſt. Intelligemus ſtatim in prima hominis conformatione, fœtus partes æq; omnes conformationis ſuæ adumbrationem & rudimentum nanciſci, membraque ſimul omnia conformari ſpermatica, atque increſcere, nullumque prius aut poſterius altero, aliudve ex alio oriri, ex certis hiſce demonſtrationibus patebit evidentius.

Poſteaquam utero fœcundum ſemen conceptum eſt, priuſque formã aliquam abſolutam, partes quæ ex eo generantur, conſequantur, ſanguineque nutriantur & increſcant, hæc primo menſe fere perficiuntur. Exurgit primum vis illa procreatrix in ſemine latens, & recondita ac inſigniores ſeminis portiones, quæ à tribus parentum principiis defluxerunt, in tres quaſi bullas ſpiritibus turgentes diſponit, quę jecoris, cordis atque cerebri rudimenta ſunt. Eadem vi partes craſſiuſculas quæ in oſſa abitu-

abituræ ſunt, tenuiſſimaque filamenta, quæ nervis, venis & arteriis materiam ſuppetunt, latiuſculaſque quæ fœtum ambientia involucra membranaſq; corpus involuentes futuræ ſunt, certis ſegregat atque diſcernit. Quæ ſeptem diebus fere perficiuntur, ita ut tum rejecto embryone, informis quædam maſſula bullis diſtincta appareat.

Ab eo vero ad trigeſimum uſq; diem, conformatrix facultas opus aggreſſa, ſolidarum partium conformationem ex ſemine tantum inſtituit. Atque inchoata ptimum principia, cor, jecur, cerebrum propria figura exornat, mox & nervi effinguntur, venæ atque arteriæ excavantur, omnes in fœtus umbilicum deductæ, à quo duplicem qua involuuntur membranam pervadentes matris uteri venis continuantur, atque oſculis adhærent. Eadē opera tum membranæ fœtum involuentes firmantur, ut & reliquæ membranæ. Viſcera item interna robur nanciſcuntur, Cutiſq; concreſcit, omnia contegens, oſſaque figuram aliquam duritiemq; ſenſim acquirunt. Hæc omnia in puro ſemine, ex parentibus commixto, tantum perficiuntur, nullo adhuc accedente ſangui-

ne, non-

ne, nondum aucto, nondum amplificato conceptu, neque rubore aliquo perfuſo. Ita quidem abortum ante quadrageſimum diem, ut Hippocrates notavit, ſic & poſt eum multi, & ego quoque ex brutorum animalium rejectis, non ſemel obſervavi, fœtum immaturum ejectum, vere ac prorſus conformatum, ſeminis quantitatem mole ſua nondum exceſſiſſe, cujus partes omnes albæ erant, jecore excepto, in quod vena umbilicalis ferebatur, ſanguine conferta, fœtum poſtea nutritura. Cujus magnitudo vix piſciculum minutiſſimũ licet excedat, Caput tamen par eſt avellanæ,& majus pro reliqui corporis proportione. Nam cum cerebrum tantum ex ſemine conſtet, reliquæ vero partes omnes ſanguine enutritæ,molem ſuam primum accipiant, Caput majus toto quo utero geſtatur tempore,ſemper apparet. Oculi his ut cancris exerti, Naſus,Auriculæ eminent,Brachia,Manus, Crura, Pedes, cicadarum inſtar, hiſque ſecreti Digituli,Penis conſpicuus,Scrotum milii magnitudine. Omnia cute tenuiſſima pellucidaque contecta,per quã interiora cernebantur: Viſcera fibroſa: Vaſa filis aranearum ſubtiliora, Membranæ

branæ cæparum pelliculis tenuiores ſplendidioreſque. Oſſicula flexibilia adhuc & mucoſa. Omnia hæc alba & ſeminis æmula. A die enim trigeſimo, conformatæ partes ſolidæ, nondum adauctæ, nutriri incipiunt, carne fulciri atque increſcere. Idque ex menſtruo matris ſanguine, qui per ſecundinas fœtus umbilicum pertranſiens, hepati affunditur, atque inde per venas tum portæ tum cavam, undique fibris accreſcit, ipſarumque capacitates quæ inanes erant, ſenſim carne implet atque adauget, tum in muſculis tum aliis viſceribus.

Hæc donec fœtus ad perfectum complementum perducatur, ſitque jam ad partum abſolutus atque maturus, natura pulchre molitur. Ex quibus ſatis conſtare arbitror, uno eodemque tempore partes ſimul omnes delineari, alio item conformari, ſpeciemque accipere: alio adaugeri atque increſcere, neque ex ſpermaticis partibus aliam ex alia prodire.

Verum cum magna ſit partium functionis cauſa varietas, cum alię dum fœtus utero incluſus eſt, licet formatæ ſint, otioſæ tamen deliteſcant, aliæ contra

tra ſimul opus ſuum ſtatim efficiant, fieri omnino nequit, ut omnes natura æque promoveat, ſed ut aliæ citius, aliæ tardius formam abſolutam conſequantur, atque jam genitæ dicantur. Quænam vero illæ ſint, facile patebit, ſi in memoriam revocaverimus facultates, quibus gubernatur.

Fœtum ab initio ex ſemine recens conformatum, ſanguinis duntaxat beneficio nutriri, haud ſecus ac ſtirpes terræ ſucco calore tantum innato vivere, certum eſt. Mox vero ſpiritu vitali accedente, animantium inſtar vivere. Poſtremo omnium moveri & ſentire, omnibus in confeſſo eſt. Cæterum hæ facultatum functiones, cum certis inſtrumentis (ut quælibet actio) perficiantur, neque dum ſufficiant fœtus principes partes ob exilitatem hiſce ſuggerendis, utpote cujus Jecur minutiſſimũ, ſanguinis illa quantitate procreanda (qua ad perfectionem conceptus opus habebat) maxime ſufficeret. Cor item exile, Spiritum vitalem abunde ſubminiſtrare non poteſt, aliunde & materiam & vitam advexit, à matris uteri & venis & arterriis ipſius ſanguinem ſpiritumque vitæ derivans, illum per venam umbilica-

bilicalem in venas proprias alliciens, hunc per arterias umbilicales, in arterias crurales deducens: ſic univerſo ipſius corpori diſtribuens, à quo materno ſanguine & hepar ipſum fœtus concreſcit, & reliquæ partes nutriuntur, à quo etiam matris Spiritū, cor ipſum una cum reliquis vivit, atque animali quoque Spiritui materia ſuppeditatur.

Pulchre DEO optimo maximo ita diſponente, ut homo non ex ſe-ipſo, ſed ex parentum ſemine primo conformetur, caloremque nativum accipiat, atque inde à matre alimentum, vitam & Spiritum deſumat, donec eo perfecto, & ad ſui nutritionem, vitam, ſenſum & motum, propriis utatur organis.

Patet ergo fœtus ipſius hepar, ut cor dum matre continetur, cum̃ neque illud ſanguinem generet, neque hoc ſpiritum vitalem procreet (ſunt enim jam hæc in matre ſatis elaborata) proprio munere minime fungi. Ut & cerebrum ad 4. fere menſem otioſum eſſe, cū conceptus prius non moveatur, nec ante partum ſentiat, experientia comprobat. Quo tempore etiam reliqua viſcera opus proprium nondum aggreſſa ſunt, neque enim ventriculus chylum conficit,

cit, unde & nulla excrementa in intestinis colliguntur, nec pulmones ſpirant, occluſis exacte tunc naribus atque ore. Oculus quoque non videt, auris non audit, lingua non guſtat.

Tantum igitur vaſa, poſtquam fœtus increſcere incipit, venæ primum, inde arteriæ, tardius nervi, illæ ſanguinem matris deferentes, aliæ ſpiritum advehentes, hi tandem motum efficientes, munus deſtinatum exequuntur, cum reliquæ totius corporis partes interea in actum opus minime producant.

Jam ſi ad functionem exequendam, inſtrumenti forma perfecta requiratur, quis dubitat Venas primum perfici, excavari, abſolutam figuram & perfectionem conſequi, jecore nondum integre perfecto, nondum quicquam efficiente. Ut revera nihil in fœtu manifeſtius, nil latius & majus vena umbilicali: Dedit hoc occaſionem multis, ut hepar ipſum à venis pronatum, non venas ab hepate, non inepte pronunciarent, cum jecur nil eſſe, quam inplexum venarum infinitum, cui concretus ſanguis obnaſcitur, inficiari nemo poſſit.

Sic quoque arteriæ formantur, pulſant, ſpiritumque deducunt priuſquam

cor

cor vel ullum motum perſentiſcit, quicquid de origine arteriarum à corde dicant. Hæc enim poſtquam in lucem editus eſt infans, primum operantur, cum jam ſolidiorem cibum per os accipit, tunc ex chylo hepar ſanguinem efficit, cum per nares aërem reſpirationis cauſa attrahit, tunc cor pulmoneſque dilatantur conſtringunturque.

Vidi hoc ſæpius in brutorum maturo jam fœtu, per abortum cum membranis ipſum ambientibus rejecto. Exteriori enim effracto involucro, per interius, quod valde pellucidum eſt, videre potui, quam fœtus à matre jam ſeparatus reſpirare conetur, nec poſſit tamẽ, cum aëri ad ipſum involucri cauſa non pateat aditus, ita ut ſtatim ſuffocetur, niſi interiori involucro ſciſſo, aërem continuo ducere poſſit. Unde uſu edoctæ obſtetrices, vas umbilicale non prius vinculo intercipiunt, donec involucrum diſrumpant. Quæ bruta ex naturæ inſtinctu dentibus diſcindunt.

Cerebri longe alia eſt ratio, hoc enim cum non tantum materiam aliquam, ut hepar vel ſpiritum, ut cor, ſed etiã propriam ſubſtantiam undique ad partes tranſmittat, dorſalem medullam & ner-

vos,

vos, à matre hi fœtui derivari minime potuerunt, sufficiebat enim matri si sanguinem quo fœtus aleretur, si spiritum quo viveret, conferret, quæ non gravida muliere, certis periodis tanquam supervacanea expurgantur. Partes autem solidas mater de suis subministrare non potuit. Atque ideo fœtus nervis ad motum propriis utitur, ab ipsius cerebro singulis partibus contributis, in easque dispersis.

Cumque cerebri structura tardius quoque perficiatur, serius movetur infans, nec sentit, donec nonnihil confirmato & adaucto cerebro, infans à matre jam excludatur. Neque tum principes adhuc functiones exerit, donec cerebrum ad molem convenientem excrescat, sicque ratiocinari reminiscique paulatim incipiat, quod post infantiam serius aliis, aliis citius evenit, prout cerebri constitutio perfectior atque exquisita.

Videor jam mihi obtinuisse quod volo, etsi vitio minime dandum, si à veterum placitis nonnihil discedo, tandẽ effecisse, Venas ipsas una eademque opera, cum cæteris spermaticis partibus genitas, formatas, atque ex semine pri-

pri-

primam originem traxiſſe. Ad hæc primas omnium perfecta ſpecie ornatas abſolutaſque, ſuum opus perficere, necdum in fœtu ab adultiorum venis, niſi mole, qua indies ob ſanguinis copiam magis magiſq; dilatantur, differre. Quę non tantum rationibus nixi, ſed & demonſtratione vera ſenſuum beneficio ex Anatome didicimus (quam ſimul omnibus philoſophis, ad quos proprie ea pertinet, commendamus) atque ea aſſerere non dubitavimus, cum omnibus, maxime philoſophis, jucunda & grata fore exiſtimaremus. Cujuſmodi & multa in quæſtione præcedenti fuerunt allata, quæ hic ob quæſtionum ſimilitudinem repetere non abs re fuit.

PETRI GASSENDI
Elegans de
SEPTO CORDIS PERVIO
Obſervatio.

Enarrabo quod ipſe vidi. Cum Aquis-Sextiis degerē, quoties Diſſectio celebrabatur, intereram frequens theatro Anatomico.

mico. Conſtanter autem pluribus annis obſervaram diſſectores, dum cor haberent præ manibus, tentare ferro obtuſiuſculo, quod ſpathulam vocant, ipſius ſepti penetrationem, concludereq; cum Medicis tranſmiſſionẽ ſanguinis è dextro ſinu in lævum debere per tranſudationem inſenſibilem fieri. At cum diſputari contigiſſet ante octo annos de profeſſione Anatomes, adfuit inter Antagoniſtas chirurgus induſtrius, nomine Payanus, qui rem ſecus eſſe ſpectantibus nobis demonſtrare voluit. Is itaque ſpathulam uſurpans, mediaſtinum cordis penetrare aggreſſus eſt. Id vero tentavit non recta, ut alii: ſed extremo primum ferro ſubingreſſo (mille ſiquidem januæ, quæ ſepti eſt textura, patent) progreſſum fecit leviſſime; quippe ferrum ſurſum, deorſum, & ad latera patientiſſime contorquendo, exploravit ſemper ulteriorem aditum. Quid moror? facta demum eſt in lævum uſque ſinum penetratio. Cæterum autem, quia nos cauſabamur factum fractionem aliquam; juſſit ipſe novacula ad ferrum uſque, ſeptum incidi. Sectione facta, nihil prorſus fuiſſe temeratum deprehendimus: ſed meatum ſolum, ſeu canalem obſer-

obſervavimus (etſi per varios quaſi mæandros, & cuniculos circunductum) membranula tenuiſſima, politiſſimaque intectum. Hi igitur meatus ſunt, quos obiiciebam Fluddo (qui ſe illos quoque neſcire non obſcure profeſſus eſt) ut cũ illi revera ſint, nec fruſtra eſſe debeant, & aliunde cauſſa ſit in promptu, ipſa ſanguinis è dextro ſinu in lævum percolatio, ſanguinem illum arterialem hac deriuari arguerem. Sane veriſimile eſt ſubtiliorem ſanguinis portionẽ hoc ſepto veluti exſugi, & compreſſione percolari; craſſiorem vero cum fuligine inde relicta in patentem venam arterioſam ingredi, pervadereque, & nutrire pulmonum ſubſtantiam: tum quod ſubtilius reſiduum fuerit, in venoſam colligi arteriam, ut relicto, & abjecto per exſpirationem fuliginoſiore, & craſſiore halitu; una cum aëre puriore per inſpirationẽ in ducto influat in lævum ventriculum, ſeu ſtillatim, ut neceſſe eſt aſſerat communis opinio; ſeu affatim, ut velle videtur Haruæi ſententia.

FINIS.

INDEX RERUM

Memorabilium, quæ in priori Opusculo Physiologo continentur.

Coitus

Fœmel-

I.

L.

M.

Μόλυν

Os pu-

parti-

Proli-

Rima

Vena

INDEX RERUM
Præcipuarum, quæ in tractatu posteriori, De Fœtus formatione, continentur.

D.

Hir-

Inedia

Modici

Mon-

Partim

Vulva

FINIS.

